به رابه‌ری صدام حسین سه‌رکه‌وتین

لەم ژمارەیەدا

• ژمارەی تایبەت لە یادی چوارەم ساڵەی بەرنگار بوونەوەی مەردانەی دەستدرێژی رژێمی ئێراندا .

رۆژنامەیەکی هەفتانەیە

هاوکاری

التضامن

ساڵی ١٩٧٠ دامەزراوە

دەزگای روشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی

سەرەکی ئەنجومەنی کارگێڕی و سەرنووسەر

مصلح مصطفی جلالی

• الخميس ١٣/٩/١٩٨٤ العدد ٧٥٣ • به ٥٠ فلسه ١٦ لاپەڕە • پێنج شەممە ١٣/٩/١٩٨٤ ژمارە ٧٥٣ •

لە پێنجەم ساڵی جەنگی بەرەنگاری مەردانەدا :

پێکانی سێ نیشانەی دەریایی و لێدانی توندی بنکە و مۆلگاکانی دوژمن

لـــە مـاوەی هەفتەی‌رابووردوودا ، جەنگـاوەرە‌دلێرەکانی سوپای عیـراق ، پارێزەرانـــی سەربەرزی‌و سەربەستی ئـەم نیشتمان‌و گەلە مەزنە ، چەندان دەستی‌توندی مەردانەیان ئاراستەی‌سەرسەری دوژمنی نەفام‌و ناپەسەند کردو زیانی گەورەی‌بە بنکەو مۆلگاکانی گەیاند .

بە پێی بەیاننامەکانـــی‌سەرکردایەتی گشتی هێـزی‌چەکدارمان‌و لـەم هەفتەیەداهێزی دەریایی مەردو فرۆکە ئازاکانمان دوو جار دەستی‌مەردانەیان لە دوژمـــــن‌وەشاندوە ، یەکەمجــــار نیشانەیەکی گەورەی دەریان لە خوارووی دوورگـــەی‌خەرج پێکاو دووەم جار دوو‌نیشانەی دەریایی تر بــەوەلەم هەفتەیەدا سێ نیشانەی دەریایی دوژمن پێکـــراوەو‌هەموو ئەو هێزانەو ئـــەو فرۆکانەی لەم دەســـــت وەشاندنە ئازایانــــــەدا بەشداریان کردوە بـــــە‌سەلامەتی گەراونـــــەوە‌بنکەکانی خۆیان .

ئەوەی شایانی باسە لـەماوەی هەفتەی رابووردوودا ، دیاردەی پەنا هێنانـــــی‌ئێرانیەکان بۆ لای هێزەکانمان روو لە فراوانی بوەو هەمووڕۆژی دەستە دەستە لـــەئێرانیە عسکری‌و مەدەنیەکان لە دۆزەخی خومەینـــــی جادووگەر هەڵدین‌و خۆیـانـدەدەن بە دەســــــت‌هێزەکانمانەوە وهێزەکانمان بـــە سەلامەتی دەیانگەیەننە هیلەکانی پشتەوەی جەنگ .

هەروەها لە هەفتـــــەی‌رابووردوودا چەندان دەستی‌تری توند لە بنکەو مۆلگاکانی دوژمن وەشێنراوە بـــــە درێژایی هەموو بەرەکانـــی‌جەنگ‌و زیانی سەرو ماڵـی‌گەورە لە دوژمن کەوتووە .

بەم جۆرە ، لە کاتێکـداجەنگـــی بەرەنگاربوونەوەی‌دەستدرێژی نارەوای دوژمن پی‌دەنێتە ساڵی پێنجـــــەم جەنگاوەرانی عیــــــراق‌مەردانەتر بەرگری لـــــەعیراقی سەربەرز دەکـــەن‌و ئاڵای سەرکەوتنمان رۆژ بـــە رۆژ بڵندتر دەبێ .

سکرتاریەتی گشتی بە سەرەکایەتی هـاوڕێ نعیم حداد کۆدەبێتەوە

سکرتاریەتی گشتـــی‌بەرەی نیشتمانی‌و نەتەوەیـی پێشـــکەوتنخواز ڕۆژی‌دووشەممە بـە سەرەکایەتی هاوڕێ نعیم حداد ئەندامـی‌سەرکردایەتی‌ی هەرێمایەتی حزبی بەعسی عەرەبـــی‌سۆشیالیست ســـکرتێری گشتی‌ی بەرە کۆبوونەوەیەکی‌سازدا .

لـــــە کۆبوونەوەکەدا سکرتاریەت باسی بارو دۆخی عەرەبی‌و نێو دەوڵەتـــی‌و بەرەسەندووەکانی جەنگـی نێوان عیراق‌و ئێـــران‌و هۆیەکانی قوول کردنـەوەی هاوپەیمانیەتی لەبـــەرەداو ئەرکەکانی تێکۆشان کـــە خراونەتـــە ئەســـتۆی جەمـاوەری تێکۆشەرمانەوە لەم کاتانەداو دەوری بەرە لە سەرخستنی هەڵبژاردنەکانی داهاتووی ئەنجوومەنـــی نیشتمانی‌ی کرد .

هاوڕێ نعیم حداد لـــە کۆبوونەوەکەدا باسی ئـــەو هۆیانەی کرد کەگوڕ دەخەنە کاری بەرەوە بە چەشـنێك خزمەتی ئامانجەکانی قۆناغی ئێستا بکات‌و جەماوەر ووریا بکاتەوە بۆ بەردەوام‌بوون لـە پشتگیری کردن‌و ناردنـــی جەنگاوەران بۆ ئەم جەنگە بیرۆزەمان دژ بە هێزەکانی ڕژێمی جادووگـــەری‌و نەزانینی لە قوم‌و تاران‌دا .

دووپاتیشی کردەوە ئـەم قۆناغەی ئێستا کە ووڵاتـــە تێکۆشەرەکەمانی پێـــدا تێدەپەڕێت پشتی بـە باوەڕ بە خۆبوونی بەرزی گــەلی عیراق بەستووە کە خۆی لە گرد کردنەوەی ڕەنج‌و ووزە نائاسایی‌یەکان‌دا دەنوێنێت لە پێناوی جەنگێکـــــی سەرکەوتووانەدا کە عیراقـی مەزنمان دژ بە هێزە گومـان لێ‌کراوەکان لــــــە ئیمپریالیزمەکـــــان‌و

بڕوانە ل ٧

چوار ساڵی سەرکەوتن‌و بەردەوامی ڕەوت

ئـەوا جـەنـگی رەوای بـەرەنـگاربوونەوەی گەردەلوولی زەردی لە ئێرانەوە هەڵکردوو پێ‌ی نایە ساڵی پێنجەمەوە ، چوار ساڵ رابووردوو ، ئەم گەلە مەزنەی عیراق بەرابەری ســەرکردەی لێ‌هاتوویی ڕۆڵەی مەزنی خۆی صدام حسین دەچێت بـەگژ نارەواترین دەستدرێژی‌و گەردەلوولی قینی رەشـدا کە نیازی هەڵگێڕانەوەی هەموو ئەوەیە بینـامان کردوەو نیازی گۆڕینی گەلەکەمانە کۆیلەی ژێردەستەو وڵاتەکەمان بە وێرانەی کونەبەبوەکانی قوم‌و تاران .

بەڵام ئەو گەلـە مەزنە ، کـە لـە ١٧ ـ ٣٠ تەمووزی مەزندا هەسـتایە سەرپێ‌ی تـا بەرەو لوتکەی بەرزی‌و بڵندی بڕوات ، زانی چۆن مەردانە بەرەنگاری خەونەکانی جادووگەرانی ئێران دەبێت‌و چۆن لێدانێ ئاراستەی دەستدرێژی کاران دەکا .

لە ماوەی چوار ساڵی جەنگدا گەلی عیراق هەر لە لوتکەی چیای کوردستانەوە تا پێ دەشتی ناوەندو بەرەو بیابانی باشوور بوونە بەستێکی پتەو بەرابەری سەرکردەی گەل صدام حسین شـەپۆل شـەپۆل پەلامارەکانی دوژمنیان سەرنوگوم دەکردو دەیانکردن بە پەندی زەمانە ، لەسەر سنووری رۆژهەڵاتی ئەم وڵاتە سەرفرازە چەندان داستانی ســــەرکەوتنی گەورەی عیراق‌و چەندان ســــەرشۆری دوژمنە ئێرانیەکان تۆمار کرا .

ئیســـــتاش بەرەنگاربوونەوەی ئەو دوژمنە چەپەڵە پی‌دەنێتە ساڵی پێنجەم پشـــــت بە خواو باوەڕو سەرکردەو گەل ئاڵای سەرکەوتنمان هـــەر بڵند دەبێ‌و ساڵی پێنجەم ساڵی تەواو شـکاندنی دوژمن دەبێ . لەم یادەدا ، باوەر بە توانای گـەل‌و سەرکردە زیاتر دەبێ کە رەوتی سەرکەوتن نوشستی ناهێنێ خوێنی شـــەهیدان بە فیرۆ ناچێ ئاڵای سەربەرزی عیراق هــەر بڵند دەشەکێتەوەو بـۆ پێشـــەوە .

■ هاوکاری ■

لــــــە کۆنگرەیەکی ڕۆژنامەنووسیدا

وەزیری رۆشنبیری و راگەیاندن دووپاتی دەکاتەوە : هاوکێشەی سوپایی لە جەنگدا لە بەرژەوەندی عێراقە

بەڕێز لطیف نصیف جاسم‌وەزیـــری ڕۆشـــنبیری‌و ڕاگەیاندن دووپاتی کـردەوە کە هاوکێشەی سوپایی لـە جەنگی نێوان عیراق‌و ئێران‌ئەوساو ئێستاو پاشەڕۆژیش هــەر لـــــە بەرژەوەندی‌ی‌عیراقدایە .

لــــــە چاوپێکەوتنێکی رۆژنامەنووسی‌دا لەگـــەڵ پەیامنێرانی عەرەب‌و بێکانەو نوێنەرانی دەزگاکانی ئیزگەو تەلەفزیۆنـی عەرەبـــی‌و جیهانی‌دا کە ئێستا بە بۆنەی تێپەڕبوونی چوار ساڵ بەسەر دەستدرێژی‌کردنی ئیران‌دا سەر لـە ووڵات دەدەن .. کوتی عیراق ، پاش ئـەوەی جەنگ پێ‌ی ناوەتە پێنجەمین ساڵی خۆیەوە ، هێزێکـــی سوپایی‌و رامیاری‌و ئابووری‌و یەکبوونێکی ڕێـــــزی نیشتمانی‌ی بەتینی هەیە لـــە ســـایەی سەرکردایەتی‌ی بەڕێز سەرەکی تێکۆشـــەر صەدام حسەین‌دا .

وەزیری بەڕێز لـــــەم چـــاوپێکـــەوتنـــە ڕۆژنامەنووسی‌یەدا کـــە ئێوارەی دووشـــەممەی ڕابوردوو لە دیوانـــــی وەزارەت ئەنجامی گـــرت باسی ڕووداوەکانی جەنگـی بەرگری لە خۆکردن کـــــە ووڵاتـــــە تێکۆشەرەکەمان ئەنجامی دەدات‌و هەڵوێستە چاکەکانی عیراق بەرانبەر بەو ڕەنج‌و هەوڵانەی کـــــە مەبەستیان گێڕانـــــەوەی ئاشتی‌یەو هەڵوێســـــتی مل‌هوڕێتی‌ی بەرانبەر کـــە هەمـــــوو دەستپێشکەری ئاشــــتیخوازانەکان ڕەت دەکاتەوە ، کرد .

گوتیشی ئێمە ئامادەیـن بجەنگین بۆ بەرگری لــــە عیراق‌و لە سەربەســـتی‌ی عیراق کـــەر هەرچەندەیش ئەو جەنگە درێژە بکێشێت‌و ماوە ببات لە هەمان ئـــەو کاتەدا هەموو هەلێکــــــی ئاشتی‌ی شــــەرەفمەندانە لەگەڵ گەلانی ئێـــــران‌دا دەڕەخسێنین .

بەڕێز لطیف نصیف جاسم دووپاتیشی کردەوە کــــە بیروڕای گشتی‌ی جیهانـــی‌و هۆیەکانی ڕاگەیاندن لــــە زۆربەی دەوڵەتانی جیهـــان‌دا لە هەڵوێستی عیـــــراق گەیشتوون‌و بۆیــــان دەرکەوتووە کـــە ڕاستگۆیانە ئاشتی‌ی دەوێـــت‌و بۆیانیش دەرکەوتـــووە کاربەدەستانی تاران شەڕخوازو ئارەزووی خوێن ڕشتنیان هەیە .

لـــــــە کۆتایـــــی چاوپێکەوتنەکەیشـــــدا دووبارەی کردەوە کە عیراق پێشوازی لە هەمــــــوو هاووڵاتی‌یەکی ئێرانی دەکات شارستانی یان سوپایی بێت‌و لـــــە دەستی ستەمکەری‌ی دەست‌و تاقمی خومەینـــی‌ی تاوانبار کە ئێرانی کردووەتە بەندیخانەیەکی تۆقینـــەر ، هەڵبێت .

فرۆکەیەکی تری ئێران پەنای هێنایە بەر عێراق

لـــە ماوەی ١٢ رۆژدا ، سێ فرۆکەی ئێرانیەکـــان پەنایان هێنایە بەر عیراق ، ئەوەبوو ، لەوەبەر فرۆکەیەکی نەفەربەر لـــە جۆری ئایرباص‌بەخۆیی‌و ئەوانەی تیایـــدا بوون پەنای بردە بەر عیراق‌ودوای ئـــەوە چەنـــد رۆژێ فرۆکەیەکی ئف ژمـــارە ٤نیشانی عسکری هات .

لەم رۆژانەی دوایشـــــدا فرۆکەیەکی تری ئێرانـــــی رفێنراو لە جۆری بۆینـــــگ ژمارە ٧٢٧ پەنای هێنا .

فرۆکەکە لە قاهیرەوە بـــە ٧١ نەفەرەوە لەگەڵ دەستەی فرۆکەوان کە ژمارەیـــــان هەشتە گەیشتە بەغدا ، ئەم فرۆکەیە لە گەشـــــتێکی ناوخۆیی ئێراندا لە بندر ـ عباسەوە بە ١١٤ نەفەرەوە بەرەو تاران دەچوو لە لایەن ملازمی یەکەمی پولیـــــس طوفان‌و لاوێکەوە نـــــاوی پەروێزە رفێنراو بــــــەرەو قاهیرە چوو لەوێ هەندێ لە نەفەرەکان دابەزین‌و ئەوانـــی تر بەرەو عیراق هاتن .

نـزم بوونەوەی بـەرهەمهێنانی نەوتی « ئۆپیك »

بلاوکراوەی «میدل ئیست‌ئیکۆنۆمیك ســــــیرڤی» گوتوویەتی بەرهەمهێنانـــی‌نەوتی خاوی دەوڵەتانـــــی ئەندام لە ڕێکخراوە ووڵاتانی‌نـــــەوت نێـــرەرە دەرەوە «ئۆپیك» بە توندی لە مانگی‌ئابی ڕابوردوودا هاتووەتــــە خوارەوە .

بلاوکراوەکە گوتوویەتـــی‌بەرهەمهێنانی نەوت لــــەو ووڵاتانەدا بە لایەنی کەمەوەبـــۆ ١٦،٤ ملیۆن بووشکە نەوت لە ڕۆژێکدا نــــــزم‌بووەتەوە بەرادەی ١،١ ملیۆن بووشکە لە ڕۆژێکدا لە ئـــەوبەڕی ڕادەی بەرهەمهێنان کە ڕێکخراوەکە دیاری کردووەوسنووری بۆ داناوە بـــــە بەراووردکردن لەگەڵ ١٧،٨ملیۆن بووشکە لـــە تەمووزی رابووردوودا .

شەڕە کوتەك لەتاراندا !!

لـــە چوارچێوەی ناکۆکی‌ی بەردەوامی نێوان دەســـت‌و تاقمی ڕژێمی ئێران‌دا لـــەم دوایی‌یەدا لە شاری تاران‌دا پێکدا هەڵپژانێك بـــــە مستەکۆڵەو بە کوتەك لــــە نێوان لایەنگرانی عەسکەر ئەو لادی وەزیری پێشـــــووی بازرگانی لە ڕژێمـــــی خومەینی‌داو لە نێـــــوان کۆمەلێك لــــە پاسدارانی خومەینی‌و لایەنگرانـــــی ڕەفسەنجانی‌دا ڕووی داوەو لە ئەنجامیش‌دا ژمارەیـــەك لە هەردوو لاسەرو گوێلاکیان شکاوەو بریندار بوون .

هەواڵەکانی تـــاران وا دەکەیەنن کە کۆمەڵەکـــەی عەسکەر ئەو لادی کە لـــە ڕیـــــزی کاسبـــکارو بازرگانەکان‌دا دەســـەڵاتی دەڕوات لە خۆپیشاندانێك‌دا دەرچوون بۆ لایەنگرتنـــی ئەوەی ناوی ئەنجوومەنـــی پاراستنی دەستوورە ئۆیـــە پاسدارانی خومەینـــی‌و لایەنگرانی ڕەفســـەنجانی هێرشیان بردوونەتە سەر .

Institut Kurde de Paris

بەرابەری
صدام حسین
سەرکەوتنمان
بەدیهێنا

بەڕێز وەزیری بازرگانی لە دوانێکدا بۆ هاوکاری

سەرەرای چوار ساڵەی جەنگ
بنکەی ئابووری عیراق
گەلێ پتەوە

رۆژنامەی هاوکاری چاوی بە بەڕێز حسن علی – ئەندامی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش – وەزیری بازرگانی کەوت و بەڕێزی باسی بایەخدارترین لایەنی بازرگانی دەرەوەو ناوخۆو دەوری کەرتی بازرگانی کرد بۆ مسۆگەرکردنی ئەو کەل‌وپەلانەی هاوولاتیان بە جۆرێکی جیاواز بە کاریان ئەهێنن لە کاتێکدا کە عیراق پاڵەوانانە بەرامبەر بە دەستدرێژی رژێمی ئێرانی رەگەزپەرستوچنۆک بە درێژایی چوار ساڵی رابوردوو خۆی راگرتووە .

بەڕێز ئەندامی سەرکردایەتی شۆڕش دووپاتی کردەوە کە نەخشەی بازرگانی دەرەوە کە لە دۆخی ئەو شەڕەدا پشتی پێ‌ئەبەستی کە بەسەر عیراقدا سەپێنراوە ئەم بازرگانیە بۆ وەدەستخستنی کەل‌وپەلی پێویست بۆ وولاتیان بۆ ڕاپەڕاندنی پرۆژەی بەرهەمدارو پێویستی‌یەکانی بەرهەمدان و پڕکردنەوەی شتی پێویستی ناوخۆ لە چوارچێوەیەکی گرنگدا دەوری گرنگی گێڕاوەو پەرەسەندنی سەرجەمی لە وڵاتدا هەیە کە دەستدرێژی‌کردنی رژێمی ئێران بۆ سەر وڵاتەکەمان بۆ وەستاندنی ئەم پەرەسەندنەی عیراق بوو .

بەڕێز وەزیری بازرگانی پەنجەی بۆ ئەو کێشا کە وەزارەتی بازرگانی هەمیشە خەریکی ئەوە بووە کە هۆکانی ئامادەکردنی نەخشەی بازرگانی لەبەر رووناکایی نەخشەکانی پەرەسەندنی نەتەوایەتیدا پێشبخات و لە دۆخی ئەم شەڕە پیرۆزەشماندا ڕێگەی تازە بۆ دانانی بنەڕەت و ئامادەکردنی نەخشەی بازرگانی دانرا ئەمەش لەو بۆ ڕوانینەوە کە بەرامبەر بە هەڵوێستەکانی وڵاتانی جیهان سەبارەت بە سات و سەودای هەمیشە لەگەڵ وڵاتەکەماندا ئەکراو ئەم سەودایەش لە سەر قازانجی عیراق و وڵاتانەوە بوو .. هەروەها لە گەلێ ڕێکەوتنی بازرگانیدا سەرکەوتین کە بریتی بوون لە پێشکەش‌کردنی ئاسانکاری مەرجەکانی پێشکەش‌کردنی پارەو پشت بەستن بەکاری ڕێکخراوی تایبەتی بانک کە رەنگدانەوەیەکی رووناکی باوەرکردن بوو بە ئابووری عیراق و پتەوکردنی شوێنی عیراق لە مەیدانەکانی پەیوەندی ئابووری نێو دەوڵەتاندا .

سەرژمێری‌یەکانی بازرگانی دەرەوە پەنجە بۆ ئەوە ئەکێشن کە بەرنامەکانی بەرهەمهێنەری ساڵی ١٩٨٢ کە دووەم ساڵی جەنگە گەیشتە نزیکەی ٤٤٣٠ دینار .. واتە سێ ئەوەندەی ساڵی ١٩٧٥ . ئەمەش ساڵ لەگەڵ ساڵ بە جۆرێ زیادی ئەکرد کە ئەو پارەیە بۆ ساڵی ١٩٨٤ دانرا گەیشتە رادەیەک کە ٦٪ ی زیاتر بوو لە نەخشەی کڕینی شتوومەکی دەرەوەی ساڵی ١٩٨٣ .

دیسان ئەو شارەزاییەی لای دەزگاو ڕێکخراوەکانی کەرتی بازرگانی هەن بوونە هۆی گۆڕانی کەل‌وپەلی بەرنامە بەکارەکانی بازرگانی و بەرزکردنەوەی توانای ڕاپەڕاندنیان ئەمەش لە هەڵسەنگاندنی بارستەی خواست و پەیوەندی کڕینی شتومەکی بازرگانی و بارکردنی کەل‌وپەل و گەیاندنیان بە بەندەرکانەوە دەست پێ ئەکات تا ئەو دەمەی دائەگیرێن و ئەگەیەنرێنە دەست هاوولاتیان .

بەڕێز وەزیر ئەوەشی وت کە دەزگاو ڕێکخراوەکانی سەر بە وەزارەتی بازرگانی فرۆشتنی شتومەکی ساڵی ١٩٧٥ کە ٥٢٥ ملیۆن دینار بووە ساڵی ١٩٨٢ گەیشتە ٢٣١٥ ملیۆن دینارو وەزارەت خۆی لە وردەکاری و کێشەی خواستراودا لە لایەکەوە لە نێوان شت کڕین لە دەرەوەی وڵات و بەرهەمدانی ناوخۆداو لە لایەکی ترەوە لە نێوان بەکارهێنانی بەرهەمدا دەوری بووەو مەبەستیشی لەمانە پتەوکردنی پشت بەستن بوو بە وزەی بەرهەمی نیشتمانی بۆ ئەوەی خواستەکانی هاوولاتیانەوە دەستبهێنێ و دەری بخات کە جەنگ زۆر زۆرتر شوێنی بەرهەمدانی ناوخۆی کەرەسەو پێویستی باش کرد بۆ جێ‌بەجێ‌کردنی پێویستی‌یەکانی بازاڕی ناوخۆ .

لە پرسیارێکدا سەبارەت بارستەی ئاڵ‌وگۆڕی بازرگانی لەگەڵ وڵاتانی عەرەبدا بەڕێز وەزیر روونی کردەوە کە وەزارەت دەورێکی جیاوازی لە پلەی دوو قۆڵی و گشتیدا بە پەیوەندی عەرەب لە ڕێگەی ئەنجومەنی ئابوری عەرەب و ڕێکخراوە عەرەبی‌یەکانەوە داوە بە چوونیەتی و بەشداری‌کردنی گورج و گۆڵانە بۆ پتەوکردنی ئەو بنکەی کاری ئابوری‌یەی کە بریتی‌یە لە بنەڕەتێکی سەرەکی بۆ بنیاتنانی کاری هاوکۆیی عەرەب .

بەڕێز وەزیر دووپاتی کردەوە کە ڕوانینی عیراق بۆ پەیوەندی بازرگانی عەرەب لە زەمینەی هەڵوێستی نەتەوەیی جێ‌گیرەوە سەرهەڵئەدا کە تایبەتە بۆ خزمەت‌کردنی قازانجەکانی نەتەوەی عەرەب و ئابوری عەرەب . لەم بوارەشدا لە نێوان برایانی عەرەبدا بۆ نەخشەکردنی دوا رۆژی گەشەسەندووی پەیوەندی ئابوری عەرەب و دووپات‌کردنەوەی ئارەزووی برایان بەشداری کراوەو ئەشکرێ بۆ بەرهەمدان بەم گیانە بەرزەوە بۆ پێشخستن و ئاگاداری کردنی بنەڕەت و فراوان بوونی لە هەموو مەیدانێکدا هەرچەندە هەڵوێستی کاربەدەستانی سوریاو لیبیا پتەوکردنی رژێمی ئێرانی بووە بەکەل‌وپەلی سوپای و ئابوری و سیاسی و تاکو زیان بە قازانجی نەتەوەی عەرەب بگەیەنن هەمیشە دەوری وێرانکاریان دیوە .

سیاسەتی ئابوریمان لە ساڵانی رابوردوودا لە لایەن برایانەوە رێزی گیراوەو بە هێز کراوە . ساڵی یەکەم و دووەمی جەنگ بەرهەم و بەرهەمدان لە ساڵانی پێش جەنگ باشتر ئەڕۆیشتن و بە هەڵوێستی ناپاکانەی رژێمی سوریا بە ڕێگەنەدانی کە نەوتی عیراق بە خاکەکەیدا بڕوات بەرامبەر ئەم پیلانە بەو کارانە راوەستاین کە پشت بە خۆ بەستن و تواناو کاری نیشتمانی بوو و بە هۆی توانای لێهاتوی عیراقی‌یەکان بۆ بەرهەمدانی زیاتر و وەدیهێنانی کەرەسەی نوێی ئابوری نیشتمانیمان عیراق نەخشەکانی هەڵلوشینی نەك هەر بە کاری کورت خایەن سەرەو ژێرکرد بگرە بە بەرنامەیەکی ستراتیژی ئەوتۆ تێکوپێکدان کە کەرەسەی خۆراگرتن و پەرەسەندنی بۆ مسۆگەر بکات – هەروەك سەرەکی فەرماندە صدام حسین ئەڵێ – تەنانەت ئەگەر دوژمن چەند ساڵێکی تر تەقەللای درێژەپێدانی شەر بدات .

لێرەدا باش وایە پەنجە بۆ ئەوە رابکێشرێ کە وەزارەت بۆ رێبازێکی جێ‌گیر پشتی پێ ئەبەستێ بۆ زۆرکردنی توانای پێویست بۆ گورج و گۆڵی بەرهەمی سۆشیالیست و تایبەت .. وەزارەت بەو هۆیانەی کە لە کەرتی سۆشیالیستدا پشتی پێ ئەبەستێ سوورە لەسەر هەڵسەنگاندنی پێویستی گورج و گۆڵی پیشەسازی و کشت‌وکاڵی تایبەت .. لەگەڵ بوونی جەنگدا پیشەسازی نیشتمانی عیراقی بە هەموو کەرتە جۆرەکانیەوە توانیوێتی گەشە بسێنێ و بەرهەمی زیاد بێ و پلەی کاری بەرهەمدانی بەرز بێتەوە ئەمەش بە پێی ئەوەی کە سەرکردایەتی دەوڵەت بۆ سەرکەوتنی ستراتیژی پەرەپێدانی ئابوری و کۆمەڵایەتی مسۆگەری ئەکات و لەبەر ئەوەشە کە جەنگ بە دۆخێکی کاتی دائەنێ و بە هاوکاری و یەکگرتنی هەموو برایان و هێزە خێرخوازەکان بە لایەن گرتنی هەڵوێست و ڕێبازی ئاسایشانەی عیراق ئەبێ نەمێنێ .

■ ذکریات محمد ■

Institut Kurde de Paris

سەرەرای چوار ساڵی جەنگ
تەواوکردنی دەیان پرۆژەی
ڕێگاوبان

لەگەڵ ئەو شەرەدوژمنکاری‌یەی کە وا پێی ئەنێتە پێنج ساڵ و رژێمی‌ئێران بەسەر وڵاتەکەماندا سەپانی .. لە هەموو لایەکی وڵاتە خۆشەویستەکەماندا لە سەرەوە تا خواری ئاوەدانی و بنیاتنان باڵا ئەکات .

ناوچەی سەرو لەو چوارساڵەی رابووردوودا گەلێ راپەڕاندنی پرۆژەی گرنگی بەخۆیەوە دیوەو رۆژنامەی –الثورە– پاش ئەوەی کە سێ رۆژ لە ناوچەی سەروودا بوو ئاگاداری هەندێکیانە کە وەزارەتی نیشتەجێ‌کردن و ئاوەدانی ڕاپەڕاندوون .

لە ڕێگەی پارێزگەی نەینەوا لای پرۆژەی نزیکی پردی سامەرا وەستاین کە درێژای‌یەکە ..٥٠ر١٢ کیلۆمەترەو بریتیە لە دوو ڕێباز کە پانایی هەر یەکەیان کە زەمینەیەك لە یەکیان جیا ئەکاتەوە (٧٥ر١٠) مەترە .. لە پارێزگەی نەینەوا بەڕێز خالد ذنون احمد بەڕێوەبەری ڕێگەوبانی نەینەوا وتی : ئەم بەشەی نیشتمانی خۆشەویستمان گەلێ پرۆژەی ڕێگەوبانی بە خۆیەوە دیوە کە هەندێکی تەواو بوون لەوانە (٣٠) ڕێگەن کە درێژی هەموویان هەزارو (٣٨١) کیلۆمەترەو بایەخدارترینیان ڕێگەی موسڵ و بێجی‌یەو ڕێبازی دووەمیش (١٨٥) کیلۆمەترەو دوای تەواوکردنی ئەو ڕێگەوبانانەش پارێزگەکە گیروگرفتی هاتوچۆی تەواوباش ئەبێ و دەزگای گشتی ڕێگەو پرد بۆ ئەم کارانەو بۆ ئەوەی بە زووترین کات رایانپەڕێنێ شێوازێکی نوێی بەکار هێناوەو ڕێگەکەی کردووە بە پێنج بەشەوە کەهەر بەشەی دەستەیەک بەرپرسیارین کە لە کاتی خۆیدا تەواو بکرێ .

لەڕێگە گرنگەکانی دەرەوەی پارێزگەکەدا ئەوەی کە لەم ماوەیەدا تەوای کرابێ ڕێگەی موسڵ و زاخۆیە کە درێژی (٤٢) کیلۆمەترو پانایی هەشت مەترو نیوەو بەرێگەیەکی ستراتیژی‌دائەنرێ کە عیراق بە تورکیاوە ئەبەستێ و ئێستاش هەموو شتی ئامادە کراوە بۆ ئەوەی دەست بکرێ بە کاری ڕێگەی موسڵ و ...ی دەوڵەتان ئەمەش دوورێبازە کە پانایی هەر ڕێبازێک (١٢) مەترەیەو لێکدانی هێڵی شەمەندەفەری لەسەر ئەبێ کە ئەبنە هۆی کەم کردنەوەی کارەساتی ڕێگەو بان و گیروگرفتی گواستنەوەی گەنم و جۆو کشت‌وکاڵ و لەم ڕێگەی‌دەوڵەتی‌یەوە دوو ڕێباز جیا ئەبنەوە کە پانایی هەر یەکەیان (١٥ر٨) مەترەو ئەکشێتە کارگەی چیمەنتۆی با دوش بۆ گواستنەوەی چیمەنتۆو کەرەسە .

ل بیرهاتنا ٤ ساڵا ل سەر شەری

بەرزترین شەهیان گێران
ل دهوکێ

ب هەلکەفتنا بورینا چوار ساڵا ل سەر جەنگا مە یا رەوا د گەل رژێما تاریاتیێ و زورداریێ ل ئیرانێ لێژنا ئیستشاری یا راگەهاندنێ ل پارێزگەها دهوکێ کومبینەکا بەرفرە گرێدا ل روژا ٢٧–٨ ب سەروکاتیا بەڕێز نامق رقیب سورچی پارێزگەرێ دهوکێ:

بەندێت ئاهەنگ گێرانێ تێدا هاتنە دەست نیشان کرن و هاتنە بەلافکرن ل سەر هەمی فەرمانگەهـ و تەنکەر و ئێکەتی و نیقابا ل گشت پارێزگەهێ ئەو ژی ئەڤە نە :

● لافتە هاتنە هلاوستن ل سەر دیوارا و شەقاما و ئاڤاهیێت رەسمی .

● ئامیرێت دەنگ بلند کرنێ هاتنە دانان ل سەر بانێت دائرا و ئێکەتیا و بارەگایێت حزبی و سروودێت نیشتیمانی و گوتنێت سەروك صدام حسێنی هاتنە ڤەگێدان .

● ل روژا ٣–٩ ڕێبازەکا جەماوەری هاتە پێك ئینان ل مەلبەندا دهوکێ ل دەم ژمێر نەهی سپێدێ .

● پەردە هاتە ڤەدان ژ سەر وێنەیەکێ مەزن یێ سەروك صدام حسێنی ل قەزا سێمێلی ب ئامادەبونا بەڕێز نامق رقیب سوورچی پارێزگەرێ دهوکێ و قەیمقامێ سێمێلێ .

● جەمیانەکا جەماوەری ل قەزا زاخو چێبو ل سپێدەبا روژا ٤–٩ ب ئامادەبونا بەڕێز پارێزگەرێ دهوکێ و قەیمقامێ زاخو .

– هەر وەسا هندەك خالێت دی ژی د ڤی پروگرامی دا بوون کو د بنە بەندێت ڤان شەهیانا بێت کو هەتا نێزیکی دوماهیا ڤێ هەیڤێ دێ ڤەکێشن وەکو :

● پێك ئینانا کورانکەهێت سیاسی ژ لایێ تەڤکەرێت میهەنی و مللی ڤە ، کو دویراتیێت دوژمناتیا ئیرانی دێ تێدا هێنە شروڤەکرن و روهن کرن .

● پێك ئینانا ئاهەنگەکێ بۆ خێزانێت شەهیدا ل هولا قوماندارییا شوعبا دهوکێ یا پارتا بەعسا عەرەبی یا هەڤپشکی و پێك ئینانا سەرەدانا بۆ مالێت شەهیدا و ئێخسیرا و بەرزەیا ل دهوکێ .

● سەرەدانا کەرتێن لەشکەرێ مللی ل دەڤەرا دهوکێ ژ لایێ ئێکەتیا قوتابی و لاوا و ئێکەتیا ئافرەتا و ئێکەتیا کومەلێت جوتیارا .

● ڤەکرنا پێشانگەها پوستەرا سیاسی ژ لایێ ڕێڤەبەریا گشتی یا پەروەردێ ل دهوکێ .

● ڤەکرنا پێشانگەها پوستەرا سیاسی ژ لایێ ڕێڤەبەریا لاوێن دهوکێ .

● پێك ئینانا ڕێبازەکا ترمبێلا ل روژا ٢٢–٩ ل ناڤ شەقامێت دهوکێ .

● ئێکەتیا ئافرەتا تایێ دهوکێ دێ پشکدارێ د ئاهەنگا مەلبەندی دا ل بەغدا کەتن .

ئەڤە و ژ بلی هژمارەکا دی یا مەزن ژ چالاکی و بزاڤا دێ هێنە پێش کێش کرن ل هەمی دەڤەرا دهوکێ ب ڤێ بیرهاتنا مەزن دا کو ئەڤ بزاڤە ببنە پالڤەدان بۆ خۆگرتنێ و بەرسینگ گرتنا دوژمنێ فارسی یێ نەتێگەهشتی ...

رمضان عیسی
لقی دهوك

تەنهارازیك

ئێواردەیەك لەم ئێوارانەدا کاتژمێری «٧» چەوت چوومە ناو پاسێکی گشتی‌یەوە ، کەلەخەتی رزگاری قلیاسان ئیشی ئەکرد ، هەرکە سەرکەوتم بینیم هەرچی وردەشوشەیەکی لەشوشە شکاوەکانی ناوڕاستی پاسەکەی گرتۆتەوە . بەکاکی شوفێرم ووت برالە ئەو وردەشوشەیە چی‌بە . ووتی ئەوە لەبەبانیەوە ئاوایە . چونکە شوشەیەکیان شکاوە . ئەی‌باشە ! بۆچی تائێستا پاك‌نەکراوەتەوە . ووتی لەبەر ئەوەی پاسەکەنەچۆتەوە گەراج . ئایا ئەمە راستە رۆژکارێکی درێژ ئەوەی سواری ئەو پاسە بێت چی‌هەست ئەکاو ئەنێت‌چی .. ئوتومبێل دووجاری شکاندن و یەك کەوتن و کەلێ شتی تر دێت . خۆزابێ وەك بوولێ‌بەناو شاردا بیکەرێنن . خەلکی برالی جی‌بوە . بەتایبەتی پاسی گشتی ..

– ئازاد –

بیرەوەری گەشتی ڕۆژنامەنووسێک

چارەکە سەدەیەک لەمەوبەر لە دەوروپشتی شاری پەکین دا

■ حیلمی عەلی شەریف ■

— ٤ —

دوای دیدەنی کومیونەیەکی کشت‌وکالی دوو فابریقەی فەخفوری‌و قاپی چینکۆو دوو دەزگای گەورەو بچوکی ئاسن تواندنەوەو ئاسن دارشتنیان نیشان‌دانی . ئەوەی سەرنجی رائەکیشا لە فابریقەی قاپی چینکۆکەدا ژمارەی ئەندامانی پارتی کومونیست لەچاو سەرجەم ژمارەی کریکارەکانی فابریقەکە لەسەدا شەش بوو وە سکرتیری رێکخراوەی ئەم پارتی‌یە لە فابریقەکەدا کریکاری بەر کوورەی سواغ‌دانی قاپەکان بوو وەکو گڕی کوورەکە سور هەلگەرابوو .

دوای ئەوە دوو دەزگای بەرهەمی ئاسن‌و پۆلایان نیشان‌داین یەکێکیان لە شاری ووهان کە شاریکی چوار ملیۆن کەسی گەورەی پیشەسازی بوو ، دەزگاو فابریقەیەکی بەرهەم هێنانی ئاسن‌و پۆلای زۆر گەورەی تێدابوو کە بەپێی تازەترین تەکنۆلۆجیای ئەوسا دامەزرابوو ، بەلام بێ بەپێی ئەم دەزگا تازە پێشکەوتووانە دەزگای مام‌ناوەندی بچوکی زۆریشیان هەبوو ، هەریەکە بۆ جۆرە بەرهەم‌هێنانێکی پێویست ، تەنانە لە هەندێ قوتابخانەی ئامادەیی پیشەسازی‌دا کوورەی ئاسن تواندنەوەیان هەبوو لە بەردەمی کورەکاندا لە سەر زەوی خانەی جوراوجوریان لە لم دروست‌کردبوو تاکو ئاسنە تواوەکە لەناو ئەو خانەو قالبانەدا دەق بکریت‌و بەکەلک بهێنرێت . لێمان‌پرسین بۆ دەست لەم شێوە کونە هەلناگرن وتیان لەبەر دوو هۆ یەکەمیان تاکو تەکنۆلۆجیای نوێ نەبێتە هۆی بێ‌کاری لەناو خەلکی چین‌دا دووەم ناتوانین وا کوتوپر هەموو دەزگایەکی پیشەسازی‌و کشتوکالی ئەم ولاتە بە تەکنۆلۆجیای تازە نوێ بکەینەوە وە ئەم دەزگا بچوک‌و مام‌ناوەندی‌یانە هەر یەکە کەلەبەرێک لە پێویستی‌یەکانی ولات پر ئەکەنەوەو نموونەیان بۆ ئەهانینەوەو ئەیانوت بە بەرهەمی ئەم جۆرە قوتابخانانەیە پاچ‌و خاکەنازو گاسن‌و سنگ‌و گەلێک وردە بەرهەمی جوتیاران‌و دانیشتوانی دێهاتەکانی چینی پێ مسکور ئەکەین .

لە دیدەنی‌یەکی تردا ئێمەیان بردە سەر گومێکی مام‌ناوەندی خوار شاری پەکینی پایتەختی چینەوە . ئەم گۆمە چل کیلۆمەترەیەک لە پەکینەوە دوو ئەبو وە بەری گومەکە بەوردە بەردوو خۆل گیرابوو نزیکەی (٤٠٠) هەزار کەس جگە لە ئەندازیارو فەرمانبەرانی دەست رەنگین هەر یەکە بەپێی توانای خۆیان بەخورایی چەند رۆژێک هەرەوەزیان تیا کردبوو ، هەر کەسەیان نان‌و خواردنی خۆیان لەگەل خویانا بردووە بێ ئەوەی هیچ شتێک لە دەولەت وەرگرن هەفتەو زیاترو مانگ بە خۆرایی کاریان تیاکردووە . ئەم گۆمە ئاوە بە (٧٠) روژ تەواو بووە . لە پیاوە گەورەکانی پارتی کۆمۆنیست‌و دەولەتی چین – یش گەلێک لە کارکردن‌دا بەشداربوون‌و هەریەکە دوای تەواوبوونی بەشی خۆیان لەسەر بەردێک وتەی خۆیان هەلکەندبوو وەکو ماوتسی تونگ‌و شوئن لای‌و شین‌بی‌و ...

دیارە زۆر شانازیيان بەم بەرهەمانەوە ئەکرد کە بەنرخێکی کەم‌و لە کاتی کەمدا ئەمەو سەدان بەرهەمی لەمە گەورەو بچوک تریان راست کردبووەوە . وە ئەیانەویست تێمان بگەیەنن کە ئەم بەرهەمە سەرسوڕمێنەرانە پشت بە رژێم‌و ئایدیۆلۆجی‌یەتی سۆشیالیستی کراوە .

ئەوی راست بێت دوای ئەوەی شوورەی گەورەی چین – م دی کە یەکێکە لە حەوت بەرهەمی سەرسوڕمێنەری دنیا ئیتر گەیشتمە سەر ئەو بیروباوەرەی کە ئایدیۆلۆجی‌یەتی چاک‌و پیشکەوتووانەو پێشکەوتن‌خواز ئەگەر لەناو گەلێکی رێکوپێک‌و خاوەن نەریت‌و رەوشتێکی تایبەتی‌و گونجاو لەگەل جۆرە بەرهەمێکدا نەبێت ، بەتاقی تەنیا ناتوانێت لەناو هەموو گەلێک‌دا هەمان بەرهەم ساز بکات .

رژێمی چاک‌و بیروباوەری راست ناراستەو هاندان‌و رێکخستن‌و پەلەکردن‌و جۆش‌دانی پێ‌ئەکرێت بەلام ئەبێ ئەو گەلەی فرمانەکەی تیا جێ‌بەجێ ئەکرێت راهاتووی ئەو فرمانە بێت‌و لەگەل مێژووی ژیانی سەدان سالیدا گونجاو بێت‌و لەو گۆرەپانەدا سواری خۆی تاو دابێت وە لە سەدان‌و بەلکو هەزاران بواری وای دابێت .

ئێمەیان بردە سەیری شوورەی گەورەی چین ووتیان ئەم شوورەیە ئیمپراتۆرێکی چینی بۆ پاراستنی پایتەختەکەی کە هەر پەکین بووە (٢) هەزار سال لەوەپێش دروستی کردووەو نزیکەی (٥) هەزار کیلۆمەتر بەسەر شانی هەموو شاخەکانی دەوروپشتی ئیمپراتورەکەی‌دا درێژ بوەتەوە تا ئەو سایەش هەزاران کیلۆمەتری هەر بە سەلامەتی مابوو . وە سوپای داگیرکەری یابانی لە شەری دووەمی جیهانی‌دا لە بەردەمیا قەتیس ماوە وەنەی توانیوە لەوە زیاتر بەرەوپیش تەکان بدات .

لە دامینی جیگایەکی شاخەکەوە بەشاخدا هەلگەڕاین تا گەیشتینە شوورەکە . ئەم شوورەیە هەموو لە بەردی گەورە گەورەی نەقاری کراوو رێک‌دا تاشراو دروست کرابوو ، هەر بەردیکی بە لای کەمەوە دوو کەسی ویستووە بۆ سەرخستنی بۆ سەر شاخەکە . شوورەکە لە دوو ریز دیواری بەرز دروست کراوە نێوانی ئەم دوو ریزە (٣) مەترە پان بوو کە بەئاسانی هاتووچۆکەران ولاخ‌و باریشیان پێ‌بێت هاتووچۆی تیابکەن .

ناوە ناوەش بەپێی پێویستی پاراستنی شوورەکەو ناوچەکە قوللەی قایم لە هەمان بەرد دروست‌کراوە کە پاسەوانان بە ئاسانی بتوانن خۆیانی تیا بپاریزن‌و بە هیچ جۆرێک نەیەلن دوژمن بە شاخەکەدا سەرکەوێت یان شوورەکەیان لە دەست‌بسێنێت .

راستی‌یەکەی باسی ئەم شوورەیەو چەند کەس کاری تیا کردووەو بە چەند سال تەواو بووەو چەند کەس لە کارکردندا گیانی خۆی لە دەستداوە ، باسێکی مێژوویی‌و لەمە زۆر زیاتری ئەویت بەلام ئەم شوورەیە خەیالی منی ورووژان دەربارەی تواناو لێهاتوویی‌و فیداکاری گەلی چین کە لە ژیر سێبەری رژێمی کویلەیی‌دا دوو هەزار سال لەمەوپیش ئەم بەرهەمەی بووە و ئەو کاتەش کە ئێمە لە چین بوین لەژیر سێبەری رژێمی سۆشیالیستی‌دا ئەم بەرهەمانەی هەیە . دوو هەزار سال لەمەوپیش شوورەی گەورەی چینی‌و دوای ئەوە کاغەزو بارووودی دروست‌کردووە ئنجا گۆمی خوار پەکین‌و سەدان بەرهەمی پیشەسازی‌و کشتوکالی ساختمان کاری لەوە گەورەتری لەسێبەری رژێمی سۆشیالیستی‌دا دامەزراندووە .

بێ‌گومان ئەمە راستی‌یە ئەوەمان بۆ روون ئەکاتەوە کە هەر گەلێک بەدرێژایی مێژووی خۆی کۆمەلە رەوشت‌و نەریتێکی تایبەتی بۆ خۆی پێک دێنیت‌و ئەبنە خاسی‌یەتێکی تایبەتی ئەو نەتەوەیە یان ئەو گەلە وەکو ئەلێن کورد ئازایەو عەرەب خواردەیەو چینی ئیشکەرەو ئیتالی هونەروەرەو رووسی خۆ راگرەو ... هەتاد .

سەرکردەو فەرمانرەوا گەورەکانی پارتی‌و دەولەتی چین لە ئامۆژگاری کردنی گەلی چین‌دا پەندوو قسەی نەستەقی پیشونیانی خویانیان بۆ ئەهانینەوە هەروەها ئەو چالاکی‌و قارەمانەتی‌یانەی کە لە کاتی خەباتی رزگاری هێنەری‌و دامەزراندنی رژێمی دیموکراتی میللی‌دا لەم لاو لەو لای ولاتی پان‌و بەرینی چین‌دا رووی دابوو هەندێکیان نمونەی هەلکەوتووانەیان نیشان دابوو وەکو ئەوە بە خەلکی چین – یان ئەوت « چاو لە پیرە مێردە دێوانەکەی دوو هەزار سال لەمەوپێش بکەن » ، « چاو لە دێی دانشای بکەن » .

کە واتا هەر خۆیان بەرابوردووی روناکی خۆیان هانیان ئەدەن . وە تێیان ئەگەیانن کە گەلێکی کارکردەو چالاک‌و خاوەن نموونەی گەشی بەرهەم هێنانن .

با بزانین ئەم دوو نموونەیە چین ! . کە ئێمەش گەلی کورد هەر ئەبێت دەیان نموونەی وامان هەیە کە نیشانەی گەشی بەرهەمی رابوردوی گەلەکەمانن ، ئەتوانین بۆ جۆش دان‌و هاندان‌و پەرەپێدان‌و پێشخستنی گەل‌و ولاتەکەمان کەلکی لێ‌وەربگرین .

دەماو دەم ئەفسانەیەکی کونی چینی تا گەیشتۆتە ئێستا ئەلێت « پیرەمێردێکی دێوانە دوو چیای لەبن هەلکەندووە » . گوایە لە باکووری چین پیاوێکی بە سالاچوو بە پیرەمێردی چیای باکوور ناوبانگی دەرکردووە .

ئەم پیرەمێردە دەرگای مالەکەیان بەرامبەر دوو چیای گەورە بووە ، چیای تایهانغ وە چیای وانفو وە ئەم دوو چیایە ئەوەندە بەرزو سەخت‌و نزیک بوون لە خانووەکەیەوە رێگای هەموو دەرامەتیکیان لێ‌گرتووە ئیتر بریاری داوە خۆی‌و کورەکانی بە پاچ‌و خاکەناز ئەم دوو چیایە لە بەردەمی خانووەکە یا نالا بەرن .

بەلام کە لەگەل کورەکانیا دەستی‌کردووە بە پاچ لێ‌دان پیاوێکی بە ژیریتی ناوبانگ دەرکردوو تووشیان ئەبێت‌و بەگالتە پێ‌کردنەوە پێ‌یان ئەلێت ئێوە چۆن ئەم دوو چیایەتان بۆ لا ئەبریت ! پیرەمێردە دێوانەکە لە وەلامدا پێی ئەلێت ئەم دوو چیایە لەمە زیاتر بەرز نابنەوە بەلام من‌و کورەکانم هەندێکیان لێ لا ئەبەین ، کورو کورەزای کورەکانم هەروەها ئەوە لە دوای ئەوە کاری تیا ئەکەن تا هەر دوو چیاکە ئەبەنە تەختی .

خوا ئاگای لە وتوو وێژی ئەم دووانە ئەبێت بەزەیی بە پیرەمێردە دێوانەکەدا دێتەوەو دوو فریشتەی بۆ ئەنێرێت هەر یەکەیان چیایەک ئەخەنە ئەخەنەوە .

بڕوانە ل ٧

● بیرێکی سەربەست ..

دیاردە پێشکەوتووەکان

■ عبدالوهاب تالەبانی ■

● کۆمەل ، لەباروودۆخی گۆڕانکاری‌و هەنگاوی شۆڕشگێڕانەی بۆ پێشەوەدا ، دووچاری ملململانێی توندی هێزە کۆنەپەرستەکان دەبێ‌و ، بەلام بۆوەدی‌هێنانی سەرکەوتن رابەرەکان چوست‌و چالاکانەو ، بەئیرادەی پۆلایینەوەو ، لەبەر رووناکی بیری پێشکەوتوویانداو ، بەپێی بەرنامەیەکی نەخشە بۆ کێشراو ، دەجوولێن‌و بێ پەروا کۆسپ‌و گیروگرفتەکان رادەمالن‌و بەسەریاندا زال دەبن .

● لە عیراقی ئێمەشداو ، لەو رۆژەوە شۆڕشی ١٧ – ٣٠ تەموزی پێشکەوتنخواز سەری هەلداوەو ، لە گەرمەی هەلمەتی بنیات‌نان‌و دروست‌کردنی قەلای بلندی نیشتماندا ، ولاتمان تووشی زۆر پیلان‌و تەنگوچەلەمە بوە .. سەرتۆپکەی ئەو پیلانانە هێرشە نارەواکەی رژێمی کۆنەپەرستی خومەینی بوو بۆ سەرمان‌و ، وێران کردنی ئێستکەی ئۆتۆمیمان بوو کە زایۆنیستەکان بە هاوکاری لەگەل رژێمی ئێراندا جێ‌بەجێ‌یان کرد ، بەلام کاروانمان هەر بەدەوام بوو و ، بەردەوامیشەو لەبەر تیشکی بیری صدام حسینی رابەرو پێشەوادا هەموو پیلانەکان تێک‌شکاون‌و ، تێک دەشکێن .

● تیشکی ئەو پێشکەوتنەی ئەم ولاتەی گرتەوە ، لایەنێکی فراوانی ژیانی گەلی کوردیشمانی روناک‌کردەوە ؛ کوردستانی عیراق لە زۆر لەمەیدانەکانی ژیاندا بەرەو پێشەوە چوەو .. بڕوامان بەتینە بەوەی کە ئەم بەرەو پێشەوە چوونە هەر بەردەوام دەبێ‌و تابێت کوردستان گەشترو جوانترو بەختەوەرتر دەبێ .

● بێگومان ئەم پێشکەوتنە لە ئاوێنەی بیری خەلکەکەماندا تا رادەیەکی باش دەنگی داوەتەوەو ، چاکی هۆشیار کردوونەتەوەو ، بۆتە هۆی دەرکەوتنی گەلی دیاردەی باش کە دلی هەموو مرۆڤێکی دلسۆز خۆش‌دەکەن‌و ئەوەمان بۆ دەسەلمێنن کە بەراستی رێگای لوتکەمان گرتۆتەبەر .

● ئەم قسانە دەکەم‌و .. وێنەی ئەو خوشکە دکتۆرە بەرێزو هێژایە کوردەم لەپێش‌چاوە کە چەند رۆژێ لەمەوبەر لەبەرنامەیەکی تەلەفزیۆنی تەئمیمەوە ، بەزمانێکی پاراوی کوردی‌و ، بەمەنتیقێکی زانیاریانەی بەرز باسی هەندێ لایەنی تەندروستی ئادەمیزادی دەکردو کامیراو عیلمەکەی لە بۆتەیەکدا خستبوە خزمەتی خەلکەکەوە ..

ئەوەی بینیمان .. یەکێك بوو لەو وێنە جوان‌و سەرکەوتنانەی کە دەبێ شانازی پێوە بکەین ..

دیاردەیەک‌بوو . لەدیاردە پێشکەوتوەکانی ژیانی نوێمان .

گوندەکەمان

■ ئاسیا احمد ■

خۆر پرشنگی زێرینی خۆی کردبوو چراخانی رێ منیش تەنها رێم‌گرتبو پێش تاریکی بگەم بەدێ ماوەیەکە جێم هێشتووە گوندەکەمان وەك دوو ولات لە هیچ جێگاو سەیرانگایەك سوکنایی دلم نەئەهات دیمەنی دێم هاتە پێش چاو وەکو نازدارێکی ولات هانای بردبێتە بەر کەژ تانەی گاتێ دەستی نەهات دەورو پشت رازاوەی جوانی بە چنارو بێستانی چڕ سینەی باخی پڕ درەختی سەوزو رەزی لە میوە پڕ چومە سێبەر درەختەکەی قەراغ جۆگەلەکەی ناو باخ تا ئێجگاری لە یاد بکەم رۆژانی رابوردوی پڕ داخ ئاوی سازگارو شیرینی ئارام بوو بۆ گیانی ماندووم لەگەل شەمالی فێنکدا کە بە ئاستەم ئەیدا لە رووم فێنکیان خستە دەروون خۆشیان خستەوە ناخم وەك باخی پڕ گولی ئاوات بۆنی خۆشبوون بۆ دەماخم هەرچی بلێم چی بنوسم ناتوانم هەرگیز من بەزار خۆشەوبستی گوندەکەمان لە دلمدا بکەم تۆمار

سێ هۆنراوەی بەرهەلستکارانی ئێران

وەرگێڕانی ■ جەلالی زەنگابادی ■

— ١ —

— تۆلەی شێتانە —

ا. کمالی

ئەی هەزار ئەفسووس
ئێران ولاتێکی وێرانەیە
گیرۆدەی سمکۆلی تۆلەی کابرایەکی دێوانەیە
ئەمە ولاتی ئازادگەل و زێدی دانایانە
وا گورەپانە بۆ مشتێکی ئاوەزبێگانە .
خانوو و مەلبەندی خەلك بوو ئێران
ئەی مخابن
خانوو وێرانە
خانەخوێش ئاوارە و سەرگەردانە
وێنە و نەریتی جوامێری لە پرێکدا کوێرەوکرا
خۆشەویستی گوڕڕا
دلانیش کەوتنە رق و کینەی بەربەرەکانی
سەنگەسارکردن‌و برین‌و قەمچی‌لێدان‌و لەسێدارەدان
لە رژێمی ئاخوندەکان‌دا بەرنامەی رۆژانەیە
دیسان هەرچیکیان گێرایەوە
سەبارەت بەخوێنرێژی جەنگیزەکانەوە
وا دوای خومەینی هەر چیرۆك و ئەفسانەیە !

★

— ٢ —

لە سەر تەختە رەشەکانی شەقام

پێویست بە سەنگ نی‌یە
سەرە شکاوەکان
سەبوورانە لەسەری سەربرینگە(١)دا تێدەپەڕن ،
ئەمە جاخێکە
ساواکان بە تیرەی کۆلارە لەقەنارە دەدرێن .
چەندین پیری بەسالاچوو ،
لە نوێژی کۆمەلەدا هەن ،
بەچ تەبەمموميك رایاپەڕێنم ؟
خوێن لەبارەی خاکەوە
خاکیش لەبارەی خوێنەوە
دەدوێن هەردووکیان
وا لەمێژە
دروشمی یادی شەهیدان
لەسەر تەختە سیباکانی خیابان‌دا
زاری‌دەکات و شین .

★

★ شاعیرێکی مەجهوولە ..
(١) سەربرینگە : کوشتارگە ، مذبح .

— ٣ —

ئەمە چ ئارەزوویەکە ؟

اسماعیل یورد شاهیان*

لاوەکان شادمانن
ئافرەتان ستران‌دەبێژن ،
پیرەمەردان نوێژی خۆیان دەکەن
رووبارەکان ،
کۆسارگەل ،
ئاسۆگەل ،
ئاسمان ،
تێکرا لە سەمادان ،
بەلام لە گورەپانی گەورەدا
کابرایەك لە رێگەی سێدارەیە .
ئایا دەزانن ناوی چی‌یە ؟
ئەو کوشندەی خەندە و گولالەکانە ،
قەلاچۆکەری گەنج و ئافرەتانە ،
فەرزەندی شەیتانە ،
فەرمانرەوای فەقیهە :
ئەو شێخی « جەمارانە »
خومەینی بەدکار و بەد ویژدانە .

★

★ ئەم شاعیرە کوردە .

سەرچاوەکان :

١ – (ئێران و جهان) ژمارە ١١١ ، ٢٨ اکتوبر ١٩٨٢ .
٢ – (حقیقت) ژمارە ٩ ، ١٧ مە ١٩٨٢ .
٣ – (حقیقت) ژمارە ٩٢ ، ٢٦ دسامبر ١٩٨٣

Institut Kurde de Paris

بەرابەری
صدام حسین
سەرکەوتنمان
بەدی هێنا

ل بیرهاتنا چوار سالا بۆ قادسیا صدام ی :

جەماوەرێت دهوکێ ... هاووەلاتی و بەرپسیار پەیمانێ نوی دکەن بۆ قوماندار صدام حسین

ب هەلکەفتنا بورینا چوارسالا ل سەر شەرێ مە یێ رەوا د گەل دوژمنێ ئیرانی یێ نە تێگەهشتی جەماوەرێت دهوکێ بەرپرسیارو جەماوەرێت هاووەلاتی جارەکادی سوز و پەیمانێ نوی د کەن بۆسەرەکێ تێکوشەر ، قەهرەمانێ سەرکەفتنێ هەڤال صدام حسین .

ئو روژناما هاوکاری ئەڤ چەند چاڤپێکەفتنە د گەل هندەك دلسوزا کر ل دەڤەرا دهوکێ دا کو پەیمانێت خۆ دیار کەن و دا کو دوژمن بزانن کو ملەتێ مە هەر یێ ئامادەیە بۆ بەرسینگ گرتناوی :

● **هێزا د. محمد دلشاد - رێڤەبەرێ گشتی یێ تەندروستیێ ل دهوکێ :**

بڤێ هەلکەفتنا مەزن ، یاخۆ گرتنا مە بەرامبەر دوژمنێ ئیرانی یێ سەر رەق و نە تێگەهشتی ئەم پەیمانێ نوی د کەین بۆ قوماندارێ پارتێ و شورەشێ و ل بەراهیێ سەرەکێ قوماندار خەباتکەر صدام حسین خودێ بهێلیت کو ئەم بمینین سەربازێت دلسوز بۆ بەرەڤانیا ئاخا وەلاتێ خۆ و ئەم پتر بزاڤێ بکەین بۆ پێش کێش کرنا باشترین خزمەتێت تەندروستی بۆ هاووەلاتیا کە پشتەڤانی بۆ شەرێ مە یێ رەوا ئو ئەز پیروزباهیا ملەتێ عیراقی د کەم ئو پیروزباهیا لەشکەرێ مە یێ ب هێز د کەم ل سەر وان سەرکەتنێت هێزا ل سەر هێزێت تاریاتیێ و زورداریێ و ئەم داخوازێ ژ خودێ مەزن د کەین کو سەرکێ مە صدام حسێنی بهێلیت و لەشکەرێ مە بهێلیت ئو مە هیڤیا هەی کو دێ ب ئێکجاری سەرکەڤین ل سەرڤی دوژمنێ زوردار .

● **هێزا مساواه حسن - قایمقامێ زاخو :**

ب هەلکەتنا چوار سالا ل سەر قەهرەمانیا د قادسیا صدامی دا ئو دەست پێ کرنا سالا پێنجێ یا شەرێ زوردار دژی گەلێ عیراقێ. من یێ خوشە ئەز ڤێ بیرهاتنێ ب دەست خۆ ڤە بینم دا کو ب رێکا روژناما هاوکاری یا خەباتکەر گەرمترین سلاڤ بگەهینمە گەلێ عیراقی یێ قەهرەمان ب عەرەب و کورد ڤە ، بگەهینمە سەرکێشی سەرکەفتنێ هەڤالێ خەباتکەر صدام حسێنی خودێ بهێلیت ئو ژ سەرێ ژوریا وەلاتێ مە یێ خوشتڤی .. ژ ناڤ رستێت چیایێت کوردستانێ و دول و نهالێت وێ جوانترین سلاڤا ئەز د هنێرم بۆ سەربازێت راستیێ ... سەربازێت مافی ... سەربازێت سەروك صدام حسێنی د سەنگەرێت شەری دا و داخوازێ ژ خودێ د کەم کو هەر دەم د سەرکەتی بن بۆ پارازتنا ئاخ و شەرەفا وەلاتی . ئو ئەم پەیمانێ نوی د کەین کو ئەم سەرباز بین د هەمی دەما دا ل شەری و ل تەناهیێ بۆ خزمەتا ڤی ملەتێ خوشتڤی ...

● **هێزا ادیبه احمد علي - سەروکا ئێکەتیا ئافرەتا :**

ل بەری چوار سالادوژمنێ فارسی یێ زوردار ، دوژمنایتا خۆ یا چەپەل ل سەر عیراقێ بکار ئینا ، لێ گەلێ مە یێ قەهرەمان بەرسینگ لێ گرت و لجهێ وی راوەستاند ب هیمەتا قوماندار صدام حسێنی خودێ بهێلیت چونکو گەلێ عیراقی هەمیێ پشکداری تێدا کر مل بمل د گەل لەشکەرێ مەزن هەر ئێك ل جهێ خۆ . ئو ژنکێ ژی دەورێ خۆ تینا ب زیرەکی کو گرانترین تشت پێش کێش کر بو سەرکەتنێ کور و برا و مێر کرنە قوربان بۆ ئاخاوەلاتی هەر وەسا وێ بخو ژی پشکداری کر د ناڤ رێزێت لەشکەرێ مللی دا و چەك را کر بەرامبەر ڤی دوژمنێ چەپەل . هەر وەسا خوینا خۆ بێش کر ئو زێرێت خۆ بێش کرن . دیسا ئێکەتیا مە بەردەوام رادبو ب سەرەدانا شەرکەرا و ناف تێ د دان و هاریکاری ژێرا پێش کێش د کر . ئو نهە ژی ئەم یێ ب سەرەدانامالێت شەهیدا و ئێخسیرا بەرزەیا رادبین و خەلاتا بۆ دبەین و ل بەر دلێ وان د دەین کو هەکە خوینا کورێت مە وبرایێت مە نە رژیت ئاخا وەلاتی نا هێنە پارێزتن ئو دڤێ بیرهاتنێ دا ئەم پەیمانێ نوی دکەین ب ناڤێ ئافرەتێت دهوکێ بۆ سەرەکێ قوماندار صدام حسێنی کو هەر دەم ئەم سەربازێت دلسوز بین، بۆ بەرەڤانیا وەلاتێ مە یێ خوشتڤی .

● **هێزا د. بهیج یاسین الخلیل - رێڤەبەرێ خەستە خانا گشتی ل دهوکێ :**

ب هەلکەفتنا بورینا چوار سالا ل سەر شەرێ مە د گەل دوژمنێ ئیرانی یێ بێ بەخت ئەز پەیمانێ نوی د کەم بۆ سەرکێشێ کاروانێ سەرکەتنێ سەروك صدام حسین کو ئەم هەر دەم بمینین سەربازێت دلسوز بۆ بەرەڤانیێ و خۆ گوری کرنێ دا کو دوژمن دربێت مە عیراقیا ببینیت و چجارا ژ بیر نەکەت . ئو مە باوەریا موکوم یا هەی کو خومەینێ دەجال ب ئارەزوویا مە دێ بن کەڤیت و دێ شکێت ب زوی ترین دەم و دێ بن کەڤیت و دێ مافێت مە بجهئینیت ب تەناهیێ و هاودراوسیێ یاتیێ . ئو ئەم ل جهێ خۆ کە بزیشك مەزنترین هەول و شیانا د دەین پێخەمەتی خزمەت کرنا ملەتی و پەیداکرنا هەمی جورێت چاڤ دێریێ و دەرمانا و ئیتر بۆ پێش .

● **هێزا سعید موسی یاسین - رێڤەبەرێ ناڤنجیا بدرخان ل زاخو :**

ب هەلکەفتنا چوار سالا ل سەر شەرێ سەپاندی ل سەر گەلێ عیراقێ ژ لایێ رژێما خومەینی یا کەڤنە بەرست ئو دەست پێ کرنا سالا پێنجێ یا بەرسینگ گرتنا ڤێ هێرشا زوردار ئەز پیروزباهیا گەلێ عیراقی دکەم و سەروك صدام حسێنی ل سەر وان سەرکەتنێت بەردەوام د هەمی مەودایا دا ئو ئەڤ سەرکەفتنە گروڤێ هندێ نە کو جەبهێ ناڤخویی یێ موکومە ژ هەمی لایا ڤە یێ ئابوری و لەشکەری وسیاسی . ئو ل د وماهیێ مە هیڤیەکا موکوم یا هەی کو ئەم دێ ب ئێکجاری سەرکەڤین و دێ خەونێت خومەینی ڤەرەڤینین ب مێرانیا لەشکەرێ مە وئاقلداریا سەرەکێ مە صدام حسێنی .

● **سەیدایێ هێژا محمدحسن طاهر ئیمام و خەطیبێ مزگەفتنا گوندێ خەوالشێ .**

یێ کو نەرازی بونا خودیار کری ل سەر شەری و کوشتنا بوسولمانا بێ ئەگەر. ئو سەیدای چەند ئایەتەکێت قورئانا پیروز ب سەر ئینان دەمێ گوتی : -

« بسم الله الرحمن الرحيم وأن طائفتان من المؤمنين اقتتلا فاصلحوا بينهما ... فان بغت احداهما على الاخرى ... هەتا دوماهیێ »ئو دیار کر کو ئەڤ ئایەتە ب درستی ل سەر ئیرانێ بجهدهێن چونکو ئەڤە ژ روژا ئێکێ یا شەری و هەتا نهو عیراق یا ل تەناهیێ د گەریت و داخوازا شەرراوەستاندنێ د کەتن لێ خومەینی یێ سەر رەق ناهێتە رایێ و نە ڤێتن شەر راوەستیت و گونەها خەلکێ بەلنگاز د ئێختە ستوێ خۆ.

ئو ل دوماهیا گوتارا خۆ سەیدا محمد حسن طاهر د بێژیت ئەم سوپاسیا سەروك صدام حسێنی د کەین ل سەر وێ پویتە پێ کرنێ ب دەڤەرا مە و دەزگاهێن ئایینی ئو نو کە مەزگەفتا هەی و ئاڤ و کەهرەب و ژیارا مە باشا بڕێڤە دچیت و چ ژ مە کێم نینە .

پاشی مە چاڤ ب ریهسپیەکێ گوندی کەت کو ناڤێ وی رەمەزانێ محێ یە ئەوی ژی نە رازی بونا خۆ دەربارا شەری دیار کر وپاشی گوت ئەم یێ ل بن سیبەرا شورەشا تیرمەهێ دژین و سیبەرا سەروك صدام حسێنی و گوندێ مە یێ تەنایە و چ ژ مە کێم نینە و هندی شەر ڤەکێشیت ئەم دێ خۆ ل بەر گرین .

رمضان لقی دهوك

ئێران لە ناوەوە

■ **فؤاد حسین** ■

تەنها دوژمنکاری و هێرشی بەردەوامی خومەینی بەسەر عیراقدا سەرنگون نەبووەو هیچی تر ، بەلکو سیاسەتی رژێم و رێرەوی پرۆگرامی خومەینی بە تەواوەتی سەرنەکەوتنی بۆ نووسرا ، هەرچەند گەلێ لایەن لەوانە زایۆنیزم و ئەوانەی تەسکەرەی عەرەبیان هەیەو بەناو عەرەبن هەوڵ و تەقەلایەکی زۆریان داوە بۆ مانەوەو بەردەوامبوونی .. بەڵام کۆششەکانیان بێهودە بوو ، ئەوتا خەریکە گیان ئەدات و لە دوا هەناسەیدا دەناڵێنێ ، لە ناوەوەو لە دەرەوەی ئێراندا .. !

ئەوەش ئەشکرابووەو لە قەواڵی نهێنیەوە دەرکەوت کە سیاسەتی کوشتن و تۆقین یەکێکە لە پەیڕەو پرۆگرامی سیاسەتی دەرەوەی خومەینی ، سەرانسەری جیهانیش ئەوە دەزانن کە خومەینی خۆی سەرکردەی ئەم رێکخراوانە دەکات و خۆی سەرپەرشتی و ئاراستەیان دەکات ..

ئەوەی ئێستا بۆمان دەرکەوتووە دیسان حاڵی ئەم رێکخراوانە هەروەکو هینەکانی پێشوو وایە ، بەشی هەر سەرنکەوتنەکەیە ، لە جیهانیشدا ئابرووی « خومەینی » یان بردووەو لە هەر وڵاتێك ناوێکی لێ دەنێن ، هەندێك بە دڕندەو هەندێکی کەش بە دواکەوتوو و بەشێکی تریش بە گەوج و نەفام و شێت باسی دەکەن .. !! پێش ماوەیەك پۆلیسی یابانی چوار ئێرانیی گرتووە ، یەکێ لەوانە لێپرسراوی ئاسایشی گواستنەوەی ئاسمانییە لە پایتەختی یاباندا ، تاوانەکانیان دزی و تەزویرو زیانگەیانن بە دام و دەزگاگشتیەکانی دەوڵەتە تەلەفزیۆنی یابان ئەو چوارکەسەی پیشانی جەماوەر داوەو باسی تاوانەکانیان کردووە ، دیسان لە ئیسپانیا عەینی حالەت ڕوویداوە ، لە چەند دەوڵەتێکی تریشدا هەروەك رۆژنامەکان جیهانی باسیان کردووە ئەم رووداوانە دووبارە دەبنەوە بوونەتە بەشێك لە سیاسەتی خومەینی و ئاژاوە نانەوە لە وڵاتاندا .. ! ئەی ئەم ئاکاروکردەوە نالەبارو ناماقوڵانە چی دەگەیەنێ .. !! ئایا ئەوە ناگەیەنێ کە ئەم کابرایە ، شێت و گەوج و دواکەوتووە .. و ڕقی لە مرۆڤ و مرۆڤایەتیە .. !!

بۆ گەلانی ئێران

■ **محمد سعید سلیم جاف** ■

ئەی گەلانی بەشخوراوی خاکی کاوەی قارەمان
ئەی دلێران و پڵنگی شاخەکانی کوردستان

★ ★ ★

ئەی بلوجی رەنجەرۆ و مەملەکەت دابەش کراو
ئەی هونەرمەندانی رۆڵەی شێری ئازەربایجان

★ ★ ★

کوانی سوارەی کەلورو کوانی دلێرانی نەبەرد
گێلك و لور چی بەسەرهات بۆ نەماوە ناویان ؟

★ ★ ★

ئەی عەرەب ئێوەش لە خۆزستان و روباری خلیج
بوونە لوقمەو ژێر چەپۆکەی خائینان و دوشمنان

★ ★ ★

سەیری هۆزی غەیرەکەن گەورەو بچوکی یەکبەیەك
بوونە خاوەن ماف و سەربەستی بەهێزی بازوان

★ ★ ★

بەسیە ئیتر تۆ بەدیل تابەکەی رازی ئەبی
کۆیلەی و کۆتو کەلەبچەو ویل ناو زیندانەکان

★ ★ ★

بێ تەقالا هیچ گەلی دستکەوتی نابێ زیندەگی
سەخت و هەورازو درێژە رێگەو هەوڵی ژیان

★ ★ ★

هەڵتەکێنن کۆشکی زورداری رەگ و ریشەی لەبن
سەیلی بێ ئامانە هیزی یەکیەتی خەڵکی گەلان

★ ★ ★

لابەرن کینەو نیفاق و ببنە یەك پشت و برا
تامی سەربەستی بچێژن وەك هەموو خەڵکی جیهان

★ ★ ★

هەڵگرن ئاڵای فیدرالی وەك پەروانە دەوری دەن
سەرنگون چینی عاباو عەمامەو ریشی پان

★ ★ ★

دەوری کۆتە تێپەری ئێستاکە دەوری تازەیە
حوکمی گەل هەر بۆ گەلەو باوی نەماوە حوکمران

ئەوە چوار ساڵە

■ **علی ابراهیم درویش** ■

ئەوە چوار ساڵە جەنگی ڕەوامان
بەرامبەر هێزی خومەینی نەزان
ووزەمان بەرزە پشتو هیوامان
گشت بوینە شورەی خاك و وڵاتمان
هێزمان لە گەڵەو سوپای قارەمان
میللەتی عیراق بە یەك ڕیز وەستان
وەك شێرو پڵنگ ڕوو بە ڕوی ئێران
سەرکردەی هوشیار باوکی ئازامان
با باش بزانن لە قوم و تاران
هێرشی هاوین پاییزو زستان
ئەبێ نەزانن چی کرا پێیان
چیان بەسەر هات لە بصرەو میسان
کوشتارو ئەسیر دیارنییە لایان
بۆ دەیشارنەوە لە کەس و کاریان
ئێران سەرانسەر بابێ وێزان
بە دەستی پاشا خومەینیی تەزان
سەد هەزار ڕۆڵە کراونە زیندان
نیوەی بەبەت و زۆربەی تیر باران
بە بێ ئەوەی هیچ پرس بکەن لێیان
تاوان ئامادە دانراوە بۆیان
(ئاخون) شاهیدە پەت ئەکرێ ملیان
گورج کاول ئەکرێت خاتوو بەریان
داوای سەربەستی کراوە لێیان
عەرەب یا تورك یاخود کوردەکان
زوو ئەسوتێنن دیهات و شاریان
پێ ئەنێنە سەر مافی میللەتان

Institut Kurde de Paris

بەرابەری
صدام حسین
سەرکەوتنمان
بەدی هێنا

دەنگی ماف و باوەڕ

■ موکەڕەم ڕەشید تالەبانی ■

[بۆ یادی چوارەمین ساڵەی سەرکەوتنی جەنگی قادسیەی صەدام]

ساڵ هات ، ساڵ تێپەڕی
دیواری هێز
لەنێو دڵو دەروونماندا
بەستەی سەرکەوتنی خۆری هیوای چڕی !!
کۆرپەی ئاوات ..
ئەشکی سوێری چاوی دوێنێی
پڕ لە کارەساتی دڵتەزێنو
ڕەشی سڕی !!
لەودیو دەشتە سەوزەکانی
دڵمانەوە ،
درەختی نوێی وورەی باڵا
وەکوو خەونو شێوەی ئاڵا
ڕەگو ڕیشەی زۆر پتەوی لێداکوتی
گوڵی مژدەیەکی دێرین ..
لەناو کێڵگەی هەوڵدانو خەباتی نوێی ..
گەلی نوێدا
گەشایەوە !!
دەنگی بڵند ، دەنگی بڕوا
ڕووناکیی دڵ ، ڕوونیی چرا ..
لە سنووری دەشتی سەوزی خاکی گەشدا
ڕووایەوە !!
گوڵی هیوا ..
خونچەی گەلو خەباتی نوێی
تێکرا چڕی .. !
ساڵ هات ، ساڵ تێپەڕی ..
کاروان .. چاوی
پڕ فرمێسکاویی .. گەلی سڕی .. !!
لەودیو سنوورەوە ..
دوژمنەکان .. ناحەزەکان ..
لەداخاندا ؛
یەخەی ڕقو کینەی خۆیان ..
تا خوار دڕی !!

* * *

ساڵ هات ، ساڵ تێپەڕی
وەرز لە دوای وەرز یەکیان جێهێشت
ڕێیان نەهێشت ..
نەیگرنە بەر !!
نەما سەنگەر ..
نەما هەوڵو ، نەما خەونو
ڕێی جادووگەر
پێیدا نەچن !!
لووتی فێڵی زوو لێنەدەن ..
تووڵە ڕێگای
پێچو پەنای
خەونە ڕەشەکانی مێشکی
جادووگەری پێیدا نەبەن !!
کەچی .. هەرچی ..
شاخی فێزو لافی زلیان
لەگیاندا بوو ..
لە سنووری شوورەی پۆڵای
گەلی پڕ لە ووزەو ئازایەتیی شۆڕەسواری
کاروانی نوێی مێژووی گەلدا
بە بازووی تیژ .. بازووی گەلی زۆر هۆشیاری
ئەم مێژووە خونچە نوێبە
بە یەکجاری ..
لە بەردەمی گوزگیی گێتیی
ئەم سەردەمە جەنجاڵەدا ..
خراپ شکا .. !
لەنێو کۆڕی گەلانی ڕووی زەمینیشدا ..
ئابڕووی ڕەشیان .. خێرا تکا .. !!

* * *

ساڵ هات ، ساڵ تێپەڕی
دوژمنی گەوج
بە چەقۆی تیژ ، چەقۆی دەستی
گەلی مافپەرستو وووریا
دەستو پەنجەی بێمێشکیی خۆی
خراپ بڕی !!
ئەشکی چاوی بێباوکێکی
لەناو شارو هیچ گوندێکی وولاتی خۆی
هەر نەسڕی !!
سەری بڕی ..
سکی خەونی بێتاوانی
بێدایکانو بێباوکانی
گوندو شارەکانی ..
تێکڕا .. دڕی !!
لەتێك نانی ..
بۆ برسییەك .. بۆ هەژارێك ..
بۆ نەدارێك ..
هەر نەکڕی .. هەر نەکڕی !!

* * *

ساڵ هات ، ساڵ تێپەڕی
دەنگی زوڵاڵ
دەنگی بێباڵ
پەردەی کینەو ڕقی دڵی
دوژمنانی گەلی دڕی !!
شۆڕەسواری چاپۆکی گەی ..
نیشتە شوێنی ڕقو کینەو
گەیشتە گەل !!
دەنگی مافو ئاشتیی لێهەڵهێنا
مژدەی خەونی گەشو
سەرکەوتنی لووتکەی بەرزی
نیشتمانی دژلەو فوراتی ڕێی هێنا !
دژلەو فورات
خەونو خەبات
بوونە دەستی هێزو شمشێری ڕێ
شۆڕەسواریان بەرز کردەوە !
دەنگی بەرزی زۆر زوڵاڵیان ..
بۆ لاپەڕەی کارە نەبەردییە گەشەکانی
مێژووی دێرین ..
زوو بردەوە !!
شۆڕەسووار .. بوو بە هەتاو
هەتاوێکی پڕ ڕووناکیو تاو
هەموو سووچو قوژبنێکی شارو لادێی
زوو گرتەوە !!
گەلی هۆشیار ..
بوو بە شمشێر .. !
شۆڕەسواریش .. هەڵیگرتو
ڕێی کاروانی پێشەقکردو
مانەندی شێر ..
مژدەی سەرکەوتنی بۆ بردەوە !!

* * *

ساڵ هات ، ساڵ تێپەڕی
دوژمنی شێت
شاخی گەوجیی لە دیواری پۆڵایینی
نیشتمانمان هەڵسوو
وەرز هات ، وەرز چوو
سوودی نەبوو !!
نەك هەر شاخی ..
دوژمن خۆیشی .. پەکی کەوتو
زوو تێیدا چوو !!

* * *

ساڵ هات ، ساڵ تێپەڕی
خوێنی خەبات
پەڕەی مێژووی تێکۆشانی گەلی
سوورکرد !!
گیانی ئەمر ..
لە سەنگەری خاکو ئاوو
ئاسمانی نیشتماندا
خۆی بەخت کرد !!
بە سۆزەوە
بە دڵێکی دڵسۆزەوە
بۆ دوو چاوی خاکی دێرین ..
کڕنووشیبرد !!
بە خوێنی گەش ..
ناونیشانی کاروانی نوێی
لەسەر پەڕەی مێژووی خاکدا
گورج تۆمارکرد !!
هەواڵی ڕێی تێکۆشانی ..
بۆ دێو شار برد !!
خوێنی گەشی .. بوو بە خونچەو
لەنێو دڵی هەمووماندا .. ڕووایەوە !!
بەو خوێنە بوو
نیشتمانمان بەسەر بڵندیی پڕ باوەڕ
خۆی ڕاگرتو
هەوڵی گەندو پڕوپووچی دوژمنی گێل
یەك لە دوای یەك تووایەوە !!

* * *

ساڵ هات ، ساڵ تێپەڕی
هەتاو ، شۆڕەسوار ، ئاشتی ، کاروان
خەونو ، ئاوات
هیوا ، خەبات
خاکو ، ئاسمان
ڕێی نیشتمان
سەرکەوتنو ، فیداکاریو
خاك پاراستن
ماف پەرستن
بوونە ووشەی فەرهەنگی نوێی
گەلی بێدار
بوونە بەستەی ڕۆژانەی ژین
بەستەی دێرین !!
بە دەنگی بەرز گەل دەیچڕی ..
گەل دەیچڕی !!

گازندە
بۆ دیفەدانکێد کاڵێ ریهـ درێژ

■ هشیار محمد ڕێکانی ■

— ١ —

فێل بازۆ ..
ڕێ دەرازۆ
بۆ من دل خۆشیا نەبێژە .
من بێ زانی ..
زۆر ژ مێژە .
ئەو ڕێکا تە ڤەوژارتی ..
گەلەکا دویرو درێژە .
بێ دویماهی و بێ ئەنجامە ..
ڤێجا بەسە ،
من نەڤێت بۆ من نەبێژە .
ژبەر وان گۆتنێد جارا ..
ئەزێ بوویمە کەڕو گێژە
وان گۆتنا بەس ڤەبجی ..
بۆ من کریارەکێ بکە ،
پاشـــنکێ تو بۆ من بێژە
باش برێنە ..
ئەوێ ڕێکا تو لێ دچی ،
پارزو ستریا لێ نە چینە
تە زۆر کەس دگەل خۆ برن ..
مە ژبێ تە خۆلیو قرێژە
هەر ژمێژە
هەر ژمێژە

— ٢ —

حیلە بازۆ ..
دێوێ سێ سەر ، حەفتیارۆ
درندەیۆ ..
ئەی هرچو گوگو دەهبەیۆ
دێ بینە بیرا خۆ جارێ ..
وان گۆتنێد پارو پێرار
گشت درەو بوون .
ئەو تەڤنێد تە دراچنین ..
داڤو دێمجانو تەلهە بوون .
ڤێ گاڤێ ژی ..
تەڤنێ تە تەڤنێ بەرێیە ،
بێ بوویە ئالۆزو کەڤن
بەیقێد تە ئەزمانو دەڤن
بەسە بەسە ..
من نەڤێن بەیقێد بێکرن
گەلەك کەس ژبەروان مرن .
نانێ تەبێ لسەر سێلێ بوویە ڕەژوی ..
گرارا تە یا بۆسی بووی .
ئەو کەسێد تە کرین ڕێگر ..
پێد باشقە چووی
ئەو تەرشێ تە تالان کری ..
بێ بۆ خودانی زڤری
دەمێ هاتی
ها نێزیکە ،
دێ تو مری .
دێ بەرچڤی
قەد نالڤی ...

سوپای دلێری عێراق

■ علی ناجی عطار ■

سوپای عیراقی جەنگاوەر بە جەرگ
ڕۆڵەی دلێری نەترساو لە مەرگ

نیشتمان پەروەر یەکەم سوپایە
کە جێگای فەخرو باسوسەنایە

بۆتە پاسەوان بۆ ئەم میللەتە
ئازا وەك پڵنگ خاوەن هەڵمەتە

مەردو پاڵەوان لەسەر کەوتنا
کەزاڵە بەسەر هێزی دوژمنا

لە مەیدانی شەڕر دوژمنی بەزان
مۆڵگاو بنکەیان هەموو تێکشکان

هەزاران دوژمن کرا تا رومار
بەفرر چووە یا هەرایکرد فیرار

یا گیران بەدیل یا بە کوشتن چون
یا لە دەس مردن رای کردو دەرچون
ئەو زەبرە زلەی کە رای لە دوژمن
شێری دەبان بو ئاراستەی گەردن
عیراق سوپاکەی بە بیرو باوەر

دوژمن را ئەدا لە مەیدانی شەر

دوژمن بە ناحەق بە شەرر فروشتن
سوپای بەزیوی ئەدا بە کوشتن

دەرکەوت کە عیراق زۆر فیداکارە
لە فەننی شەڕدا بە ئیفتیدارە

٤٢ مانگە شەڕ بەبێ وەستان
نەیتوانی بکری بستێ لە ئەرزمان

شەڕ ناچنە سەر قەت بە ئینکاری
بە کەللە رەقییابە لاساری

عیراق بەم هەموو دەستو توانایە
بەم هەموو هێزو چەکو سوپایە
لەگەڵ ئەوەشدا کە سەرکەوتوە
هەمیشە داوای ئاشتی کردوە
دوژمن بەم هەموو دیلو کوشتارە
کەوا سوپاکەی پێی گرفتارە
بۆ راوەستانی ئەم خوێن رشتنە
بۆ ئەم زیانو ئەوتو کوشتنە

هێشتا بۆ چاکە گرێی خۆی شل ناکا
هەر بو خراپەکە لێن زل ئەکا
لیژنەی مەساعی حەمیدەی ئیسلام
هەموو دوەلی خلیجی بە عام
لەگەڵ بریاری یەکێتی گەلان
کە زۆر گرنگە بو هۆی شەڕ وەستان
ئەمانە بێجگە لە زۆر دەولەتان
کە خێرخوان ئەدەن هەولی شەڕ نەمان
کەوتنە بەینەوە کە شەڕ نەهێنێ
ئاشتی لە بەینا بەرەبستێنێ
بەو تو وێژو دوستیو برایی
کەوا پێی بێنن بەم شەڕە دوایی
لەگەڵ ئەم هەموو هەولی ئاشتیە
نایەتە سەر ڕێ کە ڕێی راستیە
بەڵام پێویستە زۆرچاك بزانێ
دوژمن بە سوپای عیراق ناتوانێ
قەت تەواو نابێ ناکۆکی بەشەڕ
شەڕ ئەنجامی هەر شەڕە بۆ بەشەر

Institut Kurde de Paris

بەرابەری
صدام حسین
سەرکەوتنمان
بەدی‌هێنا

جەنگاوەران و لێپرسراوانی ڕێکخراوە جەماوەرییەکان

بەڵێنی وەفاداری و خۆشەویستی بۆ سەرکردایەتی پارت و شۆڕش دووپات ئەکەنەوە

بەڵێنی وەفاداری‌و خۆشەویستی بۆ سەرکردایەتی پارت‌و شۆڕش ....

هەرکە دوژمن دەست بۆبستێ لەخاکمان درێژ ئەکا. ئەیەوەی سنورمان داگیربکا، ئێمەی جەنگاوەرانی میللی بە گیان‌و دڵ بەرگری ئەکەین.. دووچاری بەزینیان ئەکەین .

واچوارساڵ بەسەر جەنگی ڕەوامانـدا .. لێ‌ئەپەڕێت لەگەڵ هەڵهاتنی هەموو ڕۆژێکی نوێدا .. ورەی جەنگاوەران‌و کاربەدەستان‌و کارگێران‌و کادیرەکانی کارکردن ، لەهەموو کوچەو لایەکی ئەم وڵاتە شیرنەدا بەرەوبەرزی ئەڕوات . بازوی کرێکاران‌و هەوڵو توانایان بەهێزتر ئەبێت .

لەدیدەنی‌و سەردانێکا چەندان جەنگاوەرو کادیرانی نەقابی‌و هێزەکانی بەرەی نیشتمانیمان دی‌و هەریەکە، بەم‌شێوەیە بیرو ڕای خۆیان دەربڕی ..

لەهێزی لەشکری سوپای میللی عثمانی کوری عفان لەسلیمانی ، جەنگاوەران هەموویان بەیەکدەنگ ، ئەیان‌ووت هەمیشە خۆمان ئامادەکردوە بۆگیان فیدایی، بۆ ئەوەی وڵاتمان سەربەرزو ئازاد بێت ..

● جەنگاوەر حسن محمد رحمان بەم‌شێوەیە هەستی خۆی دەربڕی ،

من جەنگاوەرێکم بۆئەوە چەکم هەڵگرتوە کەبەرگری پێبکەم‌و نەیەڵم دوژمنی دگیرکەری وڵاتەکەم بێنێتە سنورمانەوە ، وەتائێستا دووجار بەشداریم کردوە لەبەرەکانی جەنگی قادسیەی صدام ئامادەیی خۆشم گشت‌کات دووپات ئەکەمەوە ، بۆ بەشداربوون، خۆ بەخت‌کردن لەپێناوی نیشتماندا .

● حمه رشید سلیم لەبنکەی مغاویری تیپی شەهید عثمان :

ڕاستیەکی هەمیشە ڕوون لەبەرچاومە ، ئەویش سەرکەوتنمانە لەم شەڕە ، بەزۆر داسەپاوە بەسەر عێراقی خۆشەویستماندا ، منیش لەو بڕوایەوە ئەڵێم شەڕ چەند درێژە بکێشێ ، ورەی جەنگاوەرانمان لەجەنگدا بەرزتر ئەبێتەوە ، ئاشکرایە کەئێمە لەسەر حەقین بۆیە ئەڵێم پشت بەخواو باوەڕی بەهێزی سەرکردەی شۆڕشمان هەڤاڵ صدام حسین کۆتایی بەو جەنگە دێنین لەسەرکەوتنێکی مەزندا ..

● جەنگاوەرێکی‌تر کەناوی حمه علي عبدالكريم بوو ووتی

پێشەکی سڵاو ڕێزم بۆ سەرکردایەتی شۆڕش‌و

لەبارەگای لقی پێنجی پارتی شۆڕشگێری کوردستان لەسلیمانی .... هەڤاڵ احمد سید محمد عنایت بەرپرسیاری لق بەم جۆرە دەنگی خۆی گەیاند :-

بەبونەی تێپەربونی چوارساڵ بەسەرجەنگی ڕەوامانـدا بەرامبەر رژێمی ڕەگەزپەرستی ئێران‌و سەرکەوتنی سوپا دلیرەکمان لەهەموو بەرەکانی جەنگ پیرۆزبایی لەسوپا نەبەزەکەمان ئەکەین وەلە سوپای میللی کەدەوری پیرۆزیان هەبووە ، شان‌بەشانی سوپا دلیرەکەمان .. پارتیمان پارتی شۆڕشگێری کوردستان لەم جەنگەدا ئائێستا شەش کۆمەڵ بەشداری کردوە ، بەشی پێنجهەم تائێستا لەبەرە نەگەڕاونەتەوە ، وەبەشی شەشەم ئێستا لەئۆردوگای فیرکردندان مەشق ئەکەن‌و خۆیان ئامادە ئەکەن تابڕۆن بۆ بەرە . پارتیمان دروشمێکی تایبەتی هەیە کەلە ڕۆژنامەی «شورشگێر»ی ناوخۆی پارتیمان دیاری کراوە «هەموو هەوڵێکمان بۆ سەرکەوتنی جەنگ»، ئەوەی ڕاستی‌بێت ئێمە وەك پارتێ بەدوو شتەوە وەك ئامادەبوون ئامادەین کەلەم جەنگەدا بەشداری بکەبن یەکەم . وەك کوردو عێراقی، دووەم : وەك کوردو بیرکردنەوە لەباری ئالوزی برا کوردەکانی ئێرانمان ، لەکۆتاییدا سڵاو ڕێزمان بۆ سەرەکی فەرماندە تێکۆشەر صدام حسین .

● پاشان جەنگاوەرێکی پارتی شۆڕشگێری کوردستان کەناوی صالح احمد اسماعیل بوو ،

تازە لەبەرەی جەنگ گەڕابوەوە ، ووتی من کەجەنگاوەرێکی پارتی شۆڕشگێری کوردستانم ، تائێستا شەش جار بەشداری بەرەی جەنگم کردوە ، ستایش‌و سوپاسی سەرکردەکانی جەنگم وەرگرتوە ، هەستم بەوەکردوە کەئەبێت وەك جەنگاوەرێك ، بجەنگم چونکە ئەمڕۆ نوشوسیتە بۆ ئێمە کەوڵاتەکەمان لەجەنگدا بێت ئێمەش تەماشاکەربین ، من کە جەنگاوەرێکی پارتی

بەڕێز کاك فەریق رفیق ،ئەندامی یەکێتی نەقابەکانی کرێکارانی سلیمانی ، ئاواهەستی دڵسۆزی خۆی دەرئەبڕێت ..

ئێمەی کادیرانی نەقابی‌لەشاری سلێمانی خۆمان بەپێ‌خۆش‌حاڵ‌و بەختیارئەزانین ، کەسڵاوو ڕێزی تایبەتیمان ئاراستەی‌سەرەکی فەرماندە صدام حسین بکەین ، بەبۆنەی‌تێپەڕبونی چوارساڵ بەسەر ئەو شەڕە ناهەموارەی‌کەرژێمی ئێرانی کۆنەپەرست دژی وڵاتەکەمان سازی‌دا . کەئەیەوێت ئەودەسکەوتەو بنیاتنانەی کە لەوڵاتەکەماند هاتۆتەدی لەژێر سایەی شۆڕشی ١٧ی‌تەموزدا لەناوی بەرێت .

سەرەکی فەرماندە صدام‌حسین ، لەبیرەوەری چوارساڵەی شەڕی ڕەواماندابەڵێنی مەردایەتی تازە ئەکەمەوە ، کەسەربازێکی‌وەفاداری ئەم شۆڕشەبم‌و هەمیشە خاکی ئەم نیشتمانە،کەدایکێکی دڵسوزە لەئامێز بکرم‌و بپارێزم لەدەستی‌داگیرکەران .

● محمود محمد فـرج جەنگاوەرێکی سوپای میللی،

خۆ بەخت‌کردن بۆووڵات‌شانازیە ، چەکی شانمان چەکی تۆلەسەندن‌و پارێزگاری کردنە ، لەبەرئەوە هەرگیز ڕێگای‌دوژمن نادەین سنورمان بشکێنی، وەك‌هەڵو ڕوبەڕویان‌ئەوەستین .

کرێکارانمان لەشاری‌سلیمانیدا هیچ کاتێك کەمتەرخەمیان نەکردوەوەهەمیشە لەریزی پێشەوەی خەباتدابوون ، بۆبەرگری لەنیشتمان‌و هەوڵدان بۆ زیادکردنی‌بەرهەم‌و چاکردنی جۆری بەرهەم هێنان ،وەبەفێڕونەدانی کاتی بێ‌ئیشی‌و ئیش‌کردن‌و پاراستنی ئالەت‌و هۆیەکانی بەرهەم‌هێنان .

خوشکە شکریە محمدکریم ، ئەندامی یەکێتی نەقابەکانی کرێکارانی‌سلیمانی ، بەم‌جۆرە لەدەرونی خۆیەوە ووتی :-

خۆم بەبەختیار ئەزانم کەبەبۆنەی تێپەڕبونی چوارساڵ بەسەر ئەوشەڕەی کەداسەپاوە بەسەر وڵاتەکەماندا لەلایەن ڕژێمی‌ئێرانی قین لەدڵەوە ، سڵاوو خۆشەویستی ئاراستەی‌سەرەکی فەرماندە کاك

● جەنگاوەر ابراهیم جادرقادر ووتی :

لەساڵی ١٩٧٥وە تاوەکو-ئێستا جەنگاوەرێکی پارتی بەعسی عەرەبی سوشیالیستم‌خۆ فیداکاریم کردوە بەدروشمێکی بەرزی ژیانم‌لەو پێناوەدا هەردەم ئەجەنگم ، خۆم‌و ماڵ‌و منالم‌لەو ڕێگایەدا بەقوربان ئەکەم ،لانەی شیرین‌و گۆڕم وەتەنە،بڕیارێکە داومەوە تامردن دڵسۆزبم‌و چەکی شانم فرێ‌نەدەم .

● پاشان جەنگاوەر جزاعزیز خضر .

ڕای خۆی دەربڕی ووتی: سڵاوی شکۆداری بۆ تێکۆشەر کاك صدام حسین‌سڵاو بۆ گیانی پاکی شەهیدانی قادسیەی صدام.

ئەو نەمرانەی لەڕێگای‌خاك‌و نیشتماندا خۆیان بەخت‌کرد ، من‌کە جەنگاوەرێکی کوردم لەهێزی سوپای میللی‌دا ، تائێستا‌دووجار بەشداری بەرەی

جەنگم کردوە ، وەگشت‌کات‌ئامادەم بەشداری بەرەبکەم ، ئاشکرایە کەرژێمی ئێرانی‌ڕەگەزپەرست ئەم شەڕەی هەڵگیرسان ، بۆئەوەی‌ناوەوەی ئێرانی هەروا بەئالۆزی بمێنێتەوە ، کەس‌نەتوانێ داوای هیچ شتی بکا، ئەم بارەش لەسەرکوردەکانی ئێران بەئاشکرا دیارە ، کەچۆن بەکۆمەڵ‌داروودەستەی خومەینی نەزاندا ئەچن . کەواتە‌شانازیە بۆئێمە کە ئەمڕۆ لەسایەی ئوتۆنومیدا لەم‌عێراقە خۆشەویستەدا دانیشتوین ، خۆبەخت‌کردنیش هەروەها شانازیە بۆ ئەو وڵاتەی کەئاسودەیی بۆ دووگەلی برای کوردو عەرەب‌و کەمەنەتەوەیەکانی تیا ڕەخسابێت .

صدام حسین بکەم ، سڵاولەو جەنگاوەرانەی هەمووکاتێ لەبەرەکانی جەنگدا ئەجەنگێن‌بەبێ‌کۆڵدان ، وەپشت بەیەزدانی مەزن سەرکەوتن‌هەر بۆگەلەکەمانە ، فەوتان‌و لەناوبردن بۆدوژمنانی خاك‌و نەتەوەکەمان .

کمال محمد امین ووتی :

بەبۆنەی چوارساڵ بەسەرجەنگی ڕەواماندا دژ بەرژێمی فارسی ڕەگەزپەرست ،پڕبەدڵ پیرۆزبایی لەسەرەکی فەرماندە خەباتگێڕ صدام‌حسین ئەکەم ، هەروەها هەموو سەربازانی سوپاو جەنگاوەرانی تێکۆشەرمان ، ئومێدەوارین کەهەمیشەعیراقی مەزنمان لەسەرکەوتندا بێت دژبەرژێمی ئێران .

شۆڕشگێرم ، جەنگاوەرێکی عێراقیم هیچ جیاوازیەك ناکەم کاتێ دوژمن بەرەنگاری خاکەکەم ئەبێت‌و ئەیەوێت ئاوو خاکم داگیر بکا ، شان‌بەشانی برا سەربازو سوپاکانی میللی‌و هەموو عێراقیەك ئەجەنگیم‌و سەرکەوتن هەربۆ ئێمەیە..

گوڤەندا وەلاتی

■ جمال سلیمان ■

وەلاتێ من ... ئەڤرۆ گوڤەندا تەیە ...

ئەڤرۆ داوەت‌و شەهیانا تەیە ... دێ بۆ تە بێژین

نارینکێ وسەری زاڤا ... دێ بۆ بێژین هەمی

ئاوازو سترانا ... دێ بۆ تە ئینین هەمی خەلاتا ..

دێ هێنە سەرێ تە دێ ماچی‌کەین دێم‌و روویێ

تە ...

خەلاتێ تە خوینا مەیە ، گیانێ مەیە هەمی کوری تەیە ....

زارۆك دێ بۆ تە کەنن وگرنژن ... دێ بۆ تە بێژن ئاوازێت سەرکەتنا تە طولازو گەنج دێ بۆ تە گوڤەندێ کەن ژن ومێر وپیر وکال دێ بۆ تە دەستا هەلینن ، دووعایێت سەرکەتنا تە ... دا هەر بلند ببن ئالایێت تە ... بۆ رۆژا سەرفەرازیا تە ...

ئەو داروبارێت لبەر سیبەرا وان مە ڤەداین بێهن ... ئەو کانێت مە تێر ژێ ڤەخارین ئاڤ ... ئەو جۆم‌و جەلالێت مە چەروان وسەیران لسەر کرین ... ئەو چیایێت مە سەر لێ بلند کرین ، ئەو توخیبێت مە دوژمن لێ ڤەبراندین ... دێ هەر مینیت ئەو سیبەر ، دێ زەلالبن ئەو کانی دێ دشین بن ئەر مێرك وجۆم وجەلال دێ دبلندبن ئەو چیا ، دێ هەر کەلا بن ئەو توخیب ...

ئەڤرۆ گوڤەندا تەیە ئەی وەلات رۆژا تەیە ... سەرکەتنا تەیە نێ ئەو هەر خەلاتێ تەیە ...

هەمی میللەت بۆ تە داوەتیە ... نێ ئەو بۆ تە سەربلنداهیە ...

ئەو سیارێت لبەراهیکا تە ... ژسەخمەراتێ تە پێ ل رکێبێ ، ئەو ێت دهاژوون کاروانێ سەرکەتنا تە ... پێ ڤەودژێرن ئەوێ زێکێ ، وێ قووناغی .. وێ وەغەرێ ... وەغەر خێرا تە ، دا هەر بمینیت ژیانا تە ... ژیانا کورێت تە ... ئەو شیرێ ژ کاڤلانی هاتیە دەر ، هەر بێ سەقایە ... بۆ کاڤلانی نا ژڤریتەڤە دێ خەبارەکەت رێکا سەرکەتنا تە دێ ئادەکەت دوژمنێت تە .... دا هەر بمینیت ...

داوەتا تە ... دا بشدینین گوڤەندا تە .

Institut Kurde de Paris

بەرابەری
صدام حسین
سەرکەوتنمان
بەدی‌هێنا

حەفتەکا رۆشنبیری یا ل دهوکێ

ژ چالاکیێن رێڤەبەریا روشەنبیری یا جەماوەری ل دهوکێ حەفتیەکی روشەنبیری ل دهوکێ هاتە پێك‌ئینان ، سێ تورەڤانێك کورد یێت هێژا پشکداری تێدا کرن ئەو ژی هێژ (د. بدرخان سندی) و هێژا (محمد بدری) و هێژا (حسین جاف) بون . ئو ب ڤی رەنگی هاتبونە بسەروبەر کرن :

ل روژا ئێك شەمبی ٧/٢٢ سەیدا حسین جاف کوڕێ خۆ پێش کێش کر ل ژێر ناڤ و نیشانێت «روژ هەلات ناسی» . ئو کوڕێ وی سەیدایێ هێژا انور محمد طاهر سکرتێرێ روشەنبیری یێ ئێکەیتا نڤیسەڤانێت کورد ل دهوکێ ب رێڤە بر . ئو ل بەراهیا هەمی تشتی بەرێز خالد حسین رێڤەبەرێ روشەنبیریا جەماوەری گوتارەکا کورت خویند تێدا دەست‌نیشانا بیرهاتنا پیروزا شورەشا ١٧–٣٠ تیرمەهێ کر و گوت دڤێتن ئەم ڤان بیرهاتنا بخۆ بکەینە شەمالك دا کو بزاڤ و چالاکیێت خۆ ل بەر بڤەهینین . ئو هژمارەکا روشەنبیر و تورەڤانا د ڤی کوری دا ئامادەبون . ئو ڤی کوری نێزیکی سەعەت و نیڤا کێشا .

ئو ل روژا پاشتر ل ٧/٢٣ کورەکێ دی هاتە سازکرن بۆ هێژا محمدبدری . ئو سەیدا حجی جعفر ئەندامێ ئێکەیتا نڤیسەڤانێت کورد ل دهوکێ ئەڤ کۆڕە ب رێڤەبر د ڤی کۆڕی دا هوزانڤان محمدبدری دەربارا سەربورێ خۆ یێ شیعری ئاخفت . ئو قوناغێت ژیانا خۆ و ئەگەرێن کو کارتێ کری ژ بو گرتنا رێکا هوزانێ خویا کرن . ئو ل دوماهیێ هژمارەکا هەلبەستێت خۆ ئەڤێت کو هندەك ژ وان ب عەرەبی نڤیساین و هندەك بکوردی خویندن .

ئو ل رێکەفتا ٢٤–٧ و ل ناڤ باخچێ یانەیا نۆهەدرا کورەکێ مەزن هاتە دانان بۆ هێژا دکتور بدرخان سندی ب رێڤەبرنا سەیدا رەشید فندی ئەندامێ ئێکەتیا نڤیسەڤانێت کورد . د ڤێ کۆڕێ دا د. بدرخانی ئەوی ژی سەربورێ خۆ یێ شیعری دیارکرو روناهی بەردا سەر ژیانا خۆ ژ دەمێ زاروك و هەتا مەزن بوی . ئو د دەلیڤارا هندەك پارچێت شعرێك خۆ د بەردا دخواندن . ئو هژماوکا زۆر روشەنبیرا و تۆرەڤانا هاتبونە ڤی کۆڕێ .

رمضان عیسی
لڤی دهوك

چەند وێنەیەك لە فڕۆکەیەو ئەوانەی تیایا بوون
کە لەم دوایيەدا پەنای‌هێنایە بەر عێراق

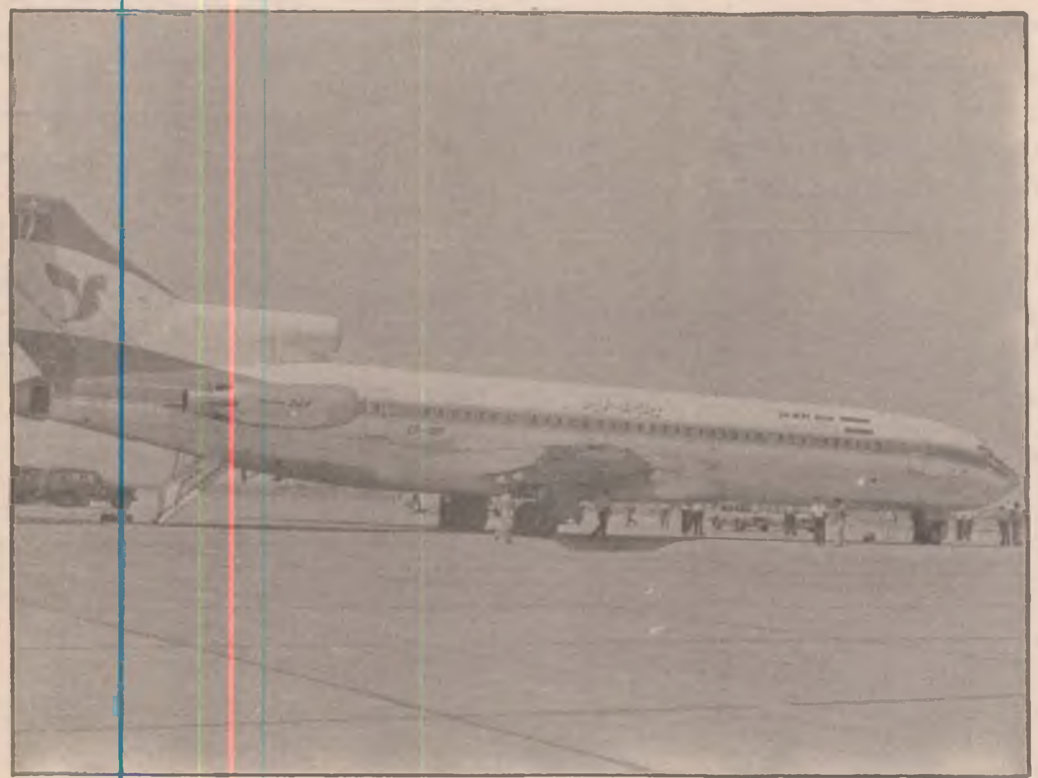

زاخۆ ـ پاشماوە

سێ مەلیۆن دینار و نیف کو گرفتاریەکا مەزن ل زاخو چارەسەر کر هەر وەسا هژمارەکا خانیا د کەلدا هاتە ئاڤا کرن بۆ کاربەدەستێت وێ پروژەیێ ئو ئەز د دانم کو ئەڤ پروژەیە شرین ترین خەلاتە بۆ خەلکێ زاخو . هەر وەسا پروژەیەکا دی یا مەزن یا هەی ل سەر توخیبێ مە و ترکی ل ناحیا رێزگاری ئەو ژی کومگەها گومرکێ یا نوی یە (المجمع الكمركي الحديث) ئەڤێ کومگەهێ هەمی پێویستێت پێتڤی و یێت تێرا هەین ئو ئەڤ پروژەیە روژ ب روژ ل جهێ پسیار کرن و پویتە پێ کرن بەرپسیارێن قوماندارێ بۆ . ئو بەهرا پتر ژ مالێت زاخو تەلەفون گەهشتێ ئو ئەم یێ ل هیڤیێ کو چ گیروگرفت نەمینن دەربارا ڤێ بابەتی د نێزیك دا . ئو دەربارا رێکا دهوك ـ زاخو . سەیدایێ قەیمقام ل تایێ مە بو دەمێ مە هندەك گازندە کرین دەربارا کێماتیا نیشانێت هاتنوچوونێ [اشارات مروریە] و نە نیشان کرنا ڤێ رێکێ ب رەنگێ سپی و ب فوسفوری ئو سەیدای سوز دا کو جارەکادی بۆ رێڤەبەریا مرورا دهوکێ نڤیسیت و دەست نیشان کەت هەر وەسا دەربارا کەلیێ زاخو بنڤیسیت بۆ رێڤەبەریا رێکێت دهوکێ دا کو ئەو جهێت خراب بوی راست کەن و چێکەن . ئو ل ڤێدەرێ روژناما هاوکاری ژی سوزێت د دەت کو ل دویف بچیت و خەمێ ژێ بخوت .

پاشی بەرێز قەیمقامی گوت ژ بیر نە کەن کو پانزین خانەکا مەزن یا هاتیە چێکرن هەر ئەو ژی ل رێزگاری . ئو نهە ئەم یێ بزاڤێ د کەین کو کومگەهەکا سیاحی یا بەرکەتی و مەزن ل وێ دەڤەرێ ئاڤا کەین دا کو هندەك گرفتاریا لوێدەرێ چارەسەر بکەت و بزاڤا سیاحی ل دەڤەرێ پێشڤە ببەت . هەر وەسا رێکا زاخو ـ رێزگاری نهە نیڤەکا بجە هانی و نێزیکە دێ بدوماهیك هێت و گرفتاریا هاتن و چوونێ دێ چارەسەربیت .

گەلێ تێرە و هەمی تشتێ مشەیە

ل سەرێ ڤەکولینێ مە گوتبو کو ئەم د ناڤ بازێری دا گەریارین و هەمی تشت مە دیت و پاشی د چاڤ پێکەتنا خۆ دا مە هندەك تێبینی دانانە بەر سەیدایێ قەیمقام و مە گوتێ تشتێ کێماسی مە دیتی بارێ کومپانیا بازرگانیێ یە (اوروزدی) جهێ داخێ یە دەمێ ئەم پێلێت مروڤا د بینین هەتا رەخێ دی یێ رێکێ و پالدانا وان بۆ ئێك و دوو ئێکجار دروژێت هوسا دا کو نێزیکی جەژنێ یە . ئینا ئێك سەرە بەرسڤا مە دا و گوت هوین د حەقن و دلێ من ژی د سوژیت بۆ کارێت هوسا لێ ئەم یێ د حەسیێن و ئەم یێت پێ ئاخفتین و هەکە خودێ حەزکەت ئەم د نێزیك دا دێ ڤەکوهێزنیە جهەکێ دی یێ ڤەدەر و بەرفرەه . لێ د سەر هندێ را بازارگەهێت مە د پرن ژ هەمی جورێت تشتی ئێکجار تشتێت خوارنێ ئو چ کێماتی هێشتا ل نك مە پەیدا نە بوینە ئو ئەز د شێم بێژم ـ هەلبەت ئاخفتن یا بەرێز قەیمقامیە ـ کو د ڤێ کافێ دا هندەك تشت پتر د مشەنە ژ بەری شەری ئو ئەڤە گروڤێ هندێ یە کو باری مە یێ نافخویی روژ بۆ روژ موکوم ترە سەرەرایا چوار سالێت شەری د گەل دوژمنێ فارسی .

ئو ل دوماهیا ڤێ چاڤ‌پێکەتنێ ئەم گەلەك و گەلەك سوپاسیا بەرێز مساواة حسن د کەین ل سەر وێ هاریکاریێ و ماندی بوونا وی د گەل مە و هیڤیا مە هەر ئەوە یێ پێش کەتی بیتن بۆ خزمەتا گەلێ مە یێ قەهرەمان ـ گەلێ سەرەکێ هێژا و تێکۆشەر صدام حسێنی .

بیرەوەری ـ پاشماوە

سەرشانیان و لە دیوانەکەو خانووەکەی دوور ئەخەنەوە .

گەوهەری ئەم ئەفسانەیە کە چینی‌یەکان زۆری ئەلێنەوەو شانازی پێوە ئەکەن و شانازی‌یەکەشیان راست و دروستە مرۆڤ هان ئەدات دەست بداتە فرمانی گەورەو گران ئنجا خۆراگرو ئارام‌گرو سووربێت تا فرمانەکە جێ‌بەجێ ئەکات ، هەروەها مرۆڤ ئەکات بە گژ ووشەی نابێت و ناکرێت و ناتوانرێت .... دا یان ئەیخاتە سەر ئەو بیرورایەی کە ئەم ووشانە بە هیچ بزانێت .

هەروەها فەرمانڕەواکانی چین ئامۆژگاری رۆلەی گەلەکەیان ئەکەن کە لە « دانشای »یەوە فێربن .

دانشای دێ‌یەکە کەوتووە نێو چیایەکی سەختی بەردینەوە بەلام دانیشتوانی دێ‌یەکە ، نائومیدی پەلوپۆی کارکردنی نەشکاندوون بەلکو بە پێچەوانەوە چاکی کاریان لێ‌هەلکردووەو قەدی چیاکەیان هەموو جۆرە رووەوێکی بە کەلکی و بەرداری ناوچەکەی خۆیانیان تیا ناشتووەو هاتونەتە بەرهەم و بە باشی خۆیانیان پێ ژیاندووە . وەکو پێشینیانی کورد بە هەندێ کەسی کاسب ئەلێن لە بەردی رەق پارە پەیدا ئەکات ئەمانیش لە بەردی رەق ژیانی خۆیانیان مسوگەر کردووە .

ئەوەی راست بێت کە چین ـ م دی و سەرگوزەشتەی دانشایان بۆ گێرامەوە ، شارۆچکە خنجیلە جوانەکەی تەوێلەی هەورامانی شنیرینم بیرکەوتەوە کە لە دولێکی رەفو تەقی ناوشاخی هەوراماندا بە هەمان شێوە بووە بە ناوچەیەکی سامانداری کوردستان . ئنجا بە بیرما هات کە وەکو گەلی چین و گەلانی خاوەن رابووردووی رەنگین و دێرینی تری ئەم جیهانە نەتەوەی کوردیش دەیان و سەدان نموونەی پر شانازی و هاندەرو هیوا بەیداکەری هەیە بەلام داخەکەم تارمایی بێ‌بڕوایی و خۆ بە بچوك زانین و کەم نەسەلاتی جارێ دای‌پۆشیون .

ـ ئیتر تەواوکردنی بۆ جارێکی تر ـ

هاوکاری لە ـ پاشماوە

سەرکەوتنمان هێناوە ، لەسەر خۆراگرتن سورەو ئەیکەین بەدیاری بۆ شاری نوچنادا ، تابلوکانمان سلیمانی کەئەویش وەك هەلقولاوی چالاکیەکانی هەموو شارێکی‌تری عێراق کەنداوە ، کەئێمەی پێ بەناوبانگین ، تەنها مەبەستمان سەرکەوتنی ئۆردوگایە هەرخۆش‌بن بۆ ئەم دەرفەتە .

لەتەنیشتی جێگای وەفدی بەسرا ، گوێمان لەگۆرانێکی کوردی بوو ، چونە دیدەنیان نینراوی شاری هەولێری ئازیز بوون ، ووتمان دەنگی بەسۆزو موسیقاکەتان لەوە ئەچی نهێنیەکی پێ‌بێ بۆ ئەم فیستڤالە ، لەوێوەوە سەرکەوتن بهێنن ، لەگەل خۆتان چیتان‌هێناوە .

برادەر شیرزاد عبدالله سلیمان سەرۆکی وەفدەکە ووتی :ـ

بەشداریمان لەم ئۆردوگا هونەریە جێگای شانازیە ، چونکە زۆر دلم خۆشە بەوەی کەسلیمانی هەلبژێراوە هەموو وەفدەکانی وولات تیا کۆبێتەوە ئەمەش لەدلسۆزی سلیمانیەوە ، کۆبونەوەی قوتابیانی باکوورو باشور کەزەمینەیەکی چاك ئەرەخسێنی بۆ یەکتری ناسین هۆیەکی گەورەشە بۆ پێناس‌کردنی هونەری‌نەتەوە ، ئێمەش چەند تابلۆیەکی فولکلوری و گورانی کوردیمان ئامادە کردوە ، بەئومیدی پێش‌کەوتن ، لەبارەی رێکخستن و ئامادەکردنی ئۆردوگاشەوە ، سوپاس بۆ ئەو هەولەی برادەران داویانە لەوێنەیان زۆر بێت ، پاشان کاك ئەرسەلان قادر ووتی ..

من کەقوتابیەکم بەشداری ئەم ئۆردوگایە ئەکەم بەتایبەتی لەشاری دووهەمدا شاری هەلمەت و قوربانی . بەختەوەریم بەبێ‌ئەندازەیە . چونکە لەگەل هونەرمەندانی شاری سلیمانی و دهوك لەقوتابیان و لاوان ، رویەکی گەشی کەلەپوری کوردی و فولکلوری نەتەوەکەمان ئەخینە پێش چاوی وەفدە خۆشەویستەکانی بەشدار . هەردەم نمونەی ئەم جۆرە ئۆردوگایانە زۆربێت . تاوەکو ورەو توانای هونەریمان دیاری بکەین و پاشە رۆژێکی پرشنگدار بەدی بێت .

وردبوونەوەیەك ـ پاشماوە

کۆنی هەولێرو دادگای شەریعەتی ئێستای هەولێر بە دەوری قەلاکەدا هەبوو و ناوی پیی قەلاو مزگەوتی خانەقای دەچووە ناو(٤) .

لە سەرەتای ئەم سەدەیەشدا مرۆ دەبووایە بە هۆی سێ پەیژە پێ‌پلیکانەوە بکاتە دەرگاکانی قەلاو پاپە ناویاندا بچێتە ژوورەوە . دەرگای یەکەم دەرگای سەرایە کە توللەیەکی سەخت و مەزنی لە پال‌بووەو لە شێوەکەیدا دیاربوو کە بۆ خۆتیا پاراستن دروست‌کرابوو بۆ سەربازگاو سەرای میریش بەکاردەهات و لە هەندێ کاتیشدا بە تایبەتی لە دەیەکانی بەر لە ناوەراستی ئەم سەدەیەدا قوتابخانەو تیمارخانەو تەمبەل‌خانەی لە ناودا کراوەتەوە .. واتا هەر جارێك بۆ شتێك کەلکی لێ‌بینراوە .

بەلام لە پەنجاکاندا ئەم بیناو توللە سەختەو دەرگا گەورەکەی سەر! لە ترسی رووخانیان بە سەر خەلکیدا رووخێنراون . بەلام دەبووایە لە جیاتی رووخاندنیان وەکو شوێنەوارو کەلەپورێکی دێرینەو خۆشەویست بە دروستی وەکو خۆیان چاك‌بکرابوونایەوە .

دووەمین پێ‌پلیکانەو دەرگایش ئەمەیانە کە کەوتۆتە لای رۆژهەلاتی قەلاکەو بەرەو لای کۆنە بەنزینخانەکەو مزگەوتی شێخ مستەفادا شۆر دەبێتەوەو ئێستایش وەکو جاران بەکاردەهێنرێت .

سێ‌یەمین دەرگاش ئەمەیانە کە گەوتۆتە بەرامبەر عەنکاوەی بەرەو لای سەرای ئێستاو دادگاکانی هەولێرو گەرەکی تەیراوەدا شۆڕدەبێتەوە . شایانی باسە کە ئەم دەرگایەش لە بیستەکانی ئەم سەدەیەدا لە لایەن ئەحمەدە فەندی یەکەمین داریزگاری (متصرف) هەولێر لە دوای داگیرکردنی شارەکە لە لایەن ئینگلیزەکان و دامەزراندنی دەولەتی پاشایەتی عێراق دامەزراوەو بە دەرگای ئەحمەدی‌یە ناودەبرا .

● **پەراوێزەکان :**

١ ـ دائرة المعارف الاسلامیە ، بەرگی یەکەم ، بابەتی (اربل) .
٢ ـ هەمان سەرچاوەی پێشوو .
٣ ـ محسن محمد حسین ، هەولێر لە سەردەمی ئەتابەکی‌یەکاندا (اربیل فی العهد الاتابکی) بەغدا ١٩٧٦ ، ل ٢٢٩ .
٤ ـ هەمان سەرچاوەی سەرەوە .

سکرتاریەتی ـ پاشماوە

زایۆنیزمەکان و دەستو تاقمە فەرمانبەدەستەکانی ئێران ئەنجامی دەدات .

ووتیشی گەلی تێکۆشەرمان و هێزەچەکدارە نەبەردەکانی بە سەرکردایەتی‌ی سەرەکی بەرێز صدام حسین وەك پردێکی پۆلایین لە رووی دەستدرێژی کەراندا رادەوەستێت و هەولە دەستدرێژی‌کەرانە پۆخلەکانی دژ بە نیشتمانە تێکۆشەرەکەمان پان دەکاتەوە

ئەندامانی سکرتاریەتی گشتی‌ی بەرەی نیشتمانی و نەتەوەیی پێشکەوتنخوازیش دووپاتیان کردەوە کە رۆلەکانی گەلی تێکۆشەرمان بە هەموو دەستاو حزبە یەکگرتووەکانی نێو بەرەی نیشتمانی ئامادەن بۆ پتەوکردنی سەرکەوتنەکانی سوپای بەبەردمان و ناردنی جەنگاوەرانی بە جەرگ بۆ بەرەکانی جەنگی پیرۆزمان بۆ بەرگری لە خاکی نیشتمانی خۆشەویست .

ئا.د.ع

Institut Kurde de Paris

بەراسەری
صدام حسین
سەرکەوتنمان
بەدی‌هێنا

لە کۆمەڵەی ئابووری زانانی هەولێر

پێك‌هێنانی کۆمەڵەیەکی وەك کۆمەڵەی ئابووری زانانی هەولێر لە ساڵی ١٩٧٥ بوو بە مایەی نواندنی چەندان چالاکی لە بواری ئابووری‌داو چەندان دەستی لێ‌هاتوو لە لایەنی پەرەپێ‌دانی ئابووری لە خۆی کۆئەکاتەوە .. جگە لە نواندنی جموجۆڵی راگەیاندن‌و بۆ ئەم مەبەستەش مامۆستا خلیل محمد حسن سەرۆکی کۆمەڵە ووتی :

کۆمەڵەی ئابووری زانانی عیراق لقی هەولێر لە دروست ـ بوونیەوە وەك رێکخراوێکی زانستی، توانی ئابووری زانانی لقی هەولێر لە خۆی کۆکاتەوەو لە چوارچێوەی بەرنامەی خۆی‌دا چەندین جموجۆڵی نواندووە ،لەوانەش : هەر لەو ماوانەی دوواییدا خولی راهێنانمان لە بواری سەرژمێری‌دا بە هاوکاری زانکۆی صلاح الدین‌دا سازکردو کۆبوونەوەی فراوانمان لەگەل کاربەدەستان‌دا ساز کردووە بۆ دیارخستنی کەلێك دیاردەی بازرگانی‌و رێزگرتنی قوتابیان ئەوانەی کە بە یەکەم دەرچوون‌و یەکێکیش لەو قوتابیانە دبلۆمی لە دیموگرافی‌دا هێنایەوە .. خولی تایبەتی بۆ نەخشەکێشان پێك‌هاتووەو لەم چەندانەشدا کۆمەلە کۆرێکی فراوانی لە هۆلی سەرژمێری‌دا بۆ ئەندامانی دەستەی ئابووری لە هەولێر رێك‌خست کە تیایدا باسی بایەخی بەشداربوونمان لە هەلبژاردنی ئەنجومەنی نیشتمانی‌دا کراو .. بەم نزیکانەش چەندان چالاکی ترمان بەدەستەوەیە جگە لە کۆرێکی فراوان دەربارەی گیرو گرفتی کاروبارو

خاوەن پرۆژەی پەلەوەری باکور .

● **یەکێك لە چالاکی‌یە دیارەکانی کۆمەلەی ئابووری‌زانی لە هەولێر دەرکردنی ژمارەکانی گۆڤاری ـ ئابووری‌زان ـە مامۆستا خلیل لەم بارەوە ووتی :**

تا ئێستا سێ ژمارە لەو گۆڤارە ئابووری‌یەدا چاپ‌کراوەو ئێستا تەقەللای دەرچوونی ژمارە (٤)ی ئەو گۆڤارە دەدەین‌و بەم بۆنەوەش داوا لە نووسەرو رۆشنبیران دەکەین بابەت بۆ گۆڤارەکە بنێرن کە پەیوەندی بە رێبازی گۆڤارەکەوە هەبێ سەرباری ئەوە ، کۆمەلە بەشداربوونێکی دیاری لە جەنگی رەوامان‌دا هەبووە ئەویش بە بەشداربونی ئەندامانی لە بەرەکانی کوشتارو لە ریزی سوپای میللی‌داو دەرخستنی هەموو ووزەو توانایەك لە پێناو پشتیگری‌کردنی جەنگی مێژوویی کە زیاتر لە چوارساڵە سەربازە بەوەفاکانی عیراق داستانی گەورەی پاڵەوانیەتی تێدا تۆمار دەکەن .

ـ شێرزاد ـ

لقی هەولێر

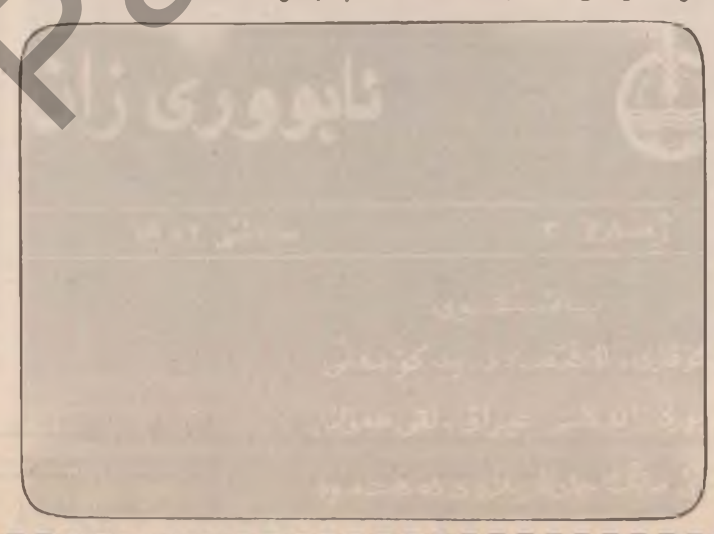

هەنگاوێکی پیرۆز

لە ئەنجامی ئەو بایەخدانە فراوانەی کە دەزگای رۆشنبیری‌و بلاوکردنەوەی کوردی‌و بەرێز بەڕێوەبەری گشتی دەزگاکە دەیداتە کتێبخانەکانی ناوچەی کوردستان ، لەم چەند رۆژانەی دووایی‌داو لەچوارچێوەی ئەو لاری لێ‌کردنەوە دڵسۆزانەیە سەری‌دایە کتێبخانەکەمان‌و لەگەل چاوپێ‌کەوتنی‌دا بایەخی تایبەتی خۆی بەکتێبخانەو پەرەپێدانی دووپات کردەوە ..هەروەها مامۆستا مصلح جلالی ئامادەبوونی خۆی راگەیاند بۆ هەمووپێویستی‌یەك لەپێناو گەشانەوەی کتێبخانەکە .

هەر لەو روانگەشەوە بەهەنگاوێکی پیرۆزی دەزانین کە مامۆستای ناوبراو چەندان جار کتێبی پێش‌کەش کردوە بەکتێبخانەی هەولێرو قەزاو ناحیەکانی سەر بە پارێزگا.. کە لەشۆنێکی تایبەتی‌دا پارێزراوە بەناوی خۆیەوەو نیشانەی ئەو دڵسۆزیە دەنوێنێ ، ئەمەو وێرای ئەو چاپەمەنیەی کە دەزگاکە بلاوی کردونەتەوە بەبەردەوامی کتێبخانەکە دەرازێنێتەوە .

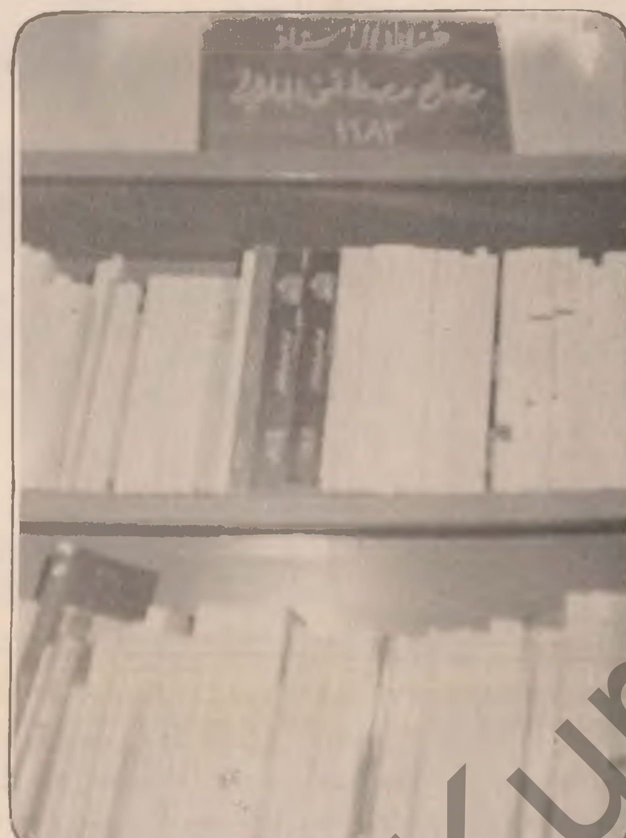

بایەخدان بەکتێبخانەکانی ناوچەی کوردستان بەتایبەتی پارێزگای کەدەستی ئاوەدانی بیناکاری‌و پێشکەوتنی تێدا هاتۆتە کایەوە ، رووێکی راستی خزمەتی رۆشنبیری کوردی‌یە .. لەجێگای خۆیەتی بەو بۆنەوە داوا لە لێپرسراوانی تر بکەین کە ئەم لا لێ کردنەوەیە قووڵتر بکەنەوە ، چونکە ئاشکرایە کتێبخانە نمونەیەکی زیندووی پێشکەوتن‌و شارستانیەتەو گەشانەوەی بەپلەی یەکەم لەئەستۆی ئەوان دایە .

ئەمینداری

کتێبخانەی گشتی هەولێر

بیرێکی ڕاگوزاری

ئەمەشیان وایە ..

دەربارەی ئەو بیرە راگوزاری‌یەی لەژمارەی ٧٥١دا بە ناونیشانی «ترێلێی وابێ !؟» بلاوکرایەوە هاتە لام‌و وتی : تۆ بلێی ئەو دوو زەلامە ئەمە بخوێننەوە چی بلێن‌و چیان بەسەربێ ؟! وتم : خەم مەخۆ جاری نابخوێننەوە چونکە نەخوێنەوارن ... دووەم کە یەکێك پێ‌وتن‌و خوێندیانەوە هیچ خەفەت ناخۆن تێر جنێو بە من ئەدەن‌و وەك نەبایان دی‌بێ نەبۆران بۆشیان بکرێ لەسێدارەم ئەدەن .. کە ئەلێم ئەو جۆرە کەسانە نەخوێنەوارن مەبەستم مانا فراوانەکەی خوێنەواری و نەخوێنەواریە ئەوانە ئەگەر خۆیان هیلاك بکردایە شتیان بخوێنایەتەوە زانستی خۆیان زیاد بکردایە پەنایان نەئەبردە بەر ئەوەی کردبان. ئەی لەبیرتە یەکێ لەبریارەکانی هەلمەتی گشتی لەناوبردنی نەخوێنەواری تاکید لەسەر لەناوبردنی نەخوێنەواری «جهل» دەکا نەك هەر نەخوێنەواری (ابجدی) چونکە خوێنەوار هەر ئەوە نیە کە «ئەلفوبێ» ئەزانی خوێنەوار مانای تێ‌گەیشتنە لە سەردەم‌و پێداویستەکانی بەعەقل ... نەك بەکەتەك ... منیش و تۆش‌و زۆریش دلنیان هەندێ (خوێنەوار) هەمن ئەبێ جارێکی کە بخرێنەوە بەر «خوێندن»‌و لە «قوتابخانە میللی»‌یەکانەوە دەست پێ‌بکەنەوە .

بەهرە

لە هەولێر

زۆر بوونی بەرهەم و بەخشینی کرێکار

کاتێ کە هێرشی زۆربوونی بەرهەم دەستی پێ‌کرد ، یەکێتی گشتی‌ی نەقابەکانی کرێکارانی هەولێر دەستی‌کرد بە دانانی بەرنامەی ئەو هێرشەی تاکە کەسی عیراقی دەنیوێنێ‌و ئەمەش لەو کۆروکۆبوونەوەو خولە رۆشنبیری‌یانەدا دەردەکەوێ کە یەکێتی‌یەکە سازیان دەکا. بۆ ئەم مەبەستەش چوینە دیدەنی بەرێز حامد احمد حسین سەرەکی نەقابەکانی کرێکاران بە وەکالەت‌و لە وەلامی پرسیارێك‌دا ووتی :

هێرشی زۆر کردنی بەرهەم لە وولاتدا کرێکاری عیراقی دەخاتە بەردەم تاقی‌کردنەوەیەکی گەورەی نیشتمانی‌و هەست‌کردنی بەرامبەر بەو ئەرکە مێژوویی‌یەی لەم سەردەمەدا دەخرێتە ئەستۆی .. ئەگەرچی پێش ئەم هێرشەش کرێکار بەشداری فراوانی نواندووە لە بنیات‌نان‌و هەموو تواناو ووزەیەکی خۆی لە پێناو باشترین‌و زۆرترین بەرهەم خستۆتە کار .. لە هەمان کات هێرشەکە دووپاتی تواناوهاتوویی کرێکاری عیراق‌دەکاتەوەو ئەو دروشمە پیرۆزە بەجێ‌دەگەیێت کە دەلێ :

«دەستێ کار دەکاو ئەوەی تریان چەك هەلدەگرێ لە پێناو بەرگری پارت‌و شۆڕش» ..

کرێکارانی کورد وەك هەموو کرێکارە لێ‌هاتووەکانی ئەم‌عیراقە ئازیزە بەردەوام‌ئەو دروشمەیان بەجێ‌هێناوە ، لە رێگای بەشداری کردنی فراوانیان لە بەرەکانی جەنگ‌داو قوربانی‌دان لە پێناو پوچەل‌کردنەوەی خەونە رزیوەکانی دەسەلاتدارانی قوم‌و تاران .. هەروەها تەقلانواندن بۆ بەرزبوونەوەی ئاستی بەرهەم‌هێنان لە کارگەو هەموو بوارەکانی تری کارکردن ..

یەکێتی چەندان کۆڕی فراوانی لە شوێنەکانی کارکردن رێك خستووە بۆ روون‌کردنەوەی مانای ئەو هێرشە شارستانی‌یەو چەندان کۆبوونەوەشی لەگەل کرێکاران سازکردووە بە مەبەستی زیاتر بەشداربوون لەو هێرشەو سەرکرتنی بەو شێوەیەی کە باری وولاتی ئازیزمان دەیەوێ ئەم هێرشە بوارێکی گەورە دەداتە کرێکاری ئەمرۆ . بۆ ئەوەی زیاترو گەورەتر لە جاران دووپاتی دلسۆزی‌و وەفاداری خۆی بکاتەوە لە پێناو بنیات‌نان‌و عیراقی مەزن ..

شیرزاد

لقی هەولێر

ڕووبەڕوو

گۆڤاری « هاوکاری!!!؟ »

لە سەر رووی لاپەڕەکانی ئەم رۆژنامەیەداو زیاتر لە جارێ ، لە رووی دڵسۆزی، دەستنیشانی چەند دیاردەیەکی سلبیمان کرد کە بەندە بە رووی راستی ژیانی خەلکەو‌و رووی دەمی قسەمان ئاراستەی یەکێك لەو دەزگایانە .. شارەوانی هەولێر .. کرد ! ئەنجام ، بەرامبەر بەو وێنە تالانە ،بێ دەنگ بوو .. هەتا ئەو رادەیە کە دیسان لە رووی دلسۆزیەوە ، ناچاربووین بۆ حەقیقەت ، چەند ژمارەیەکی ئەو رۆژنامەیە بکەینە بەردەم کارگێرانی شارەوانی ...دیسان بێ دەنگ‌بوو . تا ئەوکاتە کە لە گفتوگۆیەکی سەر پێ‌یی دا ، وە لە دەم رۆژنامە نووسێکەوە بیستم کە یەکێك لەو کاربەدەستانەی شارەوانی هەولێر ووتبووی:

«ئەرێ ئەوە راستە کە ـگۆڤارـی هاوکاری لە سەرمانی نووسیوە !» .

بەلێ راستە .. بەلام نەك گۆڤاری «هاوکاری» ، بەلکو رۆژنامەی «هاوکاری» ...کە بەزمانەکەی تۆ نووسراوە.. بەلێ راستە «هاوکاری» .. ئەو ناوە پیرۆزەی کە زیاتر لە چواردەساڵە .. رووناکی دەبینێ‌و تێکەل بە خەمی خەلك دەبێ ..

لێ پرسراوی راست ، خۆی بە دوای خەمی خەلك‌دا دەگەرێ ، کە چی ئێوە لە خەمی خەلك ، لە ئازارو کێشەی خەلك لۆکە ئەکەن بەگوێتانا .. لاری لە ئازاری ووشەی راستی ناکەنەوە .. کە هی خەلکەو ، خەلکیش بە شێکن لە ئێوە مانان ..

رۆژنامەی «هاوکاری» لەرێی ئەو نووسینانەوە ، دەبێتە زمانی خەلك‌و دەسەلاتیش ئەوەیە کە خوێنەر دەرك بەراستی‌و ناراستی‌و بە دلسۆزی‌و بەکەم‌تەر خەمی بکات ... بەلێ بەکەم‌تەرخەمی !!

ش

هەر جارەی نووسینێك

گرەوی جوانترین منداڵ

● نزیکەی پێنج منداڵێکی خرپن‌و یەك‌لەیەك جوانتر ، لەسەر شانۆکە بەرامبەر زیاتر لە هەزار کەس ریزکران‌و ، راگەیاندرا کەئێستا گرەوی هەلبژاردنی جوانترین منداڵ دەست پێ‌دەکا .. لیژنەی (تحکیم) دانرا ، بەراستی دلم گوشرا لەترسی ئەوەی نەوەکو برادەری گوێندەم ناوی منیش بێنێ‌و بمکا بە ئەندامی لیژنەکە ، لەگەل رێزم بۆئەندامانی لیژنەکە چونکە وابزانم کەسیان ئاگایان لەم (گرەوە !)نەبوو .. بەلام الحمدلله برادەرەکەم منی لەبیر نەبوو ..

منداڵەکان وەکو مەڕ... لەیەك جیاکرانەوە .. ئەمە جوانە ، ئەمە (نا) ، واتە (ناشیرینە !) سێ منداڵیان جیاکردەوە .. دوایی وتیان: ئەوانی تر بۆخوارەوە ..یەك دوو منداڵ رازی نەبوون دابەزن سەرپەرشتی‌کەرانی ئاهەنگەکە دەیانویست بەزۆر دایانبەزێنن ، کەچی لەبەردەستیان دەردەچوون‌و دەهاتنەوە سەر شانۆکە ، وەکو بەزمانی هەموو منداڵانەوە بلێن : ئێمە هەموو جوانین ئەمەی ئێوە دەیکەن هیچ رەوای هەق نیە .

● داوایەکی گەرم‌و دلسۆزانە لەهەموو لایەك دەکەین ... ئەم جۆرە رەفتارانە لەکەل منداڵ‌دا رەت‌کەنەوە ... منداڵ، بەپوولەی بەهەشتە ، لەم تەمەنەیاندا دلیان مەشکێنن. ئەم رەفتارە هەرگیز لەکەل بیری پێشکەوتنخوازیی عیراقی سەردەمی صدام حسینی رابەردا ناگونجێ .. داوا دەکەین بەیاسایەك ئەم جۆرە گرەوانە قەدەغە بکرێن .

ع.ت

جیهانی منداڵان

چیرۆك بۆ منداڵان

نامەیەك بۆ بەرەی جەنگ

سەربەست علی

ئازاد ، شانی لێ‌داداو ، پێنووسەکەی کرت بەدەستەوەو ئەم کارتی پیرۆزبایی‌یەی نارد بۆ برا گەورەکەی لەبەرەی جەنگی بەرگری کردن لە سەربەرزی عیراق ..

ـ برای ئازیزم ...

ئەوا شەڕی رەوامان بۆ بەرەنگاری چاوچنۆکی حوکم‌دا درندەکانی رژێمی ئێرانی نەفام پێی نایە ساڵی چوارەمەوە .. لە ماوەی چوار ساڵی رابووردودا مەردانە بەرگریکان لە پیرۆزیی وڵات کرد ...ئێوە زەردەخەنەی سەر لێوی ئێمەی منداڵتان پاراست کە بەلای خومەینی جادووگەرەوە زۆری مەبەستە بیدزێ ، خومەینی پیاوێکی بەدخووچەپەل‌و کەربابە ...هەرە شتە درندانە نامەردانەکەی ئەوەیە قینی لەمنداڵە ، ئەوە نیە منداڵەکانی ئێران دەخاتە دۆزەخی شەڕەوە دەبناسووتێنێ ...

کاکە گیان ..

ئێمە شانازی بە ئێوەوە دەکەین کە مەردانە بەرگری لەنیشتمان‌و ئێمەو مێژووی رابووردوو و رێبازی داهاتومان دەکەن ..

خۆشەویستی بۆ تۆ لەبەرەی جەنگی شەرەف مەندی‌و بۆ هەموو هاورێ جەنگاوەرەکانت‌و دلنیابن گەرانەوەتان بەسەربەرزی نزیکەو ئێمەش چەپکە گولی شادی پێشکەش هەموتان دەکەین .

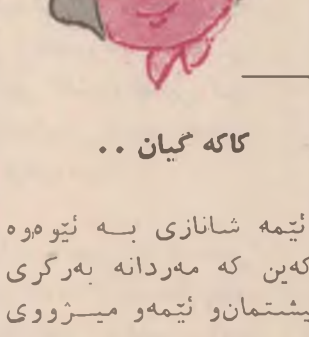

شیعر بۆ منداڵان

چەلەنگ

ئازاو ئازاو ئازامە
کورە کوردی وریامە
تێکۆشانی بەردەوام
زادەی بیرو برِوامە
دەروون پڕ لە ئەڤینم
روو خۆش‌و زار شیرینم
بەکوێری چاوی بەدکار
بیرم تیژەو دوور بینم

هەلبەستی :

عمر محمد اسماعیل برزنجی

هاوکاری

دەزگای رۆشنبیری‌و بلاوکردنەوەی کوردی

شەقامی الخلفاء
مەیدانی الخلانی

تەلەفۆن
٨٨٧٥٧٩٥
٥ خەت

Institut Kurde de Paris

بـەڕابـەری
صـدام حسـین
سـەرکەوتنمان
بـەدی‌هێنـا

زانکـۆی صلاح الدین مەشخەڵی شارستانی

زانکۆی صلاح الدین ،دیاردەیەکی شارستانی‌و پەروەردەیی فراوانە ، کەلەوەتەی هەیە ، هەنگاوی زانین‌و فێربوون‌و ڕووناکی‌و بەخششی بەردەوام دەنێ‌و بۆتە مەشخەڵی پاشەڕۆژو..هەموو تواناو ووزەیەکی خۆی بۆ بڵاوکردنەوەی زانست‌و زانیاری خستۆتەکار ... لەکاتێکا ئەوەش ڕوونتر دەبێتەوە کە سەرێ بە کۆلێج‌و بەشەکانی زانکۆدا ئەگریت .. یان تاوێ لەگەڵ کارگێڕانی زانکۆکە ،دەربارەی شێوەی ئەو پێشکەوتنە دەدوێ کە لە زانکۆی صلاح‌الدین وەکو دەسکەوتی گەورە هاتۆتەکایەوە ... «هاوکاری»

ڕۆژێکی تەواو لەگەڵ ئەو وێنە تازەیە ژیا کە زانکۆی صلاح‌الدینە کە لە دەمی مامۆستا ـ خەسرۆ شالی ـ بۆتانی ئەگێڕینەوە .

● بایەخی فراوانی شۆڕش بۆ بەرزبوونەوەی ڕادەی ئاوەدانی‌و خزمەتگوزاری لە ناوچەی کوردستاندا وەکو ڕاستی‌یەك لە هەموو لایەنەکانی ژیانی کۆمەڵایەتی‌و ڕامیاری‌و ئابووری‌و پەروەردەیی‌و .تاد ئەدرەوشێتەوە ، بەتایبەتی بایەخدانی گەورە بە زانکۆ ،کە ڕۆڵێکی ئاشکرا لە بەخششی زانیاری‌و خزمەتی مرۆڤدا دەبینێ‌و مایەی ئەوپەڕی بەختەوەری‌یە کە زانکۆکەمان بتوانێ لە تەمەنی دروست‌بوونی‌دا دەستی لێهاتوو پێ‌بگەیەنێ‌و ئەو توانایانە پێ‌بگەیەنرێن‌و زانکۆ ببێتە مەنبەری گەورەی پێشکەوتن‌و زانین ..

زانکۆی صلاح الدین ،بەپلەی یەکەم ئەرکی پێ‌گەیاندن‌و ئامادەکردن‌پسپۆری زانستی دەبینێ کە دەتوانن لە بوارەکانی جۆراوجۆری خوێندن بەشداربوونی فراوان لە ڕاپەڕاندنی نەخشەی گۆرانکاری‌و پەرەپێدانی وولاتدا ببینن‌و ڕۆژ بەرۆژیش ئەم ڕاستی‌یە قووڵتر بۆتەوە ... بۆ نموونە کە سەرنج ئەدەیتە سەرەتای ساڵانی لە دایك‌بوونی زانکۆ ، جاران تەنیا بریتی بو لە سێ کۆلێج‌و ، ئەمرۆ بوە بە حەوت کۆلێج‌و سەرباری زامن بوونی هەموو جۆرە پێداویستی‌یەك لە خانووبەرەو هۆی هونەری‌و لایەنی تری خزمەتگوزاری‌تر بۆ ئەوەی شان‌بەشانی زانکۆکانی تری عیراق ڕۆڵی خۆی لە خزمەتی باری پەرەپێدان‌و ئەو تەڤینەوە شارستانی‌یەدا ببینێ کە لەم‌وولاتەدا هاتۆتەکایەوەو دەستی ئاوەدانی تێدا بەردەوامە بەمەش زانکۆ بوە بە دیارترین دەزگایەکی زانستی ناوچەکەو کۆلێجەکانی زیاتر لە حەوت‌هەزار قوتابی دەگرێتە باوەش .

● خوێندنی باڵانەسۆیەکی ترە

یەکێك لەو دەسکەوتە ئیجابی‌یانەی کە لە زانکۆی صلاح‌الدین‌دا لەم چەند ساڵەدا هاتۆتە دی.. خوێندنی باڵایەو لەم‌رووەوەش دەست کراوە بە ناردنی چەندان قوتابی لە بەشەکانی زانکۆ لە پسپۆری کشت‌وکاڵ‌و ئەندازەوزانستی مرۆڤایەتی‌و تەقەللایەکی چاکیش دراوەکە خوێندنی باڵا لە ئەدەب‌و زمانی کوردی بێنە کایەوە.. لەگەڵ کردنەوەی بەشی نوێ لە کۆلێجەکانی ئەندازیاری‌و کشت‌وکاڵ‌و تاد .. کە هەر یەکێك لەو بەشە تازانە لە‌توانای‌دا دەبێ کاروباری کۆلێجەکان لە ڕووی پێشکەوتنی زیاتر بێنێتەدی ..بەو شێوەیە کە لەگەڵ هەنگاوی زانکۆدا یەکتر بگرنەوەو سەرباری ئەو گۆڕانکاری‌یە بەرفراوانەی کە لە هەندێ کۆلێجەکان‌دا هاتۆتە دی ، لەوانەش مسۆگەرکردنی پێویستی‌تاقی‌مانەو دەستەی زانستی‌و تەنیا لە کۆلێجی پزیشکی ئەمرۆ ئەم گۆڕانە دەردەکەوێ‌و بۆ نموونە قوتابیانی گەیشتوونەتە ٥٣٠ قوتابی ..

● هەنگاوی نوێ ..

زانکۆی صلاح‌الدین ،وەك دوکتۆر خسرۆ ووتی ، بەوەندە نەوەستاوەو هەنگاوی نوێی تێدا بەردەوامە ، لەو دیاردە هەرە دڵخۆشکەرانەی کە لە ئارادایە ، دامەزراندنی بینای کتێبخانەی گشتی زانکۆیە ، هەروەها بینای تایبەتی ـ حاسیبەی ئەلەکترۆن‌و هاندانی نووسەران بۆ چاپکردنی بەرهەمەکانیان ، یان یارمەتی‌دانی تەواویان بۆ بڵاوکردنەوەی زانست‌و ڕۆشنبیری‌و زامن‌کردنی ئامێری «مایکرۆفلم» کە یارمەتی لێکۆڵینەوەی زانستی ئەدات ...

هەر لەو ڕوانگەوەش‌و بۆ حەسانەوەی زیاتری کارگێڕانی زانکۆ لە مامۆستاو قوتابیان ، چەندان خانووی تایبەتی دابەشی سەر مامۆستایان کراوە ، تەنانەت هەر لەو چەندانەدا پەنجا خانوو بۆ مامۆستایان دابەش‌کراوە سەرباری دیاریەکانی سەرۆکی فەرماندەو ٩٧ خانووی ئامادەکراوی تریشیان وەرگرتووە .

● لە زەمانی شەڕدا..

سەرباری ئەو ڕۆڵە فراوانەی کە زانکۆی صلاح الدین لە ڕووی پەرەپێدانی لایەنی زانیاری‌و ڕۆشنبیری‌دا دەیبینێ ، لەوەش گەورەتر بەشداربوونی زانکۆیە لە پشتگیری جەنگ ، ئەویش لە ڕێگەی بەخشینی خشڵ‌و بەشداربون لە بەرەکانی جەنگ ، هەروەها سازکردنی میهرەجانی فراوانی کۆلێجەکان‌و بەرنامەی ڕەنگین بۆ ڕوون‌کردنەوەی تاوانی ڕەگەزپەرستانی ئێران ...

لەوەش زیاتر ، ئێمە دەڵێین ، ئەوەی سەربکاتە هەر کۆلێج‌و بەشێکی زانکۆ ، هەست بەوە دەکا کە زانکۆی ئەمرۆ ، موژدەی پاشەڕۆژی پێوە دیارەو ئەمەش مایەی بەختەوەری‌یە ...

شێرزاد عبدالرحمن
لقی هەولێر

زاخۆ دەرگەهێ ژوری یێ عیراقێ بو بیانیا بەرهەڤینا... د چوار ساڵێت قادسیە صدامی دا پتر پێشڤە چوو

ڕەوشتەکێ بەرزو ڤەدەرد سەربورێ جەنگێ دژمنکاری یێ ئیرانی ل سەر عیراقێ دیار بوو ئەو ژی ئاکنجی بوون و موکوم بوونا بارێ ناڤخویی یە ژ هەمی لاڤە یێ سیاسی و ئابووری ولەشکەری . ئو ژ ڤێ چەندێ ژی پتر پێشڤە چوونا هندەك لایێت ژیانێ د ناڤ کومەلا عیراقی دا .

ئێکجار مەکە بهێینە سەربەحسێ بارێ ئابووری و لایێن خزمەت کارێن پێتڤی. ل سەر ڤێ هزرێ و دا کو باش روهن ببینن ل پێش‌چاڤێت هەمی هاووەلاتیا و خەلکی روژناما هاوکاری بڤەکولینەکا بەرفرەه را بو ل دەڤەرا زاخو کو ئێکە ژدەڤەرێن گرنگ ل گشت وەلاتی . چونکو دەرگەهێ ژوریێ وەلاتی یە و جهەکێ نافدارە ب خابیرێ خۆ و پراعەباسێ و توخیبە د گەل دوو دەولەتا . براستی بەری‌کو ئەم قەستا بەرپسیارا بکەین گەریانەك مە د ناڤ بازێری دا کر هەتا بازێرێ براهیم خەلیلی کو د بێژنێ نەحیا رێزگاری و مە سەحکرە دارەتێ بازارخانا وژین و ژیارا خەلکی و ئەو دەسکەفتێن بجهاتین د ڤان‌ساڵا دا ـ ل سەردەمێ شورەشا ١٧ـ٣٠ تیرمەهێ‌و سەرەکێ خەباتکەر صدام حسێنی . پشتی هنگی مەژڤان ژ بەرێز قەیمقامێ قەزا زاخو وەرگرت هەر چەندەگەلەکێ مژیل بوو ب ئەرکێت خۆ یێت رەسمی ڤە لێ مەودایەکێ دی بو مە ڤەکر ل سەر جسێبا بهێن ئەدانا خۆ چونکو سەیدایێ (مساواة حسن) قەیمقامێ زاخو یێ نیاسە ب هاریکاریێ د گەل روژنامەگەریێ و ئەڤە ژی‌جهێ شانازیێ یە چونکو روژنامەگەری پەیامە دناڤبەرا گەلێ و دەسهەلاتێ دا . ئو ب درستی ل دەم‌ژمێر هەشتی شەڤ ژ روژا سێ‌شەمبی ٢٨ـ٨ـ١٩٨٤ چاڤ‌پێکەفتنا مە د گەل سەیدایێ هێژا و بەرکەتی و خەم خورێ کاروبارێت مللەتی [مساواة حسن] رێڤەبەرێ نەحیا رێزگاری و جێگرێ قەیمقامێ زاخو دەست پێ کر ، دا کو سەروبەرێ زاخو و دەڤەرێ بهلکولین و باشیا دیارکەین و کێماسیا دەست نیشان کەین .ل بەراهیێ هێژا یێ سینگێ خۆ ژ مەرا ڤەکر و بدلێ خۆیێ زەلال سوز و پەیمان دا کو ژ باشیێ پێڤە تر بو خەلکێ دەڤەرێ نەکەتن .

خانی و عەرد بۆ هەمیا

ل پێشیێ سەیدای بەرسڤەکا مە گەلەك بشانازی دا دەربارا بەلاڤکرنا عەردی و خانیا ل سەر هاووەلاتیا دەمێ فەرمووی گوتی :

دەسکەفتەکا مەزن یا شورەشا ١٧ـ٣٠ تیدمەهێ تورتال کرنا خەلکی یە ژ گرفتاریا ئاڤاهیا دا فیجا ل زاخو ژی بەهرا پتر ژ خەلکی و خێزانا یێت کو هژمارا وان نێزیکی چوار هزار مالا نە خانیێت دەولەتێ وەرگرتن و عەرد ل سەر هاتنە بەلاڤکرن

ئو ئەڤێت کو ڤێرا نەگەهشتین هژمارەکا کێمە.

هژمارەکا پروژەیێت گرنگ

ئاخفتن هێشتا یا بەرێز قەیمقامیە دەمێ ڤێرا چووی و هژمارەکا پروژەیێت گرنگ ل دەڤەرێ دەست نیشان کرین و گوتی : ل سەر وەختێ شورەشێ و قوماندارا سەرۆك صدام حسێنی گەلەك پروژەیێت پر نرخ و گرنگ ل دەڤەرا زاخو بجه هاتن ئو بەهرا پتر د ڤان چوار ساڵێت جەنگا سەپاندی ل سەر عیراقێ دا یێت هاتینە ئاڤاکرن . ل بەراهیێ رێکێت ناڤخویی هەمی هاتنە چێکرن و فێر کرن‌و چیمەنتو کرن . ئو مە یی هەی خەستەخانا نوی و ئامادەیا کشتوکالیێ یا کو ب ئێك مەلیون و (٣٥٠) هزار دینارا هاتیە ئاڤاکرن . ئو پروژەیێ (اسفلت)ێ ئەو ژی دیاریا سەرۆك صدام حسێنی بۆ ژ بەر گرنگیا دەڤەرێ ژ لایێ رێکا ڤە و هاتن و چوونا بیانیا و بازرگانیێ . ئو ئەڤ پروژە هێشتا نە هاتیە وەرگرتن . ئو ژ پروژەیێت مەزن و پتر گرنگ بۆ ژیانا خەلکی پروژەیا ئاڤێ یە ئەڤ پروژەیا مەزن بجههات و کەتە کاری یا کو کولفەتا وێ

بڕوانە ل ٧

رمضان عیسی
لقی دهوك

چوار ساڵ بە ڕەنگاربوونەوەی بەردانە

سەرەڕای چوار ساڵەی جەنگ ناوچەی کوردستانی عیراق لە ئاوەدانی بەردەوامە

زەردەخەنەی سەرکەوتن لە سەر گشت لێوی

ئاوەدانی بەردەوام

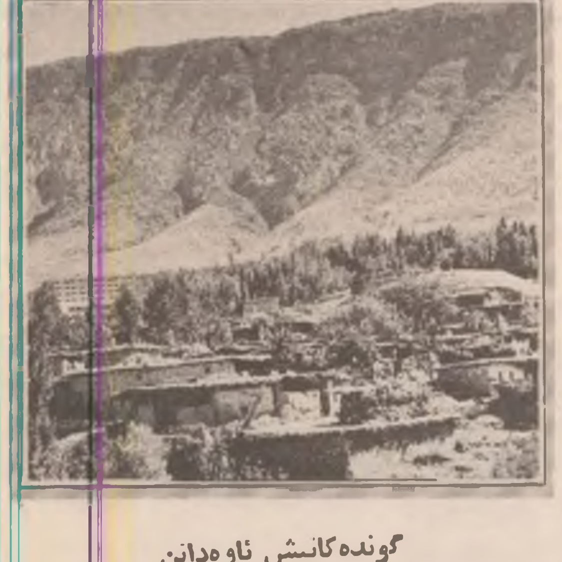

گوندەکانیش ئاوەدانن

خاکی بەپیتو بەرەکەت

بـەرابـەری
صـدام حسـین
سـەرکەوتنمان
بـەدی‌هێنـا

وردبوونەوەیەك لە شوێنە دێرینەکانی شاری هەولێر

■ مەغدید حاجی ■

— بەشی پێنجەم —

هەندێك سەرچاوەی مێژوویی دەڵێن قـەڵای هەولێر کوردستانی پارثیەکان بووە . ئەم بنـەماڵـە دەسەڵاتدارەیش لە دووای سـلووقیەکان لـە (١٣٩ پ ـ ز تـاکـو ٢٢٦ ز) حوکمـڕانی دۆڵی ڕافدین‌و ناوچەکەیان کردووە .

دەتوانین ڕاستـی‌ی ئەم بۆچوونەش بە دوو بەڵگە بسەلێنین :

یەکەم : خەڵکی وڵات‌و ناوچەکـانی ڕۆژهەڵات هەر لە کۆنەوە تـاکو ئـەم دووایەش نەریتیان بووە مردووەکانیان بە تایبەتی ئەوانەی لـە چین‌و تاخمی دەسەڵاتدارو لە ڕیزی ناوداران بوون لە سـەر گردو شوێنە بەرزەکانا بشارنەوە .

دووەم : گەڕیدەی بیـانی کلودیوس جیمس ریج لە گەشتەکەیدا بۆ کوردستان لە ساڵی ١٨٢٠ ز بۆمان دەگێڕێتەوەو دەڵێ : [لـە قەڵاکـەی هەولێر بووم لەو کاتـەی حاجی عـەبدوڵڵا بەگ خـەریکی دروستکردنی خانوویەکی نوێ بوو ، کرێکارەکـان بناغەیان هەڵدەکەند ، لە ناکاو مەیتێك بەدەرکەوت کـە ڕۆژگاری دووردرێژ چی‌وای لـە شـێوەی نەگۆڕیبوو ، بەڵام هەر کە بای پێکەوت هەڕوون بـە هەڕوون بوو .] و دەڵێ [تۆ بڵێی ئەمـە مەیتی میرێك لە میرە پەرثیەکان نەبێ ؟] .

لەوانەیە قەڵای هەولێر لە ئێستاکەی بەرزتـر بووبێت چونکە قاراقلا (Caracalla) ی شـای ڕۆمانەکان کە لە ساڵی ٢١٦ ی زایینیدا لە هێرشـە فراوانەکەی بۆ سەر (طیسـفون) گەڕاوەتـەوەو هەولێری داگیرکردووە بە خۆی‌و لەشکرە گەورەکەی سەر قەڵایان کۆڵیوەو قەبرەکانیان دەرهێناون‌و بـە ناڕەوا دەستدرێژی‌یان کردۆتە سەر مەیتی میـرە پارسی‌یەکان‌و لە ناویان‌بردوون .. بەمـەیش لـە بەرزایی قەڵاکە کەم بۆتەوە .

بە ڕای ئێمەیش قەڵای هەولێر لەو سەردەم‌و لە دوواتریشدا ئەگەر هەمووی نەکرابێتە گۆڕسـتان دیارە بەشێکی بۆ گۆڕستان تەرخانکراوە .

داریۆس شای فارسە ئەخمینی‌یەکانیش کە لە ساڵی (٣٣١ پ ـ ز)دا لە بەرامبەر لەشـکری ئەسکەندەردا بەزیوەو ڕووی لـە شـاری هەولێر کردووە گەنجینەکەی لە قەڵای هەولێر شاردۆتەوە ، لە دووایشدا بە دەستی تاخمێکیان کوژراوە .

یاقووتی حەمەوی کـە لە ساڵی (٦٢٦ ك ـ ٢٢٨ ز)دا کۆچی دوایی کردووەو بەر لـە مردنیشی بە ماوەیەك وەکو گەڕیدەیەکی مێژوونووس دوو جار سەری لە هەولێرداوە لە بەرگی یەکەمی کتێبە بـە ناوبانگەکەیدا (معجم البلدان) باسی قەڵای هەولێر دەکات‌و دەڵێ : [هەولێر بریتی‌یە لـە قەڵایـەکی سەخت‌و شارێکی گەورە کە لە سەر پارچە زەویەك بەرەو ئاسمان بەرزبۆتەوە . لە لاپەرگەیەکی قەڵاکەدا بیرێکی قووڵ هەیەو ، قەڵایش بـە شـوورەیەکی مەحکەم دەورە دراوەو بازاڕو خانووی دانیشـتوان‌و مزگەوتێکی نوێژکردنی تیایە .

یاقووت حەمەوی لـە سەر قسەکانی دەڕواو دەڵێ : « ئەم قەڵایە لە قەڵای حەلەب دەچێت بـەڵام لەو گەورەترو فراوانترە .. هەروا هەولێر ئێستاکە لە سەردەمی سولتان موزەفەرەددینی کوکبری‌دا بـە خانووبەرەی زۆر ئاوەدانکراوەتەوە شـوورەکەی قەڵاو بازاڕو قەیسەری‌یەکانی شاریش هەموویان لە سەردەم‌و دەسـتی ئەم میرە بەدەسـەڵاتەدا دروستکراون » .

شووره مەحکەمەکەو قوللەکانی قەڵای هەولێر لە سەردەمی ئیسلامیدا هەمیشە هۆیەکی کاریگـەر بوون بۆ ئەوەی دانیشتووانی بە دڵنیایی‌و بێ تـرس تیایدا بژین .. چونکە ئەم شوورەو قوللانە لە کاتی هێرشەکانی دەستدرێژکاراندا وەکو بـەربەستێکی پۆڵایین بە ڕوویاندا وەستاون‌و بۆ کوردەکانی نـاو قەڵاش بوونەتە باشترین سـەنگەری بەرگری‌کردن‌و کۆڵنەدان .

شەڕکەرەکانی لەشکرە پەلامارده‌رو دڕندەکـەی هۆلاکۆ بە سەرکردایەتی ئەرقیو فویان بۆ مـاوەی شەش مانگان گەمارۆی قەڵای هەولێریان داو دووای ئەوەی زیانێکی گیانی زۆریان پێکـەوت‌و گـەلێك مەنجەنیقیشیان بە دەستی بەرگری‌کەرانی سـەر قەڵادا لێ سووتێنرا بۆیان داگیرنەکراو بـە ناچاری کشـانەوە دووای ئەوەی فەرمانی داگیرکردنی قەڵاکەیان بۆ بەدرەددین لوءلوء جێ‌هێشت کە ئەویش نامەردانەو بـە فێڵ شوورەی قـەڵای ڕووخاندو داگیرکرد .

شایانی باسە کە ئەم بەدرەددین لۆلۆە میـری مووسڵ‌بوو و دووجار هاریکاری لەگەڵ مەغۆلەکـان کردووە بۆ گرتنی شاری هەولێر ، جاری یەکەم لـە ساڵی ٥٣٤ی کۆچیدا بووە . دووەمین جاریش لـە ساڵی ٦٥٦ کۆچی بوو . لە هەردوو جارانیشدا بـە کەرەستەی جەنگی‌و سـەربازی زۆرو شارەزایی لـە سەر سەرچاوەکانی ئاوی خەڵکی قەڵاو .. هتد لـە خزمەتی لەشکرە دەستدرێژکەرو دڕندەکەی هۆلاکۆ وەستاوە .

دووا ڕۆڵێك کە قەڵای هەولێر وەکو مەڵبەندێکی بەرگری‌کردن بینیبێتی بۆ کاتی هێرشـەکەی نادر شاو داگیرکردنی هەولێر لـە سـالی ١٧٣٢ دا دەگەڕێتەوە ، کـە لـە دووای بەرگری‌کردنێکی پاڵەوانانەی خەڵـکی ناو قەڵاکـە ئینجـا توانی داگیری‌بکات . هەروا نادر شا لە دووەمین هێرشیدا بۆ داگیرکردنی عیراق لە ساڵی ١٧٤٣ دا بۆ ماوەی ٦٠ ڕۆژ گەمارۆی قەڵای هەولێـری داوە ئینجـا تووانیویێتی داگیری بکات‌و لە وێشەوە بەرەو مووسڵ کەوتۆتەڕێ .

دیارە لەشکرەکەی ئێران بە سەرکردایەتی نادر شا شوورەکەی قەڵای هەولێرو هۆیـەکـانی تری بەرگری‌کردنیان ڕووخاندوون‌و زیانێکی زۆریشـیان

به شارەکە گەیاندووە . بۆیە لە دووای ماوەیەکی کەم لە ساڵی ١٧٦٦ دا گەڕیدەیەکی بیانی بـە شارەکـە تێپەڕیوەو هیچی لە پاشماوەکانی شوورەکەی قەڵاو قوللەکانی بەرگری‌کردن نەبینیوە .

ئەم گەڕیدەیەکە نیپوورەو لە گەشت نامەکەیدا دەڵێ : [خانووبەرە لە سەر قەڵاکەدا کۆبوونەتـەوە بە تایبەتی لە هەر چوار دەوریدا خانوو بە ڕیزو لـە پاڵ یەك بە وێنەیەکی وا بینـاکراون کەس ناتوانێت بچێتە ناو شارەکە (قەڵا) ئەگەر بە دەرگای ئێستای شارەکەدا نەچێتە ژوورەوە] .

یەکێك لەو هۆیە سەرەکی‌یانەی کە وای‌کردووە قەڵای هەولێر ببێتە مەڵبەندو پایتـەختی گەلێك دەوڵەت‌و میرنشینێتی کۆن شوێنە سـتراتیجی‌یە گرنگەکەیەتی کە کەوتۆتە ناوەڕاستی دەشتێکی بـە پیت لە نێوان هەردوو زێی گـەورەو بچووکـدا (الزاب الاعلی والزاب الاسفل) .

ئەم ناوچەیەش کـە قەڵای هەولێری تیـا دامەزراوە هەر لە کۆنەوە بـە پایتەخت ناونراوەو پێی دەگوترا ئەربیلتس ـ Arbelitis یان بـە ناوی هەردوو زێیەکەدا ناو ئەبراو پێی دەگوتـرا (ئەدیابین ـ Adiabene ، لە وڵاتی شـامیش بە (حِدیب) ناسراوە .

ئەم ناوچەیەش هەمان شوێنە کە جوگرافی‌ناسە عەرەبەکان بە خاکی (إربل) یان ناوبردووە .

هەر لە سەدەکانی یەکەمی زایینی‌یەوە ناوچەی ئەدیابین بە تایبەتی شاری هەولێر ڕۆڵێکی گرنگی لە بڵاوکردنەوەی ئاینی دیانەکان ، (النصرانیة) دا گێڕاوە .

گەورەی ئاینی‌و بەڕێوەبەری کاروباری دیانەکان هەر لە زووێکەوە قەڵای هەولێری کردۆتە مەڵبەندی نیشتەجێ‌بوونی‌و بڵاوکردنەوەی مەسیحیەت لـە ناوچەکەدا .

لە سـەرەتادا ئەم ئەسقەفی‌یەیە تەنیا بـۆ هەرێمی نێوان هەردوو زێیەکە بووەو پێی گوتراوە ئەسقەفیەی (حدیب) یان (اسقفیة إربل) یا حەزە کە گوندێکە لە نزیك شاری هەولێرەوە . ئـەم دوو شارەیش (هەولێرو حەزە) مەڵبەندی ئەسقەفیەی دیانەکانیان تیابووە .

لە سەرەتای سەدەی پێنجەمیشـدا قەڵای هەولێر بۆتە (بطریرکیە)و گشت ناوچە کۆنەکـەی وڵاتی ئاشوری ڕاستەقینەش سەر بەم (بطریرکیە) بوو(١) .

بەم شـێوەیە شارە کۆنەکەی هەولێر تـاکـو ماوەیەکی درەنگ ڕۆڵێکی گرنگی لـە بڵاوکردنەوەی ئاینی دیانەکان لە ناوچەکەدا گێڕاوە .

بەڵام لە سەردەمی پەلامادان‌و هێرشـەکانی مەغۆل‌و تەیمووری لەنگدا بۆ سـەر هەرێمی دۆڵی ڕافدێن‌و شارەکەدا دیانەکانیش لەم شارەدا شان بە شانی موسوڵمانەکان پارێزگاریان لە قەڵای هەولێر کردووەو لە ئەنجامیشدا زەرەرەو زیانێکی گیـانی‌و ماڵی زۆریـان لێ کەوتووەو کەنیسـەکانیان لێ ڕووخێنراون .

ماوەیەکیشە برا دیانەکان قەڵای هەولێریـان جێ‌هێشتووەو بەشێکیان (کلدانیەکان) لـە گوندی عەنکاوەی نزیك هەولێردا دەژین .

ئەم گوندەش هەر لە کۆنەوە بـەم شـێوانەی خوارەوە نووسـراوەو خوێنراوەتەوە [ئینکاوە ـ Ainkeba یـان Ankowa یان Ankawa Ambaka] . ئیبی عبریش لـە لاپەڕە ٥٧٧ ی (Chr. Syr.) ، س ١١ دا بـە « ئەمکاباذ »ی ناوبردووە(٢) .

دوکتور موحسین محەمەد حوسێن لە کتێبـە بەنرخەکەیدا دەربارەی مێژووی شاری هەولێر لـە سەردەمی ئەتابەکیەکاندا (اربیل فی العهد الاتابکی ١١٢٨ ـ ١٢٣٣م)و لە ئەنجامی پشت بەستنی‌یەوە کۆمەڵێك سەرچاوەی زانستی کۆنەوە دەربـارەی

قەڵاکەی هەولێر لە سەردەمی ناوبراودا نووسیویەتی‌و دەڵێ : قەڵاکە شارێکی تەواو بووەو بازاڕو خانووی دانیشتووان‌و مزگەوتێکی نوێژکردن‌و خوێندنگایەکی تیابووە ..

هەروا قەڵاکە مەڵبەندی گشتی میرنشینێتی‌یەکە بووەو سەراو دەزگاکانی میـری‌و گرتووخانەیەکیشی تیـابووە .

لەو سەردەمەدا قەڵاکە بە لایـەنی کەمی‌یـەوە دوو دەرگای بەرامبەر بە یەکتری هەبووە ، یەکەمیان دەرگای باشوور کە بە سـەر مەیداندا دەنوارێت ، ئەو مەیدانەی کە قەڵاکە لە قەیسـەریەکان جودا دەکاتەوە . دەرگای دووەمینیش کەوتبووە بەرامبەر گوندی عەنکاوەو دانەری (الحوادث الجامعة)یش بە دەرگای (عمکاوا)ی ناوبردووەو بـە گەورەترین دەرگاکانیش لە قەڵەم‌دراوە(٣) .

لەوانەیە دەرگای ئەحمەدیەش کە لە بیستەکانی ئەم سەدەیەدا کراوەتەوە هەر لە هەمان شـوێنی دەرگای عمکاوادا دروستکرابێت ، چونکە ئەمەشیان کە بەرەو دادگاکانی هەولێرو سەرادا شۆڕدەبێتەوە دەڕوانێتە گوندی عەنکاوەی نزیك هەولێر .

دەربارەی سەختی قەلاکەیش قەزوینی لـە کتێبی (آثار البلاد واخبار العباد)دا نووسیویەتی‌و دەڵێ : ئەم قەڵایە ئەمەندە سـەخت‌و قایم‌بووە تەنانەت مەغۆلەکان نەیانتووانیوە داگیـری‌بکەن .. ئەمەو لە کاتێکدا هیچ قەڵاو شوێنێکی سـەختی تـر خۆی لـە بەرامبەر پەلامارو هێرشـەکانیاندا نەگرتووە .

شایانی باسە کە سەرەرای شوورەی شارەکە خەندەقێکی قووڵیش بـە دەوری قـەڵاکـەدا دروستکراوە .

دوکتور موحسـین محەمەد حوسـێن لـە پەراوێزێکی کتێبەکەیدا (اربیل فی العهد الاتابکی) دەڵێ : [شوێنەوارەکانی ئەم خەندەقەو شـوورەی شارەکە تاکو کاتی سەردانەکەی ریج بۆ شـاری هەولێر لە سـالی ١٨٢٠ ز دا ماون ، چونکە ئـەم گەڕیدەیە خێمەکـەی لە نزیکیانەوە هەڵـداوە] « سەیری لاپەڕە ٢٤٤ بکە لە گەشتنامەکەی ریج » .

هەروەها یەکێك لە تەمەن درێژەکانی شـاری هەولێر کە ناوی مەحموود ئەحمەدەو لە سـالی ١٨٧٦ دا لـە دایك‌بووە بۆ دوکتۆری نـاوبـراوی گێڕاوەتەوە کە خەندەقێك لـە نێوان بەنزینخانەی

بڕوانە ل ٧

چوار ساڵ بە ڕەنگاری مەردانە

لە مەیدانی مەشقەوە ....

بەرەو مەیدانی بەرەنگاری سەربەرزانە

Institut Kurde de Paris

بـــەرابـــەری
صـــدام حســین
ســـەركەوتنمان
بـــەدی‌هێنـــا

دیدەنی چەند دەورەیەكی
قوتابخانە گەلییەكان

ئامادەكردنی
ئومێد كاكە ڕەش .

ئەو هەوڵ و تێكۆشانەی كەلە بواری نەهێشتنی نەخوێندەواریدا دراوەگەیاندونیەتە ئەنجامێكی كاریگەرو هیوایەكی بەرزی‌خستۆتە دلمانەوە ... ئەگەر بەراوردی عیراق بكەین لەگەڵ وڵاتانی دیكەی جیهانیدا بە تایبەتی ئەو وڵاتانەی كـەدەستیان بەم كارە مەزنـە كردووە ، ئەوا دەتوانیـن عیراق بە سەركەوتوترین وڵات دابنێین لەم ئاكارەدا ،

كە هەر ئەمەشە بۆتە هۆی ئەوەی كە ڕێبازی خوێندنی بەردەوامی بگرینە بەر ، ئەگەر چی لە سەرەتادا ئەم هیوایە ئەوەندە چەكەرەی نەكرد بوو لە دلی نەخوێندەوارەكاندا بەڵام ئەنجامی تاقیكردنەوەی خوێندن زیاتر تیشكی ئەم هیوایەی بڵاو كردەوەو پەخشی كرد بەسەر هەموو كون و قوژبنێكی وڵاتا ، تا گەیشتینە ئەو باوەڕی كە دەبێت هەموو كەسێ خوێندەوارو ڕۆشنبیر بێت و سەرەڕای ئەمانەش ئەوەی هێنا بووە گۆڕ دەبێت ئەو نەخوێندەوارانە بگۆڕین لە ڕووی پێكەباندن و كەسێتی و خزمەتگوزاریەوە وبینە مرۆڤێكی داو پەروەری ڕاستەقینە كە هەمیشە وەكو مۆم بسوتێن لە پێناوی خزمەتی گەلداو هەرگیز بیر لە بەرژەوەندی تاكە كەسی خۆیان نەكەنەوە ئینجا هەوڵ بدەن بۆ بەرزكردنەوەی ڕادەی ژیانیان وەپەیوەندی پتەو بكەن لەگەڵ كەسانی دەورو پشتیانداوە باوەری بنچینەیش لەم كارەدا زۆر كردن و چاككردنی بەرهەم بووە تا زیاتر وڵاتەكەمان ڕووی گەشەكردن و پێشكەوتن بە خۆیەوە ببینێ .

ئەم سەرنج و باوەڕانە خوێیان نواند لە بەرەم خوێندەوارەكانداوە زیاتر هیوای خستە دلیانەوە تا بەرەو پیری خوێندن بچن وزیاتر فێر بن ـ وە خوێندنەكەش ڕێبازی ڕاستەقینەی خۆی گرت بەو ئاواتەی ئەو كەسانە بینە كارمەندو هیوای پاشە ڕۆژیان پێبكرێت . بۆ ئەم مەبەستە دەورەی تایبەتی دانرا بۆ ئەو فێرخوازانەی پۆلی شەشەمی گەلیان تەواو كردووە تا بچنە قوتابخانەی ناوەندی ... وەك دەزانین ئەو فێرخوازانە قۆناغی بناغەیی و كۆتاییان تەواو كردووە بە (١٤) چوارده مانگ لە پاشدا چونەتە قوتابخانەی گەلی پۆلەكانی چوارەم و پێنجەم و شەشەمیان تەواو كردووە بە (٢٢) بیست و مانگ ئحتیاتاش دەوری ئینگلیزیان بۆ كراوەتەوە بۆ ماوەی (٧) حەوت مانگ تا توانای ئەوەیان هەبێت لەگەڵ قوتابیەكانی قۆناغی ناوەندیدا بخوێنن ، وەئەو فێرخوازەی بەشداری ئەم دەورەیە نەكات بۆی نیە بچێتە قوتابخانەی ناوەندی ئـەم دەورەیەش تەواو كەری خوێندنی قوتابخانە گەلیەكانە وەبوارێكی گونجاو لە بارترە بۆ ئەو كەسانەی هـەلی خوێندیان لە دەست چووە. لەم دەورانەدا وانەی عەرەبی ئینگلیزی دەخوێنرێت بە تێكرایی (١٤) وانە لـە هەفتەیەكدا لەگەڵ ئەمەشدا وانەكانی كوردی بیركاری ، زانیاری ، كۆمەڵایەتی پۆلی شەشەمی گەلی دووبارە دەبێتەوە ، كە بەمە ڕادەی خوێندنی فێرخوازەكان زیاتر بەرز دەبێتەوە ، هەموو مانگی بە پێی دەستوری پۆلی شەشەمی سەرەتای تاقی دەكرێتەوەو نمرەی خۆیان بۆ دادەنرێت وپاش ئەوەش تاقیكردنەوەی گشتیان دەكرێت .

جا بەم بۆنەیەوە دیدەنی چەند دەورەیەكی (خـولی) زمانی (ئینگیلیزی) یان كرد لـە ناو پارێزگای سلێمانی و قەزاكانی هەڵبجەو پشدەرو ناحیەی كاریزە وچاومان بـە چەند بەرێوەبەرو مامۆستاو فێرخواز كەوت و لە گەلیاندا كەوتینە گفتوگۆ لە بـارەی دەورەكەو چۆنێتـی دەوام و بارستایی خوێندنـی قوتابیەكان .

پێشەكی مامۆســتا (عوسمان قادر خـــزد) بەرێوەبـــەری دەورەی یەكەمی ئینگلیزی لـە شاری سلێمانی وتی :

ـ دەورەكەمان لـە ڕۆژی ١ـ١١ـ١٩٨٢ كراوەتەوە تـا ئێستا (١٩٧) فێرخـوازی ئافرەتمان دەرچـــووەوە

پۆلێكمان ماوە كـە ژمارەی قوتابیەكانی (٢١) قوتابیە كە لە پشوی ئەم هاوینەدا دەوام دەكەن بەو هیوایەی لە ڕۆژی ١ـ٩ـ١٩٨٤ تاقی بكرێتەوە و لە سالی داهاتودا بچنـە قوتابخانەی ناوەندی .

وەلە بارەی بارســـتایی خوێندنی قوتابیەكانەوە وتی:

ـ ئەم پروگرامەی كـــە دانراوە بۆ ئەم دەورانە زۆر باشن ، وە پاشتر وایە كـــە لەسەر پرۆگرامی خوێندنـی سەرەتای برۆین‌وە چاوێـك بخشێنرێتەوە بە پروگرامـی دەورەكەدا تا زیاتـــر قوتابیەكانمان بارستایی خوێندنیان بەرز بێت‌وە وەكو پێماو گەیشتوتەوە بارستایی قوتابیەكانمان زۆر بەرز ترە لەو قوتابیانەی كە لــە قوتابخانە سەرەتاییەكانەوە بۆیان چون .. ئەمەش دەگەرێتەوە بۆ هەوڵدان و ماندووبونی مامۆســتاو قوتابیەكان كە خوێندنەكەیان مەبەست بووە تا زیاتـر سەركەوتن بە دەست بێنن .

لە پاشدا مامۆستا (عەلی عەزیز فەقی محەممەد) كـە مامۆستای تایبەتی دەورەكەیە لە بابەت مامۆستاوە وتی :

ـ لەبەر ئەوەی قوتابیانی ئەوەی قوتابیانی ئەم دەورانە جیاوازیان هەیە لەگـــەل قوتابیانی سەرەتایدا لـــە ڕووی سایكولوجیەوە باشتر وایە ئەو مامۆستایانەی كـە ئەركی ئەم دەورەیان پـێ دەسپێرێت شـــارەزاو لێهاتـوو بـــن وەدەورەی فێربونی گەورەیان دیبـی بان لە قوتابخانە گەلیەكاندا وانەیان وتبێتەوە تا زیاتـر مەبەستەكە بێننە دی .

وە مامۆستا (حسـین محەمـەد بهانەدیـــن) بەرێوەبـــەری دەورەی ئینگلیزی لە هەڵبجە وتی :

ئەمە یەكەم دەورەیە كە تا ئێستا كردومانەتەوە و(٢٤) فێرخوازی ئافرەتمـــان بەشـــداری تاقیكردنەوەیان كردو دوانیان بە ئیكمـــالی گەراونەتەوەو ئەوانن دیكەش

سەركەوتوو بوون . وەئەگەر فێرخواز خۆیـــان ناونووس بكەن بێگومان دەورەكانمـــان بەردەوام دەبێت وئاواتی ئەو كەسانە دەهێننە دی كـــە دەرفەتی خوێندنی ناوەندیان لە دەست چووە .

لە پاشدا مامۆستا (پاكیزە عەبدوالرحمان) بەرێوەبەری دەورەی دووەمی ئینگلیزی لە سلێمانی وتی :

ـ ئەوەی شایەنی باس بێ تا ئێستا هیچ جـــۆرە گیروگرفتیك نەهاتۆتە ڕێمان ئەوەش دەگەرێتەوە بۆ كـار بەدەستانی بەرێوەبەرێتـی نەهێشتنی نەخوێنـدەواری كە بە ڕاستی بابەخێكـــی تەواویان داوە بەم دەورانەو هەوڵیان داوە ڕۆژ بـە ڕۆژ پێش‌بكەوێت وەهەر ئەمەشە وای كردووە ئەم دەورانە بە بەردەوامی بكرێتەوە ، بەڵام شتێكی بچوك هەیە لە بارەی پروگرامی دەورەكە ئەویش لە وانەی (عەرەبی)یدا باشتر وا بوو كتێبكی بۆ دابنرێ كە بگونجی لەگەڵ زانیـــاری قوتابیەكاندا بەمەشـــی دەورەكان جێگای ڕاســـتی خۆیان دەگرت .

وەمامۆستا (سەرگوڵ خزر نەجم) مامۆستای دەورەی سێیەم لە پشدەر وتی :

ـ تا ئێستا گیروگرفتی ئەوتۆ نەهاتۆتە ڕێمان كـــە شایەنی باسكردن بێـــت ، بەڵام كۆسپێكی سەرەكی كە خۆی دەسەپەینی كۆمەڵـەكەماندا ، ئەوەیە ئـــەو فێرخوازانەی كە تەمەنیان منداڵە بە تایبەتی كچـــان ناتوانن بێنە دەورەكە چونكە دەزانن پاش خوێندن ناتوانن بچنە قوتابخانەی ناوەنـــدی لەبەر ئەوەی لە زۆر گوندا بنیە وەدوورە پەرێزن لـــە قەزاو ناحیەكانیش ، خوزگە بێربك لەمە دەكرایەوە بـــۆ ئەوەی زیاتر ئاواتی ئــــەو فێرخوازانە بهاتایە دی .

لە پاشدا رووومان كـــردە دوو خوشكی فێرخواز بەهار محەمەد ئەمین)و (بێگـــەرد محەمەد رســـول) . پێشەكی خوشكە بەهار وتی:

من لە منداڵیدا خوێندنم بۆ تەواو نەكرا بە هـــۆی هەندێ بارو زروفی تایبەتی خێزانەكەمانەوە وەچاوەڕێی هەلێكم دەكرد كە خوێندنـــی تێدا تەواو بكەم. ئەم هەلەم

دەسنكەوتو وا خوێندنـــی دەورەكەشم تەواو كـــرد ئاواتە خوازم زیاتر بخوێنم تا لە پاشە ڕۆژدا خزمەتـــی گەل‌و نیشتمانەكەم بكەم..

وەخوشكە بێگەردبـــــە روویەكی خۆشەوە وتی :

ئێمە نیوەی كۆمەڵیـــن‌و پێویستە خوێندەوار بیـــن چونكە بە خوێندن دەتوانیـــن هاریكاری كۆمەلەكەمـــان بكەین‌و پێش بكەوین .... ئاواتە خوازم هەمـــــوو خوشكەكانم بێنە ئەم دەورە تا بە تەواوی دەست بـــە خوێندن بكەن‌و بتوانیـــن هاوبەشی گۆرانكاریەكانـــی كۆمەڵ بكەبن .

كاتـــی چوینـــە دەورەی پێنجەم چاومان بە كاك ڕەحیم عەبدولكەریم كەوت‌و وتی :

ئەگەر چی تەمەنم بـــۆ خوێندن زۆرە وەبۆم ناكرێت بچمە قوتابخانەی ناوەندی ، بەڵام ئارەزووی خوێنـــدن دەكەم‌و دەمەوێت بڕوانامەی ئەم دەورەبە بە دەست بێنم. ئەگەر بۆم گونجا ئەو كاتـــە دەچمـــە قوتابخانەی ناوەندی شەو . ئەوەی ڕاستی بێـــت خوێندن زۆر بـــە سوودە . مرۆڤ وریا دەكاتەوە ئاستی ڕۆشنبیری بەرز دەكاتەوە ، كە مرۆڤ خوێندەوار بـــوو ئەو كاتە لـــە ژیان تێدەگات (ئاختێكی هەڵكیشاو) وتی ـ خوزگـــە نەخوێندەوارەكان وەكو من بیری دەكردەوە .

چاومان بە زۆر مامۆستاو قوتابی كەوت‌و هەر یەكە بە جۆرێك ڕازی دلی خـــۆی دەردەبری كە هەمــــووی ئاواتی بەوە دەخواست كـــە زیاتر بخوێنن بـــۆ بەرزكردنەوەی ئاستـــی ڕۆشنبیریان وەپێگەباندنـــی كـــە سێتی خۆیان وەئەوەی شایەنی باس بێت تا ئێستا لە سلێمانی (٧) حـــەوت دەورەی ئینكلیزی كراوەتەوە زیاتر لە (٢٩٩) ئافـــرەت‌و (٣١) پیاو بەشداریان تێـــدا كردووە وەنیاز وایە لە مانگی (٩)نۆی ئەمسـاڵدا دەورەی زیاتر بكرێتەوە بۆ ئــــەو خوشك‌و برایانەی كە پـۆلی شەشەی گەلیان تـــەوا كردووەو دەیانەوێت بچنـــە قوتابخانەی ناوەندی .

Institut kurde de Paris

ڕقیان لە منداڵ دەبێتەوە

ـ موكەڕەم ڕەشید تاڵەبانی ـ
كردوویەتی بـە كوردی

لەو ئامانجانەی كە پاڵی بە ئاخووندەكانەوە نا تاكـــوو ئاگری ئەم جەنگـــــە هەڵبگرسێنن ئەوە بوو لــە ژمارەیەكی زۆری ئەو لاوو گەنجانە ڕزگاریان ببێت كـە كۆلەكـــەی پاشـــە ڕۆژی وڵاتەكە پێك دەهێنن ، ئەو جەنگانەی كە ڕژێم نـــاوی (ئەلفەجر)ی یەكەم‌و دووەم‌و سێیەمی لێنان تێیدا ڕژێم نزیكەی دە هەزار لەو گەنج‌و لاوانەی لە دەست داو لـــە جەنگەكانی پێشووشیدا زیاتر لە پەنجا هەزار لەو لاوانەی لە دەست دا كە تەمەنیان لە نێوان ١٢ تا ١٨ ساڵیدا بوو سەرەڕای دیل‌و بـێ سەرو شوێنەكان ئەوە بوو پەیامنێرە بێگانەكان چاویان بە هەندێك لەوانە كەوت‌و ڕاســـتی‌و ئەوتۆیان بۆ دەركەوت كە لـــە ئاستیاندا موچڕكە بە گیانی مرۆڤدا دێت .

یەكێك لە منداڵە دیلەكان دەڵێت : كە یەكێك لـــە ئاخووندەكان هاتن بۆ ماڵمان ناوی «شێخ مەهدی» بـــوو قورئانێكی بە دەستەوە بـــوو لافی ئەوەی لێ دەدا كـــە «ئیمام» دەستی پیرۆزی پێدا هێناوە !! پاشان هەندێـــك پارەو پوولی بە دایكم دا لەگەڵ چەند بلیتێكی تایبەت بـــە دابەش‌كردنی خۆراك‌و پـــاش ئەوەی شەوی لەگەڵ دایكمدا بەسەربرد بەیانی زوو بەرەو بەرەی جەنگ ڕەوانەی كردم.

لە بەرە پەرداخێكـــی شەربەتیان پێدام هەستم بە شادومانی كرد پاش ئەوەی خواردمەوە ، ئەو پەیامنێرەی كە لەگەڵ ئەو منداڵە دیلەدا قسەی دەكرد لەو باوەڕەدایە كە ئەو شەربەتە دەرمانـــی سڕكردنی تێدایە كـــە منداڵەكان دەیخۆنەوە ئیتـر هەست بە هیچ ناكەن كاتێك داوایان لێ دەكرێت بـــەرەو مردن‌بۆپێشەوە هەنگـــاو بهاوێژن ، هەروەها دیلەكە لە سەری دەڕوات‌و دەڵێت ئارەزووی ئەوە دەكات بۆ لای دایكی بگەڕێتەوە بەڵام لەوە دەترسێت یان بەندی بكـەن یان بیكوژن چونكە لە بـــەرە نەكوژراوە چونكە بـــە چاوی خۆی بینیویەتی لەوەوپێش چۆن یەكێك لە منداڵـــی دراوسێیان بەردە باران كراوە ،منداڵێكی دیل‌كراوی دیكـــە دەڵێت كە باوكی لە جەنگدا كوژراوەو یەكێك لـــــە ئاخووندەكان هاتووەو لـــە ماڵیاندا ماوەتەوە پاشـــان داوای لـــە دایكی كردووە بینێرێت بۆ بەرە لەبەرەیشی خـــۆراك‌و خواردەمەنی‌یان پێدابن تەنیا بەشی دوو ڕۆژ بكات ئەنجا پێیان گوتیـــن عیراقی‌یەكان لەو دیوی ئەو كێوەوەن خەریكـــن خۆراكتان بۆ دروست دەكەن پێیشیان گوتین ئەگەر یەكێكیان پێكرا ـ ئەوا فریشتە دێـــت تیماری دەكات بەڵام شتێكی لــــەو چەشنەمان نەدی بــــــە پێچەوانـــەوە پاسەوانەكانی خومەینی كوولەی بەزدیی‌یان بە بریندارەكانەوە دەنا تاكوو لە دەستیان ڕزگاریان بێت.

سێ ڕۆژ لە بەرەدا ماینەوە بێ خۆراك‌و بێ ئاو بكـــــرە هەندیكمان ناچار بوو میزی خـۆی بخواتەوە یان خوێنی كوژراوەكان هەڵبمژێـــت ، یەكێك لە ئاخووندەكان پێی دەگوتین كـــە عیراقی‌یەكان گۆشتی ئێرانی‌یە كوژراوەكان دەخۆن بۆیە دەبێت ئێوەیش بیانكوژن‌و گۆشتەكانیان بخۆن ،بەبێ دەرمانی ســـڕبوون دەست‌و پێی هـــــاوڕێ بریندارەكانیان دەبڕیـــــن‌و لەشی سەدانیان لـــــە گۆڕستانی بە كۆمەڵدا دەنێژرا بە بێ ئەوەی بە خێزانەكانیان بڵێن ، كۆمەڵێك ئاخووندیش هەبوون هەر كەسێك لـــە ترس‌و تۆقیندا هاواری كردبا گوللەیان پێوە دەنا .

بەبێ چەك بۆ بەرەیـــان ناردم ئەركیشمان ئەوە بـــوو بەسەر كێڵگەی مینەكاندا ڕێ بكەین‌و ڕۆژی تەنیا چـــوار ســــــەعات دەنووستین‌و برسیشمان بـــــوو ، ڕۆژێكیشیان ناچاریان كردم پیلاوی یەكێك لە كوژراوەكان لە پێی داكەنم كـــە لاشـــەی بۆنی كردبوو ، ماچی پـێی بكەم‌و داوای لێبوردن بكەن چونكە وەكوو نەكوژراوم .

ڕۆژێكیشـــــــیان دوو ئاخووندم دیـــــــت دەستدرێژی‌یان لە دوو لاو كرد لە بەرەی جەنـگ پاش ئەوەی داوایان لێكـــــردن خۆیان ڕووت بكەنـــــەوە یەكێكیشیان گوللەباران كـــرد چونكە لە دەستی ئەم كـــارە ناڕەوایە هاواری كرد .

دیل‌كراوێكی دیكی بەناوی (ئەحمەد) كە خەڵكی شـــاری (ئەندیمەشك)ە یازدە ســـاڵ تەمەنیەتی دەڵێـــت : پاسەوانەكانی خومەینی لە پڕ خوشكەكانیان لە بەردام بـۆ چوونـــە ڕیزی ئەندامیانی ئەوەی پێی دەكووترێـــت هێلی ئیمام‌و بە زۆر ناچاریان دەكردین بەشـــــداری خۆپیشاندانەكان بكەین هەر كەسێكیش نەچووبـــا خێزانەكەی لە بلیتـــــی دابەش‌كردنی كەرەســـەی خواردەمەنی بێ بەش دەكرا.

دیل‌كراوێكی دیكـــــەی خەڵكی دیزەفوول كە یازدە ساڵ تەمەنیەتی دەڵێـــت : هەموو ئەندامانی خێزانەكەم كە پیاو بوون لـــە جەنگدا كوژران‌و یەكێك لـــــە ئاخووندەكان زۆر جار دەهات بۆ ماڵمان دایكیشم لـــــە جوانترین ئافرەتانی ناوچەكە بوو بۆیە ڕۆژێك لـــە ڕۆژان داوای لە دایكم كرد قایـــل ببێت بۆ بەرەم بنێرێت ئەنجا لەبەر ئەوەی من بچووك بووم دایكم تكای لێ كردو پاڕایەوە ئەو كارە نەكات بۆیە تـــووڕە بوو ،چوو چەقۆیەكی لـــــە مووبەق هێنا دایكی كوشتم ئێستایش هیچ شـــتێك دەربارەی چارەنووسی برا لە خۆ بچووكەكانم نازانــــم چونكە ئەو ئاخووندە پـــاش ئەوەی دایكی كوشتم بـــۆ بەرەی ناردم .

بەڕابەری
صدام حسین
سەرکەوتنمان
بەدیهێنا

بەبۆنەی دەست پێکردنی ساڵی پێنجەمی شەڕەوە

دەستەی راسپێردراوی «هاوکاری» گەشت بە کەرتی ناوەڕاستو کەرتی خوارووودا دەکات

٤ ساڵی شەڕ

٤ ساڵی پڕ لە سەرکەوتن

وا پێنجەم ساڵی ئەو شەڕە بەرگری‌یە دەست پێ‌دەکا کە گەلە مەزنەکەمان بە عەرەبو کوردیەوە دەیکا بۆ تێکشکاندنی دەزگای سوپایی ئێرانی‌یە دەست درێژیکەرەکان کە بەهاندانی ئیمپریالیزمی جیهانی‌و زایۆنیزمو هێزەکانی دژ بە گەلانی ئاشتی‌و پێشکەوتنخواز بەرپایان کرد . لە چواری ئەیلوولی ساڵی ١٩٨٠دا بەرەو سنووری عیراق لێشاویان هێناو لە کەللەیانا ئەو خەوە هەبوو کە لە کۆرش‌و رۆستەمو پەهلەوی‌یەوە بۆیان ماوەتەوە بۆ داگیرکردنی عیراقو سەرشۆڕکردنی گەلەکەی‌و کردنی بە بەشێك لە بەشەکانی ئیمپراتووریەتی فارس ...

دوای ئەوەی عیراق تا بیستو دووی ئەو مانگە دانی بە خۆیاگرتو تیایا هەوڵێکی زۆردرا بە رێگای دیپلۆماسیداو بەکردەوە بۆ ئەوەی دەست درێژیکەران ئەوە تێ‌بگەن کە عیراق حەز لەو بەدکاری‌یە ناکا کە لە دڵیانایەو دەبەوێ بە ئاشتی‌و رێزەوە لەگەڵ هەموو دراوسێکانیا بژی‌و گیروگرفتەکانی بە رێگایەکی ئاشتی‌یانە چارە بکاو پەنا نەباتە بەر دەستدرێژی‌ی چەکدارانە ... بەڵام دەستەی تەڵەکەبازی‌ی سەربە خومەینی سواری سەری خۆیان بوون‌و لایان وابوو ئەم هەوڵانە لە بێ‌هێزی‌ی عیراقو ترسی‌یەوە هاتوون لەو هەیش‌و هووشەی کە نموونەکانی رژێمی ئێران ناویانەتەوە کە دەڵێن ... ئەگەر سوپای ئێران رووی کردە بەغدا ناتوانن رایگرن‌و .. شتی‌وا لە (تیۆری‌یەکانی خومەینی) لەبارەی بۆ دەرەوە ناردنی شۆڕش کە لە سەرەتاوە بە مردوویی لەدایك بوون ، چونکە لە دەستکردەکانی ئەمەریکاو زایۆنی بوون ..

کاتێ کە عیراق سەبری نەما بەرامبەر بە پەرەسەندنی دەستدرێژی‌ی دەست درێژیکەران کە بەردەوامبوون لە لێدانی شارەکانی خانەقین‌و مەندەلی‌و بەسرەداو بە زۆر هەندێ مەخفەری سەرسنوورمانیان داگیرکرد .. عیراقی‌یەکان بە سەرکردایەتی پاڵەوانێکیان کە ناوی صدام حسینە بڕیاریاندا بەتوندی بەرپەرچی دەستدرێژی بدەنەوە .

لە ١٩٨٠/٩/٢٢دا سوپای عیراق بە هەموو سنفەکانیەوە لە زەوی‌و ئاسمان‌و دەریاوە هێرشی برد بۆ ئەوەی زیان لە سنووری عیراق دوورخاتەوەو دەرسی زیاتری وا بە دەست درێژیکەران بدا کە مێشکە بۆگەنەکانیان بێدارکاتەوە یا تا هەتاهەتایە تێکیان بشکێنێ .

ئەنجا یەك لەدوای یەك سەنگەرەکانیان رووخان‌و عیراقی‌یەکان باریان لە هەندێ لە شارە شکاوەکانی ئێرانا خستو .. سەرکردەی سەرکەوتن بەڕێز صدام حسین بڵاوی کردەوە کەوا عیراقی تواناو بەهێز ئامادەیە بۆ ئەوەی هێزەکانی لەخاکی ئێران بکێشێتەوەو دابیشێ لەسەر مێزی گفتوگۆ بە رێگای ناسراوی ئاشتی‌یانەدا . بەڵام لەگەڵ ئەوەشدا ئەوان سووربوون لەسەر دەستدرێژی هەتاکو پاش ئەوەیش کە عیراق لەسەر داوای دەوڵەتە براو دۆستەکان بڕیاری کشانەوەی‌دا بۆ سەرسنووری‌و لەراستیشدا هەندێ هێرشی بێ شەرمانانەیان بردە سەر بەسرەو عەمارەو مەندەلی‌و پێنجوێن بە درێژایی سنووری عیراقو تا ئێستایش هەر بەردەوامن لەمەداو کە پێ‌دەنێینە ساڵی پێنجەم خەریکی لێسانەوەی برینەکانیان‌و پاش ئەوەی، مەکینەی شەڕی ئێران تێکشکا هێزی ئاسمانی‌و دەریایی‌و زەمینی‌یان کارێکی وایان بەسەرهاتوە کەس خۆزگەیان پێ ناخوازێ‌و ... وا ئێستا ئێرانی‌یە لەشکری‌و شارستانی‌یەکان دەبینین پەنا دەبەنە بەر عیراقی سەرکەوتوو بۆ ئەوەی رزگاربن لە دەستەڵاتی مەلا نەفامەکان لە قوم‌و تاراندا .. باری گەلانی ئێران‌و لە پێشیانەوە باری کوردەکانی ئێران‌و عەرەبەکانی ئەحواز گەیشتوەتە رادەیەك خۆزگە بە رۆژانی خێزانی پەهلەوی دیکتاتۆری دەخۆن لەبەر ئەو زوڵم‌و زۆرو مردن‌و ئاوارە بوون‌و برسێتی‌و نەخۆشی‌یەی کە دووچاری بوون لەوەتی خومەینی‌و دەستو دایەرەکەی هاتوونەتە سەر حوکم لە ئێراندا .

● ساڵی پێنجەم ساڵی سەرکەوتنی دواییە ●

بەبۆنەی چوونە ناو ساڵی پێنجەمی شەڕەوە دەستەی نێرراوی (هاوکاری) بۆ کەرتی ناوەڕاستو کەرتی خواروو گەشتێکی پیایانا کردو لەوێ چاوی بە پاڵەوانانی هێزە چەکدارەکانمان‌و جەنگاوەرانی سوپای میللی‌ی پاڵەوان کەوت ئەوانەی بە دەستێکی پۆڵایین سنووری بەرزی عیراقیان گرتووەو پڕ لە وردو هێزو ئازایین بۆ شەڕو هووڕکردنی دوژمنی ئێرانی ئەگەر هاتو ویستی بستێکی خاکی ئەو عیراقە پیس بکا کە بەدەستی ژیانی تازەی بنیات دەنێ لەسێبەری سەرکردایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستو سەرکردەی فەرماندە صدام حسین‌داو بەدەستەکەی تر بەرگری لە خاکی نیشتمانی خۆشەویست دەکا .

● گوللەی بەزەیی ●

لە کەرتی خوارووودا لای سنووری بەسرەی سەربەرز کە بڕیاری داوە دوا گوللەی بەزەیی بنێ بەسەر ئەو هێسترەوە کە لەگیانەڵادایە ... لەوێ دەستەی نێرراوی هاوکاری چاوپێکەوتنێکی خێرای لەگەڵ عەمید ڕوکن سەرەك ئەرکانی سەرکردایەتی هێزی عەمماری کوڕی یاسری پاڵەواندا کرد کە هەموو رۆژێ جۆرێکی تر مردن دەرخواردی دەستدرێژیکەران دەداو ... وتی .. هەموو ئەو سەرکەوتنانەی کە وەدەست هێنراون لەلایەن سەربازەکانی قادسیەی دووهەمەوە دەگەڕێنەوە بۆ ئازایەتی‌ی عیراقی‌یە پاڵەوانەکان‌و دووربینی‌و بلیمەتی سەرکردەی فەرماندە موهیب ڕوکن صدام حسین . ئێمە کە چاو دەگێڕین بە سەرکەوتنەکانی عیراق بەدرێژایی سنووردا لەم چوار ساڵەی رابوردوودا دەبینین مێژوویی‌و نەمرن‌و مێژووی جیهان بە پیتی ئاڵتوونین دەیانووسێ هەروەها زۆر لە پاڵەوانی‌و شەڕو سەرکەوتنەکانی عیراق لە بواری زانستی سوپایی‌و تاقیکردنەوەی جەنگی بێ‌هاوتادا دەخوێنرێن .

● هێزی عەمماری کوڕی یاسر ●

عەمید روکن سەرەك ئەرکانی هێزی عەمماری کوڕی یاسر لە وەڵامی پرسیارێکی (هاوکاری)دا لەبارەی هۆی ئەوەی بۆ ئێران بەو ئاشتی‌یە رازی نابن کە عیراق داوای دەکا هەرچەندە توانایشە وتی :

— من دەتوانم ئەوە دووپات بکەمەوە کە رووخانی دەستەی کاربەدەست لە ئێراندا لە راوەستانی شەڕ وەستاوە کەوا ئێستا بێ‌ی ناوەتە ساڵی پێنجەمی چونکە گەلانی ئێران تووشی ئازارێکی

رۆراوە بوون بەدەست خومەینی‌و دەستو دایەرەکەیەوە لەوکاتەوە کە حوکمیان گرتوەتە دەست . مردن دوای هەموو یەکێك دەکەوێ کە رەخنە لە رژێم بگرێ یا هەر ئەوە دەربڕێ کە پێویستە شەڕ بوەستێ‌و گیروگرفت بە رێگایەکی ئاشتی‌یانە چارەبکرێ .. هەروەها منداڵ‌و پیر بەردەوام تەنووری مردن دەبرێن لە شەڕدا لەگەڵ عیراق .. برسێتی‌و ترس‌و نەخۆشیش بڵاوبوونەتەوە .. دەستو دایەرەکەی خومەینی ژمارەیەکی زۆر لە شارو دێ ئێرانی‌یەکانیان داوەتە بەر تۆپ بە تایبەتی کوردستانەکان لەبەر ئەوەی داوای نان‌و ئازادی‌و ئاسوودەیی دەکەن .

ساڵی پێنجەم
ساڵی دواگوللەی بەزەیی یە

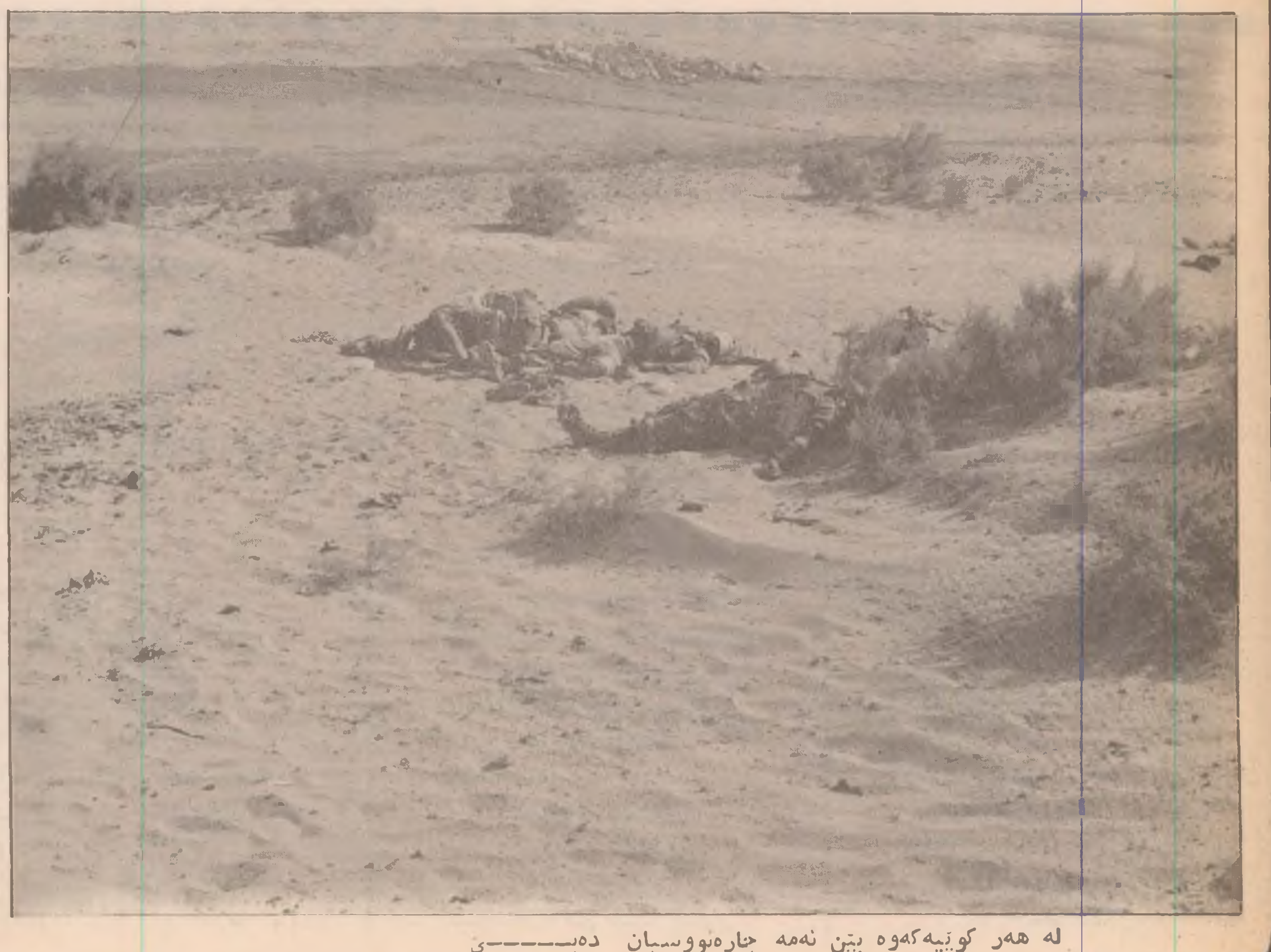

لە هەر کوێیەکەوە بێن ئەمە چارەنووسیان دەبێ

Institut Kurde de Paris

پاڵەوانەکانمان لە سەرپێن بە رووی دوژمنانی عیراقدا

سوپای میللی پشتی ڕاستەقینەی سەربازە پاڵەوانەکانی عیراقن

هەڵمەتی بەجەرگ و دلێرلە قووڵایی مەلبەندەکانی ئێران

لەبەر ئەوە دەبینن کە ئاشـــکرایە خومەینی هەموو ئەم گیروگرفتانەی بەپاڵ شەڕدا هەڵواسیوەو بە ئارەزووی خۆیو بە بیانووی بەرهەڵستی شەڕ کێی بوێ لەیکوژێ لە ڕۆڵەکانی ئێران .

لە کۆتایی چاوپێکەوتنەکەدا بەڵێنیدا بـــە سەرکردایەتیی حزبو شۆڕشو لە ســـەریانەوە سەرکردەی فەرماندە بەڕێز صدام حسین کـــە هەمیشە پرۆژەی شـــەهیدبوون بن لەپێناوی نیشتمانو سەربەزییا .

● ڕۆژهەڵاتی دەجلە ●

لە کەرتی خوارووەوە دەستەی (هـاوکـاری) ڕوویان کردە ڕۆژهەڵاتی دەجلە بـۆ لای پاڵـــەوانیو پیاوانی پاڵەوان کە لەوێ بە سەربەرزی وەستاوە وەك ئاڵای عیراق بۆ پاکردنەوەی ئـەو کـەللە بۆگەنانەی کە ڕەنگە بیر لەوە بکەنەوە جارێکیتر ئاوی هۆڕی حوەیزە پیس بکەنەوەو ... لە بارەگـای سەرکردایەتیی ئەم تەشکیلە پاڵەوانەدا کـە هەموو بستێکی هۆڕی حوێزەیان چاندووە ئەو هۆڕەی کە هێشتا ماسییەکانی لەسەر لەشی دەســت درێژیکەرەکان دەژین ... جەنگاوەر جێ‌نشـینی فەرماندەی تەشکیلەکە دەڵێ دەســتدرێژییە بەردەوامەکەی ئێران بۆ سەر وڵاتمان ئەڵقەیـەکـە لە ئەڵقەکانی پیلانی ئیمپریالیزمو زایۆنیزم بۆ سـەر عیراقی تێکۆشەرو ... هەرچەندە عیراق هـەوڵو بانگەوازی دلسۆزانەی داوە کە لە بیروباوەڕیـەوە هەڵدەوڵێ بەوەی کـە پێویســـتە چارەی گیروگرفتەکانی نێو دەوڵەتان بەشـــێوەیەکی ئاشتیانەبێو بەگوێرەی قانوونی نێو دەوڵـەتانو کشاوەتەوە بۆ سەر سنووری دەوڵەت لەگەڵ هەموو ئەمەدا دەست درێژیکەرەکان بەردەوامبوون لـــە هەوڵدانیانا بۆ پیس‌کردنی خاکی عیـــراقو بڕینی سنووریو لە هەموو جارێکیشدا مردن چاوەڕێی کردوونو سنووری عیراق بووە بەگۆڕســـتانێکی کۆمەڵی بۆ هێـزە پچڕپچڕەکانی ڕژێمی داڕزاوی ئێران .

● ئامادەین بۆیان ●

هەروەها وتی ئێمە لێرەدا لـە قووڵایی هۆڕی حوەیزەدا ئاڵای عیراق بەبڵندی بەرز دەکەینـەوەو دڵنیاین لە سەرکەوتنی دواییو پتەو بەســـەر دەستدرێژیکەراندا چونکە بەرگری لە نیشتمانمان دەکەینو بەدەستدرێژی ڕازی نین .

پاش ئەوە جەنگاوەر جێ‌نشینی فەرمانـــدەی تەشکیلەکە گەشتێکی نایابی لەگەڵـدا کردین لـەناو قووڵایی هۆڕی حوەیزەدا تا گەیشتینە نزیك بنکە ئێرانییەکان لە قووڵایی ئاوەکانی ئێرانـــدا .. و لێرەدا وتی چەندەها جار دەورییەکانمان چوونەتە ناو قووڵایی خاکی ئێرانەوەو بەتوندی داویانـــە لە دەستدرێژیکەرانو هەموو کاتێکیش ئـامادەی ئەوەین بگەین بە دەست درێژیکەرانو لـــەو دەرسانەیان بدەینێ کە ڕاهاتوون لەسەریـــان لە لوولەی تفەنگە عیراقییەکانەوە .. ئەنجا بیضـــەو هۆڕی حوەیزە بەجێ‌دێڵین پاش ئەوەی بۆ یادگـــار هەندێ وێنەمان گرتو چووین بووین بە میـــوانی مەغاویرەکـــانی هێزی پاشا لـە کەرتی خوارووی مەیدانی شەڕداو چاومان بـــە جەنگاوەر فەرماندەی سریەی مەغاویر کەوتو ئەویش باسی هێرشـێکی دلێرانەی جەنگاوەرەکەمانی بۆ کردین کە بەبۆنـەی ڕۆژی لە دایکبوونی سەرەکی فەرماندە صـــدام حسینەوە کردوویانە لە قووڵایی بنکەکانی دوژمنداو توانییان هێرێکی حیجاباتی دوژمن لـەـاوبەرنو زیاتر لە ٢٥ ئەفسەرو سەربازی ئێرانی بکوژن لەگەڵ بەدیل‌گرتنی ١١ ئێرانیدا کە درانە بەر بەرەو بنکەکانی پشتەوە بەڵام لەبەر برینداربوونو نەزیفیان لەگەشتی دیل‌بووندا بەدەست مەغاویرە دلێرەکانمان مردن .

● پاڵەوانیی بەردەوام ●

ئەنجا وتی کاتێ کە باسی ساڵەکانی شـــەڕو هێنانە ساڵی پێنجەمی دەکەین سـەیر دەکەین پڕن لـــە پاڵەوانیی بێ هاوتای وا کـــە پاڵەوانەکانمان تۆماریان کردووەو ... لێرەدا جەنگاوەر هەنـدێ لە هاوڕێکانی دێتەوە یاد لەو جەنگاوەرانەی کە لەو چەندەها شەڕەدا شەهیدکراون کە کردوویانە دژی دوژمنی فارسیو ئەوە دووپات دەکاتەوە کـە ئـەو شەهیدانە گرنگترین بڵێسەن کـە شەوق دەدەنەوە بەرەو سەرکەوتنی زۆر کـــە بەدی‌یان دەهێنین بـۆ گەلەکەمان مادام دەستدرێژیکەران سووربن لەسـەر بەردەوامبوونی دەست درێژی دژی عیراقی ئارامی پاڵەوان .

● سوپای میللی ●

لێرەوە دەڕۆین بۆ مەلبەندێکی پێشـکەوتووی تر بۆلای جەنگاوەرانی سوپای میللی پاڵەوان کـــە ئامادە ڕاوەستاون بەرامبەر بـــە دوژمنانی عیراقو بەڵێن بەگەلی مەزنیان دەدەن کە بچن بەگژ دوژمنداو چی دەرسێکی پێویست بێ بیدەنێ ئەگەر هـــاتو ســـــەرە ڕۆیی‌یەکی تری کردو دەستی برد بۆ سنوورمان .

پاڵەوانانی کەرتی دەیەمی پێشکەوتووی سعد جێی خۆیانیان گرتووە وەك پشـــتێك بـۆ هێزە چەکدارەکەمان لەو ناوچەیەدا .. ئێمە ئێسـتا لە بارەگای بنکەی چوارین لە کەرتو چاومان بـــە جەنگاوەر فەرماندەی بنکە عدنان عبدالرضا کەوت ووتی ..

— ئێمە لێرەین بۆ ئەوەی ئەو ئەرکە پیرۆزە جێ‌بەجێ بکەین کە هەستی پێ‌دەکەین چونکە دوژمنی ئێرانی ئەمە چوار ساڵە هەڕەشە لە نیشـــتمانو نەتەوەمان دەکا .. ئێمە لێرەین چاوەڕێی دوژمنی نائومێد دەکەینو ئەگەر نیازی پیسی پاڵی‌پێوەنا کە دەست درێژی بکاتە سەر بستێکی خاکی عیـــراقی مەزن .. ئەو کاتە وەك هەموو کاتێ دەزانێ ڕۆڵـــە سەربەرزەکانی عیراق کێنو سەرکردەی فەرمانـــدە صدام حسین کێیە .. سەیرمان کرد لەم شـوێنە پێشـــــەکەوتووەی کـــەرتی خواروو پێوەندیی هاوڕێیانە لەنێوان جەنگاوەراندا وەك ئەوە وایـــە یەك خێزان بنو زیاتر ، هەموو بـــە گەرمی خەریکی ئەو ئەرکانەن کە پێیان دەسپێرڕێ لەبەر ئەوەی کـە برێتین لەو جەنگاوەرانەی کـــە مـەلبـەنـدە پێشکەوتووەکانی عیـــراق دەپارێزنو ڕووبەڕووی دوژمنی نەفامی ئێرانی وەستاون .

ئەنجا چاومان بـــە جەنگاوەر فەرمانـــدەی دەستەی چوارەم محمد شکیب مجید کەوت کـــە ئەوەی بۆ دووپات کردینەوە کە ئەو ســـەرکەوتنە گەورانەی کە سەربازەکانی سەرکردە صدام حسین لە ساڵانی شەڕدا وەدەستیان هێناوە پاڵمان پێـوە دەنێن کە هیوای ئەوە بکەین ســـەرکەوتنی زیاتر وەدەست بهێنینو .. ئەم ڕاستییە مژدەی هەزار چاکەی پێیە چونکە هەموو گیانێکی باڵابان هەیـەو ئەمەیش لە ئامۆژگارییەکانی سەرەکی فەرمانـــدە پێشەوای سەرکەوتن صدام حسینەوە وەردەگرن .

جەنگاوەریش ثامر ســـالم عیسی فەرماندەی دەستەی پێنجەم وتی .. بۆ ئەوە هاتووین بۆ ئێرە عیراق بژیو ئەوەی ڕوون کردەوە کـــە گیـــانی فیداکارییو قوربانی لەدەماری جەنگاوەرەکانا هاتو چۆ دەکاو وا ئێستا ئێمە ئامادەین بەرامبەر دوژمنو هەموو ڕۆژێ خەریکی پەرەپێدانی توانای جەنگاوەریمان بە مەشق کردنی هەمیشەیی و ... ئێمە هەموو کاتێ ئامادەی ئەوەین کە لە دوژمنی ســـتەمکار بدەینو ئامادەین هەمووشمان لەپێناوی ئەمەدا بمرین .

جەنگاوەر عبود داحی‌یش وتی بـنـەوی ئەم پاڵەوانانە لەم شوێنە پێشکەوتووەدا ســـەرکەوتنی دوایی نزیك دەخاتەوە بەسەر دوژمنانی عیـــراق ، دەستو دایەرەکانی تاوانبار خومەینیو نموونەکانی ڕژێمە بۆگەنەکە یا و .. پەیمان بە ســـەرکردەی بێ‌هاوتامان پاڵەوان صدام حسین دەدەین کەوا ئێمە ئامادەین بۆ وردو خاش‌کردنی هـــەموو هـەوڵێکی تاوانبارانەی دوژمنو هەمووشمان پرۆژەی شـــەهید بوونین لەپێناوی عیراقی خۆشەویستدا .

■ ڕەسول حسین ■

سەنگەرە خۆڵاویەکە

جیرۆك ..

■ ئیسماعیل رەسوول ■

گزنگی بەرە بەیان ، تازە دەشتو دۆڵو رووی گۆماوەکانی دەوروبەری ناوچەکەی رووناك دەکردەوە . هەموو شتێك کشو مات بوو ، تا وەکو درەختو قامیشەکانی گۆمەکانیش جوولەیان نە دەکرد . بەڵام هێندەی پێ نەچوو ، ئەم کشو ماتیە نەما . لە ماوەی چاو نوقاندنێکدا باڵندەکان چریکەیان لێوە هاتو لە شەقەی باڵیان داو لە پەنای قامیشە چڕەکاندا دەرپەرینو لە بەرزایی ئاسمانێکی بلندو دووردا کەوتنە فڕین . تەقەی رەشاشەکانو گرمەی تەقینەوەی بۆمبای تۆپەکان گوێ مرۆیان کاس دەکرد .

باڵندەکانو گشت زیندەوەرەکانی وێندەری ، هەر پێش دوو رۆژ لەمەوبەر بوو ، هیچ شتێ هێمنی لێ تێك نەدەدان ، بەڵام ئەو کارەساتو رووداوە گرنگانەی لە نێوان ئەو دوو رۆژەدا روویدا ، لە مەزەندەی هیچ کەسێکدا نەبووە .. هێرشە زلو بەر فراوانەکەی ئێرانیەکان کە چەند مانگێك بوو ، خۆیانیان بۆ ئامادە دەکرد ، بە شێوەیێکی مەردانە بەر پەرچ درایەوە ، بەڵام هێشتا تۆپەکانیان لە گرمە نەکەوتبوون . تانكو زرێپۆشو ماشینەکان دەیانەویست هەر چۆنێك بێ ، ئەو شوێنانەی گرتویانە خۆیانی لێ جێگیر بکەنو گوێ نەدەنە ئەو زیانە زلەی ، پێیان دەکەوێ .

تیشکە زێرینەکەی رۆژی بەرە بەیان لە ئاسۆ دوورەکەوە بریقەی دابەوەو هەموو شوێنێکی رووناك کردەوە . سەنگەرو بەرزاییە خۆڵاویەکانو رەتلی تانكو زرێپۆشو ئۆتۆمبیلەکانو هەزارەها جەنگاوەرانی خۆ مەڵاس داو ، لە سەنگەرەکانی سەر داپۆشراو بە کیسەی خۆڵدلم ، وەدیار کەوتن . هیچ شتێکی شاردراوە لە ژێر تاریکای شەودا نەمایەوە . ئەوەی ئێستاکە ، جەنگاوەران بۆیان هەیە ئەنجامی بدەن ، لە تاریکایی شەوا بویان نەدەکرا . تانکەکان لوولەی تۆپەکانیان لە سەنگەرەکانیادا بەرز کردەوە . سەرەکی رەتلەکە ، عەریف « جودی » سەری لە بورجی تانکەکەیەوە دەرهێنا ، بە دوور بینەکەی هەموو لایەکی خۆی پشکینەوە ، بیری لە جێبەجێ کردنی ئەو فەرمانە دەکردەوە کە ئاراستەیان کرابوو . دەبێ بەر پەرچی گوللە بارانی دوژمن بدەنەوە ، کە لە پشت سەنگەرە خۆلاویەکەی بەرامبەریان دەهات .. دەبێ بە یەکجاری بێدەنگو کپی بکەن ، ئەم سەنگەرە خۆلاویە کۆسپێکی گەورەو ترسناکە لەبەردەمیان ، رێی بەرەو پێشەوە چوونیان لێ دەگرێ ، چونکە ئەوانەی لە پشتەوەی خۆیان مەڵاس دەدا ، دەیانتوانی بە ووردی نیشانە لە ئامانجەکانیان بگرن . چووە ناو تانکەکەی ، کەوتە گفتوگۆ کردن لەگەڵ دوو هاورێیەکەی ، گوللە هاوێژەو شوفیری تانکەکە ، پاشان ئامێرە بێ تەلەکەی بە کار خست لەگەڵ سەرەکی (رعیل) کەوتە ئاخافتن ، ویستی ئەو پلانەی لە مێشکیدا گەڵاڵەی کردوە پێی رابگەیێنێ :

ــ گەورەم : زۆر زەحمەتە تانکەکان لە زلکاوی ئەو گۆمانە دەربازیان ببێ ، من بیرم لە پلانێکی چاك کردۆتەوە ئەگەر بێتو ریگام بدەن ، ئەوا ئەنجامی دەدەم .

ئەمەیە دەنگێکی پڕ لە باوەربە خۆیی‌یەوە گوت ..

ــ ئەوە ریگام پێدای ، لەوە دڵنیام کە بە رەوایی‌و هۆشمەندی ئەرکەکە دەبەیتە سەر ، ئەوەش دەزانم کە زانین‌و تەجرەبەی شازدە ساڵی سەربازیت هەیە .

ــ سوپاس گەورەم .

لێرەدا گفتوگۆکە کۆتایی هات . عەریف (جودی) هەموو ئەو هەوایەی لە سینگی‌دا بەند ببوو بە یەکجار بەرەڵلای کرد ، نیشانەی حەماس‌گرتن بەسەر روخساریدا نەخشەی کێشا ، لەگەڵ خۆی‌دا گوتی : « چ پێویستە بیکەم ؟ .. ئەم نەفرەت لێکراوانە هەموو ریگاو بانیکیان بەرامبەرمان پێوە داوە ، ئاوی گۆماوەکانیش بووە بە سوپێرو دەیانپارێزێ » ؟ هیچ رێگایەکی تر نییە پێ‌یدا برۆن کە بگا بە سەنگەرە خۆلاویەکە بەس ئەو رێگا قیرتاوەی بەردەمیان نەبێ دیسان ورتەیەکی کرد ، « کەواتە خۆ گنخاندن‌و سستی هیچ سوودێکی نییە .. چارە نووسی گەلی شت لەسەر جێبەجێ کردنی ئەم پلانەمان رادەوەستێ » .

بۆیێ لە پڕ ، ئازایانە فەرمانەکانی بەسەر دەستەی ناو تانکەکەیان دابەش کرد ، بە دەنگێکی پڕ لە جۆشەوە گوتی :

ــ تۆ .. نایب عەریف « ئەحمەد » بە زوویی تانکەکەت ، وەك برووسك بەرەو ئەم ئامانجە دەرپەڕێنە .

ــ ئا .. هەر ئێستا .

ــ تۆ عەریف « نۆفەل » رەشاشەکەت بخەرە گەڕو بەردەوام‌بە لە تەقە .

تانکەکە زۆر بە خیرایی دەرپەری ، گوللەکانی رەشاشەکە ، وەك بارانێکی بە تەوژم بە هەموو لایەکەوە دەپرژا . هێندەی پێ نەچوو تانکەکە خۆی لە تەگەرەیەکی دەستکرددا لە جیگاکەی چەقی کە شوفیرەکەی سەرەنجی دایی ، ئۆتۆمبێلیکی سووتاو بوو ، لە چەقی رێگاکەیان دانا بوو . بەڵام بە ئاسانی تانکەکە توانی رای ماڵی‌و خۆی دەرباز بکا .

عەریفی سەر رەشاشەکە قیراندی :

ــ هێندەی نەماوە تەقە مەنیمان تەوا بیێ .

عەریف جودیش بانگی شوفیری تانکەکەی کرد .

ــ ئەحمەد راوەستە ، چیتر مەڕۆ .

بورجی تانکەکەی هەڵدایەوەو بە خیرایی دەرپەری‌یە دەرێ بەراکردن بەرەو سەنگەرە خۆلاوی‌یەکە دوور کەوتەوەو بەسەر گوللە هاوێژەرەکەش دەیی قیراند :

ــ رەشاشەکەت بخەرەوە گەڕ .. بم پارێزە .. را مەوەستە تا گوللەکانت کۆتایی دێ .. لە چەند گوللەیێکی کەم هیچی تر مەهێلەوە .. تێگەیشتی ؟ ..

ــ بەڵی .. بەڵی تێگەیشتم .

خۆی گەیاندە رۆخی سەنگەرەکە ، بە زگە خشکی بەرەو سەرەوەی دەچوو ، نەی دەزانی لەبەر چی لەم کاتەدا هەستی بە هیچ ترس‌و لەرزێك نەکرد ، کەچی بۆ چەند مەترێك لە دوژمن نزیك بووەتەوە . گفتوگۆکەی لەگەڵ سەرەکی دەستەی تانکەکان هاتەوە یاد ، وەکو زرەی زەنگولە لە گوێچکەکانی دەنگی دەدایەوە .. « تۆ تەجرەبەی شازدە ساڵی سەربازیت هەیە ، دڵنیام ئەرکەکە بەرەوایی زیرەکانە دەبەیتە سەر » مەزندەی وا بوو ژمارەی سەربازەکانی دوژمن لە بیست کەس تێپەر ناکەن ، بەڵام کە گەیشتە سەرەوەی سەنگەرەکە بە وریایی سەرنجی دایە ئەو دیوی دیکەی ، لە جێگاکەی حەپەسا ، چونکە ژمارەیان گەلی لە مەزندەی ئەو زیاتر بوو .

سینگی بە توندی بە خۆڵەکەوە نووساند ، ویستی ترپە ترپی دڵی کپ بکاتەوە ، هەستی بە گەرمایەك کرد وەك پێلی کارەبا بە تەنیدا دەروا .. « ئایی کە زۆرن .. خۆ ژمارەیان لە دوو سەد زیاترە ! » .

هەناسەیەکی قووڵی هەڵکێشاو ئەو هەوا فێنکەی کە لە پڕ بەسەری‌دا هەڵیکرد هەڵیمژی‌و لە دووسیەکانیدا بۆ چەند وردەکی بەندی کرد . بە چاوەکانی دەی روانییە ئەم هەموو سەربازانەکە بەبێ ئەژمار ، سەندوقی چەك‌و جبەخانەیان بەسەر یەکدا کۆ کردبۆوە .. هێندیکیان لەسەر زەمینە خۆلاویەکە راکشا بوون ، هەندێکی دیکەشیان لە سوپێری بچوك بچوكدا بە چەکەکانیانەوە خۆیان مەڵاس دابوو . لەم ماوە سامناکییە کورتە ، بۆی نەدەکرا ئەم هەموو شتە بژمێری ، نەشی دەزانی چ پێویستە بیکا .. بە تەواوی مێشکی لە بیر کردنەوە وەستا بوو . لە پڕ هەموو هەوا بەندکراوەکەی سییەکانی دەرپەراندە دەرێ ، بە لەبە خۆلاوی‌یەکەی ئارەقەی نێوچەوانی سری‌یەوە .. موعجیزەیەك بوو روویدا .. ئەوە بوو یەکسەر دەستەکانی بۆ پشتێنەکەی درێژ کردو نارنجۆکەکانی دەردەهێناو بە خیرایی یەك بە دوای یەکدا ، بەسەریاندا دەیباراند . گرمەی تەقینەوەیان گوێ سەربازی دوژمنانی کاس دەکرد ، ساچمەکانی وەك تەرزە بارانێکی بە تەوژم گشت لایەکی دەکوتایەوە ، سەندوقەکانی پڕ لە گوللەو جبەخانەکانیش . شێتانە دەتەقینەوەو شوێنەکە کرا بە دۆزەخێکی سامناك . ترس‌و تۆقین سەربازو ئەفسەرەکانی زیندووی دوژمنی داگرت ، وایان زانی شالاوێکی بەرفراوانیان کراوەتە سەر ، ژمارەیەکی زۆری سوپایی عیراقی گەمارۆیان دەدا ، نەیان دەزانی چی بکەن ، هێندێکیان گوللەیان بە ئاسمانەوە دەنا ، هێندێکی دیکەشیان حەپەسا بوون ، بە شڵەژاوی دەیانروانییە لاشەی ئەو کوژراوانەی بەرەو خوارەوە گلۆل دەبوونەوەو رێچکەی خوێنیان بە دوای خویاندا جێ‌دەهێشت . چریکەو هاواریش دەچووە بەری ئاسمان .

عەریف جودی لە پڕ لە شوێنەکەی خۆی رەق وەستا ، چاوی بڕی‌یە ئەو نارنجۆکەی بۆ لای غلۆل دەبۆوەو لە نێوان هەردوو قاچەکانی وەستا . تەزووەکی بە تەنیدا داگەرا ، ددانەکانی لە یەك گیر کردن .. بیری دەکردەوە ، لەم هەلوێستە چۆن دەربازی ببی ؟! .. نارنجۆکەکە هەڵبگریتەوەو دووبارە بیهاوێژیتەوە سەریان ؟ .. ئەی ئەگەر هاتو لە نێو لەپی دەستی تەقییەوە ؟ .. خۆ هەر پارچەی بە لایەکدا دەپرژێ ؟.. لەسەر زەوی‌یەکە خۆی درێژکا ، لەوانەیە دیسان دەربازی نەبێ ، دووریش نییە چەند نارنجۆکیکی دیکەشی بەسەردا بیارێنن ؟

گومانی لەوەدا نەما ، کە هەر دەکوژرێ .

« دەبا منیش وەك شەهیدانی دی لە خوێنی ئاڵمدا بگەوزێم ، یا ئەو خاکەی پێ تەڕ بکەم ، دەبێ تا دوا هەناسە بەرگری بکەم .. هیچ رێگایەکی دیکەم لە بەردەمدا نییە .. » . ئەوە بیرێکی تیژ بوو وەك برووسکە لەم کاتەدا بە مێشکیدا رۆیشت . لە پڕ دەستی بۆ پشتێکەکەی بردو ئەو دوو نارنجۆکەی پێی مابوو ، رایکیشان‌و تووری هەڵدایە سەریان ، لە هەمان کاتیشدا چاوەروانی تەقینەوەی نارنجۆکەی نێو قاچەکانی دەکرد .. بەڵام هاورێکەی ، گوللە هاوێژەرەکەی تانکەکە بەهانایەوە هات ، وەك گوللە دەرپەری خۆی گەیاندێ ، نارنجۆکەی نێو قاچەکانی بە خیرایی هەڵگرتەوە ، ویستی بیهاوێژیتەوە سەریان ، بەڵام کە سەرنجی دایی ، بۆی دەرکەوت ، بزمارەکەی رانەکیشراوە ، روخساری گەشایەوە کەیف خۆشی دمارەکانی خاو کردەوە ، نارنجۆکەکەی دەستی هەژاندەوەو چریکاندی :

ــ ترسنۆکینە ... ئەی ترسنوکینە .

لە پڕ فری‌داو دەستی بۆ نارنجۆکەکانی پێی بوو ، درێژ کرد یەك بە دوای یەکدا هاویشتنیە سەریان . پاش ماوەیەکی کورت هەموو شتێ کۆتایی هات .. ئەوەی بە دیل گیراو ئەوەی توانی وەك کەروێشکی تۆقیو رابکا ، لاشەی بریندارو کوژراوە کانیشیان ، بە دوای خویاندا جێ‌بێلن .

هەردووکیان خزانە ناو سەنگەرەکە ، چەند سەندوقێکی گوللەی دۆشکلیان بە پەلە بۆ ناو تانکەکە گواستەوە . لە نزیکیانەوە ، یەکی لە بریندارەکانی ئێرانی دەستی بۆ درێژ کردن‌و لێیان پارایەوە . وەك مردوو رەنگ‌و رووی زەرد هەڵگەرابو ، وای دەزانی دەی‌کوژن .

عەریف جودی ، سەرنجێکی دایی‌و شبراندی :

ــ ئێمە دیل‌و بریندار ناکوژین ، تێدەگەی ؟ .. دان بە خۆت بگرە ، ئێستا برادەرەکانمان دێن تیمارت دەکەن‌و بۆ پشتەوە دەتگوێزنەوە .. خۆیان کوتایە ناو تانکەکە ، بە دوای سەربازە راکردووەکان کەوتن ، گوللەی ئەو سەندوقانەی لێیان گیرا ، رەشاشەکیان دیان‌باراندە سەریان . بەم جۆرە شەری سەنگەری خۆلاویەکە کۆتایی هات ، تانکەکانی دیکەش لە سوپێرەکانیان دەرچوون ، لە رێگا قیرتاوەکەدا رۆیشتنی ، بۆ ئەنجام دانی ئەرکەکەیان .

هێشتا هەر ئێوارە بوو ، تیشکە زێرینەکەی خۆر بەسەر رووی گۆماوەکاندا بریقەی دەدایەوەو لاشەی کوژراوەکانی دوژمنیش ، کە بەسەر ئاو کەوتبوون‌و تییدا پەرش‌و بڵاو ببوونەوە ، لەگەڵ جوولەی شەپۆلەکان ، دە هەژانەوە ، تانکو زرێ پۆش‌و سەربازو ئەفسەرەکانمان ، لە با خیراتر بەرەو گوندەکە دەبەزین ، کە چەند کیلۆمەترێك لێیانەوە دوور بوو ، بە ئاسانی توانیان بیگرن‌و لە ژێر چەپۆکی دوژمن دەربازی بکەن . چریکەی کەیف خۆشی خەڵکی گوندەکە ، لەگەڵ گۆرانی سەرکەوتنی سەربازەکان تێکەڵ دەبوون‌و بەری ئاسمانی شەق دەکرد .

وولاتی سەرکەفتنا

■ نزار بەزاز ■

سلاڤەك بۆ تە ئەی وولاتێ من
ئەی کانیکا خیرێ و چاکیێ
ئەی‌قوتانا ڤی دلێ من .. !
ل سەر بەژنا خڕلاوو خورتا

ئالایێت تە بێت ڕاستی‌یێ
دبێژن بۆ ڤان سەرکەفتنا
خوش ئاواز و ئیستیرانا ..
دپەڤینن گەڕیت خوش یێ ل ناف دلی و

ئاڤا دکەن
ل سەر لوتکێت نەمرییێ
ئاڤا هێیێت سەرکەفتنا .. !
بوتە هەمی تورەو

ئەڤینیەك لناف رحی پڕەو
عەشقەك لناف جانی
وەکی گەرە
عەشقەکا بێ بن وەك بەحرە .. !

* * *

وەك چیایێ لوتك بلند ...
وولاتی من
هەمی دەما خەملاندی یی
شاهنازی ب سەر بلندی یێ
تا ئیڤرۆی بەر دەنگێ عەورا
تا هژیی‌ی بەر چەند باهورا
قەد نا چەمیی‌ی بەر فەلەکێ

ئەگەر چەند بکەتن دەورا .. !
چ سکر نا ڕاوەستینن
ڕیبارێ شارستانیاتە
ئەڤە نە کاروانێت مەزن
ئەف کاروانێت نەمریاتە
ب غارن بو نك بلنداهیێ
دا ماچیبکەن چاڤێ ڕۆژێ
ب فڕن بۆ ناف ڕوناهی‌یێ
هزرو بیرێت وانا خڕا
ب شەوق‌و ڕەوشن
ل ئەسمانێ سەرکەفتنێ .. !

* * *

ئەی وولاتێ خڕ نەمرا
ئەی کارگەها خورت ومێرا
چەند یێ ب سەهمی
چەند یێ ب سەنگی
چدندێ گەشی ل ناف ستێرا ..
دەشت و چیا و دوول ونهاڵ
پڕن ژ عەشقێ و ئەڤینی‌یێ
چ تاری‌با فتە دکەڤتن
دبتە ڕەوشا ڕووناهی‌یێ
دکوژبتن چەند تارێستانێ

یێ ب لەیزە ل هەمی مەیدانا
عەشقی‌یێ بلندا هیی‌یەو
بلندا هی عاشقێ وێ‌یە ... !
ل نافتە ئەی وولاتو
ئەی خاکێ پیروز و بژین
ئەی خوشتڤیێ بلندا هیێ
مێژوویێ تە
ڕەوشا ڕووناهیاوێ ڤەدا
ل ناف بەنیا هەمی سنوورا
تەیساندا خڕ بریسیا
ل ناڤدا تێتە بەرزەکرن ... !

* * *

مزگینییێت سەرکەفتنێ
ژ هەمی رەخ و ملا هاتن
ب دهوڵ و زڕنا و دهواتێ
ژ مەیدانێت ڕاستیێ هاتن
دا بزڤرینن مێژوویا سپی
زفت و لاوینبا فەلەکێ ...
ئەی وولاتو
چەندێ شیایی .. !
چەند قاهیمی و ..
چەند ئازایی .. !
سەرکەفتن تێنە چێکرن

ژ زەندێت ڤی ملەتێتە
بو دوژمنا .. وەك ئاگرن
خورت و مێرن
پڵنگ و شێرن
ئەم لناف بەینا خڕ کانزا
کانی زێڕبن .. !

* * *

ئەی‌وولاتو
دێ هەر مینی‌ی پاك و پاقژ
تیژاتیا شیرو خەنجەرا
ل سەر ستو هێ چەند نەیارا
ما دەم ملەت لاو و زفتن
زیرەك و فدائی‌و جەنگن
ل ناف ئاگرێ وان دحەلیتن
پیلا و ئاسن
ل بن دەستێت وان پلوخ دبتن
بەرێ ئاڤی
هیر هیر دبتن
ئەی وولاتو
ملەتێتە .. دێ هەر مینیت
دێ هەر ژینن
ل سەرێ لووتکا .. !!

Institut Kurde de Paris

هاوکاری لە ئۆردووگای هونەری قوتابیانی هەموو عێراق

لەلقی سلیمانیەوە :

نوسینگەی کاروبــاری‌سانەویەکانی ولاَت ســەر بەنوسینگەی ڕاپەراندنــی‌یەکێتــی نیشتمانی قوتابیان‌و لاوانی عێراق ئــــەم‌ئۆردوگایەی ڕێکخستوە ..

ئەم ئۆردوگایە کەبــۆماوەی ناوبراو لــە سلیمانی ئامادە کراوە ، هەموو تیپــەهونەریەکانی پارێزگاکانــی عێراق ، کەسەربە یەکێتــی‌نیشتمانی قوتابیان‌و لاوانــن بەشداری تیا ئەکەن ،

لەسەردانێکا بەنــاوئۆردوگاکەدا گەڕایــن ، چاومان کەوت بەچەنــد کەسانێکی لێپرســراو لەئۆردوگاو وەفدی هەنــدێ‌پارێزگاکان ، بۆئــەوەی لەئامانجی کردنــەوەی‌ئۆردوگاکە بگەین ،

پێشەکی بەرێز هــاوڕێ‌قاسم خماس صابر ،ئەندامی نوسینگەی کاروبــاری‌قوتابیانــی سانەوەی‌و لێپرسراوی چالاکی هونەری‌باسی ئۆردوگاکەی بۆکردیــن ووتی :ــ

ئێمــە بەپێی نەخشەی‌ناوەندی یەکێتــی نیشتمانی قوتابیان‌و لاوان بڕیاری ئــەم‌ئۆردوگایەیمان داوە ، لەژێر دروشمی «قوتابیان‌و لاوانــی‌عێراق تفەنگی جەنگــاوەرو پاچی بنیات‌نانن» ، ئامانجــی‌ئەم ئۆردوگایە قول بونەوەی قوتابیان‌و لاوانە لەو چالاکیەهونەریانەی پێش‌کــەش ئەکرێت ، کە کۆبونەوەیەکی‌هونەری گەورەیە ، لەگشت لایەنێکەوە ، کەتیپــــەهونەریەکان بەشداری تیــا ئەکەن ، تیایدا گۆرانی تاك‌و کۆمەڵ ، پێش‌کەش ئەکرێت، هەروەها بەشداری سرودی‌نیشتمانی‌و دەوری سەرەکی مەزنی سەرکەوتوو خــوابیپارێزی دیار ئەکەن .

جگــــە لەکردنەوەی‌پێشانگایەکی تەشکیلی لــە مەلبەندی پارێزگای سلیمانی،هەروەها لەناوەندی ئــەو پرۆگرامانەی ئۆردوگــادای‌ناوە ، لێدوان‌و گفتوگۆ کردن‌و هاوبەشی کردنــی‌هەموو وەفدەکان ، پاشان گــەران‌و سەردانی شــوێنەگشتــی‌و شوێنەوارەکانی شاری سلیمانی جگــــەلەگەشتێکی ئاوی لەدوکان‌و چالاکــــی سەربەستی‌هەموجۆری بەشداربوان ..

● پاشان ســەرەکی‌وەفــدی سلیمانی‌و بەرێوەبەری هونــــەری‌ئۆردوگا مامۆستا حسین علي صالح ووتی :ــ

بەشانازیەوە شارەکەمان‌پێشوازی یەکــەم ڤیستڤالی هونەری قوتابیان‌و لاوانــی‌کرد ، کەهەموو لقەکانــی عێراق بەشداریان تیــداکردوە ، ئەم ڤیستڤالە کەلەم ئۆردوگایەدا ئەکرێت ، بریتی‌ئەبێت لەپێش‌کەش کردنــی چەند ئاهەنگێکی قەشــەنگی‌هونەری ، پێشنگای وێنە ، ئێمەش کەوەفدی شــاری‌سلیمانین تیایدا بەشدارین ، تیپەکەمان زۆر چالاکانە خۆی‌ئامادە کردوە ، بەشــداری هەمــــوو پرۆگرامەکانی‌ئەکەین ، ئامادەین بــــۆ پێش‌کەش‌کردنی هەمــووشتێکی باش ، هەروەهــا هەموو هەولێکمان ئەوەیــە کەبتوانیــن سەرکەوتوبین لەچالاکیەکاندا ، وە لەسەروهەموویانەوە جێگــای ڕەزامەندنی‌و دلخــۆشــی‌وەفدە بەشدار بوەکانــی شارەکانی تربین ، تاوەکــوبەخۆشی بگەڕێنەوە .. ئیتر سوپاس ...

لەکاتــی پێش‌کەش‌کردنی‌چالاکــــی سەربەستی بەشداربوان ، ســـەرمان‌دالەشوێنی حەوانەوەی وەفدی چەند پارێزگایەك لەوانە :ــ

پارێزگای قادسیە : ــ

سەرەکی وەفدەکـــەی‌خۆشحالی خۆی دەربڕی ، کە بەشداربونییان‌و هاتنیان‌بۆسلیمانی ، ســەرکەوتنێکی تری تیپە هونەریەکەیانــە کەبتوانێ لەهەموو بستێکی عێراقدا چالاکی بنوێنــن ،هەرلەو ڕووەوە بەرێز عباس غضبان حسون ، لێپرسراووراهێنــەری موسیقاو ئاوازدانەری تیپی یەکێتــی‌نیشتمانی لاوان‌و قوتابیانــی قادسیە ووتی ، هونەرمەنــدعفان کاظم ـ گۆرانــی ـ دڵشادبین ـ پێش‌کــەش‌ئەکات کەخۆی ئاوازەکــەی داناوە ، پاشان تابلــۆی«دروێنە» پێش‌کەش ئەکەین، کەتابلۆیەکی فولکلوریە تیایداسەماو جوڵاندنەوەی کاتــی دورێنە ئنوێنێ ، ئەوانــەی‌بەشێوەیەکی ســـەرەکی سەمای ئەم تابلویــــەئەنەخشێنن ، برتین لەئۆاد شهید عامر عبود ، کەلەلایەنی‌هونەریەوە کارێکی بەجــێ‌و چالاکیانەیە .. ئینجا قوتابی‌عفان کاظم کەیەکێکە لــەو قوتابیە هونەرمەندانــــەی‌لەسەرەتای ســال ١٩٧٧وە بەشداری چالاکیەکانــــی‌هونەری کردوە کاتێ پێشڕەو بوە ، جگە لەوەی بەشداری‌هەموو ڤیستڤاڵ‌و ئاهەنگێکی گەورەی کردوە ، لەگشــت‌ڕێکخراوە پیشــــەی‌و هونەریەکاندا ، لەســـەرو هەموویانەوە ئاهەنگەکانــی قوتابیان‌و لاوان .. وەیەکەم قوتابی هونەرمەند بــوە .کەبەشداری ئاهەنگی هونەری کردوە گۆرانی شــابی پێش‌کەش کردوە ، پلــەی یەکەمــی تیاوەرگرتــوە .. بەم‌جۆرە هەستی خــۆی دەربڕی ، بەشداری کردنم لەئۆردوگا تەنها سەرکەوتنی ئۆردوگایە ، ئێمــــە کەلەخۆشیەکانی شۆرشــی ١٧ــ٣٠ تموزی پیــرۆزدا ئەژیــن ، بەسەرۆکایەتی صدام حسین ، لێمان روونە کەسەرکەوتن چاوەڕێمــان ئەکا . شارەکەشتان شاری سلیمانی زۆرخۆشەو دەستی ئاوەدانــی گەیشــتوتێ ئاواتەخوازم گشت شوێنکی عێــراق ببینم لەگــەل سەرکەوتندا .

لاماندایە لای میوانەکانــی دهۆك :

پێشەکی برادەر کریــم جمیــل سەرەکی وەفدەکە ، پێخۆشحالی خۆی دەربــڕی کەوا بەشداری ئــەم ئۆردوگایە ئەکەن ، هیــوای ئەوەی بەرزکردەوە ،کەبتوانن هونەرو ئاوازی کوردی دەنگی بەرز بێت‌و دەنگ بداتەوە ، سەرکەوتن بەدەست‌بێنن ، پاشان ووتی شایەنی باســە کەئۆردوگا لەهەمــــوو پێداویســـــتیەکانی خۆش‌گوزەرانــــی‌و ڕێکخستنەوە ڕێك‌وپێکە .

هەرلەکاتێ گفتوگۆ لەگەل ئەو برادەرە برایەکی‌تــر خەرێکی خــۆ ئامادەکردن‌بوو لاسایی ئەکردوە ،بەپێکەنیەوە چوینە لای ووتی ناوم ابراهیم احمد سمویە ، بەشداری کەلێ کاروباری هونەریــم کردوە ، پتر لەدە ئۆردوگای قوتابیانم دیوە ، لەلاسایی کردنەوەدا پلەی سەرکەوتنم بەدەست هێناوە ، سوپاسی نوسینگەی ڕاپەراندم لەسەر وەرگرتوە . ووتمان ئەمجارە لاسایی چی‌ئەکەیتــەوە .. ووتی جوانترین لاســایی بیکەمەوە ، لەکەســانێکی ئۆردوگای وەرئەگرم چونکە لای هەمووان ئاشکرایە ..

هەرلە میوانەکانی دهوك چاومان بە دوو خوشــکی هونەرمەند کەوت کەئەوانیش حنان نیسان ، وەخوشــکە دنیا جبرائیل ...

خوشکە حنان ووتــی پێش‌هەموو شتێ شارەکەتان زۆر خۆشە ، هەرچەندە من لەناوچــەی ســەرســەنگ دائەنیشم لــــەرووی هاوینەهەوارەوە خۆشترە ، بــــەڵام هەست‌ئەکەم کەلەشارەکەی خۆمــــم ، دەست‌و دۆڵەکانی سلیمانی زۆر دلگیــرن ، چواردەوری ئــەو شاخە جوانانە دەوری داوە .. خەڵکی سلیمانیش زۆر هێمن‌و ڕێزی میوان زۆر ئەگرن ،هەرچەندە ئێمە میوان‌نین . هەرلــەم ڕووەوە بەشداریشم لەئۆردوگا بــۆ سەربڵندی هونــــەری شارەکەمە .. ئەی‌تــۆ ئەڵێیت‌چی دنیا خان :

منیش هەروەك حنــان هەست ئەکەم ، بەشداریمان بۆ خۆدەرخستن نیە بەڵکو بۆ پێش‌کەشی‌کردنی بەرهەمی باشە ، بەتایبەتی هەڵپەرکی کوردی‌و گۆرانی کــوردی رەسەن ، کەدەنگ چیاکانــی دهــوك بگەیێنێتە چیاکانــی سلیمانی دەنگ بداتەوە بــۆ هەموو بەشدارانی ئــەم ئۆردوگایە ...

لەدهۆکەوە چوین بــۆ بەسرا ..

قوتابــی طارق راضــی داغر .. ووتی :

حەزئەکەم کوردیم بزانیایە وەهەوڵیش ئەدەم فێربم ، تابەزمانی کوردی لێــرە باسێکی بەسرای خۆراگرم بکردایە ، ئێمە کەوەفــدی قوتابیان‌و لاوانی بەسراین ، لەگەڵ خۆماندا هونــەرو

بروانە ل ٧

عیراقا شۆرەشی پشتی چوار سالێن شەری

مختار فائق

تشتەکێ خویاو ئاشــــکەرایە کو هەمی ئەو نەخشەو ڕێکێن رژێما خومەینی دانایێن بۆ تێرکرنــا تەماعی‌یێن خۆ دئاخا پیرۆزا عیراقێ‌دا شــکەستن‌و پویچ‌و پەلاچە بۆن ، ئو چو ڕێکێن دی نەمایــنە لبەر خومەینی داکو پێ مەرج‌و مەرجانێ بکەت دگــەل قومــــانداریێت لەشکرێ ئیرانێ‌و وان پێ رازی‌بکەت ژلایەکی‌و داکو سەرۆك‌و هۆستایێن خۆ ژئیمپریالیزما ئەمریکی‌و زایۆنی پێ رازی بکەت ژلایەك دیڤە .

هەلبەت ئەڤ چەندە هاتە تاقی‌کرن‌و بنەجیەه کرن دڤان چار سالێن شەڕی‌دا .. شــەرێ مەێ پیرۆز دژی رژێما خومەینی ..

چنکو دەمێ خومەینی‌و رژێما وی یــا چەپەل لدەسپێ کرنا ڤی‌شەڕی هەول ددا کــو بێتە دنــاڤ عیراقێ‌دا و خۆ تێدا بنەجیەه بکەت بوێ حێجەتێ کو هژمارا خەلکێ ئیرانێ پترە ژ خــەلکێ عیــراقێ و لەشکرێ ئیرانی‌و چەك‌و تفاقێ ئیرانی .. کو پێنجەم لەشکربۆ دجیهانێدا پترەو مکوم‌ترە ژعیراقێ ..

لێ ئەو نەخشێ عیراقی گەللەك گــەلــەکێ مکوم‌ترو سەرکەفتی‌تر بۆ ژوان نەخشــەو پیلانێن رژێما خومەینی ..

دەمێ عیراقێ ل ٢٢ی مەها ئەیلولێ ســــالا ١٩٨٠ دربا خۆیا دژوارو مکوم دانای پشتی کــو دژمنکاریا ئیرانێ ل ٤ مەها ئەیلولێ ١٩٨٠ دەسپێ‌کربۆ بۆ سەر گوندو باژێرێن عیراقێ .. بوێ خــەون‌و خەیالێ کو دێ خومەین ورژێما وی شێن خەونێت خۆیێن درندە بجهـ بینیت دسەر عیراقێ‌دا ، دڤێ جارێ‌دا بەختێ دژمنێ ئیرانی بێ رەش‌بۆو نەشــیا ئارمانجێن خۆ بجهـ بینیت .

لێ پشتی هنگی‌و پشتی کو عیراقێ وبهــەمی هێزو شیانا خۆ بڕیاردا کو هێزێن عیراقێ بێنەڤــە پاش بۆ سەر توخیبێ عیراقێ ژناڤ عەردێن ئیرانی ڤێ رژێما ئیرانی‌یا نەفام‌و نەزان هەول‌دا هێرشەکێ بکەتە ســەر دەڤەرا رۆژهەلاتا بەسراو پشتی هنگی روژهەلاتا مەندلی ومیسان وکەرتێ شیب .. دەمێ رژێما خومەینی بەهرا پتــرا هێزێن خۆ بۆ ڤــان هێرشان تەرخان کربۆ وبەرێ وان دابۆ مەیدانــا شەڕی وئەو هێز شکەستە وشکەستنەکا بســەر شۆری‌و رەزیلی .. بێ هاتیە کوشتن‌و بێ هاتیــە سۆتن‌و بێ هاتیە ئێخسیرکرن‌و بێ هاتیە بریندارکرن.. پشتی هێزێن ئیرانی هەمی هێزو شیانا خۆ دڤان چار ساڵاندا بەرزەکری‌و ژخۆ کری .. کــو ئیدی نەشێت ژنهۆ پێڤە هێرشەکا دی‌یا وەکی وان ئــان ژوان کێم‌تر بکەت .. ئەڤجا رژێما خومەینی‌یا چەپەل هــەول‌دا خــۆ بگەهینتە دژمنێ زایۆنی‌و چەنــد دەولەتەکێن بئەزمانی عــەرەبن وهــەول‌دا هندە هەڤالینێ دگەل وان پەیدا بکەن .. راستە شــیا هندە هاریکاریێ ژوان وەرگریت‌و رابیت بهنــدە هێرشێن دی لکەرتێ نائەراســـتی‌و کەرتێ ژێری ژمەیدانا شەڕی .. لێ دڤان هێرشــاندا ئێغبالا خومەینی‌و رژێما وی باشتر نەبۆ ژوان هێرشــێن بەری هنگی .. ودیسا بسەرشۆری وشکەســتن ڤەگەریاڤە .. ئینا دەست هاڤێتە شـــــەرێ ئیستــــنزافێ .. لێ وان نەزانی کو هەر ئەو دێ زەرەرێ کەن ژ بەردەوام بوینا شـــەڕی .. چنکو عیراق هەرا سەرکەفتی‌یەو دێ هەر سەرکەفتی بیت چ لعەردی ئان لئەسمانی ئان لبەحرێ ...

لڤێرە .. مەدڤێت پرســیارەکێ ژوێ رژێما نەفام‌و نەزان بکەین .. ئایا ئەوان چ ووج‌و ســوود وەرگرتیە ژڤی شەڕێ چار ساڵان کێشای ودێ چ ووج‌و سوودێ وەرگرن یاکو هەتــا نهۆ ژ ماڵ‌وێران کرنێ‌و کوشتن‌و سۆتن‌و ئێخســیرکرنێ پێڤەتر چ بدەستڤە نەهاتیە ..

لدەمەکی دێ بینین و ئەڤە ئەتشتەکێ نخافتی‌و ڤەشارتی‌یە و بێ هاتیە گوتن لسەر دەڤێ گــەلــەك رۆژنامەنڤیس‌و وەفدێن میڤان دەمــا هاتین‌و ئــەو پێشکەفتن و پەرەپێدان دیتین یاکو ل عیــراقێ .. عیراقا شۆرەشێ پەیدا بۆی دســـەرێ ڤان چار سالێن رەبەق .. ئەو پرۆژەو ئەو ئاڤاهی‌و ئەو ڕێك وپرێن هاتینە دانان‌و بجهـ ئینان هەر لسەر دەمێ ڤان چار سالێن شەڕی‌دا بۆ .. ئایا رژێما خومەینی چ کریە بۆ ئیرانێ و بۆ کورێن مللەتێن ئیرانی ؟ .. نابێژم بەلکو ئەوی هــــەر قــەنارەو ســێدارە یێن زێدەکرین لئیرانێ‌و قەبرستانەکا نوی ژی یا ڤەکری لتەهرانێ .. ئەڤەبە بارێ ژیانێ ل ئیرانــا خوینێ‌و کوشتنێ و سەربرینێ .

پشتی چار ساڵان ژشەڕی .. وبلا بێن بەرێ خۆ بکەنە عیراقێ دڤان چار ساڵاندا ژشەڕی بــەرێ خۆ بکەنە عیراقا ئاڤەهیێ و پەرەپێــدانێ و مرۆڤێ نوی یێ شۆرەشێ .

Institut Kurde de Paris

بەرابەری
صدام حسين
سەركەوتنمان
بەدی هێنا

چوار ساڵ بەرەنگاری مەردانە

چوار ساڵ بیناكاری عێراقی مەزن

● بەرەو رووناكی رۆژی سەركەوتن .

● بۆ ئەوەی تیشكی زەردەخەنەی سەر لێویان نەكوژێتەوە چوار ساڵە مەردانە بەرەنگاری گەردەلولی زەرد دەبێتەوە .

● سەنگەری سەربەرزی چۆڵ ناكەینو ئالامان هەمیشە شەكاوە دەبێ .

● هەروەك چوار ساڵی رابووردو ، هەر رۆژێك سەركێشی بكەنو بیانەوێ زەفەر بە سنوورمان بەرن ، ئاوەهایان لێدەكەینو سنووریان بۆ دەكەینە گۆڕستانو دۆزەخ .

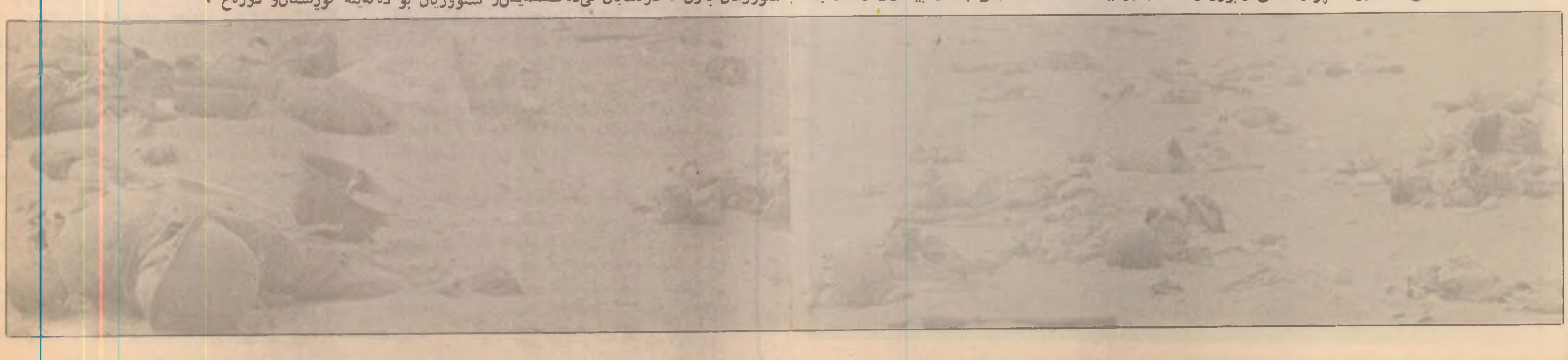

Institut Kurde de Paris

ده‌زگای رۆشنبیری و بلاوکردنه‌وه‌ی کوردی
سه‌ره‌کی ئه‌نجومه‌نی کارگێری‌و سه‌رنووسه‌ر
مصلح مصطفی جلالی

هاوکاری
التضامن

رۆژنامه‌یه‌کی هه‌فتانه‌یه
سالی ۱۹۷۰ دامه‌زراوه

پێنج شه‌ممه ۱۹۸٤/۹/۲۰ ژماره ۷٥٤ — ۸ لاپه‌ره — به ٥٠ فلسه — الخميس ۱۹۸٤/۹/۲۰ العدد ۷٥٤

لەم ژمارەیەدا
● گەشتی رۆژنامە نووسێك ل ۳
● لێکۆڵینەوەی ئەدەبی ، شیعر ، چیرۆك ٤و٥
● میهرەجانی دەزگای رۆشنبیری‌و بلاوکردنەوە ل ۸

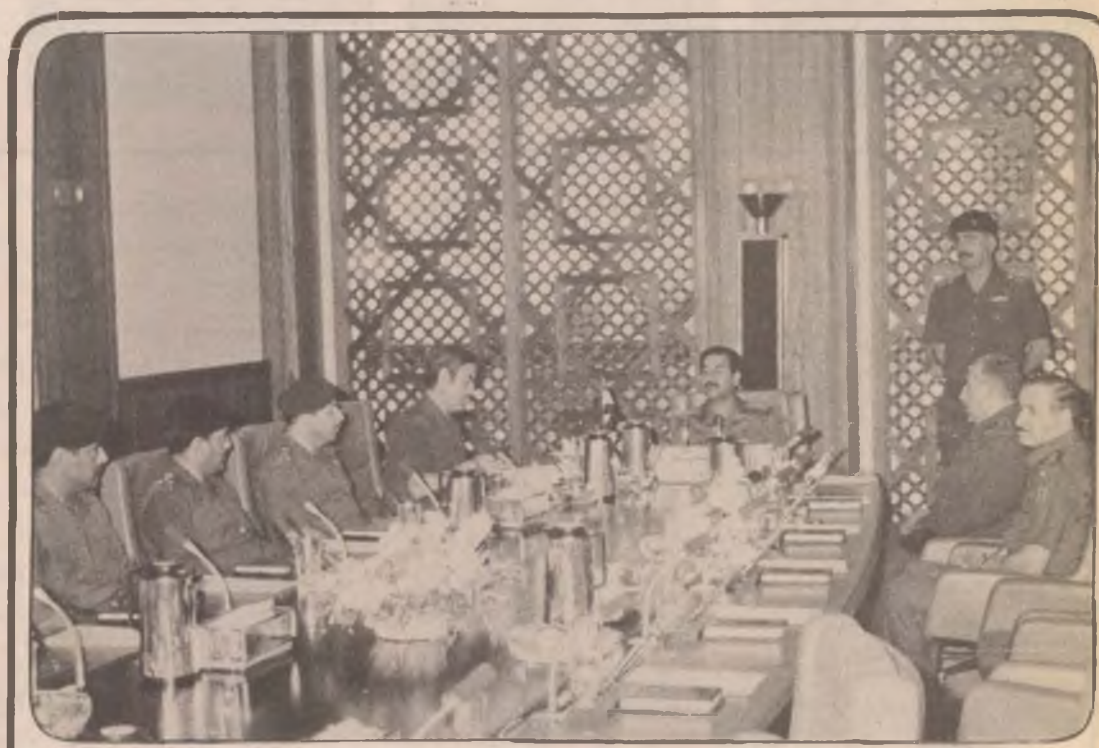

سه‌ره‌کی فه‌رمانده چاوی به‌ده‌سته‌یه‌ك ئه‌فسه‌ری سوپای ئازامان ده‌که‌وێ

پێرێ به‌یانی به‌رێز سه‌ره‌ك موهیب روکن صدام حسین فه‌رمانده‌ی گشتی هێزه چه‌کداره‌کان چاوی به ده‌سته‌یه‌ك ئه‌فسه‌ری سوپای ئازامان که‌وت .

له‌م چاوپێکه‌وتنه‌دا فریق روکنی یه‌که‌م عبدالجبار شنشل وه‌زیری ده‌وله‌ت بۆ کاروباری عسکری‌و فریق روکنی یه‌که‌م سه‌ره‌کی ئه‌رکانی سوپاو به‌رێز سکرتێری به‌رێز سه‌ره‌ك کۆسار ئاماده‌بوون .

هێزە دلێرەکانمان دەستی توند لە بنکەکانی دوژمن دەوەشێنن

بە دەستو بازووی حەقدادپەروەری ، جەنگاوەرانی سوپای عیراقی مەزن بەردەوامن لە ئاراستەکردنی لێدانی توندو جەرگ بڕ بەسەر سەری دوژمنی ئێرانی نەفامدا .

لە ماوەی هەفتەی رابووردوودا ، لە هەموو بەرەکانی جەنگ ، چەندان هەلمەتی مەردانە کراوەتە سەر بنکەو سەنگەرەکانی دوژمن کە بەرامبەر بە هێزەکانمان‌و زیانی سەروو مالی زۆریان پێ گەیەنراوە .

بەیاننامەکانی سەرکردایەتی گشتی هێزی چەکدارمان ئەم هەفتەیە دووپاتی ئەوە دەکەنەوە کە راکردن لە ریزەکانی هێزی دوژمن‌و پەنا هێنان بۆ هێزەکانمان‌و خۆرزگارکردنیان لە دۆزەخی خومەینی جادووگەر بەردەوام بووەو ئەوانەی هەلاتوون بە سەلامەتی گەیەنراونەتە هیلەکانی پشتەوە .

بنکە تۆپەکانمان ئەم هەفتەیە چەندان جار بنکەو مولگاکانی دوژمنیان داگرتۆتەوەو چەندان سەنگەریان بەسەر سەربازەکانی دوژمندا روخاندوە .

هەر لەم هەفتەیەدا فرۆکە هیلیوکۆپتەرەکانمان چەندان هەلمەتی سەرکەوتوویان بردە سەر بنکەکانی دوژمن بە تایبەتی بنکە تۆپەکانی دوژمنی چەپەل بەرامبەر سنوورمان لە رۆژهەلاتی بەسرەو توانیان راستەوخۆ نیشانەکان بپێکن‌و دوای هەر دەستوەشاندێك هەموو بە سەلامەتی دەگەرانەوە بنکەکانی خۆیان .

رۆژنامەیەکی تورکی :

سەرەك صدام حسین دۆستی راستەقینەی عیراقیەکانە

رۆژنامەی «ترجمان»ی تورکی دووپاتی کردەوە کە شەخسیەتی بەرێز سەرەك صدام حسین زۆر خاسیەتی سەرکردەی نموونەیی تیایەکە شایانی رێزی هەموو ئەوانەیە ئاگاداری شێوازی ژیانی تایبەتین .

لە وتارێکا بە پێنووسی کچە رۆژنامەنووس «تۆلین باپسال» وتویەتی : هەموو ئەوانەی لە نووسینەکانیان دەربارەی شەخسیەتی سەرەکی بەرێز دواون باسی سەرکەوتنەکانی‌و بەهرەی بە توانایان کردوە لە رووی سیاسی‌یەوەو بەشداری بە کاری لە بزوتنەوەی بێ لایەنداو سەرکردەیەکی بێ وێنە لەم قۆناخەدا ، بەلام باسی ئەوەیان نەکردوە کە ژیانی تایبەتی سەرەکی بەرێز زۆر لایەنی مرۆڤایەتی گرنگی تیایە کە کەم سەرکردە لەم چەرخەدا وەك ئەوە .

هەروەها ئەلێ شەخسیەتی سەرەکی بەرێز نموونەییەو جێگای رێزەو زۆر بایەخ بە لایەنی مرۆڤایەتی دەدات‌و بەشداری کار دەکات لە هاندانیا .

رۆژنامەکە بەرێز سەرەکی فەرماندەی بە دۆستی هەموو هاوولاتیەك باسی کردوە کە راستی‌و دلسۆزیدا نموونەییە .

وەزیری بەرگری فەرەنسا

پەیوەندیمان لەگەل عیراقدا پتەوە

عەممان : شارل هێرنۆ ، وەزیری بەرگری فەرەنسا دووپاتی کردەوە کە والاتەکەی سوورە لەسەر بەشداری کردن لە چاری گیروگرفتی رۆژهەلاتی ناوەراستدا .

هەروەها وتی فەرەنسا پێوەندی‌یەکی پتەوی لەگەل زۆر لە ولاتەکانی ناوچەکەدا هەیەو ناکرێ دۆستەکانی بەجێ بهێلێ یابیانخاتە پشت گوێ .

وەزیری بەرگری‌ی فەرەنسا کە ئێستا سەر لە ئەردەن دەدا وتی ولاتەکەی بازرگانی بە چەکەوە ناکا بەلکو بۆیە چەك دەدا بە دۆستەکانی لە ناوچەکەدا بۆ ئەوەی بەرگری پێ بکەن لە گەل‌و ولاتیان‌و ئەوەیشی دووپات کردەوە کەوا فەرەنسا چەك نادا بەو ولاتە فاشی‌یانەی کە دژی گەلەکانیان دەجوولێنەوەو هیچ جۆرێکیشی لێ نانیرێ بۆ (ئیسرائیل) لەبەر ئەوە لەم بوارەدا هیچ جۆرە هاوکاری‌یەکی لەگەل (ئیسرائیل)دا نییە .

هێرنۆ لەو گفتوگۆیەیدا کە لە رۆژنامەی (صوت الشعب)دا بلاوکرایەوە وتی ولاتەکەی لای وایە دەبێ بیروباوەری گفتوگۆ سەرکەوێ لەبارەی کۆتایی هێنان بە شەری عیراق‌و ئێرانەوەو وتی پێوەندی هاوکاری‌و دۆستایەتیمان لەگەل عیراقدا پتەوە .

هەروەها وەزیری بەرگری‌ی فەرەنسا لە قسەکانیا ئەوەی دەرخست کە لیژنەیەکی دووقۆلی فەرەنسی‌و ئەردەنی پێکهێنراوە بۆ سەیرکردنی پێویستی‌یە سوپایی‌یەکانی ئەردەن‌و وتی ئێمە ئامادەین هەموو جۆرە چەکێکی وا بدەین بە ئەردەن کە پێویستی بێ بۆ بەرگری کردن لە گەل‌و خاك‌و سەربەخۆیی .

ئەنجا وتی فەرەنساو ئەردەن لە بواری سوپاییدا هاوکاری‌یان لە نێواندا هەیەو فەرەنسا جۆرە تیژۆکێکی وای هەیە جێی تیژۆکی ستینگەری ئەمەریکایی بگرێتەوەو فەرەنسا ئامادەیە چەندی لێ‌ی بوێ بیداتێ .

هەروەها باسی ئەو سەردانەی کرد کە سەرەکی ئەرکانی کوەیت دەیدا لە فەرەنساو وتی بەم زوانە لەگەلیا کۆدەبمەوە و ئەوەی دووپات کردەوە کە ولاتەکەی ئامادەیە کوەیت چ چەکێکی بوێ بیداتێ .

بە کورتی

● **مانیلا :**

لەم شارەدا بۆمبایەکی وەختی خرابووە بالوێزخانەی ژاپۆن بەلام پۆلیس زوو فریای کەوت‌و پێش تەقینەوەی توانی هەلیوەشێنی‌و تا ئیستا هیچ لایەنی بەر پرسیاری خۆی بەرامبەر بەم کارە نەگەیاندوە .

● **تونس**

پێری کۆبوونەوەکانی نوێنەرانی هەمیشەیی ولاتانی عەرەب لە جامعەی ولاتە عەرەبەکان لە تونس دەستیان کرد بە کۆبوونەوە بۆ ئامادە کردنی بەرنامەی کاری دەورەی ۸۲ هەمی ئەنجومەنی جامعە .

● **لەندن**

لە شاری بورگوتی بەریتانی کونگرەی حزبی ئازادیخوازی بەریتانی دەستی پێ‌کردو باسی هەرە گرنگ لە بەردەم کونگرەی ئەم حزبەدا کێشەی ئابووری بەریتانیایە .

○ **کوالالامبور**

مالیزیاو ئوسترالیا لەسەر ئەوە رێکەوتوون لیژنەیەکی ناو کویی ئابووری‌و بازرگانی دروست بکەن بۆ نەهێشتنی هەر کوسپی دێتە رێی هاوکاری بازرگانی نێوانیان .

ئێران دەستدرێژی دەکاتە سەر سنووری ئەفغان

ئاژانسی دەنگ‌وباسی رەسمی ئەفغانستان رای گەیاند کە دەستەیەك پاسداری سنووری ئێران ۲٥ کیلۆمەتر چونەتە ناو سنووری ئەفغان .

هەوالەکە کە لە رێی ئاژانسی تاسی سۆڤیەتیەوە بلاوکراوەتەوە ئەلێ هێزی سنووری ئەفغانستان بەرەنگاریان بۆتەوەو دوو ئێرانیان گرتوە .

کۆبوونەوەی وەزیرانی بەرگری‌و دەرەوەی ئەنجوومەنی هاوکاری

وەزیرانی بەرگری‌و دەرەوەی ئەنجومەنی هاوکاری ولاتانی خەلیج لە شاری ئەبهای سعودیە کۆبوونەتەوەو سەبارەت بە مەسەلەی شەری عیراق‌و ئێران‌و پرۆژەی بەرگری‌و ئاسایشی نێوان ولاتانی ئەندام دەدوێن .

ئەمینداری گشتی ئەنجومەنی ناوبراو رای گەیاند کە دەبێ ولاتی ئەندام متمانە بە توانای خۆیان بکەن .

لێکۆلینەوەی باری بازرگانی جیهانی

نوێنەرانی ١٥ دەولەتی پیشەسازی‌و تازە گەشەسەندوو لە شاری ریۆدیۆجانیرۆ لە بەرازیل دەستیان کردوە بە کۆبوونەوەیەکی غەیری رەسمی بۆ لێکۆلینەوەی باری بازرگانی جیهانی .

مەسەلەی کارلێ‌کردنی پارێزکاری گومرگی لەسەر بازرگانی جیهان یەکێکە لەو باسە گرنگانەی بە وردی باسی دەکرێ .

ئاشکرابوونی دەوری رژێمی ئێران لە لەغەمەکانی دەریای سووردا

عەممان : فەریقی یەکەم موعین‌زادە سەرکردەی سوپای ئازادیخوازی ئێران دەوری رژێمی ئێرانی ئاشکراکرد لە لەغەم‌دانانەکەی دەریای سووردا لەو گفتوگۆیەیدا کە لە رۆژنامەی (صوت الشعب)ی ئەردەنیدا بلاوکرایەوە وتی دوو جۆرە لەغەم لەم بوارەدا بەکار هێنراون یەکەمیان مەگناتیسی‌و ئەوی تریان سەرئاوکەوتوو .

هەروەها سەرکردەی سوپای ئازادیخوازی ئێران بۆ یەکەم جار ناوی ئەو کاربەدەستە ئێرانی‌یانەی ئاشکراکرد کە سەرپەرشتی ئەم شتەیان کردوە کە لە پێشیانەوە رەفیق دۆستی وەزیری پاسدارانی خومەینی وحسین ئیسلام‌زادەی جێگری وەزیری دەرەوەی رژێمن .

هەروەها هەندێ دەریاوانی بەکرێ‌گیراوو هەندێ پسپۆریش لە چەند ولاتێکی یارمەتیدەری ئێران دەستیان لەم لەغەم چاندنەدا بووەو بۆ سەرپەرشتی‌کردنی ئەم نیشە چوونەتە ئەسیۆپیا .

معین‌زادە ئەوەیشی راگەیاند کە ئەم لەغەمانە لەسەر کەشتی‌یەکی ئێرانی بوون کە ناوی ئێران ئیرشاد بووو لەوێوە گوێزرانەوە بۆ کەشتی‌یەکی تری ولاتێکی ناوپەیمانی ئەتلەسی دوای ئەوەی کە میسر بلاوی‌کردەوە کە هەموو کەشتی‌یەکی ئێرانی دەپشکنێ کە بە نۆکەندی سویس‌دا بروا .

ئەنجا ئەوەی دووپات کردەوە کەکەشتی ناوبراو بە نۆکەندی سویس‌دا تێپەرپووو لە ئاخروئۆخری مانگی حوزەیرانی رابوردوودا گەیشتە ئێران‌و هەر پاش ئەمە رەفسەنجانی بلاوی‌کردەوە کە ئێران لە هەندێ نیشانە دەدا لە دەریای سووردا بۆ زیان‌گەیاندن بە بەرژەوەندی ئەو ولاتانەی کە پشتی عیراق دەگرن لە شەریا دژی ئێران

لە دواییدا فەریقی یەکەم موعین‌زادە وتی تەماعکاری‌یەکانی خومەینی لە عیراقدا خەیال‌پلاون چونکە سوپای عیراقی بووە بە هێزێکی لێدەر لە ناوچەکەدا .

لە بەیاننامەیەکی رێکخراوەی موجاهیدانی خەلقدا

رژێمی خومەینی سەدەها بەندی لە سێدارەداوە

لەندەن : رێکخراوەی بەرهەلستکاری موجاهیدانی خەلق رایگەیاند کە وا رژێمی خومەینی لە نێوان ١٢ و ٢٠ ی مانگی رابوردوودا سێ‌سەد بەندی لە بەندیخانەی ئیڤین‌دا لەسێدارە داوە .

هەروەها هەمان رێکخراوە لەو بەیاننامەیەدا کە نووسینگاکەی لە لەندەنە بلاوی‌کردەوە وتی رژێمی خومەینی لە هەفتەی رابوردوویشدا چەند بەندی‌یەکی لە سێدارە داوە لە شاری ئەحوازدا .

هەروەها رێکخراوەکە ئەوەی دووبات کردەوە کە رژێمی تاوانباری خومەینی سەدەها بەندی تری لە شارانی کەراج‌و تەورێزو مەشهەددا لە سێدارە داوە

رێکخراوەکە داوای لە رێکخراوە جیهانی‌یەکان و بە تایبەتی رێکخراوەی مافی ئادەمیزادو بەخشینی نێودەولەتان کرد کە شتێکی بەکار بکەن بۆ راوەستاندنی لێشاوی لەسێدارەدان.

«الانباء»ی کوەیتی

گەشتەکەی خامنئی بێ‌هوودە بوو

رۆژنامەی «الانباء»ی کوەیتی سەردانەکەی سەرەکی رژێمی ئێرانی بۆ هەندێ ولاتی عەرەبی بە بێ‌هوودەو دەست‌بەتال باس کردوە .

لە وتارێکا کە عبدالله احمد حسین نووسیویەتی وتویە : رژێمی ئێران زانی لە روخاندایە لەبەرئەوە پەنای بردەبەر دۆستە بە زمان عەرەبەکانی‌و داوای باربووی ئەوەی لێ‌کردن تا هەناسەی بێتەوەبەر .

پرسیاری کردوە دەربارەی ئەوەی تۆ بلێی گونجاوی ئێرانی لەگەل هەندێ رژێمی عەرەبیدا کە خامنئی سەری لێدان مانای ئەوەبێ ئێران رای گۆریوەو بریاری داوە دوورگە عەرەبیەکان بگێرێتەوەو دان بە سەربەستی عەرەبستاندا بنێ ؟!

بزوتنەوەی «امل»ی بەکرێ‌گیراو بالوێزخانەی ئەمەریکا لە بەیروت دەپارێزێ

هەوالێکی رۆژنامەنووسی لە کوەیتەوە رای‌گەیاند کە دەستەیەك لە بزوتنەوەی «امل»ی سەر بە رژێمی ئێران ئەرکی پاسەوانی بالوێزخانەی ئەمەریکای لە بەیروت گرتۆتە ئەستۆ .

رۆژنامەی «القبس»ی کوەیتی وتویەتی وەزارەتی دەرەوەی ئەمەریکا لەم بارەیەوە لەگەل بزوتنەوەی «امل» رێکەوتووەو ١٦ کەسیان تەرخان‌کردوە بۆ پاسەوانی بالوێزخانەکە .

باسی ئەوەشی کردوە کە کاربەدەستانی ئەمەریکا مەشقیان بەو بەکرێ‌گیراوانە کردوە بۆ ئەم مەبەستە .

پێنج رۆژنامەنووسی ئێرانی پاش برینی دەستیان لە سێدارەدران

پاریس : گۆڤاری لۆپوانی فەرەنسی بلاوی‌کردەوە کە کاربەدەستانی ئێران لەم دواییەدا پێنج رۆژنامەنووسی ئێرانی‌یان لەسێدارە داوە پاش ئەوەی دەستیشیان بریوەتەوە .

گۆڤارەکە لە سەرچاوەکانی ئیستیخباراتی بەریتانیاوە رایگەیاند کە ئەم رۆژنامەنووسە بەرهەلستکارانە رژێمی خومێنی خراپترین جۆر سزاو ئەشکەنجەی لەگەلدا بەکارهێناون و بە فەرمانی هاشمی رەفسەنجانی‌یش لە سێدارە دراون .

وێنەو هەوال

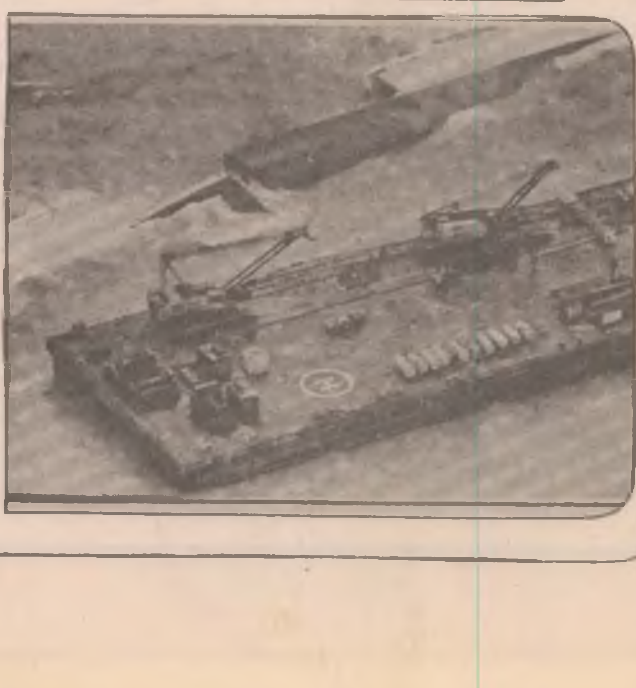

وێنەی ئەو پاپۆرە فەرەنسایەی هاتبوو لە نزیك رۆخی بەلجیکا ئەو بەرمیلانە دەربێنی کە مەوادی ئۆتۆمی تیابەو لە ئەنجامی نوقم‌بوونی پاپۆرێکی تری فەرەنسادا ژێر ئاو کەوتبوو ، بەلام پاپۆرە رزگارکەرەکەش لە ژێر تأسیری گەردەلولی دەریادا بوو بە دوو کەرتەوە!

Institut Kurde de Paris

کۆمەڵانی خەڵك لە هەولێر :

سەرکەوتن لە چاوی هەموو عیراقیەکاندایە

هەموو توانایەك بۆ بنیات نانی عیراق

سالآن دێن‌و دەڕۆن ، داستانی ئەو گەلە مەزنە سەر لەنوێ ، دەنووسنەوە ، کە بەخوێن‌و گیان ، فیداکاری‌و بەخششی خۆی تۆمار دەکرد ، بۆ ئەوەی عیراقی بلند ، بکاتە گۆرستانی هەزاران لەو مێشکە بۆگەنی‌و رزیوانەی ویستیان ، ئەم قەڵا بەرزە ، هەرە بەرزە ، بڕوخێنن .. کە ببێتە لانەی پیلانە رەشەکانیان ، کەچی ، ئەم وولاتە ، بە منداڵ‌و پیری ، بە ئافرەت‌و پیاوی ، هەر لە چیاوە تا بیابان ، لە چاوەڕوانی‌دا بوون ، بۆ ئەوەی گۆرانی بە بالآی تیشك‌دا بلێین ، بۆئەوەی بە خوێن ، بۆ مێژووی بگێڕنەوە ، رۆژێ لە رۆژان ، ئەم گەلە چاو نەترسە بەرامبەر بە تاریکی چۆکی نەداو چۆك نادات‌و ، سەدان چیرۆکی قوربانی دان بەرێوەیە ..

لە هەولێر ، هەموو بەیانیەك ئەو وێنەیە لە دەستوپەنجەی کرێکارو ، سوپای میللی‌و ئافرەت‌و پیاو دەبینین ، کە بەردەوامە لە بەخشش ... هەموو بەخششێك .

* * *

● لە چوارچێوەی گەشتی « هاوکاری » بەناو کارگەو دەزگاکانی میری لە هەولێر ، وە لەگەڵ خەڵکی کاسبکار ، چاومان بە کۆمەڵانی خەڵك کەوت‌و لەگەڵیان دەربارەی شەڕی رەوامان ، دژی تاقمە رەگەزپەرستەکەی ئێران دواین ..

● **هاوولآتی عبدالقادر علی مصطفی ووتی :**

هەر قۆناغێك لە شەڕی چارەنووسماندا بەتەواوکەری ئەو قوربانی‌دانە دەژمێردرێ کە گەلی مەزنی عیراق دەیدات بۆ پاراستنی خاك‌و ئاوی خۆی کە ئاشکرایە لای هەموان رژێمی دواکەوتووی ئێران چۆن چاوی تێبڕیوە .. ئێمە لە راستی‌دا باسی پالەوانیەتی گەلەکە بە قسە ناکەین ، بەلکو رۆژگار خۆی واتە مێژوو خۆی داستانی فیداکاری گەلە مەزنەکەمانی گێڕایەوەو هەموو دنیا لەوە گەیشت کە ئێران لە نەخشەی دڕندایەتی خۆی‌دا ویستی چ چالێك لە ناوچەکەدا دروستکاو چۆنیش تێ‌کەوت .. چونکە رۆلە مەزنەکانی عیراق بەوپەڕی مەردایەتی سەر سنووریان پاراست لە دەست ژەندرمەکانی ئێران کە بەربوونەتە گیانی گەلانی ئێران .

● **بەرێز کەمال صابر ووتی :**

ئەوە چەند سالێکە شەڕ بەردەوامە ، بەلآم ئەوەی کە سەرنج بداتە باری شەڕەکە بە ئاشکرا بۆی روون ئەبێتەوە ، کە شەڕ چەند وانەیەکی مێژوویی تۆمارکرد کە لە هەموویان گەورەتر وورەی عیراقیەکان بوو ، هەروەها کۆبوونەوەیان لە دەوری سەرکردایەتی پارت‌و شۆڕش‌و رۆلە بە وەفاکەی تێکۆشەر صدام حسین کە بە ویژدانەوە دەلێم رۆلەی نەتەوەبو لە شەڕو ئاشتی‌داو ئەوە چەند سالێکە نەخشە بۆ درێژترین شەڕ دادەنێ‌و بەوپەڕی لێهاتوویی خۆی بە متمانەی هێزوتوانای گەلی بە باوەڕی عیراق دەیبات بەرێوەو دەیەها بەلگەش هەیە کە سەرکەوتنمان لە شەڕی چارەنووس‌دا دووپات دەکاتەوە ..

● **هاوولآتی خاتوو پەیمان طاهر ووتی :**

بەشداربوونی ئافرەت لە جەنگی رەوامانداا مەسەلەیەکی پیرۆزە ، ئەویش لە رێی بەشداری لە سوپای میللی‌و کۆشش بۆ زۆربوونی بەرهەم لە هەموو بوارەکانی کارکردن کە ئەنجامەکەی پشتگیری‌کردنی جەنگەو دەربڕینی ئەوپەڕی وەفای ئافرەتانە بەرامبەر بە پاراستنی عیراق لە چنگ رژێمی رەگەزپەرستی ئێران کە چاوی چنۆکی خۆی بڕیوەتە خاك‌و ئاومان‌و کەچی زەفەر بەتوانای عیراقیە سەربلندەکان ناباو لە هەموو هەولێکی‌دا هەناسە سارد دەبێ‌و بە شکستی دەگەڕێتە دوواوە .. ئەمەش لە ئەنجامی ئەو پالەوانەتی‌یە بێ وێنەیەی کە رۆلە بەوەفاکانی صدام حسین تۆماری دەکەن ..

● **هاوولآتی الیاس پۆلص ووتی :**

سەرەکی فەرماندە تێکۆشەر صدام حسین ووتی : « لەسەر هەموو عیراقیەك پێویستە چیرۆکێکی لە شەڕدا هەبێ » .. عیراقیەکان هەریەکە لە شوێنی خۆی ئەو چیرۆکە دەنووسێتەوە کە نیشانەی پالەوانیەتی‌یە لە عیراقی قادسیەی صدام‌دا . شەڕی رەوامان سەرباری ئەو چەند سالەی بەردەوام بون هەمان وورەی بەتوانای عیراقیەکان دەنوێنێ .. کەچی لە ئێران کە رژێم بەربۆتە گیانی گەلانی ئێران روخان دوو روخانە ، واتە روخان لە بەرەکانی جەنگ‌داو رووخان لە ناوەوە .. چونکە سەرباری ئەو هەموو شکستی‌یە لە بەرەکانی جەنگ‌دا ، رۆژبەرۆژ گەلانی ئێران رادەی درۆزنی‌و رەگەزپەرستیەتی رژێمی ئێرانی بۆ دەردەکەوێ کە ئەوپەڕی دڕندایەتی بەرامبەر بە گەلی ئێران دەنوێنێ‌و بە هەموو شێوەیەك دەیچەوسێنێتەوە ..

● **خوشکە کەوسەر ئەحمەد ووتی :**

ئێرانی رەگەزپەرست هەر لە رۆژەکانی یەکەمی وەرگرتنی دەسەلآتی حوکم رای‌گەیاند کە بە چ شێوەیەك رووبەرووی گەلانی ئێران دەبێتەوە ، ئەوانەی کە داوای مافی رەوای خۆیان دەکرد ،

بەتایبەتی گەلی کوردمان کە خەباتی درێژخایەنی کرد بۆ پاراستنی مافی خۆی ... رژێم نەك هەر مافە رەوایەی لێ زەوت‌کردن ، بەلکو کەوتە گیانەوەو کورد کوشتن‌و مالوێران کردنی، کوردی بە غەزاو هەق زانی ، بەمەش دوپاتی‌کردەوە ، کە چەندە بۆگەنە ، چەندە بێ‌بەزەیی‌یە ، چەندە نامرۆڤانە رەفتار دەکات‌و سەربەستی گەلانی ئێران دەکاتە گەرووی ئاگرەوە ... کوانێ دەنگی ئەو گەلە لە رژێم ؟ . دەنگی گەلی کورد تەنیا لە خەباتەکەیەوە دیارە ... کە رۆژێ دادێ لە ئاهەنگی سەرەنخونی ئەو رژێمە چەپەلەدا بەختەوەربێ .

● **هاوولآتی شیرۆ عمر نادر ووتی :**

گەلانی ئێران بۆ ئەوە خەباتیان نەکرد کە رژێمێکی وەك رژێمەکەی « خومەینی » بێتە سەر حوکم‌و تاوان‌و دڕندایەتی لەگەڵ کۆمەلآنی خەلك بەکاربێنێ کە چاویان لە ئازادی بوو ... کەچی خومەینی‌و دارو دەستە نەزانەکەی نەك هەر بە خوێن مژینی گەلانی ئێران وازیان نەهێنا ، بەلکو بۆ ئەوەی شۆڕش‌و کلپەی ئاگری توورەی گەل بکوژێننەوە ، هەلسان بە شەڕفرۆشتنی عیراق بۆئەوەی کۆمەلآنی خەلك لە ئێران بیر لە بۆگەنیەتی رژێمەکە نەکەنەوە ، ئەویش لە رێی دروشمی ئیسلام ، کە ئاشکرای ئیسلام لێی بێ‌گوناهە .. ئیسلام‌و مرۆڤایەتی ، رێکەی ئەو هەموو سێدارە نادەن ، ئیسلام رێکەی بەندیخانەو ئافرەت کوشتن نادات ، کە ئەمانە سیمای راستی رژێمەکەن‌و رۆژنیە لە ئاژانسی دنیا ئەو نموونانە بلآونەکرێنەوە کە ئێرانی بەکرێگیراوی ئەمەریکاو نۆکەرانی پێ‌ی پێ‌ی هەلدەستێ‌و دوورە لە هەموو مانایەکی راستەقینەی مرۆڤایەتی .

● **خۆشکە ئەحلام غریب ووتی :**

پێشەکی پیرۆزبایی لە سەرەکی فەرماندەو گەلی عیراق دەکەم .. بەرامبەر بە دەسکەوتەکانی شەڕو ، بەرامبەر بە دەسکەوتەکانی قوربانی‌دان‌و بنیات .. لە کاتێکا کە رۆلەکانمان لەسەر سنوور دوژمنی چاوچنۆکیان دەبەزاندو راودەنا ، لێرە ئافرەت‌و پیاو زیاتر لە توانای خۆیان کاریان دەکرد ، بۆ ئەوەی بەقەد ئەو رۆلە بە جەرگانە کۆشش بکەن ، شەهیدبوونیش لە رێی ئەو جەنگە وا بزانم سەربەرزیەکی گەورەیە بۆ شەهید خۆی‌و کەس‌وکاری کە رۆلەیەکیان دەکەنە قوربانی خاك‌و نایانەوێ دوژمن پێ‌ی بنێتە سەر سنوور ... بەلکو دەرسی ئەوتۆی دەدەنێ کە هەمیشە لە گوێیاندا بزرنگێتەوە بەوەی عیراق‌و وورەی عیراقیە دلێرەکان ناروخێ .. بەلکو رۆژ بەرۆژ سەرکەوتنی نوێ‌تر تۆماردەکەن ، تا ئەو رۆژەی سەرکەوتنی یەکجارەکی دەبینین‌و ئەمەش کارێکی دوورنیەو لە چاوی هەموو عیراقیەکاندایە .

● **کاك عمر میکائیل ووتی :**

ئاواتەکانی رژێمی ئێران دیارەو هەمووممان دەیزانین ، کە خومەینی چ خەونێك دەبینێ ... خەو بە داگیرکردنی عیراق ، بە ئاوی عیراق ، بەوەی پیلانە گلآوەکانی تێدا بێنتە دی .. ئایا دەتوانێ‌و لەباری دا هەیە خەونی وای بێتە دی ؟ ئەمەیان چەند سالەی شەڕ روونی دەکاتەوە .. هەروەکو چەند جارێك روونی‌کردەوە لە شکست هێنانی بەسرەو پێنجوین‌و میسان‌و هەموو بەرەکانی کوشتار .. کە بوونە پەندو لەبەر هاواری پیاوەتی عیراقیەکان وورەیان شکاو پاشماوەی ئەو تێك‌شکاندنەیان بینی ... ئیتر خومەینی هەر خەونێکی‌تر ببینێ ... ئەمەیە ئەنجام ... مادامەکی عیراقیەکان لەسەنگەربۆی وەستاون ... مادامەکی چۆك نادەن‌و رۆژ لە دوای رۆژ وورەیان بەرزترەو بە باوەڕی پیاوە مەردەکان دەجەنگن‌و سەرکەوتنی گەورە دەنەخشێنن ...

● **خاتوو ئیلین منشا سیامند ووتی :**

شەڕی عیراق ، شەڕی هەقە دژی ناهەق ، شەڕی رووناکی دژی بۆگەنیەتی ئێران‌و دارودەستە ژەندرمەکەی .. کە بێجگە لە زمانی خوێن بەو لاوە لە هیچ زمانێکی تر ناگەن .. بێجگە لە زمانی ئاگر بەو لاوە لە هیچ زمانێکی تر ناگەن .. بۆچی .. چونکە کە هاتنە سەر تەخت هەر بۆئەوە هاتنە سەرتەخت‌و هیچ وەختێ مەبەستیان نەبووە گەلی ئێران ئازادبێ .. یان رۆژێ لە رۆژان لەژێر سێبەری ئەو رژێمەدا بحەسێتەوە .. بەلآم رەوانیە کە ئەمە هەتا سەربێ .. چونکە ئەو رژێمە لەسەر خوێنی گەلانی ئێران دەژی‌و بڕواش ناکەم وەکو زوحاك کەمتری لێ‌بێ کە بەدەستی گەل کەللە سەری پژا .. چاوی سەربازەکان ماچ دەکەم کە سەر سنووریان پاراست‌و دەیپارێزن بە خوێن ...

● **بەرێز عبدالخالق احمد حسین ووتی :**

لە کاتێکا کە شەڕی رەوامان پێ دەنێتە قۆناغی نوێ‌وە ، دووبارە پەیمانی وەفاداری عیراقیەکان لە هەمو سووچێکی ئەم وولآتە بەرینە دووپات دەبێتەوە کە سەربازی بەوەفابین لە رێی خۆبەخت‌کردن‌و لەپال سەرکردایەتی‌و رۆلەی گەل صدام حسین ... پەیمانی وەفاداری کە سل نەکەینەوە لە مردن ، چونکە خوێن بۆ خاك‌و بەرگری کردن لە خاك شتێکی گەلێك هەرزانەو نموونەی وەفاداری رۆلەی نەتەوەیە بە خاکەکەیەوەو ئەمەش گەورەترین بەلگەی شەرەفمەندییە ..

بۆ عیراق ؟! . چونکە نیشانەی سەربلندی‌و بیناکاری بوو ، رژێمە داخ لە دلەکەی ئێران چاوی بەو تەقینەوەیە لە شارستانیەت‌دا هەلنەهات‌و ویستی ئەو عیراقە مەزنە بکاتە قوربانی خەونی رزیوی خۆی ... کەچی ئەو کورتە بالآیانە نەیان زانی هیچ هێزێك نیە لە دنیادا بتوانێ وورەی ئەم گەلە چاونەترسە ببەزێنێ ... تا گەلی عیراق دەستی خستە ملی سەرکەوتن .

● **هەروەها هاوولآتی سلام محمد ووتی :**

عیراق ، بۆ چەند جارێك دووپاتی خواستی رەوای خۆی کردەوە لە ئاشتی‌و راگرتنی شەڕدا ، بەلآم وا دیارە رژێمی رەگەزپەرستی ئێران ئەمەی بە لاوازی زانی .. کەچی هەموو دنیا لەوەدا بەردەوام رێزیان لە هەلوێستی مەبدەئی عیراق نا کە هەمیشە ویستوویە گیانی سەرکەوتن بپارێزێ .. ئەمەش لە ئەنجامی وورەی بەرزی بە چکە شێرانی عیراق کە نموونەی گەورەترین قوربانی دان بوون لە پێناو پاراستنی عیراق لە دەست گورگە هارەکانی رژێمی ئێران ، کە بەرامبەر بەسەبرو تاقەتی عیراقیە سەربلندەکان چۆکیان شکا .... سەرکەوتنیش وەك رۆژی عیراق دیارە ..

● **هاوولآتی سعد عمر ووتی :**

گەلەکەمان ، گەلی عیراق ، بەرامبەر بە تاوانە داخ لە دلەکانی رژێمی رەگەزپەرستی ئێران ، وەلآمی ئەوتۆی دایەوە کە ببێتە نیشانەی زیندوو لە پالەوانیەتی‌و فیداکاری رۆلەی نوێی عیراق کە لە پێناوی سەربلندی‌و شکۆداری‌ی عیراق دەیەها قوربانی دەداو بەرامبەر بەمافی خۆی لە مردن سل ناکاتەوە .. چونکە خۆی بە رۆلەی چیاوبیابان دەزانێ‌و چونکە هەرگیزاو هەرگیز ناکەوێ .. مادام لە سەر هەق چەك هەلدەگرێ ، مرۆڤیش لەسەر هەق شەهید بێ ، ئەمە مانای وایە گەورەترین نیشانەیەکی پیاوەتی‌و قوربانی‌دان تۆمار دەکا کە رۆژێ لە رۆژان بێ دەنگ نەبوو لە وەی رژێمێکی داخ لە دلی رەگەزپەرستی وەك رژێمەکەی ئێران ویستی دەستدرێژی‌ی بۆ بکات .

● **هاوولآتی محسن حسن ووتی :**

ئەوەی کە سەرنج بداتە رای گشتی‌ی جیهان ، بۆی روون دەبێتەوە ، کە دنیا لەگەل عیراقدایەو رۆژبەرۆژ ئەم باوەڕ پێ‌هێنانەش بە مافی رەوای قوولتر دەبێتەوە ، کەچی ئێران ، بە پێچەوانەوە ، چونکە رای گشتی‌ی جیهان ناتوانێ بەرگری لە دەستەو دایەرەیەك بکات کە لەسەر خوێنی خەلك دەژی ...

● **هاوولآتی سەعید ئەحمەد ووتی :**

ئێران بەناوی پیرۆزی ئیسلامەوە دەیەوێ کۆمەلآنی خەلك لە ئێران بچەوسێنێتەوە ، لەرێی ئەم دروشمەوەش ، ئێرانی خستۆتە داوی میحنەتی خۆی .. سەرباری ئەوەش شەڕی فەرزکردە سەرمان .. بە گەلێك تاوانی نامرۆڤانە هەلسا بێشی شەڕو دوای شەڕ ..

● **هاوولآتی ئەحمەد عبدالله علی ووتی :**

شەڕ کارێکی خراپەو مایەی مالوێرانی‌یە ، بەلکو ئەنجامەکەی لەناوبردنی مرۆڤە ، بەلآم کە رژێمێکی بۆگەنی وەك ئێران ئاشتی نەوێ‌و رقی لە ئاشتی بێتەوەو شەڕ بەم وولآتە بفرۆشێ پێم نالێ‌ی چی لەگەل دەکەی ... هەر لە هەفتەی یەکەمی شەڕەوە ئەوەمان بیست کە عیراق داوای دلسۆزی خۆی راگەیاند بۆ وەستانی ئەم شەڕە ، بەلآم رژێمە چەپەلەکەی ئێران گوێی لەو بانگەوازە مرۆڤایەتی‌یە شل نەکرد ، درێژەی بەشەڕدا ، بەلآم هەق وایە ئێستا کاربەدەستانی ئەو رژێمە لە خۆیان بپرسن .. تاکەی شەڕ ؟!

● **هاوولآتی جعفر رحیم ووتی :**

ئەو پرسیارە زۆر لە جێیە کە دەربارەی بەردەوام بوونی شەڕ لێمت کرد ... شتێکی روون‌و ئاشکرایە کە بەردەوام بوونی شەڕ لە لایەن ئێرانەوە هیچ ئەنجامێکی نابێ ، جگە لە مالوێرانی‌و کەساسی گەلانی ئێران ، کە خومەینی‌و دارو دەستەکەی رۆلەی بچووك بە زۆرەملێ دەنێرنە بەرەکانی جەنگ ، چونکە دەیانەوێ مرۆڤ لە ناوبەرن‌و خوێنی ئادەمیزادی ئێران بەفیرۆ بدەن .. ئێمەش سوپاس بۆ خواو سەرەکی فەرماندەو بازووی گەل ،توانیمان ئەو دەرسە پڕ عیبرەتە بدەینە ئێران کە پێویست بوو . بەمەش سنووری عیراقمان پاراست کە شەرەفی هەموومانە .

● **لقی هەولێر : شێرزاد**

Institut kurde de Paris

گەشتی ڕۆژنامەنووسێک

چارەکە سەدەیەک لەمەوپێش لە شاری شانغهای

■ حیلمی عەلی شەریف ■

دوای تەواوبوونی ئەو پروگرامەی لە شاری پەکینی پایتەختی چینو دەوروپشتی شارەکە بویان دانابوین دیدەنییەکی شاری شانغهای یان بۆریک خستین کە دانیشتوانی لە هەموو شارەکانی تری وڵاتی چین زۆرتر بوون ، بە دەوروپشتی شارەکەوە ژمارەیان ئەگەیشتە (١٤) ملیۆن کەس .

ئەم شارە گەورەیە جگە لەوەی بەندەرێکی گەورەی ئەو وڵاتە بوو پیشەسازییەکی پیشکەوتووشی تیدا بوو ، پیش رزگاربوونی وڵاتی چین لە ساڵی ١٩٤٩دا زور بە روونی دیمەنی سەرمایەداری یان راست شارێکی سەرمایەداری پێوە دیار بوو هەر لە پیشەسازی پاپورو بەلەمەوە.. تا پیشەسازی رستنو چنینو بەرهەمهێنانی پێویستییەکانی ڕۆژانەی خەڵکی چین . دیارە کە ئیمە دیمان جگە لە هەندی پاشماوەی سەرمایەداریتی کە دەولەتی چین خۆی ئارەزووی مانەوەی ئەکرد ، هەموو دیمەنێکی سەرمایەداری گەورەی شارەکە لە بنەڕەت هەڵتەکینرا بوو .

سەبارەت بەوەی کە ئەم شارە بەندەرەوە پیشەسازییەکی قورسو سەرمایەیەکی گەورە مۆلی تیا خوارد بوو ، سەرمایەدارە گەورە خاوەن پەیوەندییەکانی بێگانەش هەر ئەم شارەیان کردووە بە مەڵبەندی کارو رابواردنو حەسانەوەی خۆیان ، بەتایبەتی سەرمایەدارەکانی بەریتانیا . باخچەی تایبەتیان بۆ خۆیان دروستکردبوو وەهەر بۆ خۆشیان تەرخان کردبوو . هەروەها شارەکە پڕ بووە لە مەڵبەندو شوینی رابواردنی خاوینو ناخاوین . دیارە لە پاڵ ئەمانیشدا گەلیک سەرمایەداری چینی پێکەیشتووە بەڵام وەکو سەرمایەدارێکی چینی بۆی گیراینەوە ئەو نازوو رێزەی ئەوانیان تەنانە لە وڵاتەکەی خۆشیانا نەبووە..

ئەوەی لێرەدا دوای چارەکە سەدەیەک شایانی گیررانەوە بێت سەرگوزەشتەی سەرمایەدارێکی چینییە کە مرۆڤ ئەنرخێنیت لە سێبەری نیشتمانێکی زەلیلو ژێردەستەدا یان لە سێبەری نیشتمانێکی ئازادو سەربەستدا ، هەر هەمان مرۆڤ وڵاتەکەی سەربەستو خاوەن دەسەڵات بێت چۆن ئەبێتو پێچەوانەکەشی بە چ مەرەیەکی ئەبات..

دوای ئەوەی گەیشتینە شاری شانغهایو هەندیک حەساینەوە کەوتنە جێبەجێکردنی ئەو پروگرامەی بۆ دیدەنی شارەکەو جیگا شایستەکانی بویان دانابووین .

دوای تەواوبوونی ئەوە ئیمەیان بردە ماڵی سەرمایەدارێکی چینی . لە خانویەکی باشی خویدا بوو ئۆتۆمۆبێلیکی شوفەرلێتی نیوداشتی خۆی هەبوو . دوای بە خێرهاتن کردنو چای سەوز خواردنەوە کەوتە گیررانەوەی بەسەر هاتی خۆی. ئەم سەرمایەدارە کە لەشکری میللی چین لە شانغهای نزیک بۆتەوە توانیوێتی یەک ملیۆن « یەن » لەو پینج فابریقەی رستنو چنینەی هەی بووە لەگەڵ خۆی ماڵو منداڵیدا رزگاری بکاتو رای‌کردووە بۆ دوورگەی هونگ کونگو لەوێ دیسانەوە فابریقەیەکی چنینی پێ کریووەو دەستی کردۆتەوە بە ئیش‌کردنو ئیتر هەرچی سامانێکی تری هەبووە لە شاری شانغهای بەجێی هیشتووە .

سەرکردەی لەشکرە رزگارەکەی شاری شانغهاییش پیاوێکی ئازاو بە سامبووە ، ناوبانگی بەوە دەرکردووە کە لەگەڵ دوژمنانی شۆڕشی چینو سەرمایەدارە گەورەکاندا رەقو سەر سەختە بووە .

دوای رزگاربوونی هەموو چین بووە بە پاریزگاری پاریزگەی شانغهای ئیتر کەوتۆتە ئەوە سەرمایەدارە چینییە راکردووەکان ئاشت بکاتەوەو بیان گێرێتەوە وڵاتەکەی خۆیان تاکو تەرەی وڵاتەکەی خۆیان نەبنو لە زانایی‌و شارەزاییشیان کەڵک وەرگریت . ئەم سەرمایەدارە خانە خۆی یەمان یەکێک بووە لەو چینییە تەرە بووانەی کە نامەی تایبەتی لە پاریزگاری شانغهایەوە بۆ گەرانەوەی بۆ وڵاتەکەی خۆی بۆ چووە .

سەرمایەدارەکە وتی لە سەرەتاوە زۆر دوو دڵ بووم چونکە ناوی بە دڵرەقو درِ دەرکردبوو ، لێی ئەترسام ناوو ناتۆرەی خراپم لێ‌بنێتو لە ناو خەڵکیدا بم‌شکێنیت ، بەڵام لە دواییدا هەر بریام دا چی روو ئەدات با بیدات هەر چوونیک بێت لە وڵاتی خومدا بە سەربەستی بژیم لە ئاوارەیی باشترە . وتی پاریزگار هەر منی دی وەکو گوڵ گەشایەوە چونکە ئەویش زۆر باوەری نەئەکرد منی سەرمایەدار بگەریمەوە وڵاتێکی دیموکراتی میللی ناسەرمایەداری .

پاریزگار زۆر ریزی لێ‌ئەنێتو دلخوشی ئەداتەوەو پێی ئەڵیت ئەو پێنج فابریقەیەی بەجێت هیشتبوون نیوەیمان لێ‌کریوێتەوەو نیوەکەی تریان هەر هی خۆتە تا ئیستا بەوەی لێتمان کریوێتەوەو سوودیان بووە (١٦) ملیۆن (یەن) ـ ت هەیە بە ناوی خۆتەوە لە بانکی شانغهای بۆمان داناویتەوە تۆمان کردووە بە بەرێوەبەری (٥٠) فابریقەی چنینو رستن . سەرمایەدارەکە پێی ئەڵێت من موچەی بەرێوەبەری ئەم پەنجا فابریقەیەم بەسەو خانوی خوشم هەیە ئیتر هیچی ترم ناویت بەڵام پاریزگار پێی قایل نابێتو ئەڵێت پارەی خۆت لە بانکدایە ئێمە دەستی بۆ نابەین .

لە ئەنجامی دلسۆزیو تەقەللادانو بەتەنگەوە هاتنی فرمانە تازەکەی بە ئەندامی لیژنەی بەرزی ئاشتی‌خوازانی پاریزگەی شانغهای هەڵ‌ئەبژێرن .. ئنجا هەناسەی هەڵئەکێشاو سەرگوزشتەیەکی تری لە ناو بەسەرهاتی خۆیدا بۆ گیراینەوە . وتی لەم شارەدا ئینگلیزو بێگانە ئەوروپاییەکان باخچەیەکیان بۆ خۆیان ساز کردبوو لەبەر دەرگاکەیدا بە نوسینێکی گەورە نوسیبویان « هاتنە ژوورەوەی چینیو سەگ قەدەغەیە » .

هەروەها وتی ڕۆژێک لەگەڵ سەرمایەدارێکی ئینگلیزدا دەربارەی تواناو شارەزایی چینی لیمان بوو بە گفتوگو ، هەندێک گفتوگۆکەمان توند بوو تا توانی زللەیەکی لێدام بێ ئەوە دەسەڵاتی ئەوەم هەبێت تۆڵەی خۆمی لێ بکەمەوە ! چونکە دەسەڵاتی سیاسیو ئابوریو ئاسایش پاراستن بە دەست ئەوانەوە بوو . وتی بەڵام ماوەیەک لەمەوپێش دوای رزگاربوونی چین لەگەڵ وەفدی ئاشتی خوازانی چیندا وەکو ئەندامێکی چالاکی وەفدەکە چوین بۆ کۆبونەوەی ئاشتی خوازانی جیهان لە ڤیەنای پایتەختی نەمسا ..

کۆمەلیک ئەوروپایی هەر ئیمەیان دی خیرا بەرەو پیرمان هاتن و باوەشیان پیاکردینو کۆمەلیک قسەو هاواریان کرد تەنیا ئەوە تێ‌گەیشتم کە وتیان « ماتسی تونگ ماوتسی تونگ » ..

وتی ئەم رووداوەو رووداوەکەی شەنهایو باخچەکەیم بیرکەوتەوە کە لەوی زللەمان ئەخواردو لەگەڵ سەگدا نەئەبو بچینە باخچەی ئەوروپاییەوەو لێرەش هەر هەمان ئەوروپایی ریزمان لێ‌ئەگرنو بە خوشیەوە بەرەو پیرمان دینو بە خیرهاتنمان لێ‌ئەکەن . تێ‌گەیشتم ئەوەی پێشو لە ئەنجامی ژێردەستەیی‌و بێ‌دەسەڵاتیەوە پەیدا بوو بوو وەئەمەی ڤیەنا هی ئازادیو سەربەخویی‌و دەسەڵاتداریتی‌یە .

ئیتر بە دیدەنی ئەم بە ناو سەرمایەدارەو بەکردەوە ریکخەرو بەرێوەبەری (٥٠) فابریقەی رستنو چنینی دەولەت پروگرامی دیدەنی شاری شانغهای ـ مان تەواو کردوو گەراینەوە شاری پەکین . ئەمەش گەشتەکەمانی تەواو کردوو پیش ئەوەی بۆ فرۆکەخانەی پەکین بەریمان بکەنو ئیمەش ماڵئاوایی ووڵات ئاوایی لەوان بکەینو بکەرێینەوە وڵات سەرو قاتیک جلی زستانەی ژێرەوەیان بۆ هانین ، وتیان لە رێگای مۆسکووە ئەگەرینەوە وڵاتی خوتان ئیستا مانگی یانزەیە وڵاتی سوڤیەت زۆر ساردە قاتەکە بریتی بوو لە پانتولیکی بیجامە سایی بە لۆکە ناوناخن کراوو مراد خانییەکی دیسان بە لۆکە ناوناخن کراوو . ئەوی راست بێت بە زۆری ئەوان نەبوایەو لە رووباناداا نەمانیایە لەبەرمان نە ئەکرد بەڵام کە لە شاری ئیرکوسک ـ ی سیبەریا لە فرۆکەخانەکەی هاتینەخوارێ ئنجا زانیمان ئەو چینی ـ یانە چ پێش بینییەکی بایەخداریان بۆ ئیمە کردووە .

هەموو سیبەریا سەهۆڵ بەندان بوو هەر دوو شارەکەی سیبریای سەرە رێگای فرۆکەکەمان بۆ مۆسکۆ وەکو یەک خۆیانو دارو درەختودەشتو دەریان سەهۆڵ بەندان بوو . رووسەکانی ناو فرۆکەکە هەر پێیان ئەنایە فرۆکەخانەکە بە نیوەراکردن ئەچون بەرەو بارەکە تا پێیان ئەکرا پیک بەسەرپیکدا ڤودکایان هەڵئەدا هەموو پیاوی زەلامو چوار شانە ، ئەتوت لە ترشو خویدا سورکراونەتەوە ، هەر لەبەر خۆشیانەوە گرمە گرمیان ئەهات لەبەر ئەوەی لێیان تێ نەئەگەیشتم وەڵامم نەئەدانەوەو خومم تێ نەئەگەیاندن . کە گەیشتینە مۆسکۆ ئەوێش شتێکی ئەوتۆی لەگەڵ سیبەریادا لە سەرمانە گەرابووەوە ئیتر سێ رۆژ لەگەڵ رۆژنامەنووسێکی‌تردا لە مۆسکۆ ماینەوەو گەراینەوە بەغدا .

چمکێ لە مێژوو ..

لە ڕۆژگاری ساڵی ١٨٢٤دا

شاری سلێمانی

غفور میرزا کریم

کاتێ کە سلیمان پاشای کوری عبدوالرحمان پاشای بەبە ئەرکی فەرمانڕەوایی شاری سلێمانی پایتەختی میرنشینی بەبەی گرتە ئەستۆ ، سلیمانی قوڕی کلۆڵیو ناهەمواریو داماوی ئەشێلاو وەلەبارودۆخێکی دژواری پڕ لە مەینەتیدا ڕۆژگاری ئەبردە سەر ، دووبەرەکیو ناکۆکی نێوان بەبە وەتیرو شیر سواندن لە نێوان بەرەی کوردەکاندازەمینەیەکی وا لەباری بۆ دەولەتی عوسمانیو ئێرانی خۆش کردبوو کە بتوانن بەئارەزوو وەهەموەسی خۆیان دەست بخەنە کاروباری میر نشینەکەوە وەمەبەستو بەرژەوەندی تایبەتی‌یان بەجێ بهێنن تا ئاسۆی روناکیو ڕێگای سەربەستی لە میرنشینەکە لێڵو تاریک کەنو بەرەو هەڵدێری نەمان وەمایەپووچی بەرن ، وەئەم قەڵای هیواو ئومێدبەخشە بەتەپو دوکەڵی نائومێدیو سەرگەردانی بتەنێنن .

لەناوجەرگەی ئەم دووبەرەکییەو برا کوژی ، پڕمەینەتی دەستەڵاتداری ئێران توانی مەبەستو ئارەزوی تایبەتی خۆی بەجێ بهێنێ وەباڵی فەرمانڕەوایی خۆی بەسەر وڵاتدا بکێشێ کە لە ئەنجام دا توانی هێزێکی سپاهی راکێشنێتە ناو شاری سلیمانی‌یەوە .

لەم ڕێگەیەوە کاربەدەستانی ئێران توانیان جێ‌پێی دەستەڵاتداریان قایم کەنو بکەونە هەڕەشەو گوڕەشە کردن لە دەولەتی عوسمانی وەبەرژەوەندەکانی . بەم چەشنە شازادەی کرمنشاه محمد علي میرزا کەوتە پیلان گێڕانو نەخشە کێشان بۆ پێکاندنی ئاواتی تایبەتی .. وەڕاپێچ کردنی میر نشینی بەبە بۆ جێبەجێ کردنی بەرژەوەندییەکانی وەدژایەتی نواند بەرامبەر دەولەتی عوسمانی .

شیاوی باسە هێزی سپاهی ئێران کە بەسەرکردایەتی سەرتیپ محمود خان بوو کەهەوارگەی داگیرکەری لە شاری سلیمانی‌دا دانابوو بریتی بوو لە ٤٠٠ سەربازو ٨٠ تۆپ ، پێنج تۆپی ئاسایی‌و دوو تۆپی هاوەن.. ئەم لەشکرە هەرچەندە کەم‌ـ بوو وەڕەزامەندی سلیمان پاشاشی لەسەر بوو (بە نیازی کەڵك وەرگرتن لەناکۆکی هەردوو دەولەتی بێگانە بۆ سودی میرنشینەکە) بەڵام لەگەڵ ئەمەش‌دا بەلەشکرێکی داگیرکەری ڕەزاقورس ئەهاتە بەرچاو وەلەنرخی سەربەستی وەسەربەخۆیی میرنشینی بەبەی کەم ئەکردەوە وەزیانی بەقەوارەی نەتەوایەتی ئەگەیاندو باری کۆمەڵایەتی خەڵکی گران ئەکرد وگیروگرفتێکی تری ئەخستە سەرباری کێشەو گیروگرفتەکانی کۆمەڵ وەبەرەو قوڵترو دژوارتر ئەیبرد . بێ‌گومان بوونی لەشکرێکی بێگانە لە سلیمانی‌داو خۆژیانیان بەسەر وورگی کۆمەڵانی خەڵکی‌یەوە سەرباری خەرجو باجدانیان بە ئێرانیەکان لەگەڵ داماویو هەژاری دانیشتوانو داکەوتنی نەخۆشی تاعون لەگەڵ دەردی برا کوژی ، ئەم دەردو بەڵاو دیاردە کوشندانە بەچەشنێ دەمیان لە ژیانی کۆمەڵایەتیو ئابووری ژەنی بوکە بارودۆخی کۆمەڵی بەیەکجاری ئاڵۆزاند بوو وەکۆمەڵانی خەڵکی سەرجەم خستبوە ناو دەریای کوێرەوەری کلۆڵیو داماوی دواکەوتنەوە .

بەراستی خەرجو باجی نارەوا بەجاری پشتی کۆمەڵانی خەڵکی شکاندبوو نەخۆشی تاعونیش خەڵکەکەی بەمەرەیەك بردبوو کە لەترسی گیانو مردن سەری خۆیان هەڵئەگرت کام جێگاو مەڵبەند سەختبوایە روویان تێ ئەکرد بۆیە بەناچاری بەرەو رەواندوز ، کرکوکو هەولێرو موصڵەوە ئەچونەوە بڵاو ئەبونەوە .. چۆڵ پەرستی‌یان هەڵئەبژارد ،ئەم داماویو هەژاری باری ناهەمواری وڵاتە گەریدەی بەناوبانگی (فریزەر) خستە سەرباوەرێك کە ژمارەی دانیشتوانی سلیمانی لەم ڕۆژگارەدا بە هەزار خێزان دابنێ کە ئەگەر هەر خێزانیك لە پێنج کەس پێك هاتبێ .. ژمارەیان ئەگاتە پێنچ هەزار کەس واتە بەمەزنەی فریزەری گەریدە ئەو کاتە دانیشتوانی شار ژمارەی هەر پێنچ هەزار کەس بوو .

دیارە ئەم بارە کوڕە پڕ مەینەتیە لە ناخەوە دڵودەرونی کۆمەڵانی خەڵکی ئەهەژان ، هەستو هۆشی رابووردووی پڕشنگداری ئەبزواندو ڕۆژانی سەرکەوتن و بەختەوەری دەوری عبدالرەحمان پاشای بابانی بەبیر ئەهێنانەوە ، ئەو ڕۆژەیان بەیاد ئەکردەوە کە شۆڕە سوارانی بەبە دوانزە سوارەی مەریوان ، دوانزە هەزار لەشکری ئێرانیان تەفروتوناکرد ئەو کاتەی کە سنوری میرنشینی بەبە لەسەرێکەوە لەسەر دەشتەوە درێژ ئەبوەوە بۆ کفری وەلەسەرێکی تریشەوە لە کۆیەوە دەستی پێ‌ئەکردو ، لە شاری بانە تەواو ئەبو هەروەها کۆمەڵانی خەڵکی لەم بارەئاڵۆزوو ناهەموارەدا ڕۆژانی دوو بەهاری ئەو کاتەیان بیر ئەکەوتەوە کە ئاشتیو هێمنیو دادپەروەری بەچەشنێ باڵی سپیو رەنگینی بەسەر سەرتاپا وڵاتی بەبەدا کێشابوو کە ئەگەر مرۆڤ بەتەشتی زێڕەوە بسوڕایەتەوە بەدەستو دەری وڵاتدا کەس نەبوو .. لێی‌بپرسێ بۆ کوێ ئەچێ ؟.

یاخوا نەخواستە دەستێکی بۆ ببرێ ، یا بڵێ ئەوە چی ئەکەی ؟

بەواتایەکی تر ئاشتیو هێمنیو دادپەروەری بەرەنگێ وڵاتی گرتبووەوە کورد واتانی گورگو مەڕ پێکەوە ئاویان ئەخواردەوە فریزەری گەریدە بەروونی ووردی بیروڕای دانیشتوانی سلیمانی هەر لە پاشاکانەوە تا ئەگاتە سەر مرۆڤێکی ئاسایی لەم بوارەدا دەرئەخاو پیشان ئەدا جگە لە باری کلۆڵیو هەژاری کە کۆمەڵانی خەڵکی تیا ئەژیان ، بیروڕای خەڵکی دەربارەی ژیانی ئەو سایان رابووردووی پرشنگداری کۆنیشیان بۆ دەرئەخا . دەڵێت هەرکەسێکت بگرتایەوە لێت بپرسیایە بەووردی بەراووردی هەردوو چەرخو کاتەکەی بۆ ئەکردیو بۆ خوزگەی بەو ڕۆژە ئەخواست کە شورەسوارانی بەبە جەولاتیان بە وڵاتدا ئەکرد گیانبازیان لەگەڵ شیرو تیردا ئەکرد ، ڕێچکەی سەرکەوتنیان ئەشکان ، سەرکەوتنی مەزن وەدەستکەوتنی پیرۆزیان بەنوکی سنگی بەدی‌ئەهێنا. وەبۆ لوتکە بەرزیو پێشکەوتن تەکانیان ئەنا هەمیشە بەهەناسە ساردییەوە داخی‌دڵیان بەبا ئەدا ڕۆژی روناکیو بەختیاری کۆنی‌یان بەیاد ئەکردەوە بۆ ئەو ڕۆژە ئەگریان کە تیایا راووشکارو سەیرانیان ئەکرد کە چەرخی چەپگەردی ئەمڕۆی لی‌کردون بە شەوەزەنگو دۆزەخ بەدڵ‌تەنگیەوە ئاخو ئۆفیان هەڵئەکێشاو ئەیان ووت ... ئەمڕۆ ئەوەی دوانزە سوارەی مەریوانو شۆڕە سوارانی ئازاو دلێری بەبە زۆربەیان قەلاچۆکراون یا سەری خۆیان هەڵگرتوەو لە دەرەوەی وڵات چۆڵ‌پەرستی ئەنۆشن ، یا بەناچاری چەکیان فڕێ داوە وەبەدوای نان پەیداکردن و خاوخێزان بەخێوکردندا وێڵن ، ملیان بۆ کشتوکاڵ بۆ جووت کردن راکێشاوە .

(فریزەری) گەریدە بەباشیو دروستی بەسەر دەوری لێ‌هاتوویی‌و شارەزایی پاشاکانی بەبەدا هەڵئەدا بەووردیو جوانی‌و زانایی‌و دانایی پاشاکان لە مەیدانی هوشیاری .. دنیادیدەیی‌و تاقی‌کردنەوەی ژیان یان دەرئەخا .. پێشانی ئەدا کە تاچرادەیە لەکیشە دەولەتانی ئەوسا شارەزابوون ، ئەگێرێتەوە وەدەڵێت : ئەم پاشابانە بەووردی باسی بارو دۆخی روسیاو ئینگلتراو بابالعالی

بروانە ل ٧

نەقشبەند

هوزانا نوردین بریفکی یا نەپرنڤکری

■ سەگڤان یوسفی ■

لسەر بەرگێ دەستنڤیسا مە هوزان ژێ وەرگرتی نڤیسییە « کشکول » کو تێدا چەند هوزانێن هەمی رەنگن یێن « نورددین بریفکی ، فەقی تەیران ، و مەلایی باتەیی » هەر وەسا خودانێ دەستنڤیسێ ژی روژ ژمێرێن خو یێن دارشتین لسەر پەرێن وێ .. ئێ ئەڤ روژ ژمێرە نە گەلەك کەڤنن کو ژبەری (٤٠ ـ ٥٠) سالان هاتینە نڤیسین . دەستنڤیس « محمد امین قاسم شێخ یوسف » بدەستێ خو نڤیسییە .. لاپەرێن وێ هژمار یێن دانایێن سەر ، ل لاپەرا ٣٣ ژێ هوزانا (نەقشەبەند) یا شێخ نورددین بریفکی ڤەهاندی .. ژ بەری هوزانێ دبێژن :

« المنقولة من ملا خلیل جلکی من بامرنی نقلت هنا فی یوم العید الاضحی ثانی یوم . ساعة خامسة من نهار ١٣٥٦ هـ » و ئیمزایەکی بناڤێ محمد امین . و لدیڤدا ئەڤ هوزانە دیت :

خاکی جەننەت بەحر رەحمەت تەخت پایێ نەقشەبەند
فضل نعمەت جەد حرمەت دەر سنایێ نەقشەبەند

مسك و ئەخضەر دور ژان و رسیم ئەلماس
سور گولا ئال ئال ئەظهر کیمیایێ نەقشەبەند

عەنبەرا بێهنا گولاڤێ سور گولا ئال ئال دناڤێ
هەر سحەر تێیە سلاڤێ خاك پایێ نەقشەبەند

هەر سحەر تێیە وجودی مەشعەلەك عەینی شهودێ
رەقصی دەوران سجودێ تێت سنایێ نەقشەبەند

رەقص دەوران چەرخ دەوران جەزب لمعلان من تو پایێ
نەقشەبەند

طوطیا چەشم دکورم زوهریا قەلبێ ستورم
ئافتایێ « ئیورم رهنمان » نەقشەبەند

خادم شاهێ جیهانم هەم چنینم ئاستانم
گەر قەبولکت دەرگەڤانم نوردینێ نەقشەبەند

Institut Kurde de Paris

گەشتێک بە ناو جەنگەڵ ووەرزەکان

■ د. نافع ئاکرەیی ■

بەشی سێیەم

ئەبێ دان بەوەبنێین کە جەماوەری شیعری ئێمە لە ڕۆشنبیرەکانی چینی بورژوای بچوکن ، نە لە بەر ئەوەی چینی چەوساوە ـ جوتیارو کرێکار ـ ئەم شیعرە ناخوێننەوە ، یا پەکیان پێ نی یە بخوێننەوە ، یا لە بەر ئەوە کە شاعیران لەم چینە بورژوازیەنو پەیوەندی ئایدلۆژی یان بەم چینەوە هەیە ... نە لە بەر ئەم هۆیانە بەڵکو لەبەر ئەوەی کە شیعری ئێمە لە ڕێبازەکەی دا بورژوای بچووکە .

« کە ئەم شتە دەڵێین ، پێویستیمان بە نموونە هێنانەوە نی یە چونکە مەسەلەکە لە شەپولی ڕێبازەکانی هونەری و ئایدولۆژی و شێوەکانی دەربڕین دا ئاشکرایە ... دیسان لە ڕووداوەکانی هونەری تردا » ، کە چی ئەم شتە ئەوە ناگەینێ کە قەسیدەی نوێ لە سەر هێلەکی ڕاست ڕۆیشتوەو پەرەی سەندوە .

ئێمە دەزانین و وەها زانراوە کە قەسیدەی نوێ لە چلەکاندا بە سەرەتاو دەستپێ کردنێکی رومانتیکی دەستی پێ کردوە .. بەڵام رومانتیکیەتێکی تورەو یاخی بو ... ئەم یاخی بوونە ژی یاخی بوونێکی بورژوای بچوک بووە دژی واقیعەکەی لە سیاسەت و ئابوری و سیکس و کۆمەڵایەتی داو . لەگەڵ هەڵچوونی بزوتنەوەی ئازادیخوازی میللی و نیشتمانی و توندبوونی جووڵانەوەی خەبات دژی کۆنەپەرستی و دەرەبەگی و ئیمپریالیزم ـ لە پەنجایەکاندا ـ قەسیدە بە تەواوی ڕێبازی خەباتی گرتە بەرو لەگەڵ بەرەی تێکوشاندابوو .. کە چی لەگەڵ ئەوە ژی دا کە زۆر کەم و کوورِی لە ئاڤاهیەکانی جوانکاری و سادەی چارەسەرکردنی بابەت لەم قەسیدانەدا هەبوو ... بەڵام ئەم قەسیدەیە نێزیکی هیوا و هیڤیەکانی جووڵانەوەی جەماوەری خەباتگێربووە ـ کرێکارو جوتیارو ڕۆشنبیرەکانی پێشکەوتنخواز ـ بۆ ئەوەی لەگەڵ تێروانین و هیڤیەکانی بورژواوو شۆڕشگێری ئەو بێ . هەر لەگەڵ ئەوە ژی دا کە هیچ کاتێك دوور نەبووە لە ڕۆشنبیری و ڕەوشتی ئەم نمونانە .. لە پاش شۆڕشی چواردەی تیرمەهی سالی ١٩٥٨، قەسیدەی نوێ هێلی خەباتگێری خۆی پاراست و پەیوەندی خوی لەگەڵ جەماوەری ڕەنجدەر بۆ ماوەیەك بەردەوام کرد ... پاشان ئەم هێلە لەگەڵ شکاندنی ڕێبازی نیشتیمان پەروەری و دیموکراسی شۆڕشی چواردەی گەلاوێژو دابەشبوون و ناکۆکی هێزەکانی میللی و نیشتیمانی لە نێوان خویاندا .. هیچ کاتێك وەك شەستەکان قەسیدە خوی تەنها و رووت نەدیتوە .

ئێمە ژی حەز دەکەین بروامان بە ئاخوتنی گەلێك کەس بێت کە دەڵێن :ـ

« قەسیدە لە جەماوەری خۆی دوور نەکەوتوەو جەماوەرەکە هەر مەزنتر دەبێت ... » کە چی ڕاستی یەکە بەداخەوە وا نی یە ... ! هەر لە بەر ئەوەی بازنەو چغزی قەسیدە تەنگ دەبێ و تاکو تەنهایی لە دەوروبەری دا سەنگەر دەگرێت ... ئەمە ڕاستی یە .. !! چونکە گەرانەوەیەکی رەخنەگری بۆ واقیعی قەسیدە لە سەرەتای شەستەکاندا تا ئیمرو کە زۆر باس و دەمەتەقەو گفتوگۆ لە سەر کراون ئەم ڕاستی یەی ڕۆشەندەکا .

بێ گومان قەسیدەی نوێ لە چاو پەنجاهەکان گەلێك پەرەی سەندوە .. چونکە بزوتنەوەی خەباتی نیشتیمانی و ڕۆشنبیری لەم کاتدا پەرەی سەندوە ، کەچی لەگەڵ ئەوە ژی دا کە قەسیدەی نوێ زیاتر لە تەنهایی دا ماوەتەوەو دیارە ژی لە کەمی جەماوەرەکەی کە لە چەند ڕۆشنبیری وا زیاترنین کە پێویستی و دەردراوەکان و هیڤی و ئومێدەکانیان لەگەڵ بورژوای بچووکدان ، بەڵام بۆ ... ؟! بەرای من .. سەرکەوتنی بورژوای بچووك و ناوەندی پیشەسازی و بازرگانی ڕۆشنبیر پاش شۆڕشی تەمووزی ١٩٥٨ و تێکهەڵبوونی پەیوەندیەکانی ئەم جەماوەرە ، وای کرد کە بارو زوروفێکی مێژوویی نوێ دروستبکا کە ئەم هەموو گورِانانە دەکەونە ڕێگایاندا ... ئەمانە لە لایەکەوە وایان کرد کە پەیوەندیەکانی خەبات لە نێوان هێزە نیشتیمانیەکاندا بێ هێزو تێك بچێت و لەلای دوەمەوە وایان کرد کە ڕۆشنبیری ڕێبازی خۆپەرستی پەیدابکا ... تا وای لێ هات .. هیڤی و ئومێدی تورەڤان هەر بۆ خوشی ی تاکە کەسێك بێ نە بۆ کەمەل بێ .. ! پاشان ڕۆشنبیری بووە ڕێگایەك کە هیندەك کەس نان و پارە پێ پەیدابکەن و لەو ئاستە دەرچوو کە ڕۆشنبیری ڕێبازێکی ڕوشەنکردن و روناکی بێ تەنانەت لەگەڵ تێگەیشتنی پاسایەکانی هەستی مێژوویی و گۆرانکاریەکانی کۆمەلایەتی دا .

لەگەڵ ئەوە ژی دا کە گۆڕانی شۆڕشگێری و دەسکەوتەکانی پێشکەوتنخوازی کە لە پاش شۆڕشی تیرمەهی سالی ١٩٦٨ . هاتنە دی .. وابزانم دەبوا ئەو شتانە وایان کردبا کە شیعرو جەماوەری راستەقینە یەکتریان بگرتایەو پەیوەندیان زیاتر بوایە . بەڵام پاشکەوتنی واقیعی ڕۆشنبیری و کۆمەڵایەتی و جیاوازی مەزن لە نێوان ڕۆشنبیری شاعیرو ڕۆشنبیری چینەکانی گەل و دیسان نەریت و رەوشتەکانی ڕۆشنبیری و هونەری کە لە میشکی شاعیردا لەنگەریان گرتوەو لە سەنگەردان لەگەڵ هیندەك هۆی تر ژی ... هەموو ئەو شتانە ماوەی ئەوەیان نەدا کە نێزیك بوونەك لە نێوان شیعرو جەماوەرەکەدا پەیدابکا . ئێمە مەبەستمان ئەوە نی یە کە گوایە شیعری نوێ باسی مەسەلەو بابەتەکانی جەماوەری چەوساوەو ڕەنجدەر ناکا ، بەڵام ئێمە باسمان باسی جەماوەری شیعرەیە ... کێ دەخوێنێتەوە ... ؟ کێ لەگەڵ ئەم شیعرەدا جۆش دەخوا ..؟ کێ لەم شیعرە تێدەگا ..؟ کێ مەسەلەی خۆی تێدا دەبینێتەوە .. ؟ تا ئەگەر تێدا دیتەوە ...! ئایا تێدەگا ... ؟!

ئایا وا دەبینێ کە شاعیر هەڤال و هاورێی خویەتی و لە گیروگرفتەکانی دا هاوبەشی دەکا ... ؟ یان وای دەبینێ کە شاعیر وەك مامۆستایەك لە بەرزی ئاخوتن لەگەڵ دەکات ... ؟

ئەمە ڕاستی یە کە شیعری ئێمە جەماوەری ڕاستەقینەی خۆی نەدۆزیتەوە ... مەبەستم ڕەنجدەرانە ـ کرێکارو جوتیارو کاسبکارو خاوەن پیشەکان ... ! یان هەر نەیتوانیوە لە نێوان ئەوانەدا جەماوەر بۆ خۆی پەیدابکا .. !!

شیعر وەك کارێکی ژیرانەو ئاقلانە لەگەڵ هەست کە بە زمان دردەبرێت . لە ڕێبازی بورژوای خۆی دا ... هیچ گوێگری بورژوازی ژی بۆ خۆی نەدیتەوە ، لە بەر ئەوەی بورژوازیەکان بە زمانی شیعر نائاخڤن ... زمانەکی تریان هەیە ... ئەگەر هیندەك بێنە دەوری شیعرو پێ شاد بین نە بۆ ئەوەیە کە شیعرە ، بەڵکو بۆ هیندەك ئارمانج و مەبەستی دوور لە شیعرە . هەر وەك وا دەبینرێ کە شیعر شتێکی رازێنەرەوەیەو ئەبێ خۆیانی پێ برازیننەوە یان پروپاگەندەیە کە دەبێ بە تەواوبوونی مەبەستی بەکارهێنانی کارەکەی تەواو بێ ... لە بەر ئەوە لێرەدا شیعر دۆڕاوە ... چونکە شیعر بۆتە شیعرەکی بێ جەماوەر .

● گرینگی کارابوونی روخسار :

تێروانینەکی وا هەیەو زۆر کەسیش بروایان پێ یە ، ئەو ژی دوورخستنەوەو بێ بەهاکردنی روخسارە ... لە نێوان نووسەرو رەخنەگرەکانی کۆمەلایەتی و ئەوانەی کاری هونەری تەنها بە روخسار دەناسن جیاوازی یەکی مەزن و دووبەرەکی یەکی گەورە هەیە ، چونکە لەو کاتەی نووسەرو رەخنەگرەکانی کۆمەڵایەتی و ئەخلاقی هیچ گرینگی بەروخسار نادەن جگە لەو چەندە نەبێ کە خزمەتی بابەت و بیری مەسەلەکە بکا ، لە بەر ئەوەی وا بیردەکەنەوە کە روخسار بۆ هەڵگرتن و پاراستنی بیرو بابەت قاپ و ئامانە ، کە چی نووسەرانی فۆرم و روخسار وا بیردەکەنەوە کە ئەوان دەمراستی کۆمەلایەتی و ئەخلاقی نین و گرینگی مەبەستیان بە هونەرو جوان کاری یە تەنهاو روخسار بەشتێکی پیروز دەناسن لە سەر حیسابی ناوەرۆك ... ناوەرۆك لە لایان گرینگ نی یە ... بیرو بابەتەکان زۆرن و لە بەر چاو و دەوروبەری خەڵکدا بەلاڤەو دانراون ... گرینگ روخسارە ... لە سەر ئەم بناغەیە هەڵسەنگاندنی سەرکەوتنی تورەڤان و هوزانڤانان دێتە بەر چاو ... لەم ڕێگایەدا خەراپەی ئەم کەسانە بەرامبەر بە روخسار دەبینین ... لە بەر ئەوەی زیادپێداگرتن لە سەر پیروز کردنی شتێك وەکو زیاد پێداگرتنە لە سەر بەجێ هیشتن و بە پشت گوێ خستن یەتی .. دیسان وا دیارە دەکەوێ کە بە چاکی بەهای شت نەزانن .

● چون روخسار کارا دەبێ ... ؟ :

«بریخت جارەك نووسیویتی کە تەعلیق لە سەر ڕێبازی روخسار دەداو دەڵێت : « شتێکی چەوت و بێ بەهایە ئەگەر یەکێك بلێت روخسارو پەرەسەندنی روخسار لە هونەردا هیچ گرینگی یەکی نی یە ، بەڵکو بەبێ نوێ کردنی روخسار ، ئەدەب ناتوانی بابەتی نوێ ، یان تێروانینی نوێ بۆ کۆمەڵگاکانی نوێ بە جەماوەر پێشکێش بکا .. ئێمە خانوەکانمان ئاڤادەکەین بە وێنەیەکی جیاواز لەگەڵ چەرخی « ئیلیزابیث » ... دیسان شانۆی ئێمە جیاوازە لەگەڵ شانۆی کۆن و ئەگەر ئێمە حەزمانکردبا لە سەر ڕێرەوو پروگرامی « شکسپیر » ئاڤابکەین ئەبێ هۆیەکانی جەنگی یەکەمی بگەڕێنینەوە بۆ حەزی تاکە کەسێك کە ئەو ژی « قەیسەر ویلهلم »ە ، کە چی ئەمە شتێکی بێ ماناو بێ بەهایە .. هەروەها شتێکی هیچە ئەگەر ئێمە تێروانینەکی نوێ لە جیهانەکی گورِاودا قەبول نەکەین ... هەموو شتێك بەس بۆ پاراستنی ڕێبازێکی ناسراو لە ئاڤاکردندا ... کەچی مەسەلەکی چەوتە کە فەرزو پێداکوتانی هیندەك بابەتی نوێ بە سەر روخساری کۆندا بکەین و بلێین نوێ کردنەوەیە ... ! شتێکی ئاشکراشە کە ئێمە ئەبێ بەرگری لە نوێ کردنەوەکانی بێ مانا بکەین لەو کاتەدا کە مرۆڤایەتی پێش هەموو شتێك پێویستی بەوە هەیە کە خاك و خۆڵ لە سەرچاوەکانی دا لابدا ، هەروەها ئاشکرایە کە ئێمە نابێ بگەرِێینەوە سەر بابەتەکانی پێشوو کە چی ئەبێ ئێمە پێشکەوین بۆ نوێ کردنەوەکانی راستەقینە ، چێ نوێ کردنەوەی گرینگ لە دەوروبەرماندا هەیە .. ؟ چون هونەرمەندان ئەتوانن بە ئامیرو شێوەکانی کۆنی هونەری هەمویان وێنە بگرن و دەری ببرِن ... ؟ ئەگەر روخسار نوێ بێ ئەوە دەگەینێ کە بابەت و بیرو تێروانینەکی نوێی تێدایەو ئەگەر روخسارە نوێ و بە وێنەیەکی تەواوو کاریگەر نابێ بەڵام ئەوە ئەوە دەگەینێ کە بۆ گەهاندنی بیرو بابەتەکانی نوێ بۆ جەماوەری پێویستی بە روخسارێکی نوێ هەیە .

هەر لە بەر ئەوە گرینگی کارابوونی ئەم مەسەلەیە مانای ئەوەیە کە :

١ ـ بە بێ روخساری نوێ ... توانای پێشکێشکردنی بیرو بابەتی نوێ بۆ جەماوەرەکی نوێ و بە وێنەیەکی تەواوو کاریگەر نابێ بەڵام ئەوە ژی مانای ئەوە نی یە کە کارەساتێکی هاوچەرخ ناتوانرێ بە وێنەی مەلحەمی کۆن پێشکێش بکرێت .. کە چی ئەمە شتێکی پرماندوبوون و کات بە فیرودان و پر خەندە دەبێ ..

٢ ـ شتێکی ڕاست نی یە کە ئێمە بیرو تێروانینەکانی نوێ وەربگرین کە چی لە ناو قالبەکانی روخساری کۆندا دابنێین ، هەروەها ئەمە ژی ئەوە ناگەینێ کە ئێمە روخسارو فورمەکانی کۆن بە پشت گوێ بێخین ، چونکە ئەز ژی پارچەو بەشێکن لە کەلەپووری ڕۆشنبیری و جوانکاری وەك بیرو بابەتەکان ... کە چی لەو کاتەی بە کار دینرێن بە بێ زیرەکی و چالاکی وا بزانرێت کە هێشتا بە توانان لە مەجالی داهێنان و پەرەپێدانی شێوەکانی نوێ .

٣ ـ ئەگەر ئەم شتە ژی ئاشکرابێ کە ئێمە ناتوانین لە سەر بابەتە کۆنەکان بوەستین جگە لە وەستانێکی بیرکردنەوە بۆ یارمەتی دانی چارەسەرکردن یان بۆ دەربرِین لە باس و خوازە هاوچەرخەکان .. ئەبێ پێشکەوتنمان بۆ ناو ئەو بابەتە کۆنانە هەر بۆ دروستکردن و خولڤاندن و نوێ کردنەوە بێ ، یان بۆ نواندنی گیروگرفتەکانی سەر دەمی ئێستامان بێ .. دیسان لە مەجالی روخسار .

دروستکردنی درامایەك لە سەر پاسایەکانی ئەرستو نەك تەنیا خەندەدار نابێ بەڵکو زۆر ناشیرین ژی دەبێ ، لەبەر ئەوەی هەموو دەسکەوتانەی نووسەرانی دراما کە صەدەها ساڵ وەدەست هێناون ، لادەبا و بە پشت گوێ دێخێت ئەوەو زیاتر لەوە خۆبەستنەوە بە وەحداتی کات و جێگاو رووداو ... لە چەرخێکدا مرۆڤ هەزارەها میل و صدەها هیکتار دەبرێ و دەهەها بابەت دروستدەکا یان ژی دەهەها رووداو بەسەردادێن لە کاتێکی بچوك و کەمدا ... ئەم شتە ژی وردبوونەوەی دەوێ ... ئەگەر نە .. بێ گومان دەگەینە بێ بەهایی و هیچی ...

● گرینگی نوێبوونی روخساری دراما :

لە درامای نوێ دا ئەوە ناگەینێ کە ئێمە حەز لە بێ گومانی و سووربوون لە سەر هاوچەرخیەتی خۆمان دەکەین ، بەڵام مانای ئەوەیە کە ئێمە تا ببین بە منال و زاروکی ئەم چەرخە .. چەرخی زانست ـ ئەبێ تەعبیر لە جولانەوەی چەرخ و کاتی چەرخ بکەین ... هەر ئەو هێندە بەس نی یە کە بە دوای پشکنینی وەڵامی پرسیارەکانی چەرخدا بگەرێین و بسوورێنەوە لە مەجالی رووەداو بیرەکاندا ، بەڵکو ئەبێ شێوەو تەکنیکی نوێ پەیدا بکەین بۆ وەڵامی ئەم پرسیارانە ... یانی ئەبێ ئێمە تەنها هاوبەشی کاریگەر نەبین لە دەربرِین و ئاراستەکردنی گیروگرفتەکانی چەرخدا بەلکو ئەبێ ئێمە هاوبەشیمان لە شێوەی پێشکێش کردن و تەکنیکی ئەم شێوانە بە وێنەو تەکنیکی نوێ و پەرەپێدراودا هەبێ .

ئەمە ژی بۆ ئەوە نی یە کە شێوەکانی ئێمە سەرسورێنەرو راکێشەرین ، کە چی ئێمە بروامان وایە کە میشکی ئەو مرۆڤەی حەز لە بیری نوێ دەکا یان لە وەی دەگەرِێ کە گیروگرفتی نوێ بدوزێتەوە ... بێ گومان ئەبێ بە شێوەی نوێ بگەرێ و بدوزێتەوە بۆ دەربرِینی ئەم بیرو گیروگرفتانە ... لە بەر ئەوەی ژیری مرۆڤ کە بیردەکاتەوە ... هیچ کاتێك بیر لە نەمان ناکاتەوە ... لە خیلالی ئامێرەکانی زمان .. وێنە بیردەکاتەوە ، ئەمە ژی ئەوە دەگەینێ کە ئامێرەکان قاپ نین و ژیرو عەقل و بیرەکانی دروستکراو تێدەکرێن ... ئامێرەکە

بروانە ل ٧

شەری مەوئیرانی

■ محەمد نوسمانا ■

شەرێ مەوو ئیرانێ
مەوو خەلکێ جهانێ
هەمیا پێکڤە زانی
سەرێ چار سالانە
شەرێ مەو وانە

* * *

هندیدکن هاوار لخلکێ
وعالمێ بسکنینن شەرێ هەنێ
ئەف مەجووسییێت هەنێ
گوهـ نادن .... کەسێ
چنکو دل بێڤە نینە بکەسێ

* * *

سەرێ چار سالانە
شەرێ مەووو وانە

* * *

پێکڤە هلگرن چەکا
هەرن شەرێ وا
بگرن چەپەراو سینگێ وا
هەندی دکوژن شوا
تژی عەردی کرن تەرمێ وا

* * *

سەرێ چار سالانە
شەرێ مەووو وانە

* * *

کورد هەمی مێروشێرن
وەختێ دکەڤن چیا وان دهێرن
ژبەرمافو حەقێ خو وەرگرن
هوین هەمی وەرن بەرێ خۆبدن
کائەو چکارو شەرە دکوژن

* * *

سەرێ چار سالانە
شەرێ مەووو وانە

هەی یارمن

■ مسعود حسێن بۆتانی ■

... هو یارا من
ـــ بەفرو کەڤی
دوو چاڤێت من وێنە گرن
وێنێ تەبێ تازە گرتی
مینا هەیڤا چاردە شەڤی
هەر دوو چاڤێت پانو فرەهـ
خو کرینە مێرگ و زەڤی
وەکی مەستا
لێ بکەی دیلانو سەما
تێدا بمینی وژێ نەرەڤی
گەر جارەکێ هزرا تەکر
دلێ سوتی
ژچهـ لڤلڤی
دا ژدوو چاڤا بێیە دەرێ
ئو دەرکەڤی
ژدل ببینم بەژن و بالێ
ڤینا دلی وهەر دوو چاڤا
جارەکادی
هێدی ـ هێدی
سویند بوتە دخوم
بخودێ ـ بخودێ
گەر برێژن هزار روندك
ژ چاڤێت من
تو دێ مینی و ژێ ناکەڤی
تو دێ مینی وژێ ناکەڤی

● سەرنج ●

لە ژمارە (٤٥٠)ی رۆژنامەکەماندا وتارێکی مامۆستا محمد ئەمین هەورامانی بلاوکرابویەوە بە ناونیشانی [سەرگوزەشتەی (هاوار)و بەرهەمی (کاکەیی)] لەبەرئەوەی پێشەکیەکەی هەندێ هەلەی تیا بوو ئەوا دەقی پێشەکیەکە دووبارە بلاوئەکەینەوەو ببوورن .

■ هاوکاری ■

وا هاتە پێشەوە ، بە زۆرە ملی ، لە بیارەوە کە جێگای دایکزادمە ـ بۆ مامۆستای قوتابخانەی سەرەتایی هاوار ـ بەتەنیا بۆ فێرکردن و پەروەردەکردن و بەرێوەبردنی چوار پۆل ، بۆ دێی (هاوار) نێردرام .

هەر لەبەرئەوەی زۆربەی وەختم ، بەیانیان و ئێواران ، لەگەڵ قوتابی یەکانی دا ، بەسەر دەبرد ، توانیم ئاواتی پیرۆزی مامۆستایەتی خۆم ، جێ بەجێ بکەم ، کە ئەویش ئەوە بوو ، هەندێ قوتابی باش و لێهاتووم پێ گەیاند کە ئەمرۆ ، بوون بە هەوێنی خوێندەواری و شۆلەی بلاوکردنەوەی رۆشنبیری ، لە ناو کاکەیی ی ناوچەی شنروێ (هاوارو هەوارە کۆن و دەرەتوێ و مۆردین)دا .

مانەوەم لە دێی هاوار ، بۆ ماوەی سێ سالێ یا بگرە ، نەختێ لەوە زیاتر ، وەك مامۆستای قوتابخانەی سەرەتایی لە نێوان سالانی (١٩٥٦ ـ ١٩٥٩)دا ، بوو بە هۆی پەیداکردنی جۆرە پەیوەندی یەکی بەتین لەگەڵ زوربەی زۆریاندا ، کە ئەمەش ، بێگومان ، یاریدەی تەواوی ئەوەی دام ؛ کە زۆر شارەزای هەڵس و کەوت و رەویەو رەوشتی پاك و بێ گەردو بێ دەست هەڵبەستی ئەو خەڵکەو لە هەموو روویەکەوە ببم .

Institut kurde de Paris

ئیدیۆم لە زمانی کوردیداو چەند سەرنجێك

■ عبدالقادر عزیز سعید ■

ئیدیۆم لــە زمانی کوردیدا کتێبێکی بەنرخی مامۆستا ((جلال محمود علی))یە لە ســـالی ١٩٨٢ چاپکراوە شوێنێکی تایبەتی لە کتێبخانەی کوردیدا گرت . پیرۆزبایی لە کاك جەلال دەکــەین بۆ ئــەو هەوڵو تەقەلایەی بۆ ڕەنێوهێنانی ئەو کارە بەنرخەی داوە چونکە کتێبخانەی کوردی بەشی فۆلکلۆر کــەم دەرامەتە لەو لایەنەوە .

« ناتوانین بلێین تا ئێســـتا ، لێکۆلینەوەمان زۆرە دەربارەی ئەدەبو زمانی کوردی .

لە ڕاستیدا لە چەند کتێبو وتارێك زیاترمان نی‌یەو ئەوانیش کەمو کووڕی‌یان زۆرە ...

بەشی زۆری ئەو شـــتانەی نوسراون هەوڵی جوامێرانەی تاقە کەسین ئەم هەوڵە تاقەکە سی‌یانە بە کەرەسەی خاوی نرخو بایەخی خۆیان هەیــەو مایەی سەربەرزیو سەرفرازی خاوەنەکانیانن » .

گۆرکی(٢) دەڵێت : « بناغەی ئەدەب لـــە فۆلکلۆردا ـ واتە لە ئەدەبی خەڵکی دایە .

فۆلکلۆر کەرەسەیەکی خاوی مــەزنو کـــانو سەرچاوەیە بۆ هەموو شاعیرو نوسەران » . منیش کـــە عەودالی ئەو گەوهەرە بـــە هـــادارەم دوای خوێندنەوەی چەند جارێ ئەو چەنـــد تێبینی‌یانەم دەربارەی بوو وا دەیانخەمە بەرچاو .

لــــە لاپەڕەی « ١٣ »ی ئیدیۆمدا دەڵێت : « لە لێکدانەوەی هەندێکدا دەشێت بە چەند واتـــا یەك لێکم دابێتەوە کە ئەگـــەر تەماشایان بکەیت وا دەزانیت واتاکان هاوواتان (مرادف)ن بەڵام لــــە ڕاستی‌دا وا نین ، چونکە بەڕای من تا ڕادەیەك لــە یــەك جیانو هەر یەکەیان لــــە جێیەکدا دەوترێت بەتایبەتی ئــەو وشانە هێشتا لــــە کوردیــــدا پلەو واتاکانیان بۆ جیاو دیاری نەکراوە ... » .

دەبا بزانین لەو ئیدیۆمانەی خوارەوەدا کـــام وشەو پلە وا تاکانیان بۆ دیار نەکراوەو چۆن هــەر یەکەیان لە جێیەکدا دەوترێت ؟

بەرچاو ـ بەرچاو تێرە ـ بەرچاو تێرە :
نان بدەیە ، بە دەستو دڵە ،
دنیای بەگران گرتوە .
[لاپەڕە «٧٤» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
چاو ـ بەرچاو ـ تێرە :

نانبدەیەو دەستی ئەمو ئەو دەگرێت بە بەشی خۆی‌دا دەکەوێت . هەڵپەی چاو برسیانە ناکات .

[لاپەڕە «١٥٣» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
یا لە لاپەڕە «٣٢٩»دا هاتووە :
شافێکی پێ هەڵگرت :
بە قسەی لوس لاس داو لە خشتەی برد .
لە لاپەڕە « ٣٣١ »
شەپێکی بە قونیدادا ـ شافێکی بێ هەڵگرت :
بە قسەی لوس هەڵی فریواند ، هەڵی‌دا لـــە خشتەی برد .
هەروەها :ـ
بە دەمێك دەخۆنو قنگێك دەڕین :
زۆر تەبانو پێکەوە گونجاون . لە قســــــەی یەك دەرناچن .
[لاپەڕە «٧١» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
بە کاسەیەك دەیکەنو بە کەوچکێك دەیخۆن :
ماڵ لە یەکن . زۆر تەبانو لە قســـەی یــەك دەرناچن .

[لاپەڕە «٨١» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا »

ئەو ئیدیۆمانەی سەرەوە کە کاك جلال هـــەر یەکەیانی جیا جیا شـــــی کردۆتەوەو ماناکـــانی لێکداوەتەوە لە ڕاستیشدا ئەوانە هەر دوو ، دوو پێکەوە یەك مانا دەدەن بە دەستەوەو بۆ یەك مەبەست بەکار دێن بـــە وردبوونەوە لـــە شـــی کردنەوەو لێکدانەوەکانی کاك جلال هەست بەوە دەکەیت کـــە ئەو ئیدیۆمانە یەکن گەر چی لە داڕشتنیان‌دا جیان بەڵام ئەو جیاوازی‌یانە کار لە مانا ناکات .

کاك جلال لە لاپەڕە « ١٣ » لە خاڵی « ٢ » دا دەڵێ : [ئیدیۆم یا خواستنو لێکچونی وا هەیە بـــە چەند شـــێوەیەك دەووترێت بـــە پێی توانام نەم هێشتوە دووپات ببنەوەو بە شێوەیەکیان نوسیومـــە وەك : بوو بـــە ئاردی ناودڕکـــان ـ وەك ئـــاردی ناودڕکانە ـ دەڵێیی ئاردی ناودڕکانـــە ـ ئـــاردی ناودڕکانە] .

کەچی لە زۆر شوێنی کتێبەکەدا پێچەوانـــەی ئەو بۆچوونەی ئەو دەبینرێت ئەوەتا لە لاپەڕە «٩٣» و « ٢٤٧ » ئەو دوو ئیدیۆمە بەو شـــێوەیە دوبارە بۆتـــەوە :

بوە بە ـ بۆتە ـ مووی لوت [لاپەڕە « ٩٣ » ئیدیـــۆم] .

دەڵێیی مووی لووتە [لاپەڕە « ٢٤٧ » ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا] .

بێ‌گومان لـــە کوردســـــتانی پانو بەریندا ئیدیۆمێکی زۆرو زەبەند هەیـــە هـــەر ناوچەش بـــە شێوەی تایبەتی خۆی بەڵام ئەو شێوەیە نەبۆ تە هۆی جیاوازیان گەر چی لە داڕشتندا جیاوازن دەبوو کاك جلال ئـــەو خاڵـــەی فەرامۆش نەکردبا . یەکێك خەریکی کارێکی وا گرنگ بێ دەبێ شـــارەزایی‌یەکی باشی لە ناوچە جیاکانی کوردستان هەبێ بەتایبەتی لە ڕووی شێوەی زمانەوە هـــەر ناو چەیەك بـــە شێوەیەك ئەو پەندە دا دەڕێژێت . تەماشای ئـــەو دوو ئیدیۆمانە بکە کە کاك جلال جیا جیا بـــەکاری هێنـــاون :

دەڵێیی برە نۆکە : واتا :ـ باڵای زۆر کورتە .
[لاپەڕە «٢١٩» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
دەڵێیی بنە مۆمە : واتا :ـ زۆر کورتە بنەبێت .
[لاپەڕە «٢٢٠» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]

دیارە سەرچاوەی دروســـــتبوونی ئەو دوو ئیدیۆمە یەك شـــتە خۆ کاك جلال دەیتوانی بـــەو شێوەیە بینوسیبان :

دەڵێیی ـ بنەمۆمە ـ برەنۆکە .

یـــا چەنـــد ئیدیۆمێکی هاو واتـــای تری لێکداوەتەوە :

لە گرێژەنە چووە . [لاپەڕە «٢٣٣» ئیدیۆم]
قولفی کارەکە پچڕاوە ـ قولفی تۆڕەکـــــە پچڕاوە . [لاپەڕە « ٣٦٦ » ئیدیۆم]

واتا : شیرازەی کارەکە تێکچووە کار لە کار ترازاوە .

کڵاوی ئەحمەد دەکا بەسەری مەحمودداو هی مەحمود بەسەری ئەحمەددا .
[لاپەڕە «٣٨٦» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
ـــ هەزار ئەحمەدو مەحمود دەکات .

[لاپەڕە «٤٨٩» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]

لە کاتێك‌دا ئەوانەی کردبانایەوە بە یەك ئـــەوا شوێنی بۆ ئەو ئیدیۆمانە دەکردەوە کە هێشــــــتا ڕوناکایان نەدیووە .

لە کاتێکدا کاك جلال لە هەندێ شوێن ڕەچاوی ئەو خاڵەی کردووە وەك لە لاپەڕە ـ ٢١٦ ـ ٢٤٦ ـ ٣٦٤ ـ ٤٤٣ ـ ٤٧٥ .

بەڵام بە شێوەیەکی زۆر کز چونکە چەندیـــن ئیدیۆمی تری وەك ئەوانەی ووتمان هەن وا دەست نیشانیان دەکەم :

بە دەســـتە سڕ ـ بەدەستە سڕ کلکی کە ـ گوێرەکە ـ دەگرێت .

[لاپەڕە «٧٠» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
کلکی کەر بە دەستە سڕ دەگرێت .
[لاپەڕە «٣٨٨» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
وەك بەرزەکی بانان بۆی دەرچوو .
[لاپەڕە «٤٧٤» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
وەك تیسکەی تفەنگ بۆی دەرچوو .
[لاپەڕە «٤٧٥» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
دەیباتە سەرچەمی‌و ئاویشی نادات .
[لاپەڕە «٢٦٠» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
هەزاری وا دەبەمە ســــەر ئاوو ئاوی نادەم دەیهێنمەوە .
[لاپەڕە «٤٦٠» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]

لــە کاتێکدا دەیتوانی ئەو ئیدیۆمانەی بـــەو شێوەیە بنوسیبایە :ـ

بە دەستەسڕ ـ کلکی کەر ـ گوێرەکە ـ دەگرێت
وەك بەرزەکی بانان ـ تیسکەی تفەنگ ـ بۆی دەرچوو .
هەزاری وا دەباتە ـ سەرچەم ـ ئاو ـ ئاویشی نادات‌و دەیهێنێتەوە .

* * *

هەندێ ئیدیۆم هەن کە من وای تێدەگەم بـــە هەڵەلێك دراونەتەوە وەك :

سازندە/سازندەیە : واتـــا :ـ سازلێدەرە ـ چەتە بازە .

[لاپەڕە «٣٠٢» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
ڕاستی ماناکەی
سازندە : ووشەیەکی فارسی‌یە .
واتا : دەگو نجێ ـ دەسازێ .
شاخ ـ شاخی لێ ڕواوە :ـ زۆر پەشیمانە .
[لاپەڕە «٣٨٢» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
ڕاستی ماناکەی : واتـــا

لە سروشتی ڕاستەقینەی خـــۆی دەرچووە و بۆتە شتێکی تر (سەیر) بە زووان ـ زمان ـ شێر دەکاتە ڕێوی :

زمان لووسە ، دەزانێت چۆن خەڵك بهێنێتـــە ژێر بار لە خشتەی بەرێت .

[لاپەڕە «٧٨» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
ڕاستی ماناکەی : واتـــا
شتی گەورەو بە نرخ بچوك‌و بێ نرخ دەکات .

* * *

لە دەست کەوتوە : واتـــا زۆر دەوڵەمەند بووە
[لاپەڕە «٤٢٦» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
ڕاستی ماناکەی :

لە کوردەواریدا دەڵێن : لە پێ‌کەوتووە : واتا : توانای ڕۆیشتنی نەماوە لەبەر پیری یا نەخۆشـــی . بێ‌گومان « لە پێ‌کەوتووە » هاوتای [لە دەســـت کەوتوە] . لە مانادا ئەی کەواتە بۆ دەبێ لە دەست کەوتوە زۆر دەڵەمەند بوو بێت ؟

ئاخر خێر : بە پیرێك دەووترێت کە چاکـــەی لێ بوەشێتەوەو لەوە دور بێت کە خراپەی بۆ کەس هەبێت . [لاپەڕە «٣١» ئیدیۆم لە زمانی کوردیدا]
ڕاستی ماناکەی :

ئاخر خێر : بە یەکێك دەوترێت کە لە ئاخری تەمـــــەنیدا لە خێـــــرو خۆشی‌دا بێت وا گوزەرانی جور بێت . یاخود ئەگەر ئافرەتێك مێردی ـ شوی ـ کردو جێی‌و ڕێی خۆش بوو ئەوا پێی دەڵێن ئاخیر خێر . یا زۆر مەبەستی تری دیکەش هـــەڵدەگرێ لـــە مانادا .

* * *

لە لاپەڕە « ٧٥ »ادا ئیدیۆمێکی نوسیوە بەڵام لێکدانەوەکەی لەگەڵدانە نوسراوە جا پەڕیبێ لـــە کاتی چاپدا یا کاك جلال خۆی نەی نوسیوە وا من لێرە واتاکەی دەنوسم بەردێك هـــەڵکرە بیـــــوە شێنیت : واتـــا

لە کارێك ڕاستی بیکەی .

لە کۆتای‌دا ئەو چەند ئیدیۆمانەم نوســـیونو لێکم داونەتەوە تەنیا هەر بۆ مەبەســـــــتی وون نەبوونیانو لێ‌زیادکردنی ئەو ئیدیۆمانەی کاك جلال بە هیوام سودبەخش بن :

١ ـ شەریکەو خێری ئەوی تێدایە : واتـــا بـــە یەکێك دەڵێن لـــە نـــاکۆکی دو کـــەس سودمەند بێ .

٢ ـ داری لە روحی داوە ـ داری بە روحیا : واتـــا « تۆڵەی خۆی لێ‌سەند » .

٣ ـ بەڕە لە لای ـ جێی ـ تەنکیەوە دەدڕێ : واتـــا هەژار کە کارەساتێکی بەســـــەر دێت‌و دەست‌کورتە تێدا دەڵێن کەساسە بـــۆ خۆی نەبوو ئەوەشی بەسەرهات .

٤ ـ باری بنەوە بەکەس نادات ـ باری بنەوە نادا بە کەس : واتـــا : هەرگیز لـــە کارو باریـــا سەرنەکەوتوە .

٥ ـ دەربەست نیم : گوێ نادەمێ .

٦ ـ بەسەر بابی خۆشیدا باز نادات : واتـــا چاو لە کەس ناپۆشێت .

٧ ـ بنـــەوانی ماڵێ‌یە : واتـــا سەرپەرشتی‌کەری ماڵێ‌یە . کابانی ماڵێ‌یە .

٨ ـ دەزانێ کوێ نبسکان دێنی : واتـــا دەزانێ لە کوێ دەسکەوتی هەیە .

٩ ـ هەمزە لە هەباسی چی ؟ واتـــا ئەو هێندە پیاوە هیچ کاری بە کەس نیە .

١٠ـ ئەویش دوو قســـەن : واتـــا با بیری لێ‌بکەمەوە . بەڵین نادات لە کۆتایدا هیوادارم بەمە خزمەتێکی بچووکم بە مەیدانی فۆلکلۆری گەیاندبێ .

● ســـــــەرچاوەکان :

١ ـ ل ٣ ـ ٩ لێکۆلینـــەوەی ئەدەبی فۆلکلۆری کوردی ـ دکتۆر عیزەدین مستەفا ڕەســـوڵ « بەغدا ١٩٧٠ » .

٢ ـ پەندی پێشینان ـ شـــێخ محمدی خـــاڵ ـ چاپی دووەم ، ١٩٧١ .

٣ ـ دانیشـــــتنێك لەگەڵ ـ مامۆســـتا غەریب

سەربلندم

■ ئیمان ئوسمان ■

ئـــەز مـــامـــزا چـــۆل و چیـــا مـــە
ســـیڤالا ناڤ جۆ و رووبـــارا مـــە
خـــەمـــلا بهـــــار و زۆزانـــا مـــە
گـــول زەرم ئـــەز ، کچا کوردا مـــە
ئـــەز نیشــــــانـــا کوردستانێ مـــە
ســـەربلندم یارا شۆرشگێری مـــە
بۆ لاوکێ خو دل ســـــۆتی مـــە
بۆ وارێ خـــو خـــویـــن ڕێتی مـــە
نەبێژن تـــو کچی ، تـــاقەت نینـــە
بۆ ئـــازادیێ ئـــەز ل پێشیێ مـــە

ڕێنجـــبـــەر

ـــ ڕێناس ـ

ێ چەمیایە شــــالوکا ددەستی دا لناڤ چەمـــی حەیتێنا وی یە یێ قەرەمی‌و ستری هیرکا دبڕیت ، ئـــو خردکەتـــە ســــەرئێك لوێ پارچا بەیار لناڤ زەڤیـــا برەخ لاتا سپیندارائە ئەوا لبەر ڕوباری ، دا سپێدێ لگەل بانگێ دیکلا ئاگـــری بەردەتێ‌و خولێن لنـــاڤ سپیندارا بەلاڤ کەت .

ئێڤارەکا درەنگە ، ڕۆژێ تیرۆژکێت خو یێت زێڕیـــن یێت بەردابنە سەر هـــەردو چیایێت دور گوندی ، لایـــێ نزاری سیبەرێ قەست کرێ هەر وەکو پەز دچیتــــــە هەڤشی ، ڕۆژێ هێـــدی ـ هێدی داڤێت خو یێت بەلاڤ ژناڤ واری هەلانــــــدنو قەستا بەرێڤەی چیای کـــر داکو بچیت مزگینیا ڕۆژەکا گەشتر بینیت .

سەرێ خو بلند کر ،هندی هاتێ نەشیا پشتا خو ڕاست کەت ، هەر ما خویل ، ژبەر کارێ وی بارا پتر دخوازتە هندێ کو هەرێ چەمانـــدی بت ، دسەر هنـــدێ ڕاژی بناڤ ساڵڤە چوبو ، سەر لـــێ سپی ببو وەکی کەشکێ بەلێ ڕیهێت وی هێشتا کت‌و ماتێت داڤێت ڕەش تێـــــدا مابون .. هچکێ دەســـتێ ڕاستێ دسەرو چاڤێت خودا ،دا زوێ خوها ڕەش پاقژ کەت ئەوا ئەنیا وی تێك بری وکریە کوریشك «هەی‌هو ـهەی‌هو ،هچکێ من ژی یێ وەستیای بهشك کرنا خوهێڤـــە ، ئێدی نەشێت زۆها کەت ، تێهەل نائێت هەروەکـــی سەرەکانی ژگولا وانێ تێن.. من گوت (چەلەنگ) هنـــدە مەزن بو ، ئو ب مـــــنڕا گەهشت دێ هاریکاریـــا من کەت ئو دێ ژبارا مـــە خوشتر لێ ئێت ، ئەژی دێ پیچەکێ بێهنا خۆ ڤـــەدەم ، بەلێ پا .... کوڕێ من تـــو چویە وەغەرەکا دوبر ئـــو نەزڤری ، یا لبیرا من دەمێ جارا دویماهیکێ تە خاتـــر خوازتی‌و گوتی (چون یـــاب مروڤی‌یە ، بەلێ هاتن نەء) لێ ئەڤ هێزو شیانا من مای ، هەمی سەر خاترا زاڕوکێـــت پەیە ،دا ڕویت‌و خاس نەبن، یێ مای (ڤەگێر) ......ئەز نزانم وان کارکا بینیـــت ، دبرسی‌نە دکوسکێ دا ..»

ـ ماندی نەبی (ڕێنجبەر) لسەر ملێ خو زڤڕی .

ـ خودێ ژتە ڕاز بت ، خودێ ژیێ تە درێژ کەت ، دێ وەرە بێهنەکێ ڕوینـــە (ڕێڤینگ) .

(ڕێڤینگ) ل ڕەخێ دی یێ ڕوباری بو دا لبازەبــــەرێ دەرباس بت بەلێ پێ وی یێ ڕاستێ تەحسی‌و هەتــــا گوزەکێ چو دئاڤێ‌داو دەلنکێ وی تەر بو ،ئو زانی زەحمەت ڤێ کەت ، بەلێ پێنگاڤا دی دروست هاڤێت‌و دســــەر تانیرا دەرباس بو وچو نـــاڤ سپیندارا ،

ـ ئەڤە تو کەتی برا ؟

ـ چونینە جوامیر ، تـــا مروڤ نەکەڤیت ، بەرێ خـــو نادەتە بەر پێت خـــــو ودروست بڕێڤە ناچت .

هەردو ڕوینشتنە خـــارێ لسەر گڤاندەی ل هنـــداڤ لاتێ بەرێ وان کەتە چاڤـــێ ڕۆژێ ، هێش سێ چار تبلەك مابون کو ڕۆژ بەرێڤــــــەی چیای‌بـــت ، (ڕێنجبــــەری) کیسك ژبەر شەرواڵێ خـــو ئینا دەرێ‌و داڤ (ڕێڤینگ)ی:

ـ تە ئەڤرو چ کار دکر ؟

ـ ب خودێ ئەز چۆم دو مشارێت باجانکا مابون مـــن خەپارە دکرن ، بەلێ بـــرا گورگەهێ‌یاتێ هەلاڤێتی ..

ـ باوەر بکە ، گورگەهـــ گەلەکا خرابەو یا ڤەگرە ،لێ هشیار بی وەنەکەی زۆر بت .

ـ برا بخودێ ئـــەز ع لدەڤ خو ناهێلم ، بەلێ ع نینە ، باجانێت مە یێـــت مەزن بوین و بهێزو تێـــر زبلو ..

ـ برا ئەڤە ژ ســـــپێدا خودێ وەرە پشتا مـــن ژێ ڕاست نەبویە ژئادەو پاقژکرنا ڤاچەند بنێت سپیندارا .

ـ وەی دەستێت تــــە دخوش ، سپینداڕێت تــــە دبەرکەتی نە ، باش چاڤـــێ خو بدێ ،د ساڤانە ،بەلێ یێ دلێك داینەو دکێـــــم زەغەلن ، ئەردێ وان ژی یێ تەلەوە ، دێ زوی گرب

بروانە ل ٧

سلاڤ

سلاڤ بوتـــە خەباتکەر
تویی بومالەتی کوریکەر
سلاڤ بوتە ئەی هەڤال
ژبیرو براو هەمی تفال
ژنیڤا دلی دیـــــــاری
ژهەمی کورێـــت واری
وێـــرێ وارێ مێـــران
ئـــەی کـــورێ شـــێران
ئالایێ رزگاریێ بهەژینە
دلـــێ مـــە تژی برینـــە
چاڤێ هەمیا ڕێکاتـــــە
دلـــێ وان بکە کاتە کاتە
هلـــو رابە بدە بریـــار
واری نەهێلـــە بەیـــار
لێ بچینە ئەڤان گـــولا
خوش کـــە هەمـــی دلا
خوش هەمـــــی دلا.

● بـــدل محمد دوسکی ●
دهـــوك

نەگری دایێ

■ رشید مصطفی عبدالله ■

((دیاری‌یە بو دەیکێت جەنگاوەرا))

دایێ .... دایێ
نەکە گری‌و نەنالینە
کراسێ ڕەش ...
نەکە بەرخۆو
رۆندکا قەت نەبارینە
جانێ کورێ تە دایێ
خەلاتەکە بو ڤی خاکی
چنکی دایێ
پیرو زاروکێت ڤی واری
هێش بب هیڤینە
ل بوهارەکێ
زوی لێ نە بەهیت
کیایێ شینە !!

* * *

دایێ .... دایێ
نەکە هەوار ....
نەکە گازی !!
بێژە من کاتە چ دڤێت‌و
تو چ دخازی ... ؟؟
نـــە بێژە .....
کورێ من دێ مریت
ئـــەز نـــامـــرم
ناڕاوەستم و دێ بزڤم
چیــــاو دۆلا
دەشــــتو دەریـــا
دێ ڤەبڕم
داخازا تە دێ ب جه ئینم
بو زاروکێت وەلاتێ خو
دێ پێك ئینم

Institut Kurde de Paris

نەقیبی رۆژنامەنووسانی وڵات سەر لە هەولێر دەدات

لە چوارچێوەی بایەخدان بە پێشکەوتنی بـــاری رۆژنامەنووســـی‌و بەسەرکردنەوەی کاروباری لقی ناوچەی کوردســـتان ، بەرێز سعد قاسم حمـودی نەقیبـــی رۆژنامەنووسانی عیراق ، سەری دایـــە پارێزگای هەولێرو لەگـــەڵ سەرۆک‌و ئەندامانی نەقابـــە کۆبوونەوەیەکی فراوانی لـەدیوانـــی سـەرۆکایەتی ئەنجومەنی جێبەجێکـردن سازکرد ...

لــــــە ســـەرەتای کۆبوونەوەکەدا بەرێز حمد امین محمد نەقیبـــــی رۆژنامەنووسانی لقـــی کوردستان‌و ئەمینـــداری گشتی‌ی رۆشنبیری‌و لاوان بەخێرهاتنی کردو رۆڵی لقی کوردستانی لە خزمەتـــی بزووتنەوەی رۆژنامەنووسی‌داروون کردەوە بە تایبەتی لەم بارودۆخەدا کە وڵاتەکەمان رووبەرووی جەنگی رەوای خۆی بۆتەوەو بەرگری لـــە پاراستنی عیراقی سەربڵند دەکات .

بەرێز سعد قاسم حمودی لە چوارچێوەی ووتەکەی‌دا دەستی رێزی لەو چالاکی‌یانەنا کە نەقابەی لقی ناوچـەی کوردستان لە تەمەنـــی دروست‌بوونی‌دا نواندویەتی‌و گەلێك ئەرکی نیشـــتمانی بەجێ‌هێناوە کە بریتی‌یە لـە دەسکەوتی رۆژنامەنووسی‌ی . . ئەوەبو پەنجەی بـــۆ ئەوبایەخدانە فراوانە کێشـا کە رۆژنامەنووسانی عیـراق لە ژێر سێبەری بایەخدانـی سەرکردایەتی پارت‌و شۆرش تێیدا ئەژین ، هەروەکــو سەرەکی فەرماندە زیاتر لـە جارێ ئەوەی دووپـــــات کردۆتەوە کە «رۆژنامەنووس مرۆڤێکـــی سەرکردەیە»و کردنەوەی لقی نەقابە لــە کوردستاندا رۆژنامەنووسانی کورد دەخاتە بەردەم ئەرکـی مێژوویی ، بەتایبەتی لـــە پشتگیری کردنی جەنگـــی رەواماندا‌و پاراستنی گیانـی سەرکەوتن کە رۆڵە بـــــە جەرگەکانی عیراق لـــــە سەرەتای شەڕەوە تا ئەمڕۆ تۆماریان کردووە ئەنجـا بەرێزان ئەندامانی نەقابە لە دانیشتنەکەدا لە چەنـدان لایەنـــی رۆژنامەنووسی‌ی‌و بـــاری پێشکەوتنی کـاری رۆژنامەنووسی دوان .

لقی هەولێر

قسەی خۆمان بێ

بۆتووڕەن !

بڕیارێکە داوم‌و جارێ لێی پەشیمان نیم .. لـە دە ئاهەنگی تەمسیل‌و شانۆکەری ، ئامادەی یەکێ یا دووانیان ببم . ئەگـەر خوا نەخواستە لـە دوو جار زیاتر منتان لە هۆڵی ئاهەنگ بینی ؛ ئەوە سوێ بزانن دۆستێکی خۆشەویستە سەری تێکردووم‌و وەك بنێشتی کوردی بەرۆکم بەر نارا .

خوا دەیزانێ ، نە لەبەر پارەو دراوی پلیتەو نـە لەبەر نەبوونی کاتە .. خۆ ئەگەر بمەوێ ئامادەبم ، ئەرانەی سەرپەرشتی ئاهەنگەکە دەکەن‌و لەبەر دەرگا دەوەستن ، ئەوەنـدە شیر حەرام نین بهێڵن دەست بۆ گیرفانم بەرم .. سەبارەت بە کاتیش ، هـەر مەپرسە .. ماشەڵڵا شمشێرێکەو دەمبڕێ ! .

ئەو برادەرانەی ئەمڕۆ لـە ئاقاری تەمسیل‌و شانۆکەری‌ی شارەکەماندا ، ئەسپەکانیان تاو دەدەن‌و غار غارانێ‌و قۆشمەیان بێ دەکـەن .. دەزانن ئـەم بڕیارە بۆ یەکێکی وەکـو من چەنێ زەحمەتە ! لـە خوا بە زیـاد بێ ، زۆربەیان هاوتەمەنمن‌و گەلێ کوڕو دانیشتن‌و پیاســەو رابواردنمـان بەیەکـەوە . هەندێکیشیان چ لە دوورو چ لە نزیك ، رێزیان دەگرم‌و خۆشـم دەوێن . هەر لەو کاتەی ئەوان کەوتنە هەوڵی پێك هێنانی تیپ‌و من دەستم دایە قەڵەم ، ئـەوە بیرو را ئاڵوگۆڕ دەکـەیـن ، کەچی وەك ئەوان گوێ کران بن‌و منیش لاڵ وبێ زمان ! .

جار دەبـوو ، گفتوگۆ بەرەو باریکـــە رێی دەبردین .. مـن ســەو پەڕی سەربەستی رای خۆم دەردەبڕی بێ ئەوەی بەشـان‌و باڵایان هەڵدەم‌و تۆزی سەر شانیان بتەکێـم .. ئەوانیش بەم شێوە والاو بێ رتووشە قڕس دەبوون .. هەستم کرد ئـەو برادەرە خۆشەویستانم لەدەسـت دەچن . ناوەڵلا تا ئەوانم لێ زویر دەبن ، ملی شەیتان دەشکاو ئاهەنگ‌و ماهەنگ لازم نینە . لە جیاتی ئەوەی دووای هـەر تەمسیلێ گێچەلێکم بۆ پەیدا بێ ، ئـەوە هـەر کاتـەی بـۆ تەلەفزیۆنیان تۆمار کرد ، بۆ خۆم تەماشای دەکەم‌و پاش ملەیش هەر چیم بەخەیاڵدا هات نایگێڕمەوە ..

بەم حاڵە ، ئەگەر دۆست‌و برادەر کلەیان کردو گوتیان : مخابن نەهاتی .. ئای کـە شانۆگەری بوو .. ئەوە سـەد عوزری بەسەرو بەریان بۆ دێنمەوە : لێرە نەبووم ، کاکـە مەشغەڵەتی دونیا نایـەڵێ .. درۆ بەسەزمانەو هەموو کـەس پێی دەوێرێ .. ئیدی نەکەس پێم دەڵێ : ئەم چیرۆکە لەئاستی زانیاری‌و رۆشنبیری تۆدا نیە .. نە منیش تووشی دەمەقاڵێ دێـم .

هەر چەندەی ئەم کارەش بێ دەردەسەری نیە ، بەڵام هەر نەبێ لە پشـت چوار دیواری ماڵەکەی خۆمانەو لـە خێزان بترازێ کەس پێی نازانێ .

شەوێکیان تەلەفزیۆن چیرۆکێکی تەمسیلی ئـەو برادەرانەی پێشکەش دەکـرد . هەلم بۆ هەڵکەوت دەرگـا داخـەم‌و چوار مەشقێ بۆی دانیشم ، رەخنە لە ناوەڕۆك‌و دەرهێنان‌و نواندن‌و مۆسیقاو تایتڵ بگرم . لەبەر خۆمەوە دەمگوت : ئەم قسـەیە زیادە .. ئێرە مۆسـیقای دەوێ .. ئەکتەر ئـەم رسـتەیەی باش نەهێنا .. ئەمە بە چ زمانێ قسە دەکـەن ؟ توخـوا ئەمەش بووبە شانۆکەری ! .. نازانم چەند ســاتە وەختێك بە دەنگی بەرزو هـات‌و هـاوار دواوم ؟ ئەوەندەم وەبیرە ژنم نەختێ دەرگای کردەوەو سـەری هێنایە ژوورو گوتی : میوانەکەت رۆیشت ؟! بەســەر سوڕمانەوە وەڵامم دایەوە . گوتی : ئەی ئـەوە دوو سـەعاتە لەگەڵ کێ دەئاخێوی ؟

هەزار سوێندو قورئانم بۆ خوارد : ئادەمیزاد پێی بەژوور نەکەوتووە . لەو رۆژەوە دڵی کەوتۆتە غایەلەو یەك دوو جار پێشنیاری کرد ، نوشتەیەکی رەحمەتی‌ی باوکم ماوە شەوان لە ژێر سەرینی دانێم !.

لە شتێ سەرم سوڕماوە .. نازانم ئەو برادەرانە بۆ وا تێدەگەن کە ئەو ڕادەربڕینەی من کەلکی ئەوان نادات ؟ خۆ من نە ئەکتەرم‌و نە دەرهێنەرو نە تەمای ئەوەم هەیە رۆژێ لە رۆژان وەکـو ئـەوان تیپێکی هونەری پێك بێنم ؟! بۆ تووڕەن .. نازانم !

سـعید ...

بەم زوانە لە شاری بەغداد

گەورەترین کۆنگرەی جیهانی

بۆ پشتیوانی گەلی عیراق و گەلانی ئێران

لیژنەی ئامادە کار کە ئامادەکردنی بەرنامـەی کـاری کۆبوونەوەکانی لیژنـــەی دەوڵـــەتانی بۆ هاوکاری‌کردن لەگەڵ گەلانی عیراق‌و ئێرانی لـــە ئەستۆیە کۆبوونەوەی خۆئامادەبوونی بۆ پێشـاندانی ئەو ئەرك‌و پێویستیانە کرد کـــە خراونەتە ئۆباڵی لیژنە لقی‌یەکان‌و ئەو بەرپرسیاریانەی لـەم رووەوە هەیـانـە .

ئەم کارەش بۆ هاوکاری‌کردن لەگـــەڵ گەلانی عیراق‌و ئێران ئەنجامی بەستنی کۆنگرەی ئاسـایشی جیهان بوو کە سەرەتای تەموزی رابوردوو لە بەغدا گیراو بۆ روون‌کردنەوەی ئەم کارەش چاومـان بـە مامۆستا محمد شـــریف داود ئەندامی مەکتـەبی راپەراندنی یەکێتی گشـتی نیقابەکـــانی کرێکارو ئەمینداری پەیوەندی دەرەوەو ئەندامی دەســـتەی گشتی ئامادەکردنەکانی لیژنەی دەوڵەتان کـــەوت‌و وتی :

ئــەم لیژنەیەی کـــە ٤٦ رێکخراوی عەرەب‌و دەوڵەتان مۆریان کردووە بانگەوازەکە بۆ ئەوە بوو .. کە ئەم لیژنەیە کۆبێتەوە ، ئەوە بوو لە ســـەرەتای تەموزی رابوردوودا بەشداری بەســـتنی کۆنگرەی ئاسایشی جیهانی لە بەغدا کرد بۆ ئەوەی ســـەرنجی ئەو مەترسیانە بدات کە کرێکاران‌و گەلانی عیراق‌و ئێران ئەنجامی ســــووربوونی کاربەدەستانی ئێران تووشیان دێ کە درێژە بە شەر ئەدەن‌و پەرەوپیری تەقەللای بەرپاکردنی ئاسایش‌و بڕیارەکانی لێـــژان‌و دەســـتەورێکخراوە جیهانی‌یەکـــان نەچوون . بۆ ئەوەی ئەم رێکخراوانە بەراستی تێ‌بگەن تاکو بانگی جەماوەرەکەی بکات بەتایبەتی کرێکاران‌و دەســـت‌و رێکخراوە دەوڵەتی‌یەکان‌و رای گشتی بە گشـــتی‌و

کرێکاران بەتایبەتی بۆ ئەوەی بـەرەنگاری کردەوەی دڕندانەو هەڵوێستی بـــە قەلاچۆکردنی بزوتنەوەی ئازادیخوازی گەلانی ئێران بنەوە کە تەقەلای ئـەوە ئەدەن بە ئارام‌و بە ئاسایش لەگەڵ گەلانی ناوچەکەدا بژین‌و ئەمــەو ئاگاداربوونــی ئەو هەڵوێستانەشـــە کە بەرهەڵستکارانی ئێران بەرامبەر بەم دڕندەیەتی‌یە وەك بەڵگەنامەو راپۆرت وێنەی هەموو جۆری ئازارو لە سێدارەدان‌و دەربەدەری کە بەرامبەر بە گەلانـی ئێران ئەکرێ .. لەم زەمینەیەوە هاتین بانگی هەموو رێکخراوەکانی عەرەب‌و جیهانمان کرد بۆ ئەوەی لە بەغدا بۆ یەکەم کاری ئـەم لیژنە کۆبنەوەو دەربارەی لیستەی کاری ئەم لیژنەیەش خۆمان گەلـــــێ لێکۆڵینەوەمان کرد پڕ لـە بەڵگە هێنانەو گۆڕابوونە سەر زمانەکانی ترو ئەمەش بۆ ئەوە بوو پیشانـــی رێکخراوە نیقابیەکان بدرێ کە لە کۆبوونەوەکانـــی لیژنەکەدا ئامادە ئەبن‌و لێکۆڵینەوەکانیش بریتی بوو لە مانە :

یەکەم : ئەو لێکۆڵینەوەیە دەربارەی هـــۆی دەستدرێژی ئێران بوو بۆ سەر عیراق‌و ئەم خواست‌و ئامانج‌و مەبەستانە چی‌بوون کە لە سەر حسابی قازانج‌و ئاسایش‌و سەربەستی عیراق‌و وڵاتەکانی تری ناوچەکە بە مێشکیا دێن ؟

دووەم : لێکۆڵینەوەیەکی تر کە تەقەلـــلای کۆکردنەوەی بڕیارو دەستپێشکەری‌یە دەوڵەتی‌ی‌و عیراق ئەدا کە بۆ کوتایی هاتنی شەربوون‌و بشزانن هەڵوێستی رەســـمی عیراق لەو بڕیارانەدا چی‌یە .

سێیەم : لێکۆڵینەوەیەکی تر ئەو کارانە بوو کە ئێران کەوتە بۆردوومان کردنی شارو کارگـــــەو خەستەخانەو قوتابخانەکانی عیراق‌و ئەو کـــردارە دڕندانەیە بوو کە بە پێچەوانەی هەموو نەریتێکـــی دەوڵەتان دژی عیراقی‌بە دیلەکان کردیان .. هەروەها کاری سەردیواریش ئەکەین کە نیشانەی مەترســـی جەنگ‌و تا چ رادەیەك ئەمەش کار ئەکاتە سەر قازانجی گەلان کە سەرنجیان رابکێشێ‌و کارە نارەواکانیـــان تاوانبار بکرێ‌و توانیمان کە کارتی پۆستە ئامادە بکەین کە دەربڕی نارەزای کرێکارانی جیهانەو ئەمەش لـە رێی ئەو لیژنانەوە کە بەشداری کۆبوونـــــەوەی لیژنەکەیان کرد .

سووربوونمان بۆ بەرپاکردنی ئاسایش کە لـــە هەڵوێست‌و قسەکانی بەرێز سەرەکی فەرمانـــدە صدام حسین‌ەوە هەڵئەقولێ ئەنجامی لەو هەستەمان دێت کە هەمانە سەبارەت گرنگی مسۆگەرکردنـــی ئارام‌و ساغی مرۆڤ‌و بانگ بکرێ بۆ ئەوەی خوێنی بۆ شەری ناکۆکی‌یەك بە خۆڕایی نەرێژرێ کەوا مەبەستی چەنـــد کەسێ‌یان کەسێکەو لەسەر بەرفراوان‌کردن نەبێ لەسەر حسابی ئارام‌و ئاسایشی گەلان .

زکریات محمد

* * *

دهۆك پێشوازی‌ی

جەنگاوەرە پاڵەوانەکان دەکـــــا

جەماوەری دهـــۆك پێشوازی جەنگاوەرەکانی کەرتی شیبەی ســـوپای میللی‌یان‌کرد پاش ئـــەوەی شـــەرەفی بەشداری‌یان دەستگیربوو لە جەنگـــی پیرۆزی قادسیەی صدام‌دا.

لــــەم پێشوازی‌یەدا مەتیدەری یەکەمـــــی رماندەی سوپای میللـــی‌ی چەی دهۆك‌و ژمارەیە لـــە ورێیانی ئەندامی شوعبەی بـــی بەعسی عەرەبـــی ۆشیالیست لە دهـــۆك‌و ماوەرێکــــــــی زۆر ئنداری‌یان کرد .

جەنگاوەرەکانیش لـــە هیتاف‌و خۆشحاڵی‌یانـــدا پەیمانـــی خۆشەویستی‌و دڵسۆزی‌یان تازەکردەوە بـۆ سەرکردەی ڕەوت ســـەرەکی فەرماندە تێکۆشـــەر صدام حسین‌و بەڵێنیان دایەوە کە هەمیشە سەربازی بەوەفای پاراستنی خاکی نیشـــتمان بـن .

کردنەوەی هەندێ دەورە بۆ

مامۆستایانی هەولێـــــر

١١٠ لــــە مامۆستایانی‌زانستی بایۆلۆجی‌و فیزیـاو کیمیای قوتابخانە ناوەندی‌وسانەوی‌یەکانی هەولێـــر چوونـە ســـێ دەورەی‌تایبەتی‌یەوە کـــــە بەڕێوەبەرایەتی‌ی گشـــتی‌پەروەردە بە هاوکاری لەگەڵ کۆلێجی پەروەردەی زانکۆی‌صلاح الدین‌دا ئامادەیـــان کردووە .

بەشدارانی ئـەم دەورانە کە مانگێك دەخایەنن چەنـد موحازەرەیەك وەردەگـرن لەبارەی چۆنیەتــــی دەرس‌وتنەوەی ئەو بابەتـــە ناوبراوانەوە .

لــە لایەکی تریشەوە ٥٢ مامۆستای سانـەوی‌وە ٣٢ مامۆستای سەرەتایی چوونە دوو دەورەی تایبەتی‌یــەوە کە بەڕێوەبەرایەتی گشتی‌ی پەروەردەو کۆلێجی ئادابـــی زانکۆی صلاح الدین پێکەوە سازیان‌کردووەو مانگێـــك دەخایەنن .

یەکەی ڕاهێنانیش لـــــە هەولێر سێ دەورەی تـری ڕاهێنانی ڕێك‌خستووە بـۆ مامۆستایانی زوبانی عەرەبی لـــە سانەویداو مامۆستایانی زانیاری ســـــەرەتایی‌و باخچەی ساوایان‌و هـــەر یەکەیان مانگێك دەخایەنێ . هەروەها دەورەیەکی تریشی ڕێك‌خستوە بـــــۆ مامۆستایانی پیشەی دەست سێ مانگ دەخایەنێ‌و ١٥٦ مامۆستای ســـــانەوی‌و سەرەتایی بەشداری تیـــا دەکەن .

Institut Kurde de Paris

کەلەپوور

میرێ ئامێدیێ و ئەختیار

کومکرنا :- رفعت رجب

دبێژن وەختەکی میرێ ئامێدیێ دەه خولام دگەل بوون پێکڤە رابوون ئەوسیاری ماهینێ بو وخولام کەتنە بەری وی - هاتنە ئامێدی کاخراب(٢) سوگەلیێ سەرسنگی وچوونە سنجا بەرئاشێ(٣) وسیارەتیکاو دا رێکێ هەتا نزیکێ ئێتوێتێ(٤) بەرێ خو داێ کو بیرەمێرەکێ ئەختیار یێ بێ چارە یێ بدیڤ جووتەکێ گاڤە ویێ جووتی دکەت -

دەمێ چووینە بەرامبەری وی میری گوتێ :-

● خودێ ئەوەتا تە ئەختیار .

● رەحمەل دەی بابێت تە میرم - بخێرهاتی .

● ئەختیار تە بوچی سێڤی نەچاند ؟

● میرم من سێڤی چاند ساڤا هات .

● تو ژدویراڤە یێ چەوانی ئەختیار ؟

● ئەزبەنی دویر یێت نێزیك بوین .

● ئەختیار تو ژدویا ڤە یێ چەوانی ؟

● میرم دوژی یێت بوینە سێ .

● هێکێت نامێ چەندن ئەختیار ؟

● میرم دوانزدەنە .

● ئەگەر چەند ساخبن باشە وچەند پێچبن باشە ؟

● میرم ئەگەر سێ دساخین هەمی دساخن . وئەگەر سێ دپیچین هەمی دپجن .

● هەر بژیت ئەختیار - نەقەت هشیاربی قەسا خو بئەرزان نەفروشی .

دبێژن میری خاترا خو ژێ خاستو چوون ...

وهەر دەه خولامێت وی تشتەك نەزانی ژقەسێت میری وئەختیاری . بڕێڤە میری گوتە خولامێت خو :-

● گەلی خولاما ئەرێ هەوە زانی من چ گوتە ئەختیاری وئەختیاری چ گوتە من ؟

هەر دەه خولاما پێکڤە گوت :-

● نەخێر ئەزبەنی .

● باشە ئەڤ شەڤە ئەم دێ ل گوندێ ئێتوێتێ بین - وئەختیار ژی خەلکێ ئێتوێتێ یە - ئەگەر هەوە ئەڤ شەڤە ئەو قسە زانین زانین ئەگەر هەوە نەزانین هەر ئێکژوە دێ پێنج مەجیدیا دەتە ئەختیاری .

خولام مان هزرێت خوکرن ودگەل خو گوتی :-

● بابو ئەم ئەڤ شەڤە دێ هشیاریێ لێ کەین کادێ گایێت خو بەتە کیش مالێ دێ چین ودێ بێژینێ قەوی بومە دبێژیت . ئاخری پێنجی مەجیدی گەلەکن .

دبێژن چارا ژوان خولاما نوبە لێ گرت - بەرێ خو داێ کو ئەختیار چو دخانیکێ خوڤەدێ چوونە مالا وی ..

● ئەلسەلامو عەلەیکوم .

● عەلەیکو مەل سەلام وەرەحمە تول لاهی دەبەرەکاتوهو دێ کەرەمکەن وەخێرە ؟

● ئەمێت هاتین دا تو بۆمە قەسا میری گوتیە تەوتە گوتیە میری بۆ مە بێژی .

● مانێ وە گولێ بو دەمێ میری گوتیە من قەسا خو بئەرزان نەفروشی مانە ؟ هین چارن هەر ئێکژ وە پێنج مەجیدیا بدەنە من دێ بۆوە بێژم نەدەن نابێژم .

هەر چار خولاما هزرێت خوکرن وسەرێت خو برنە بەر گوهێت ئێك وگوتە ودوو :-

● باشە مادێ بوچی پێنجی مەجیدیا دەین مابوچی بیستا نادەین هەر چار خولاما بیست مەجیدی دانە ئەختیاری ئینا ئەختیاری گوت :-

● بابێ منو یائێکێ گوتە من - تە بوچی سێڤی نەچاند ؟

یەعنی تە بوچی زیکا ژن نە ئینا - من گوتێ - من سێڤی چاند ساڤا هات - یەعنی من زیکا ئینا بەلێ خودێ کەرەم کر چعەبسال نەدا من -یا دوویێ گوتە من تو ژ دویرا ڤە یێ چەوانی ؟ دویر ژێ چاڤن - من گوتێ دویر ژێ یێت نێزیك بووین- چنکی هەتا نەهێنە نێزیك ئەز نانیاسم - یێت تاری بین - یاسێیێ گوتە من - تو ژ دوویا ڤە یێ چەوانی ؟ دوو ژێ بێنە - من گوتێ دوو یێت بوینە سێ - چنکی گوپالێ هاتیە هاری یێت بوینە سێ - یا چارێ گوتی هێکێ تنامێ چەندن ؟

یەعنی سال چەند هەیڤە- من گوتێ دوانزدە نە - پاش گوتی چەند دساخبن باشە ؟ من گوتێ سێ دساخبن هەمی دساخن چنکی هەر سێ هەیف ئادارو نیسان وگولان ئەگەر خودێ کەرەم کر باران هاتن ئەڤە هەمی نەباشە .

خولامێت میری خاترا خو ژ ئەختیاری خاست وچوونە سەر شولێ خو ...

بو سپێدێ میری گوتە خولاما :-

● وە قەسا خو زانی یانە ؟

خولاما گوتی :-

● بەلێ ئەزبەنی .

● ئەز دترسم ئەختیاری بئەرزانی فروتبیت ؟

● نە ئەزبەنی نە- بیست مەجیدی مەدانێ .

● دێ باشە بیست مەجیدی ژی بووی باشە .

وچوونە سەر ریا خو ..

*● ئەڤ سەرهاتیا فۆلکلۆری من ژزار دەڤێ «حەجی ئەحمەدێ موحەمەدێ عەبدواللەی»یا وەرگرتی گوندێ «کانیکا سبنە»بە دکەڤیتە لایێ بامەرنێ . ژێ یێ وی نێزیکێ «٩٤» سالایە. سالا «١٨٩٠»یێ هاتیە سەر دونیایێ وهەتا نهو یێ ساخە -

رۆنکرنا پەیڤا

١- میرێ ئامێدیێ - ناڤێ وی میر سێڤدینبو .

٢- ئامێدی کا خراب - کاڤلە گوندەکبو دکەڤتە مابەینا ئامێدیێ وسەرسنگێ .

٣- سنجا بەرئاشێ - ریبا کاروانیا بو لوی دەمی - دکەڤیتە پشتا طاژیکا نهو.

٤- ئێتوێتێ - گوندەکێ بوشبو لوی دەمی - وهەتا نهو ژێ یێ ئاڤەیە - بەلێ یێ کێمە دکەڤیتە ژێرێ گەلیێ بێسرێ .

گەشتێك - پاشماوە

بەشێکە لە کاری بیرکردنەوە خۆی . پەیوەندی نێوان بیرو ئامێرەکەی پەیوەندیەکی نەبڕاوە ، چونکە هیچ بیر نین بێ ئامێر .. و هیچ ئامێر نییە کە هیچ مانایەکی نەبێ .

جدیەت لە پێشکێش کردنو تەرحی شێوەو فورمەکانی نوێ ئەبێ لە هەمان کاتدا لەگەڵ خۆیو بە هەمان هێزی جدیەت بیری نوێ یان گیروگرفتی نوێ هەلگرێ ... هەر لەبەر ئەوەی توانای مێشکی مرۆڤ بۆ داهێنان - لەو کاتەی کە چاكو زیرەكو چالاك بێ و هیچ نەخۆشییەکی تێدا نەبێ - نابێ گرینگی بە لایەکی هۆنەری بدا و لای تر بهێڵیو بە پشت گوێ بێخێ .

● **پەیدابوونی روخساری هونەری چون شیدەکرێتەوە :**

رایەکی گەلەك راست هەیە دەڵێت : روخساری هونەری لەو کاتەدا دەردەچێ کە رووداوێك یا بیرەك پێویستی بە دەربڕین هەبێ کە بەم وێنەیە تەجسید دەبێ .. یان دەرچوونی روخسارەکانی هونەری پەیوەندی بە پێویستییەکانی کۆمەڵایەتیەوە هەیە بە هەر جۆرێك بن ئەم پێویستیانە چێ فیکری یان کۆمەڵایەتی یان سایکۆلۆژی .. هتد ..

هەر وەك دەگوترێ کە شانۆگەری لە ناو عارەبدا نەبووە لە کۆنەوە یان شانۆگەریان نەناسیوە ئەوە دەگەیەنێ کە کۆمەڵی عارەب پێویستی بەو جۆرە هونەرە نەبووە . کە چی لەو کاتەوەی پێویستی کۆمەڵەکە بەم هونەرە پەیدابوو شانۆگەری لە دایکبوو . ئەم شیکردنەوەیە وەك شتێکی سەرەکی زۆر راستە ، چونکە هیندەك یاسای مێژوویی و کۆمەڵایەتی هەن زاڵن بە سەر دەرچوونو ئاشکرابوونی فورمو روخساری هونەری نوێ . هەر وەك سروشت زاڵە بە سەر زۆر رووداوی ژیاندا . بەڵام ئایا ئەم شیکردنەوەیە بۆ دیارکردنی هەر شتێ پەیدا بووەو پەیدا دەبێ لە مەیدانی هونەردا بەسە ... ؟ ئەگەر وا بێ ئێمە زۆر بەختەوەرین . بەڵام بەداخەوە ، ئەم شتە بە تەنها بەس نییە .. ! و ئێمە تا ئەو رادەیە بەختەوەر نین چونکە چەند ماندوبوونو ناخۆشی لە رێگاماندا هەیە ، ئەو ژی ماندوبوونی پشکنینو شەپرزەیی بۆ ئەوەی ئەگەر نەگەینە راستی .

لێرەدا دەڵێم حەتمیەتی مێژوویی و کۆمەڵایەتی بە تەنها ناتوانن ئامێری شیکردنەوەی رووداوەکانی هونەری بن .. هەر چەندە یاسا سروشتییەکان بۆ شیکردنەوەی زۆربەی رووداوەکانی ژیان دوور لە مرۆڤ بەسن . جیاوازی نێوان کاری سروشتو کاری کۆمەڵ زۆرە - سروشت بە تەکو تەنهایی و بە بێدەنگیو بە پێی یاساکان کاردەکا ... بەڵام کۆمەڵ بە پێی یاساو لە دەوروبەرێکی پڕ هاتو هاواردا کاردەکا .. لەبەر ئەوەو لە دواییدا ئەگەر چی ئەو شتەی سروشت دەری دەکاو بە ئەنجامی دینێ ... هیچ کات دەستی کۆمەڵی تێدا نییە کە چی ئەو شتەی کۆمەڵ دەیکاو دەری دینێ دەستی سروشتی ئەبێ تێدابێ هەر چەند کەم ژی بێ . ئەمە ژی ئەوە دەگەیەنێ کە بۆ شیکردنەوەی روخساری هونەری پێویستی بە چەند ئیحتمالاتی هەیە ئەو ژی ئەوانەن :

١ - پێویستییە کۆمەڵایەتی و سروشتییەکانی توندو بەهێز .

٢ - حاڵەتێکی رووتو تەجریدی ژیریو زهنی .

٣ - دەرکراوەکانی توفەیلی لەبەر هۆی نارێکیەك .

دوکتۆر « ئەحمەد شەمسەدین حەجاجی » لە کتێبەکەیدا « عارەبو هونەری شانۆ » نەبوونی شانۆگەری لە کەلەپووری عارەبی کۆندا دەگەرێنێتەوە سەر ئەم وێنەی پڕ کەمو کورتییە : « هیچ پشکێنەرەك وای ئاشکرا نەکردوە کە نەبوونی هونەرەك لەناو میللەتێکدا ئەوەی ناگەیەنێ کە میللەتەکە کەمو کورتی تێدایە تا ئەو رادەیەی ئەوەی بگەیەنێ کە میللەتەکە پێویستی بەم هونەرە نەبووە ، چونکە هونەر پێویستییەو هیچ هونەرێك لە هەر کۆمەڵێکدا لەدایك نەبووە جگە لەو کاتەی پێویستی ئەم میللەتە داوای ئەم هونەرە کردبێ ... » دەربڕینی گیروگرفتەکە بەم وێنەیە ئاسانییەکی پڕ مەترسی دروست دەکا بۆ شیکردنەوەی رووداوەکانی هونەری ... لەبەر ئەوەی ئەتوانین بڵێین :-

نەبوونی پێویستی ، نەبوونی هونەر دەگەیێنێو پاشان بە هەموو سادەیی شاد دابنیشین .. کە چی ئەوە ژی نابێ لە بیر بچێ کە زۆر میللەت پێویستی مەزنی هەیە بەڵام ناتوانێ ئەم پێویستییە دروست بکاو بە جێبێنێو بێنێتەکایەوە . یان ناتوانێت لەبەر چەند بارو زروفێکی تایبەتی بگەهێتە ئامانجی ئەم پێویستییانە .

هەر لەم کاتە ژی دەبینین زۆر شتی نەپێویست یان گەلێك پێویست لە هیندەك بارو زوروفی کۆمەڵایەتیو مێشکی ئێنایە دەرەوەو لە ناو ئەواندا لە دایكبوون دوور نییە زۆر پێویستی ئەوان نین .. یان هەر هیچ ئەم میللەتە پێویستی بەم شتانە نییە .. کەچی هەنەو بووینەو دوور نییە زیاتر ژی هەین .

رێنجبەر - پاشماوە

پشتی (رێڤینگ)ی جگارا خو پێچای ، دبار بو کو پرسیارەکا هەلگرتیو دڤێت بێژیت ، ئینا یێ خو کێشا بەرخو و گوت :

- برا ئەز وێ رۆژێ چومە سەر سکری لبن چنارا سەراڤا چەمی ، ئاڤەکا بوشە ، بەلێ لڤێرە یاکێمە، یا ژمن ڤە کێم ئاڤ ژبەر سکری دچیت هوینێ پەنگیایە ،نزا لڤێرێ بوچ یا وەسایە ؟

- تو راست دبێژی ،چوکا مەیا ئاڤ دز بوی وگەلەك کونێت تێ بوینو ئاڤێ دادعیرن .ئەگەر ژبەر نەخوشیێ نەبا ئەوا بومە چێ بوی ، نوکە ژمێژە بو من چێکری ، ئو دێ هەر چێکەین ژی ،دێ چیمەنتو کەین دا ئاڤ بستەو بوشبت ، ئودێ پەرژانی ژی تێلکەم دا ژ دەهبەو بەرازا بپارێزم ...

- چ نەخوشییە گەهشتییە هەوە ، نێ ئەز پێ نەحەسیایمە ؟

- برا ما هندی ئاغاو دیڤەلانکێت وان هەبن ، مادێ نەخوشییو قەرقەشە دو بهوستا ژمە دویربن ؟ بەری هەیامەکێ چار کەسێ بجەك بشەڤێ داکەتنە ناڤ گوندی ، دەرسوك دسەرو چاڤێت خو ئالاندبوون دا کەس نەنیاسیت ، ئەم ژخانیا ئینانە دەرێو پارە ژمە داڤیان ، پاشی سێ کەسا ژوان دو مێهڤان دگوندی دا لگەل خو برنە ژدەرڤەی مالێ وگوتن هەکە هوین پارا نەدەن دێ ڤان هەردو مروڤا شوینێ گوژین ، دو ژوان سێیا زڤرینو پارە ژوان تەلەپوتا ستاندن ئەوێت ئەو پارە بخوە- قمالینەکا زۆر پەیداکرین ، هەجیێ گۆتبایێ نەء ، ئەز خودان بچویکم ومن پێ چێنابت ،سەرصەمو زللە لخو زێدە دکرن ،ئەزێ لبەرسفکێ بومو زاروکێت (چەلەنگ)ی ، (نوبار و نارین) لدور من خربون ژ ترسا .

- ڤێجا پارە ژتە ژی ستاندن ؟

- ئەرێ عەزیزێ برای ، پارەو قوتانەکا باش .

- ڤێجا چەوا هەوە نەنیاسین ، ئەو بێ بەخت چ کەسن ؟

- چەوا مە نەنیاسین ، رێیەرێ وان ئەو پاتە خورو سەر صەبێ کورێ ئاغایێ گوندێ برەخ مەڤە لگەل هندە رویتەکێت وەکی خو، ئەوبون ...هەر ئەو ..

(رێنجبەر) دکەتە دوێ ئاشوبێ دا دەمێ وان چاڤ سۆرا دتوتا وپارە بزۆریو لێدان ژێ ستاندین ، وەکی ل دویماهیکێ ئەشیای خو لسەر پێت خو بکرت ژبەر لێدانێ وکەتیە بەر دەرێ کوسکا کارکاو های ژخو نەمای ..

دوێ دەلیڤێدا جرفەك ڤێکەتو تەزینکەك بسەر لەشی دا چو خار ، لسەر ملێ خو زفرێ دبت (ڤەگێر)ی بەرملەکێ چلیماسکی یێ دانایە سەر ملێخو ،ئو بلەز یێ دبەتەنێدا دئێتە خارێ ..

شاری - پاشماوە

ومحمد علي پاشای میسریان ئەکرد . دیارە بەرەنگێ شارەزاییان لە مەیدانی سیاسەتی دەولەتاندا پەیداکردبو کە بەلێهاتوی یەوە توانییانە کەلكو سود لە ناکۆکیو دوبەرەکی نێوان ئەم دەولەتانە بەتایبەتی ناکۆکیو دوبەرەکی نێوان صفویەکانی ئێرانو دەولەتی عوسمانلی بۆ بەرژەوەندی میرنشینەکەیان دابینبکەن.. کە لە ئەنجامدا توانیویانە بەکارامای یەوە سود لەم ناکۆکیانە بۆ بەرژەوەندی پێشکەوتنی میرنشینیبەبە وەمانەوەی ئەم قەوارە نەتەوایەتیە بۆ ماوەی ٢٠٠ ساڵ زیاتر وەربکرن .

بێگومان مانەوەی میرنشینی بەبە بۆ ماوەی ٢٠٠ ساڵ زیاتر لە نێو بەرداشهارینیوە چاوبرسێتیو پیلانو نەخشەی جۆراو جۆری پیسو کڵاوی دەولەتی عوسمانیو ئێراندا بۆ دانایی و لێهاتویی سەرکردایەتی ئەم میرنشینە بۆ پاشا مەزنو کارامەیەکان ئەگەرێتەوە

تێبینی :- زۆربەی ئەم باسەم لە کتێبی (رحلە فریزر الی بغداد فی سنە ١٨٣٤) وەرگرتوە کە جعفر خیاط کردویە بە عەرەبیوە لە ساڵی ١٩٦٤ لە چاپی داوە .

بیروڕایەك

دەربارەی ئافرەتو دەوری لە کۆمەڵدا

مەسەلەی سەربەستی ئافرەتی کورد زۆر گوێی پێدراوەو زۆر لێکۆڵینەوەوهەوڵی بۆ دراوە لەلایەن پێشکەوتو خوازانەوە بۆ ئەوەی بیروڕای یەکسانی پیاو بەژن بچەسپێنن لەهەموو ئەرکو مافێکدا هەڵی باشو بەڵکی بۆ درووست بکەن کەهاوبەشی لە بنیاتناندا بکات لەبەر ئەوەی کە کێشەی ئافرەتی کورد پارچەیەکە لە کێشەی ئافرەت لە عیراقی خۆشەویستدا ... ئەویش وەك ئافرەتە عیراقییەکان دۆخی تایبەتی خۆی هەیەو لەبەر ئەوە ئەبینین مەسەلەی لێکۆڵینەوەی بەردەوامو رەنجی بێ وەستان لەناودایە بۆ زیاتر پەرەپێدانیو بەشدارکردنی ئافرەتی کورد لە بەرزکردنەوەی ئەو قەڵا بەرزە شارستانیەتەی کە ئەمڕۆ هەیە ، چەوسانەوەی ئادەمیزاد مێژووی چەوسانەوەی ئافرەتە چۆنکە یەکەم ستەم کردن لەمێژووئەوەبوو کە پیاو بەکاری ئەهێنا بەرامبەر بە ئافرەتوبەڵام بەدرێژای سەردەم ئەو جۆرە ربگەی ستەم کردنە گۆڕاو زۆر چەشن رێگە گرتۆتەبەر تاوای لێهات ستەمکردن لە ئافرەتو چەوسانەوەی دوو چارە بوولەو رووەوە کە پیاو لەو کۆمەڵە دواکەوتووەدالەرووی سیاسیو ئابوریو کۆمەڵایەتییەوە ئەچەوسێنرابەوە ئافرەت لەکۆمەڵو لەپیاوەوەدووچاری تەنگو چەڵەمە ئەبوو تەنانەت هەردیل نەبووبەڵکو دیلی ئەو پیاوە بوو کە دیل بووو ئەویش لەگەڵیڕووەوە ناخۆشترینو بەتین ترین گیروگرفتی توشهاتووە چونکە پیاو لەرژێمی کۆنە بەرستانەی سەر بە ئیستعمارو ئیمپریالیزم زۆر چەوسانەوەو پاشکەوتنیبەسەرهات جا لەبەر ئەوە ئافرەتیش دیلیوپیاوکۆمەڵو یاسا بوو . تاوای لێهاتبوو ببوبەئەندامێکی بێهێزو بێکار ئافرەتی کورد لەلایەن پیاوەوەهەر تووشی چەوسانەوەی باری ئابوری نەبووە بارەئابووریەکە هەرچەندە بناغە بوو بەڵکو بەکورتییوبەخەستیو هەموو جۆرە چەوسانەوەیەك کە ئادەمیزادی کورد بەسەری هاتبی لەسەردەمی تاریکیو خەموو ناخۆشی ئەمیشی گرتۆتەوەو گەران بۆ لەبنهێنانی رەگوریشەی ئەو رابووردووە ناخۆشە ئاریکە کە پێویستی بەبیریکی زانستی قوڵو پێشکەوتوو خواز هەبوو هەروەها گیروگرفتی ئافرەتی کورد گیروگرفتیکی تایبەتییەو شیکردنەوەکەی نەبەستراوە بە چارەسەرکردنی گیروگرفتی ئابووریەوە بەجۆرێکی میکانیکی بەڵکو هەلویستی پیاو بەرامبەر بەژن گرێیەکی دەرونییەوئەو گریەش بەدەرچوونی ئافرەت لەژێر دەستی باری ئابوری ناکرێتەوە بێئەوەی لایەنەکانی تریشی بخرێتە بەرچاو .

دەرچونی یاسای پێشکەوتوانەو شورشیگرانە کە تایبەتیە بەپەیوەندی نێوان ژنو پیاو ژنو کۆمەڵو رەنجو تێکۆشانی بۆ چەسپاندنی لەبەر ئەوە شۆڕشی ١٧-٣٠ تەمووزی پێشکەوتو مرۆڤانە بەدەرکردنی ئەو یاسایانە کە جێبەجێ کردنی مافی ئافرەت و سەربەستی ئافرەت ودیاری کردنیو چەسپاندنی شوینی ئافرەت بوو لەناو کۆمەڵدا چارەسەری بنەڕەتی ئەو گیروگرفتانەی کرد .

- نەسرین -

داوکاری خەلك

چوارقورنەو گیروگرفتێك

ئەگەر بە رێکەوت رۆژێك لە رۆژان چاوت بە یەکێك لە گەڕەکەکانی شارۆچکەی چوارقورنە بە گشتیو گەڕەکی (شیلانەیی) بەتایبەتی بکەوێ ، دەبینی هەر ماڵەو ژنو منداڵ لەسەر تەنەکەیەك دانیشتووەو چاوەڕێی تانکی ئاو دەکات لەگەڵ ئەوەشدا کە بۆڕی ئاو لە هەر ماڵێکدا هەیە .

ئەنجا هەر کاتێك تانکی ئاو هاتوو گەیشتە کۆڵان دەبینی کە چ هەرایەك ڕوودەداتو چەندان کەس دڵیان لە یەکتر دەڕەنجێ لەسەر نۆرە بڕی. بێگومان ئەوەش هۆیەکەی دەگەڕێتەوە بۆ بەڕێوەبەرایەتی ئەم شارۆچکەیە کە بە تەواوی شارۆچکەکەی پشتگوێ خستووەو تانکی ئاو بە گەڕەکەکاندا دەگێڕێو تایبەت بۆ ئەو ماڵانەشی دەنێرێ کە ناسیارو فەرمانبەرن . لە لایەکی ترەوە لەگەڵ ئەوپەڕی ڕێزم بۆ بەڕێوەبەرایەتی ، هانی زۆر لە ماڵەکانی داوە بۆئەوەی ماتۆڕ بخەنە سەر بۆڕییەکانی ئاو لە ماڵەوەو چەند ماڵێکیش فەرامۆش بکرێن .

هەرچەند کە ژمارەی ماڵەکانی ئەم شارۆچکەیە نزیکەی (٤) چوار هەزار ماڵە لەگەڵ ئەوەشدا دڵنیام کە ماتۆڕەکان قەدەغە بکات هەر ماڵەو بەشی پێویستی خۆی ئاوی بۆ دەچێ بێئەوەی کەسیش لە یەکتر بڕەنجێ . لە کۆتاییدا هیوادارین کە کاربەدەستان لایەك لەو شارۆچکەیە بکەنەوە .

ئەحمەد بۆلی
چوارقورنە

لە ناوچەی کوردستان

میهرەجانێکی فراوانی رۆشنبیری وراگەیاندنی دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی

بەبۆنەی یادی چوارەمی بەرەنگاربوونەوەی دەستدرێژەکانی دوژمنەوە

لە سەرەتای ئەم هەفتەیەداو بەتەواوی لە١٩٨٤/٩/١٥ەوە، دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی لە شاری هەولێری مەلبەندی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان دەستی کرد بە گێرانی میهرەجانێکی فراوانی رۆشنبری بە بۆنەی بیرەوەری چوارەم ساڵەی بەرەنگاربوونەوەی دەستدرێژیە ناڕەواکانی رژێمی ئێرانی داخ لە دڵ دژی وڵاتەکەمان .

میهرەجانەکە لە ژێر دروشمی [هەموو شتێ لە پێناوی سەرکەوتندا] بە سەرپەرشتی بەرێز پارێزەری هەولێر مامۆستا یحیى جاف ئێوارەی شەممەی رابووردو لە هۆڵی [سەرپەرشتی زانستی] دەستی پێ کردو لە ئاهەنگی کردنەوەیدا هاوری جێگری ئەمین سری سەرکردایەتی حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالست لقی هەولێرو ژمارەیەك لەکاربەدەستانو مامۆستا مصلح جەلالی بەڕێوەبەری گشتی دەزگاکەمان تیایدا ئامادە بوون .

یەکەم ئێوارە شاعیر عبداللە عباس کۆمەڵی شیعری نیشتمانی بە هەردوو زمانی کوردیو عەرەبی خوێندەوە .

لە ئێوارەی دووەمدا ، چیرۆکنووس کاك غفور صالح عبداللە ئەو چیرۆکە درێژەی خۆیی خوێندەوە کە دەربارەی جەنگی رەوامانەو لە پێش برکێی چیرۆكو رومانی قادسیەی صدامی پیرۆزدا پاداشتی یەکەمی وەرگرت .

ئێوارە کوڕێ سێیەم لە میهرەجانەکەدا بۆ خوێندنەوەی شیعری نیشتمانی بوو کە شاعیران : بیربال محمود ، تحسین مولود ، عبدالخالق سەرسام، جلال خۆشناو ، سید جلال بەرزنجی ، صلاح سیدۆك بەشداریان تیا کردو هەر یەکەیان شیعرێکی خوێندەوە .

دوایی ئەوە ، دوو چیرۆك دەربارەی جەنگ لە چیرۆکەکانی پێش برکێی قادسیەی صدام لە ئێوارە کوڕێکی تردا لە لایەن کاك مفدید سۆرانو کاك حیدر عبدالرحمنەوە پێشکەش کرا .

لە دوا ئێوارەی میهرەجانەکە برای ئەدیب محمود زامدار باسێکی دەربارەی ئەدەبی بەرگری لە کوردستانی ئێران پێشکەش کردو بەوە میهرەجانەکە کۆتایی پێ هات .

ئەوەی شایانی باسە ، دەزگاکەمان دەزگای رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی کوردی بەم بۆنەیەوە بەرنامەیەکی چالاکی فراوانی دانا بوو ، کە دەرکردنی ژمارەیەکی تایبەتی هاوکاری بە ١٦ لاپەرە گرتەوە لەگەڵ پاشکوی تایبەت لە گۆڤاری بەیانو رۆشنبیری نوێو کردنەوەی پیشانگای پوستەری سیاسی لە بەغداو دهوكو زاخۆو بەستنی ئێوارە کورێکی رۆشنبیری لە زاخۆو لە پاڵ ئەمەشدا لەم بۆنەیەدا سەدان چاپکراوی سیاسیو راگەیاندن بەسەر جەماوەری ناوچەی کوردستاندا بەخشییەوە .

هەموو ئەم چالاکیانەی دەزگاکەمان لەم یادە بەنرخەدا ، دەوری دیاری بینی لە هوشیار کردنەوەی جەماوەرو هاندانی گیانی نیشتمانی پەروەریو وشەی پیرۆزی کوردی لە ماوەی ئەم چالاکیە هەمە جۆرانەی دەزگاکەماندا دەوری پیرۆزی خۆی گیرا لە پاراستنی گیانی سەرکەوتنو تیشكدان بە رەوتی سەرکەوتومان بەرابەری سەرکردەی گەل صدام حسین .

ئەمساڵی هاوینە هەوارەکانمان

● ئەمساڵیش ، وەك هەموو ساڵانی پێشووتر ، ئەمینداریێتی گشتی‌ی شارەوانیو هاوینە هەوارەکان ، بەرنامەیەکی تایبەتی بۆ پێشوازیو بەرێخستنی وەرزی هاوینەو میوانداەکانی پارێزگاکانی کوردستان تەرخان کرد ، کەبریتی‌یە لە چەندان پرۆژەو بەجێ‌هێنانی گەلێك لایەنی خزمەتگوزاریو حەسانەوەی هاووڵاتیان ... ئەمەو لە لێدوانێکی تایبەتی‌دا کە بەرێز محمد محی‌الدین شەریف ئەمینداری گشتی شارەوانیو هاوینە هەوارەکان بەرنامەی ئەمیندارێتی‌یەکەی بۆ باس کردینو ووتی :

– پرۆژەکانی ئەمانەتەکە دابەش کراوە بەسەر ناوچەی کوردستانداو بریتی‌یە لە چاك‌کردنەوەو ئامادەکردنی چەندان خانووی گەشتو گوزاری .. بۆ نموونە ئەو کەسەی کە ئەمرۆ دەچێتە هاوینە هەوارەکان بەتەواوی هەست بەو باری پێشکەوتنە دەکات کە ئەو ناوچە گەشتوگوزاریانەی تێدا دەژیو ئەمەش لە ئەنجامی ئەو بایەخدانە بەرفراوانە کە سەرکردایەتی پارتو شۆرش دەیداتە لایەنی بوژانەوە لەو شوێنە گەشتوگوزاریانەدا بەو شێوەیە کە لەگەڵ خواستی هاووڵاتیاندا بگونجێ لە هەولێری مەڵبەندی ئۆتۆنۆمی کە پڕە لە گەشتوگوزار (٢٩٨) خانووی کابینە تەرخان‌کراوە کە هەموو لایەنێکی گەشتوگوزاری تێدایەو ئەمەش لە ناوچە رەنگینەکانی صلاح‌الدینو سەری‌رەش ، جگە لە رێك‌خستنی چەندان‌خانووی‌تر کە ئامادەبکرێ بە ش.٢٠٠٠.٢ رێك‌و لە شاری‌دهۆك ٢١٧ کابینەو لە هە. ناوچەیە ئیش‌دا چەندان‌دەزگای خزمەتگوزاری فراوان هەیە لە چێشتخانەو گازینۆو شوێنی ترو بە ئامادەکردنی کەلوپەلی‌نووستنو حەسانەوەی تەواو بۆ هاووڵاتیانو ئەم سەردابەش بۆتە سەر هەر سێ پارێزگاو تەقەلاش بەردەوامە کە چەندان نووسینگەی تایبەتی بۆ دەست‌کەوتنی ئەو مەڵبەندە گەشتوگوزاری‌یانە بکرێتەوە بۆ ئاسان بوونی کاروباری هاووڵاتی لەو هاوینە هەوارانەدا ..

هەروەها بەرێزی بۆ هاوکاری دوواو وتی :

لە پێناو نەهێشتنی ئەو گیروگرفتانەی دێتە رێی هاووڵاتی بڕیار دراوە بە کردنەوەی چەندان نووسینگە کە مەڵبەندەکەی لە صلاح‌الدین دەبێو بەو شێوەیە کە لە سێ رۆژ پتر نەبێ جگە لە هاوکاری کردنمان لەگەڵ دەزگای گەشتو گوزاری ..

هەرجارەی نووسینێك

قەسیدەیەکی وەرزشی

تا ئێستا ، ئەوەی لە دنیای شیعردا هاتۆتەکایەوە ، گەیشتووتە هۆنراوەی کۆنکرێتو شارستانیو شتی‌تر بەلام ئەم دیاردانە هێشتا لە ئەدەبی کوردیدا بەتەواوی رەگی خۆیان ، دانەکوتاوە .. بەلام رێبازێك هەیە کە بۆ یەکەمجار ، هەموو ئەم دنیایە بەرینە ، دەست پێشخەریەکەی لە تەلەفزیونی تەئمیم هاتۆتە کایەوە ، ئەمە لەو بەرنامەیەدا کە لە قەناتی کوردیدا بە ناوی « وەرزش » !! هەفتەی جارێ بلاوی‌دەکاتەوە .. بەلێ لە شەوی ٢٨ – ٨ – ١٩٨٤ دا بلاوی‌کردەوەو ووتی :

« کاك س ... هۆنراوەیەکی وەرزشی بۆ ناردوینو هیوادارین کە لە هۆنراوەکانی تری بێ‌بەشمان نەکات » !! سەیر لەوە دایە ، کە هەمان شت لە وەلامی نامەی شاعیرێکی تر دووبارەکرایەوە کە بۆ زیاتر بلاوبوونەوەی روحی وەرزشی ناردبووی بۆ بەرنامەکە. بیرتان نەچێ کە ئیلهامی قەسیدەکەشی لە « مشتەکۆلە » و « تۆپی‌پێ » و « غاردان » و « بازدان » و « ماتیرۆسکێل » وەرگرتبوو کە ئەمە زاراوەکانی بەرنامەکەیە .. تەنانەت قەسیدەکە هیچ رۆژنامەیەك بلاوی‌نەکردەوە وەك هاندانێك بۆ خاوەنی ئەو قەسیدە پڕ لە روحی زۆرانبازیە !! تەنیا تەلەفزیونی تەئمیم نەبێ کە وەکو پشتگیری کردنی بۆ پێ‌گەیاندنی قەسیدەی وەرزشی دەرگای بۆ دەخاتە سەر پشتو داوای لێ‌دەکات بەردەوام‌بێ ... !

ئەمە ئەو دیاردەیە دەخاتەوە بیر ، کە هەندێ لە خاوەن دوکانەکانی هەولێرو شوێنی تر ، لە تەختەی سەرخۆیاندا دەنووسن چێشتخانەو لە ناوەوەش کوتاڵو شتی تر دەفرۆشنو پێچەوانەی « پسپۆری ! » خۆیانە ...

تەلەفزیۆنەکەی لەمەڕ خۆمان .. هیچ شتێ بە عاجباتی وەرناگرێو بینەر بە لای خۆیەوە سەر سوورمان لە هیچ دیاردەیەکی ئەو قەناتە نایگرێ ... رەنگە مەبەستیشی لە قەسیدەی وەرزشی ئەوەبێ کە « شاعیری پاڵەوان » دروست بکاتو ئەمەش بریتی‌بێ لە رێبازێكو لە سەری برۆن .. تۆ بڵێی ئەوە نەکات ؟! .

● شێرزاد ● لقی هەولێر

لە رەواندوز

پیشانگایەکی فۆتۆگرافی

لەهەفتەی رابوردوودا ، کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد بەشی رەواندوز پێشانگایەکی فوتوگرافی بۆ هونەرمەندی وێنەگر جمال محمد امین سازکرد .

پیشانگاکە لەلایەن بەرێز بەرێوەبەری ناحیەی رەواندوزەوە کرایەوەو ، بۆماوەی سێ رۆژ ژمارەیەکی زۆر لەهاووڵاتیانی شار سەریان لێدا ..

هونەرمەند لەم پیشانگایەدا (٣٥) وێنەی پیشان دابوو ..

مێژووی دێرینی میرانی سورانو سروشتی رەنگین بیوە هەوێنی بیری هونەرمەند ، قەلای پاشای گەورە ، رۆژگاری میری رەواندوزی ئەهێنایەوە یاد، دیوارە بەردینەکانی قەلا ، کۆلەکەو ئەستووندەگی پردە کۆنەکان ، توولەرێی پیادە ، ئەو رێیانەی کەلاوچاکەکانی ئەو سەردەم پێدا تێپەڕیون ، بەهرەمەندی (وەستا برایمی ماویلی) یان نیشان ئەدا کە یەکێك بوە لە ئەندازیارە بەناونگەکانی پاشای گەورە ، ئەم بابەتە مێژوویانە لەگەڵ ژیانی رۆژانەی کۆمەڵو چەند کارگوزاییەکی سادە لەوێنەکانی هونەرمەند بەدی دەکرا .

لقی هەولێر

بیرێکی راگوزاری

فرمێسکیکی گەرم بۆ زمانی کوردی

ئێوارەی چوار شەممە بەتەواوی لە ٥-٩-١٩٨٤دا رادیوی کوردی بەغدا گۆرانیەکی بلاوکردەوە ئەم رستە سەیرو سەمەرەی تیا بوو [وەرە ئەی نازەنینم، لەکاتی رابووردووا ....!!!] هەرچەند سەرم هێناو سەرم برد نەمتوانی خۆم لەو قەناعەتە رزگارکەم کە ئەم گۆرانیە شاعیریکی کوردی نەزانن نووسیویەتیو ئاواز دانەرێکی کوردی نەزانن ئاوازی بۆ داناوەو گورانی بێژەکەش هەر کوردی نەزانە ، بەخێری بسرای شاعیر ویستویەتی بە خۆشەویستەکەی بڵێ [هەروەك جاری جاران وەرە بۆ لام].. ئەمە قەیناکا .. ئەی ئەوانەی شیعرەکەیان «فحص» کرد....؟! بێگومان هەر کوردی نەزان بوون .. خەڵکینە ، لەم رۆژانەدا رستەی بەناو کوردی وا لەهەندێ داوو دەزگای راگەیاندنو رۆشنبیری‌یەوە ئەخوێنینەوە یان ئەبیستین، پیاو هیچی بەدەستەوە نامێنێ ئەوە نەبێ فرمێسکێکی گەرم بۆ زمانی کوردی برێژی کە بەدەست هەندێ نەزانەوە پاشەرۆژێکی ترسناك چاوەرێی ئەکا ..

بەهرە

شانۆییەك لە سلێمانی

لەسەرەتای مانگی داهاتوودا خانەی نەوجوانانی سلیمانی شانۆیەك بەناونیشانی «بەلەمی ئەفسوناوی» لەنووسینی لاوشە کە بەکوردی ئامادە کراوە پێشکەش دەکات . شانۆییەکە لەسەر شانۆی ئامادەیی صلاح الدین پێشکەش دەکرێو هونەرمەند رزگار کریم دەری هێناوەو دەستەیەك هونەرمەند بەشداری تیا دەکەن .

جیهانی منالان

چیرۆك بۆ منالان

پاشای بچکۆلە

چیرۆکی پاشای بچکۆلە لەو کاتەوە دەست‌پێ‌ئەکات کە پاشای پیر داوای لە پیاوەکانی کرد بگەرێن بەدوای کچە زاکەیدا ،بۆئەوەی ببێتە جێگەداری پاشا ، ئەم کچەزایەش کوڕی پیاوێکی هەژار بوو ،کاتی خۆی کچی پاشا شووی پێ‌کرد بوو ، بەلام پاشا کابرای هەژار ئەکوژێتو کاتێکیش کچە کوڕێکی ئەبێت کوڕەکەی لێ‌ئەسەننو ئەیدەنە کابرایەکی شوان ، شوانەش بەخێوێ کردوە تا تەمەنی گەشتوەتە شانزە ساڵی ، کوڕەش لەم ماوەیەدا یارمەتی‌کابرای شوانی ئەدا لە ئیش‌وکاردا .

کوڕەیان هێنایە کۆشکی پاشا ، هەموو کەس ئامادە بوو بوون تاجی پاشایەتی بخرێتە سەر سەری .

پاشای بچکۆلە چووە ژوورەکەی خۆی لە کۆشکەکەدا ، پاش کەمێك چاوی چووە خەوو سێ خەوی دی .

لە خەوی یەکەمدا خۆی بینی وەستاوە لە ناوەڕاستی بەرگدرووەکاندا جلی پاشایەتی بۆ ئامادە ئەکەن ، منداڵانیش لەگەڵ بەرگدرووەکاندا کاریان ئەکرد نارەحەتیان پێوە دیاربوو ، کاتێ پاشا لە گوزەرانی یەکێ لە بەرگدرووەکانی پرسی ؟ وەلامی دایەوەو وتی برسێتی کردووینی بە کۆیلەو کرێمان کەمەو بەشی پێویستیمان ناکات ، لەم کاتەدا پاشای بچکۆلە هاوارێکی گەورەی کردو لەخەو راچڵەکا بەلام خەوی لێ‌کەوتەوەو خەوی دووەمی دی وا لەناو پاپۆڕێکدا بە سەوڵ رێ ئەکات سەدان کۆیلە سەوڵ لێ‌ئەدەن ،پیاوێکیش بەناویانا دێتو ئەچێتو بەتوندی لێیان ئەدات پاشان پاپۆڕەکە گەشتە دوورگەیەکی بچکۆلە ،دەریاوانەکان یەکێك لە کۆیلەکانیان شۆڕکردەوە بە پەتێك بۆ ناو ئاوەکە ، پاش نەختێك بەرزیان کردەوە ، گەوهەرێکی دەرهێنا دەریاوانەکان لێیان‌سەند ، بەم شێوەیە چەند جارێکی تر شۆڕیان کردەوە ناوئاوەکە هەر جارەی گەوهەرێکی جوانی دەرئەهێنا لە دواهەمین جاردا کۆیلە مرد، پاشای بچکۆلە کوێی لێ‌بوو سەرەکی پاپۆڕەکە بە دەریاوانەکان ئەلێت لاشەی کۆیلەی فرێ‌دەنە ئاوەکەوە پاشای بچکۆلە لە ترسانا لە خەوەکەی راچڵەکا ، بۆ جاری سێیەم خەوی لێ‌کەوتەوەو خۆی دی لە دارستانێکدا پیاسە ئەکات ، سەیری کرد ئەوا چەند پیاوێك خەریکی بیرهەلکەندن .. پرسیاری کرد ؟ ئەو پیاوانە چی دەکەن؟ ئەوانە هەوڵی دۆزینەوەی گەوهەر ئەدەن بۆ تاجی پاشا ، پاشای بچکۆلە لەخەو راپەڕیو بڕیای دا : نە ئەو جلە لەبەر ئەکات نەو ئەو تاجەش لەسەر ئەکات کە لە زێڕ دروست‌کرا بێت ،چونکی تا دروستی ئەکەن ئەمرن بەدەستیەوە ، پاشای بچکۆلە جلە کۆنەکانی (جلی شوانیەکەی) دەرهێناو لەبەری‌کردو داری شوانیەکەی گرت بەدەستەوە پارچەیە لە گوڵی دەشتەکی هێناو کڵاوێکی لێ دروست‌کردو خستیە سەر سەری‌و وتی ئەمە ئەبێتە تاجم ،کاتێ پاشای بچکۆلە گەشتە شوێنی ئاهەنگی تاج خستنەسەر تیشکی رۆژی لە پەنجەرە رەنگاو رەنگەکانەوە کەوتە سەر ، جلوبەرگو تاجەکەی بەجوانترین جلو بەرگو تاجی پاشایی ئەهاتنە پێش‌چاو ..

خەڵکەکەش هاواریان کردو وتیان ئێمە لەگەڵ پاشای بچکۆلەین چونکە هەستی بە ئازارو ئەشکەنجەی ئێمە کردوە ، ئەویش بوو بە یەکێك لەو خەڵکە .

و– هیرش محمد امین

بەناز جەلال

نادیە – شەهلا – شادیە عزیز

شیعر بۆ منداڵان

قوتابخانە

لەتیف هەڵمەت

قوتابخانە زۆر خۆشە
مەڵبەندی بیرو هۆشە

ئەپارێزم باخچەکەی
دەرگاو شووشەی پەنجەرەی

قوتابخانە گشت ساتێ
رووناکیمان دەداتێ

فێرمان دەکات وریا بین
بۆ تەنگانە ئازا بین

منالینە دەی وەرن
بەهرەی بەرزی لێ‌وەرگرن

با بە هەوڵی هەموومان
پێشکەوێ نیشتمان

قوتابخانە زۆر خۆشە
مەڵبەندی بیرو هۆشە

هاوکاری

دەزگای
رۆشنبیریو بلاوکردنەوەی
کوردی

شەقامی الخلفاء
مەیدانی الخلانی

تەلەفون
٨٨٧٥٧٩٥
٥ خەت

Institut Kurde de Paris